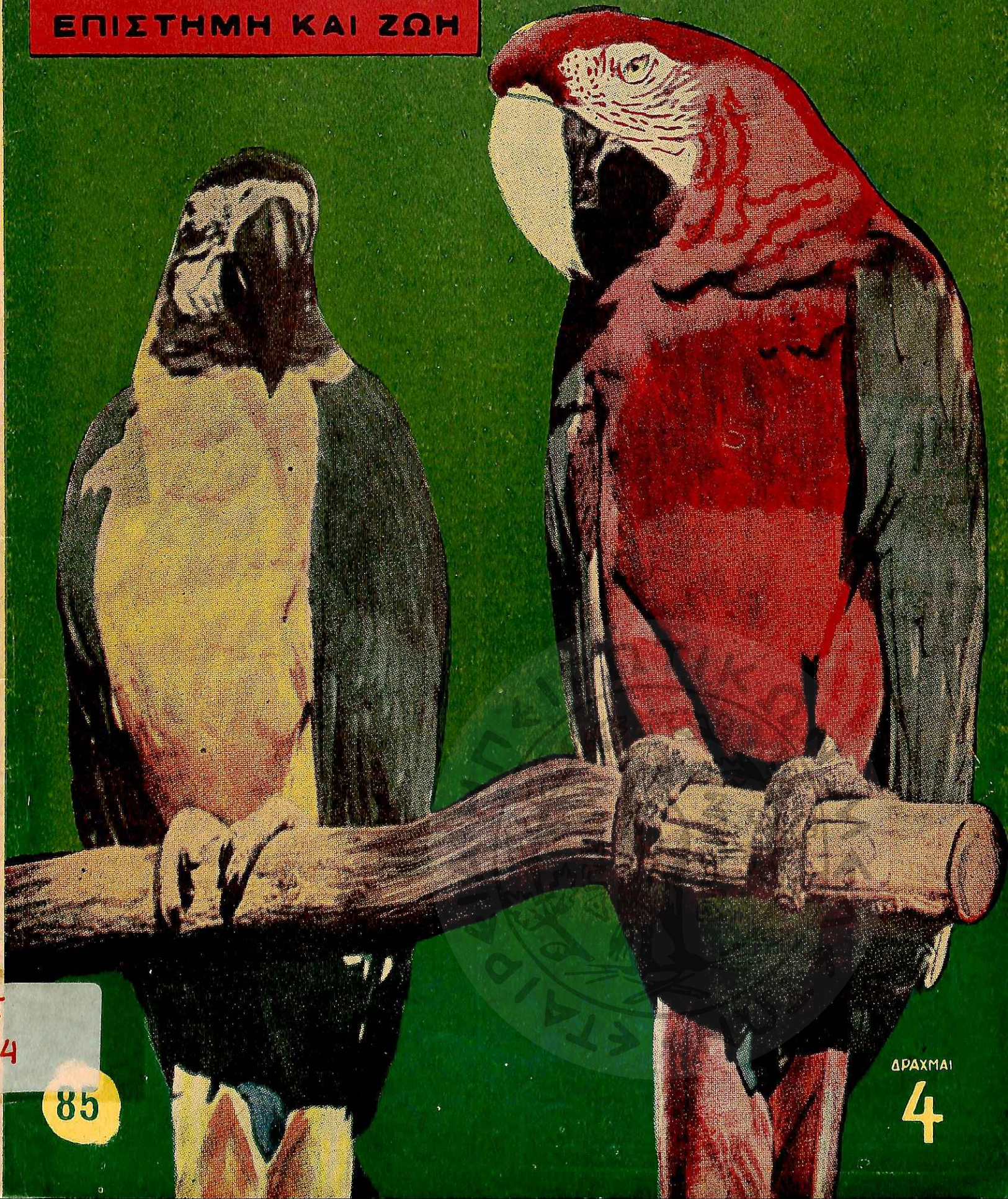

ΚΟΣΜΟΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ

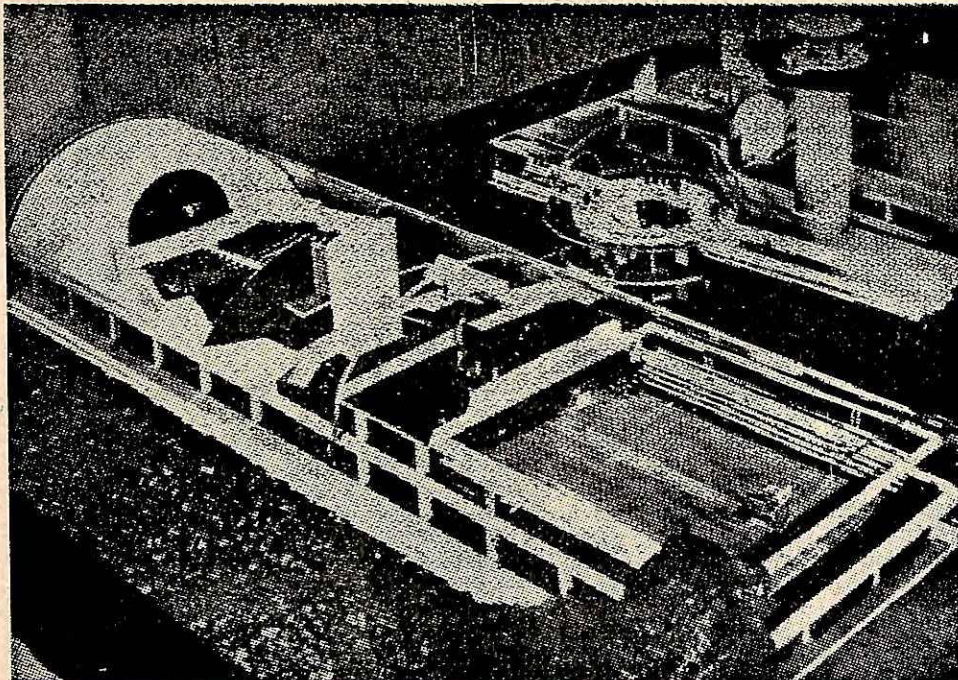

Τ
44

85

ΔΡΑΧΜΑΙ

4

Μιά μακέτα από πλαστική ύλη της υπόγειας πόλης για 9.000 κατοίκους, σύμφωνα με το σχέδιο της 'Αρχιτεκτονικής Σχολής, του περιφημού πανεπιστημίου Κόρνελ των 'Ην. Πολιτειών. 'Η υπόγεια αυτή πόλη θα είναι μια από τις εκατοντάδες που σχεδιάζονται να κτισθούν στην 'Αμερική για την περίπτωση πυρηνικού πολέμου. Κάθε τέτοια υπόγεια πόλη θα στοιχίσει 100.000.000 δολάρια. Στη μακέτα διακρίνεται ένα τμήμα της υπόγειας πόλης: το καλλιτεχνικό (άριστερα) και το αθλητικό κέντρο και (στην άκρη, δεξιά) το νοσοκομείο.

Μαθητευόμενοι μάγοι

'Η απόκτηση της ατομικής βόμβας και από άλλα κράτη αποτελεί τη μεγαλύτερη απειλή της εποχής μας

Ο ΠΥΡΗΝΙΚΟΣ ΕΦΙΑΛΤΗΣ

Ανάλυση του ΕΙΔΙΚΟΥ

'Η τελευταία γαλλική ατομική δοκιμή — ή τρίτη κατά σειρά — στη Σαγάρ και οι πληροφορίες ότι η Κίνα και το 'Ισραήλ θα έχουν σε λίγο τη δικιά τους ατομική βόμβα, φέρνουν πάλι στο προσκήνιο της διεθνούς επικαιρότητας το έφιαλτικό πρόβλημα της πυρηνικής απειλής. 'Ο κόσμος βρίσκεται πλέον στη διάθεση των πυρηνικών και υδρογονικών όπλων που η απόκτησή τους και από άλλες χώρες φαίνεται τώρα όχι μόνο δυνατή, αλλά βέβαιη. Και η κατοχή των μέσων αυτών ομαδικής καταστροφής από ένα κράτος που μπορεί να κυβερνάται από ένα επικίνδυνο ηγέτη — ένα νέο Χίτλερ ή ένα Φράγκο ή ένα Νοτιοαμερικανό δικτάτορα — μπορεί να είναι άμεση απειλή για την τύχη της ανθρωπότητας. 'Υπάρχει όμως, πραγματικά ή απειλή αυτή και γιατί;

'Ο διάσημος 'Αγγλος επιστήμονας και συγγραφέας σερ Τσάρλς Σνόου, που έκανε τη φοβερή προειδοποίηση για τον πυρηνικό κίνδυνο.

δες τους και ως το 1970 το πολύ τα ατομικά όπλα θα είναι ο κύριος εξοπλισμός των περισσότερων χωρών της Γης. 'Ηδη η Κίνα και το 'Ισραήλ κατασκευάζουν ατομικές βόμβες και πιστεύεται ότι θα τις δοκιμάσουν μέσα στο 1961, σύμφωνα με πληροφορίες των αμερικανικών μυστικών υπηρεσιών. 'Η Σουηδία, ή 'Ελβετία, οι δύο Γερμανίες

καταστρέψουν εντελώς ισάριθμες μεγαλουπόλεις (σαν την 'Αθήνα) και αρκετά αποθέματα πυρηνικού υλικού για να κατασκευάσουν άλλες 50.000 αν παραστεί ανάγκη. Τα αποθέματα των ατομικών βομβών τους (που κάθε μία μπορεί να εξαφανίσει ένα Πειραιά) μετριοούνται σε δεκάδες χιλιάδες. 'Ανάλογος περίπου είναι ο πυρηνικός εξοπλισμός της Σοβ. 'Ενώσεως. Πυρηνικά όπλα — αλλά σε μικρή ποσότητα — έχει και η 'Αγγλία. Και τώρα αρχίζει ν' αποκτά και η Γαλλία. Και — αυτός είναι ο φοβερός κίνδυνος — σε μερικά χρόνια, τρία ή τέσσερα, τουλάχιστον άλλες εξή χώρες θα έχουν κι' αυτές τις πυρηνικές βόμ-

ΚΙΝΔΥΝΟΣ είναι πραγματικός: ο κόσμος δρίσκεται επάνω σ' ένα τεράστιο πυρηνικό ήφαιστειο, που μπορεί να έκραγει οποιαδήποτε στιγμή. Σε λίγο καιρό θα υπάρχουν στη Γη περισσότερες πυρηνικές βόμβες απ' όσα τουφέκια είχε ο ελληνικός στρατός στους βαλκανικούς πολέμους. Και κάθε βόμβα θα είναι ικανή να σβύσει από το χάρτη της Γης μια πόλη μεγάλη σαν τον Πειραιά ή τη Θεσσαλονίκη! Οι 'Ην. Πολιτείες — όπως αποκαλύπτει ο δρ. Λάμπ, ένας από τους κορυφαίους 'Αμερικανούς πυρηνικούς επιστήμονες — διαθέτουν τώρα 1.000 θερμοπυρηνικές (υδρογονικές) βόμβες, ικανές να

έχουν προχωρήσει τόσο πολύ στις πυρηνικές έρευνες, ώστε είναι επίσης σε θέση να κατασκευάσουν πολύ σύντομα, με δικά τους αποκλειστικά μέσα, ατομικές βόμβες. 'Ο κόσμος μεταβάλλεται με γοργό ρυθμό σε ένα απέραντο πυρηνικό όπλοστάσιο.

Οι φοβερές αποκαλύψεις

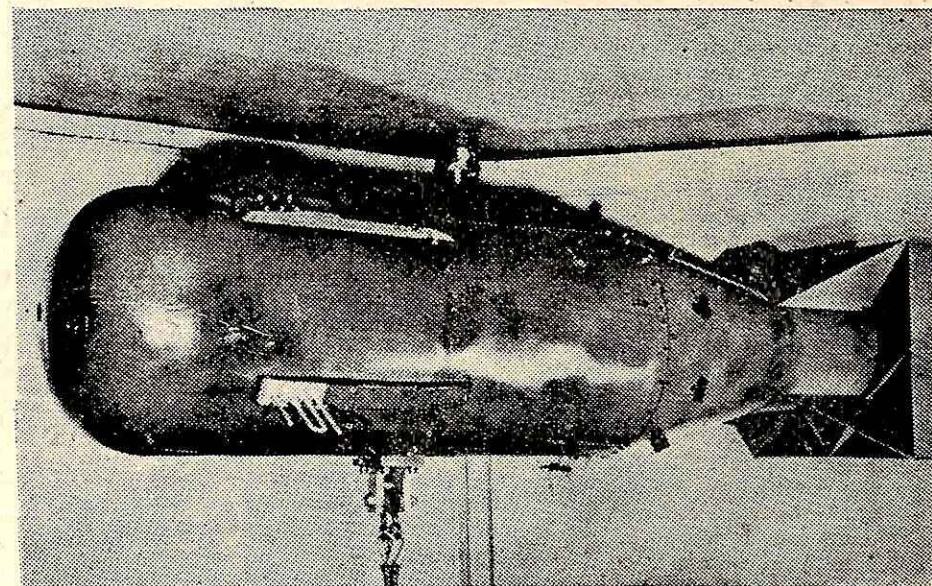
ΠΡΙΝ από λίγες μέρες — συγκεκριμένα στις 27 Δεκεμβρίου — συνήλθε στη Νέα 'Υόρκη το έτησιο συνέδριο της «'Αμερικανικής 'Εταιρίας για την πρόοδο της 'Επιστήμης» με συμμετοχή 7.000 επιστημόνων όλων των κλάδων. 'Όλα τα θέματα παραμερίσθηκαν άμέσως από το μεγάλο και έφιαλτικό θέμα: τον πυρηνικό κίνδυνο, που το έθιξαν στην έναρκτήρια συνεδρίαση δύο σύνεδροι με παγκόσμιο κύρος: ο καθηγητής Ράλφ Λάμπ — που τον αναφέραμε ήδη — και ο διάσημος 'Αγγλος πυρηνικός φυσικός και συγγραφέας σερ Τσάρλς Πέρσυ Σνόου. 'Ο πρώτος έκανε τις συνταρακτικές αποκαλύψεις του για τα πυρηνικά αποθέματα των 'Ην. Πολιτειών. 'Ο δεύτερος — που ήταν επίσημος καλεσμένος του Συνεδρίου — έκανε μια φοβερή προειδοποίηση: «Σε ελάχιστα χρόνια — είπε — τουλάχιστον δέκα ακόμη χώρες θ' αποκτήσουν ατομικά και θερμοπυρηνικά όπλα και, αν δεν γίνει τίποτε ώστε να σταματήσουν τα πυρηνικά πειράματα, ή στατιστική αποδεικνύει ότι, μέσα σε δέκα χρόνια το πολύ, πολλά από τα όπλα αυτά ομαδικής καταστροφής θα έκραγουν είτε τυχαία, είτε από παραφροσύνη».

'Ο σερ Τσάρλς Πέρσυ Σνόου έχει παγκόσμια φήμη. Φολακρός, φευδός, με πλατείς ώμους, γιός ενός φτωχού τσαγκάρη του Λέστερ, σπούδασε χημεία και φυσική, έγινε γρήγορα διάσημος, διωρίσθηκε διευθυντής της πανίσχυρης «'Αγγλικής 'Ηλεκτρικής 'Εταιρίας» και κατέκτησε επίζηλη θέση στον επιστημονικό κόσμο. Στο πλατύ κοινό, όμως, είναι γνωστός όχι ως επιστήμονας, αλλά ως συγγραφέας με τον πολύκροτο κύκλο των ένδεκα μυθιστορημάτων του που έχουν τον γενικό τίτλο «Ξένοι και άδελφοί». Ειλικρινής, όμως σχεδόν στην ειλικρίνειά του, ο Σνόου προκάλεσε ζηρρότατες συζητήσεις στο συνέδριο με τις αποκαλύψεις του και με τη δραματική έκκλησή του στους 'Αμερικανούς επιστήμονες να ασκήσουν όλη την επιρροή τους για να σταματήσει επί τέλους ο έξαλλος πυρηνικός εξοπλισμός. Μίλησε για τη «βέβαιη καταστροφή» που απειλεί τις 'Ην. Πολιτείες αν δεν αποδεχθούν τους περιορισμένους κινδύνους της διακοπής των πυρηνικών δοκιμών. «Πρέπει να διαλέξετε — είπε — ανάμεσα σε μια συμφωνία με τη Σ. 'Ενωση και στη θεβαιότητα μιάς καταστροφής σε παγκόσμια κλίμακα, αν ο αριθμός των μελών της 'Ατομικής Λέσχης (δηλαδή των Πυρηνικών Δυνάμεων) εξακολουθήσει ν' αύξάνει, όπως προβλέπεται».

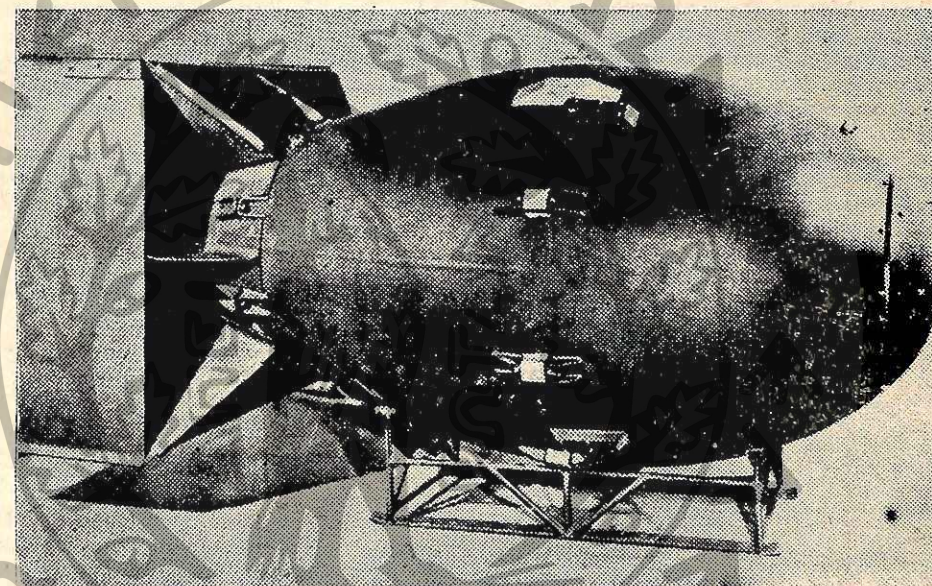
'Ο καθηγητής Λάμπ — 45 χρόνων — που μίλησε μετά τον Σνόου, απέκαλυψε, εκτός από τον αριθμό των αμερικανικών βομβών, ότι κάθε αμερικανικό βομβαρδιστικό αεροπλάνο B-52 μπορεί να μεταφέρει δύο υδρογονικές βόμβες με έκρηκτική δύναμη 50 μεγατόνων δηλ. 50 εκατ. τόννων T.N.T. (ή κάθε

μιά από τις υδρογονικές αυτές βόμβες είναι 2.500 φορές ισχυρότερη από τις βόμβες της Χιροσίμα και του Ναγκασάκι) και ότι τα αμερικανικά ατομικά κίνητρα υποβρύχια είναι ώπλισμένα το καθένα με 16 πυραύλους «Πολάρις» που ο καθένας (δηλαδή ο πυρηνικός κώνος του) έχει έκρηκτική δύναμη 500.000 τόννων T.N.T. Για να γίνει νοητή ή

Οι λόγοι των δύο θαρραλέων επιστημόνων ήκαναν βαθιά εντύπωση στους 7.000 συνέδρους — επιστήμονες όλων των κλάδων. Οι διασημότεροι 'Αμερικανοί επιστήμονες περιστοίχισαν, μετά την έναρκτήρια συνεδρίαση τον Σνόου και τον συνεχάρησαν για την ειλικρίνειά του, ενώ αυτός τους τόνιζε ότι πρέπει ν' αναλάβουν τις ευ-

Οι δύο πρώτες ατομικές βόμβες, αυτές που σκόρπισαν το θάνατο στη Χιροσίμα και στο Ναγκασάκι στις 6 και 9 Αυγούστου 1945. 'Επάνω είναι η βόμβα της Χιροσίμα και κάτω η βόμβα του Ναγκασάκι. Οι φωτογραφίες τους δόθηκαν για πρώτη φορά δημοσιότητα στα μέσα Δεκεμβρίου από την αμερικανική κυβέρνηση: επί 15 χρόνια οι φωτογραφίες αυτές ήσαν κρατικό μυστικό. Οι σημερινές ατομικές βόμβες είναι πολύ μικρότερες σε μέγεθος (οι δύο πρώτες είχαν 3 μέτρα μήκος και ζύγισαν 4.500 κιλά ή μία και 5.000 ή άλλη) και εκατοντάδες φορές ισχυρότερες.

έκρηκτική αυτή ισχύς αρκεί να σημειωθεί: 1) ότι η βόμβα που ίσοπέδωσε τη Χιροσίμα και σκότωσε 120.000 κατοίκους της είχε έκρηκτική δύναμη 20.000 τόννων T.N.T. και 2) ότι η έκρηκτική δύναμη ενός πυραύλου «Πολάρις» είναι πολύ μεγαλύτερη από τη συνολική έκρηκτική δύναμη όλων των βομβών και των οβίδων που έπεσαν στον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο!

θύνες τους απέναντι στην ανθρωπότητα και τους έλεγε: «'Εχετε την υποχρέωση να αντιδράσετε με κάθε τρόπο εναντίον των πυρηνικών εξοπλισμών και, αν είναι ανάγκη, να επαναστατήσετε». Και πρόσθεσε: «'Αφού δεχθήκατε να βοηθήσετε στην κατασκευή των πυρηνικών όπλων, και αφού βλέπετε τώρα ποιές είναι οι συνέπειες, έχετε την ήθικη υποχρέωση απέναντι στην ανθρωπότητα

να κινάτε, ότι μπορείτε, ακόμα και με αντανάση, για να σταματήσετε τους πυρηνικούς εξοπλισμούς». Και τα λόγια του καταχειροκροτήθηκαν.

Λίγο αργότερα, ο Σνόου έδινε συνέντευξη σε εκατοντάδες δημοσιογράφους και εξήγησε τις απόψεις του:

«Με την ανακάλυψη της διασπάσεως του ατόμου — είπε — και με τις προόδους στην ηλεκτρονική, οι φυσικοί έγιναν ξαφνικά ο σπουδαιότερος στρατιωτικός παραγοντας μιας χώρας. Πολλοί φυσικοί στρατεύθηκαν — αν και δεν φόρεσαν στολή. Και έχουν μείνει ουσιαστικά στρατευμένοι ακόμα ως σήμερα. Και δεν μπορούσε να γίνει διαφορετικά — τούλαχιστον στην αρχή. Οι περισσότεροι φυσικοί έδωσαν στο χιτλερισμό το μεγαλύτερο κακό για την ανθρωπότητα. Έπρεπε, λοιπόν, να πολεμηθεί ο χιτλερισμός κι' έφ' όσον η χιτλερική Γερμανία θα ήταν δυνατό ν' αποκτήσει ατομική βόμβα, το καθήκον των φυσικών ήταν να προσπαθήσουν να την κατασκευάσουν αυτοί πρώτοι. Αφιερώθηκαν, λοιπόν, στην προσπάθεια να κατασκευάσουν τη βόμβα.

Και ο Σνόου συνέχισε: «Δεν βλέπω ή επιστημονική εργασία για τα όπλα ομαδικής καταστροφής να διαφέρει, από διανοητική άποψη, από οποιαδήποτε άλλη επιστημονική εργασία. Υπάρχει, όμως, μία ήθικη διαφορά. Οι στρατιωτικοί οφείλουν να υπακούουν. Αυτό είναι το θεμέλιο της ήθικης τους. Δεν είναι όμως το θεμέλιο της επιστημονικής ήθικης.

Οι επιστήμονες έχουν την ήθικη υποχρέωση ν' αντιδρούν εναντίον σε ό,τι είναι ολέθριο για την ανθρωπότητα και, αν είναι ανάγκη, να επαναστατούν. Όταν ανασκοπείτε τη μακραίωνα και ζοφερή ιστορία του ανθρώπου, ανακαλύπτετε ότι περισσότερα και πιο φριλέα εγκλήματα έχουν διαπραχθεί ενόψει της υπακοής από όσα διεπράχθησαν εν όνόματι της ανταρσίας. Πιστεύω ότι υπάρχει ένα κίνητρο ήθικης δράσεως στην επιστημονική δραστηριότητα, τούλάχιστον τόσο ισχυρό, όσο και η έρευνα της αλήθειας. Το όνομα του κινήτρου αυτού είναι: γνώση. Οι επιστήμονες ξέρουν ώρισμα πράγματα με άμεσο κίνητρο και ασφαλέστερο τρόπο παρά εκείνοι που δεν καταλαβαίνουν τι είναι η επιστήμη. Αν δεν είμαστε άνωμαλα αδύνατοι ή ανώμαλα μοχθηροί, η γνώση αυτή διαμορφώνει τις πράξεις μας. Δεν αρκεί να λέμε ότι οι επιστήμονες έχουν ευθύνη σαν πολίτες. Έχουν πολύ μεγαλύτερη και διαφορετική. Γιατί οι επιστήμονες έχουν το επιτακτικό καθήκον να λένε, ότι ξέρουν. Μπορεί, εκπληρώνοντας αυτό το καθήκον, να γίνουν αντιδημοτικοί στον τόπο τους. Μπορεί και να διωχθούν. Αλλά αυτό δεν παύει κανένα ρόλο. Το πάν είναι να λέγεται η αλήθεια — και να προστατεύεται η ανθρωπότητα.»

Κίνδυνος για την ειρήνη

ΕΠΕΙΤΑ ο Σνόου επανέλαβε την προειδοποίησή του: αν δεν σταματήσουν οι πυρηνικοί εξοπλισμοί, σε λίγα χρόνια ο κόσμος θα γίνει πυρηνικό ήφαιστειο που ασφαλώς θα εκραγεί. «Αντιμετωπίζουμε ένα τραγικό δίλημμα: ή θα σταματήσει η παραγωγή πυρηνικών όπλων ή μερικά από αυτά θα εκραγούν, από τυχαίο γεγονός, από ασυγκράτητη φιλοδοξία, από πα-

ροφροσύνη — δεν έχει σημασία το από τί. Ο κίνδυνος ενός Ήρωστράτου ή ενός Χίτλερ είναι πάντα υπαρκτός. Και ο καιρός επείγει. Οι Ήν. Πολιτείες πρέπει ή να δεχθούν περιορισμό των πυρηνικών εξοπλισμών με πρώτο δόγμα τη διακοπή των πυρηνικών δοκιμών, ή να αντιμετωπίσουν τον κίνδυνο πυρηνικής καταστροφής. Από το ένα μέρος έχουμε περιορισμένο κίνδυνο. Από το άλλο, τη βεβαιότητα του ολέθρου. Το άμεσο καθήκον των επιστημόνων είναι να εξηγήσουν αυτό το δίλημμα. Οι επιστήμονες δεν μπορούν να μείνουν ήθικα ουδέτεροι. Δεν μπορούν να λένε ότι αυτοί έφτιασαν τα εργαλεία και ότι δεν είναι δουλειά τους το πώς θα χρησιμοποιηθούν. Από αυτούς εξαρτάται κατά μεγάλο βαθμό ή τύχη της ανθρωπότητας».

Μια άλλη — και μεγαλύτερη — επιστημονική κορυφή, ο Μπέρτραντ Ράσελλ, επιδοκιμάζοντας απόλυτα τα λόγια του Σνόου, καλεί τους Άγγλους να τον ακολουθήσουν σε μίαν εκδύλωση διαμαρτυρίας κατά των πυρηνικών όπλων που τη σχεδιάζει για τις 18 Φεβρουαρίου στο Λονδίνο έξω από το υπουργείο Έθνικης Άμυνας.

Ο πυρηνικός κίνδυνος έγινε πάλι επίκαιρος με την τρίτη γαλλική ατομική δοκιμή που έχει προκαλέσει σόλο στην Αφρική, όπου η απειλή από τη ραδιενέργεια είναι σημαντική. «Όλα τα αφρικανικά κράτη διαμαρτυρήθηκαν εντονότατα στη Γαλλία για τη δοκιμή και την απειλούν με πολιτικά και οικονομικά αντίποινα. Έξ' άλλου η πληροφορία ότι και το Ισραήλ ετοιμάζει ατομική βόμβα, έχει ανησυχήσει σοβαρώτατα τα αραβικά κράτη, που αντιμετωπίζουν προληπτικό πόλεμο κατά των Έβραίων πριν προλάβουν ν' αποκτήσουν τη βόμβα τους. Η ειρήνη απειλείται και από μόνο την ύπαρξη της βόμβας και θ' απειληθεί πολύ περισσότερο αν και άλλες χώρες αρχίσουν — όπως προβλέπεται με βεβαιότητα — να παίρνουν μέρος στους πυρηνικούς εξοπλισμούς.

Η ύπουλη ραδιενέργεια

ΣΤΟ μεταξύ ή ραδιενέργεια εξακολουθεί να σκοτώνει. Ένα πρόσφατο τηλεγράφημα από το Τόκιο μεταδίδει τα εξής: «Το ένα τέταρτο του πληθυσμού του Ναγκασάκι εξακολουθεί να ζει κάτω από ένα ραδιενεργό σύννεφο φόβου από την ατομική βόμβα που έπεσε πριν από 15 χρόνια. Οι δημοτικές αρχές του Ναγκασάκι ανακοίνωσαν ότι 87.866 κάτοικοι εξακολουθούν να υποφέρουν από τις συνέπειες της ραδιενέργειας. Οι περιπτώσεις λευχαιμίας και καρκίνου είναι άφθονες. Το μεγαλύτερο μέρος από τους 87.866 ραδιενεργειόπληκτους υποφέρει από διαταραχές των πνευμόνων, του ήπατος και από δερματικές παθήσεις. Ο αριθμός των θανάτων από τις συνέπειες της ραδιενέργειας αυξάνει σταθερά. Από τον Αύγουστο του 1953 ως τον Αύγουστο του 1954 ήταν 35. Από τον Αύγουστο του 1954 ως τον Αύγουστο του 1959 ήταν 84. Από το 1945 ως τώρα 21.636 κάτοικοι του Ναγκασάκι νοσηλεύθηκαν σε νοσοκομεία για ασθένειες που έχουν προκληθεί από τη ραδιενέργεια. Οι γιατροί έχουν διαπιστώσει ότι ένα πρόβλημα της ραδιενέργειας είναι ότι εξασθενεί ή φυσιολογική αντίδραση κατά

της αρρώστειας. Σε πολλές περιπτώσεις, κάτοικοι του Ναγκασάκι που πηγαίνουν στο γιατρό παραπονούνται για άδιαθεσία, δεν ξέρουν ότι ή αιτία είναι ή ραδιενέργεια και όταν μαθαίνουν την αλήθεια, τρομοκρατούνται σε τέτοιο βαθμό, ώστε πολλοί αυτοκτονούν».

Και κάτι άλλο. Στα στρατόπεδα αχμαλώτων κοντά στη Χιροσίμα και στο Ναγκασάκι έκρατούντο 2.000 Άγγλοι στρατιώτες αχμαλώτοι όταν έπεσαν οι δύο ατομικές βόμβες. Και τώρα, έπειτα από 15 χρόνια, μερικοί από αυτούς — που ζουν από το 1945, όταν απελευθερώθηκαν, στην Αγγλία — παρουσίασαν συμπτώματα ραδιενεργείας. Ένας από τους αχμαλώτους αυτούς, ο Αντριου Μπρόουλις, πέθανε στις 15 Δεκεμβρίου από τις συνέπειες της ραδιενεργείας. Και οι αγγλικές αρχές κάλεσαν όλους τους αχμαλώτους που βρίσκονταν στις 6 και 9 Αυγούστου 1945 στα στρατόπεδα αχμαλώτων κοντά στη Χιροσίμα και στο Ναγκασάκι, να υποβληθούν σε ιατρική εξέταση, γιατί μπορεί να υποφέρουν από τις συνέπειες της ραδιενεργείας και να μην το ξέρουν. Καθώς είναι γνωστό, οι δύο ατομικές βόμβες σκότωσαν 120.000 άτομα στη Χιροσίμα και 39.000 στο Ναγκασάκι, τραυμάτισαν περίπου 150.000 και έκαναν ανάπηρα για όλη τους τη ζωή χιλιάδες άλλα.

Ένα άλλο θύμα τους υπήρξε ο επιστηναγός Κλόντ Έδεργου, που με το ανιχνευτικό αεροπλάνο του είχε κατευνήσει τα βομβαρδιστικά που έριξαν τις βόμβες στη Χιροσίμα και στο Ναγκασάκι. Ο Έδεργου — που ήταν τότε 25 χρόνων — έπαθε νευρικό κλονισμό όταν έμαθε το μακελλίο που είχαν προξενήσει οι δύο βόμβες και από τότε νομίζει ότι τον καταδιώκουν οι νεκροί.

★

Ο ΚΟΣΜΟΣ περνά τραγική περίοδο. Αρκεί το πάτημα ενός κουμπιού για να εξαπολυθούν διηπειρωτικοί πύραυλοι, ικανοί να εξαφανίσουν κάθε ίχνος ζωής από την επιφάνεια της Γης. Άμυνα εναντίον τους δεν υπάρχει — γιατί δεν έχουν ακόμα ανακαλυφθεί οι αντιπύραυλοι, οι πύραυλοι δηλαδή που καταστρέφουν τους πυρηνικούς πυραύλους στον αέρα. Ως τώρα οι δύο πυρηνικές δυνάμεις — ή Αμερική κι' ή Σ. Ένωση — έχουν δείξει ότι αποφεύγουν τον πυρηνικό πόλεμο και είναι βέβαιο ότι θα τον αποφεύγουν και στο μέλλον. Αύριο, όμως, που θα έχουν πυρηνικά όπλα ή Κίνα, το Ισραήλ και άλλες χώρες, ποιός θα μπορεί να είναι βέβαιο ότι δεν θα τα χρησιμοποιήσουν;

Αυτό είναι το έφιαλτικό ερώτημα που έχει θέσει ο Σνόου και που κρέμεται σαν δομώκλεια σπάθη επάνω της ανθρωπότητας. Και ή μόνη απάντηση που μπορεί να καθυστερήσει τον κόσμο, είναι ο πυρηνικός αφοπλισμός. Θα γίνει; Οι έλπίδες τώρα — μετά την έκλογή του κ. Κένεντυ — είναι περισσότερες. Στις 9 Φεβρουαρίου έπαναλαμβάνει στη Γενεύη τις εργασίες της ή αμερικανο-αγγλο-σοβιετική διάσκεψη για τη διακοπή των πυρηνικών δοκιμών. Αν καταλήξει — όπως προβλέπεται τώρα — σε συμφωνία, θα έχει γίνει το πρώτο βήμα για τον πυρηνικό αφοπλισμό. Αν όχι — τότε ή ανθρωπότης θα ζήσει δύσκολες μέρες.

ΕΙΔΙΚΟΣ

Οι νεώτερες, τελειοποιημένες στατιστικές έρευνες που έγιναν στην Αμερική, επιβεβαιώνουν με ανατριχιαστικό τρόπο τις παλιές υποψίες, ότι το κάπνισμα είναι συνδεδεμένο με τον καρκίνο του πνεύμονος, καθώς και με μια ολόκληρη, μακάβρια λιτανεία άλλων θανατηφόρων παθήσεων.

Αυτή ή συσκευή — καπνιστής επίτρέπει τη συλλογή των προϊόντων της καύσεως του καπνού και τη μελέτη τους από τους επιστήμονες.

ΠΡΟΣ ΘΕΟΥ, ΜΗ ΚΑΠΝΙΖΕΤΕ

Το κάπνισμα καταδικάσθηκε και σιγό.... έφετείο της επιστήμης!

ΕΧΕΙ ΑΠΟΔΕΙΧΘΕΙ ΑΝΑΜΦΙΣΒΗΤΗΤΑ ΟΤΙ ΠΡΟΚΑΛΕΙ ΚΑΡΚΙΝΟ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΟΝΟΣ

Η πρώτη «δίκη» του καπνού έγινε από την επιστήμη εδώ και πολύ καιρό. Κι' οι στατιστικές έρευνες ώδηγησαν σε μίαν αρκετά βάσιμη υποψία: ότι το τσιγάρο έχει αιτιολογική σχέση με τον καρκίνο του πνεύμονος κι' άλλες παθήσεις. Οι καπνοβιομήχανοι αντιπαρέταξαν τα επιχειρήματά τους κι' έκαναν πολύ κόσμο να πιστέψει στο «άλλοθι» του τσιγάρου. Νεώτερες, όμως, πιο τελειοποιημένες έρευνες, αποτέλεσαν αναθεώρηση της «δίκης» του καπνίσματος, για να επιβεβαιώσουν τις πρώτες υποψίες και να επικυρώσουν την αρχική καταδίκη.

ΑΠΟ τη μακρινή εποχή, που ένας σύντροφος του Χριστόφορου Κολόμβου έφερε από την Καραϊβική τα παράξενα φύλλα του «ταμπάκο», που οι Ιθαγενείς τα κάπνιζαν μέσα σε καλαμάκια από μπαμπού, ο καπνός πέρασε μ' επιτυχία πολλά εμπόδια που στήθηκαν στο δρόμο του και κατανίκησε όλες τις αντιδράσεις, που αποσκοπούσαν στο να αναχαιτίσουν τη διάδοσή του στον πολιτισμένο κόσμο.

Στην Αγγλία, ο βασιλιάς Ιάκωβος Α' στηλίτευσε μ' ένα λίβελλο, που συνέθεσε και υπέγραψε ο ίδιος, «αυτή

την επικίνδυνη για την υγεία συνήθεια». Κι' εφαρμόζοντας τις ιδέες του, πρόσταξε τον άποκεφαλισμό του εξερευνητή σερ Ουώλτερ Ράλντ, που είχε ανακαλύψει τη Βιργινία κι' είχε εισαγάγει από την περιοχή εκείνη του Νέου Κόσμου στην Αγγλία τον καπνό.

Οι πάπες Ουρβανός, το 1642, και Ιννοκέντιος το 1650 απαγόρευσαν το κάπνισμα στους κληρικούς. Πέντε καλόγηροι, στο Σαντιάγο, θάφτηκαν ζωντανοί, το 1690, επειδή είχαν τραθήξει μερικές ρουφηξιές πίπας στο νάρθηκα μιας εκκλησίας. Την ίδια εποχή, στη

Ρωσία, κάθε καπνιστής ήταν... αίρετικός. Για να τον θεραπεύσουν από το πάθος του, του έκοβαν τη μύτη και, σε ύποτροπη, ολόκληρο το... κεφάλι. Η Γαλλία δειχθηκε πιο ανεκτική. Η Αικατερίνη των Μεδίκων είχε θεραπευθεί από τις ήμικρανίες της, χάρη στον ταμπάκο, που της έστειλε ο πρεσβευτής της Ζαν Νικό από τη Λισσαβόνα. Πρώτος ο Λουδοβίκος ΙΓ' λανσάρισε τη μόδα της πίπας. Το εμπόριο του καπνού πήρε τόση άνθηση, ώστε ο Λουδοβίκος ΙΔ' στην αρχή κι' ο Μέγας Ναπολέων αργότερα ίδρυσαν κρατικό μονοπώλιο.

Κι' όμως, από τη Γαλλία ακριβώς, κατά τα μέσα του περασμένου αιώνα, εξαπλώθηκε ή πρώτη με επιστημονική βάση διαφωτιστική εκστρατεία εναντίον της ανθυγιεινής επιδράσεως του «φυτού του Νικό». Έκείνη την εποχή, το συστατικό που έθεωρείτο σαν ο κύριος ένοχος ήταν αποκλειστικά το αλκαλοειδές, που ανακαλύφθηκε μέσα στον καπνό το 1809 από τον Βωκελν και που αντιστοιχεί στον τύπο C10H14N3 ή στο διαδεδομένο παπτού όνομα «νικοτίνη». Το 1856, ο διάσημος Γάλλος φυσιολόγος Κλόντ Μπερνάρ έκανε το ακόλουθο πείραμα. Σε πηγή που άνοιξε στο μηρό ενός τσοπανόσκυλου, απέθεσε τρεις σταγόνες νικοτίνης. Ύστερα από λίγα λεπτά της ώρας, το ζώο έδειχνε όλα τα συμπτώματα μιάς σοβαρής δηλητηριάσεως. Τρεις σταγόνες ακόμα και

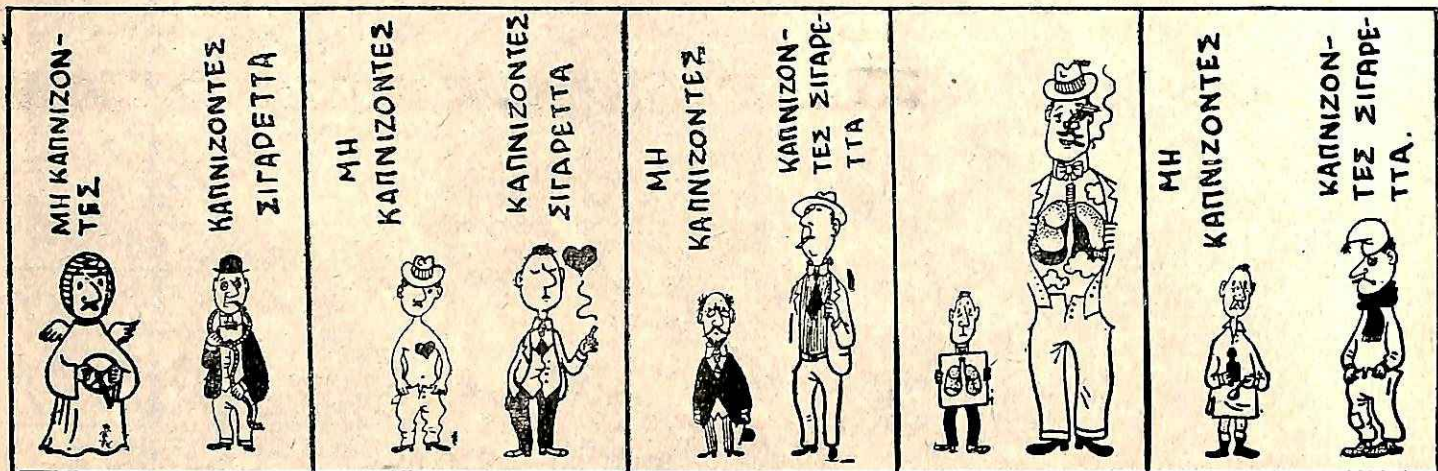
Δυστυχήματα Αυτοκτονίες

Παθήσεις της καρδιάς

Καρκίνος

Πνευμονικές παθήσεις

"Άλλες παθήσεις

Η θνησιμότητα ως προς τις αρρώστειες που έλαβε ύπ' όψει της ή στατιστική έρευνα των 'Αμερικανών Χάμ-
μοντ και Χώλλ.

τό τσσιπανάσκυλο έπαψε να ζεί. Η νικο-
τίνη, διαπιστώθηκε έτσι, ότι είναι ένα
σφοδρό δηλητήριο. 'Οκτώ σταγόνες της
έρκουν για να σκοτώσουν ένα αλλογο.
Στον άνθρωπο, οι θανατηφόρες δόσεις
κυμαίνονται ανάμεσα στα 14 και τα
30 εκατοστόγραμμα.

'Απορρυθμίζει όλους τους αδένες έξω έκκρίσεως

ΜΕ τὸ πέρασμα τοῦ καιροῦ, ἡ ἐπι-
στήμη κατάρθωσε νὰ ἀνιχνεύσει ἀ-
ποτελεσματικὰ καὶ νὰ διαπιστώσει
σχεδὸν ὅλα τὰ εἶδη ζημιῶν, ποὺ ἐπι-
φέρει στὸν ὀργανισμό τὸ κάπνισμα.
Στὴν περίπτωσιν τῶν συστηματικῶν
καπνιστῶν, ὁ ἐγκέφαλος μεταδίδει μὲ ἑ-
λαττωματικὸ τρόπο τὰ μηνύματά του
στὸν ὀργανισμό. Οἱ πιὸ συνηθισμένες

στὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐφθῶν καί, σὲ ὁ-
λους τοὺς καπνιστῆς, ἐξαπλόωση με-
γάλων ποσοστῶν ἀδρεναλίνης ἀπὸ τὰ
ἐπινεφρίδια, μὲ ἀποτέλεσμα τὴ συστολὴ
τῶν αἰμοφόρων ἀγγείων, ποὺ ἀπλώνονται
στὸ δέρμα καὶ στὰ ἄνω καὶ κάτω ἄ-
κρα. Οἱ καπνιστῆς ἔχουν σχεδὸν ἀδιά-
κοπα τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια τους κρύα.
Γιὰ νὰ ἀντεπεξέλθουν σ' αὐτὴ τὴν ἀγ-
γειακὴ συστολὴ, οἱ στεφανιαῖες ἀρτη-
ρίες ἔχουν περισσότερὴν δουλειά, πράγμα
ποὺ ἀναγκάζει τὴν καρδιὰ σὲ μεγαλύ-
τερη κίνησιν. Οἱ σφυγμοὶ ἐπιταχύνονται
κι' ἡ πίεσις ἀνεβαίνει. Τέλος, τὸ συκώτι,
καταδικάζεται κι' αὐτὸ σ' ἐξαντλητικὴ
ἀπασχόλησιν, γιὰ νὰ ἀποτοξινώνει τὸν
ὀργανισμό. Κιρρώσεις, ποὺ ἡ αἰτία τους
βρίσκεται στὴν παρουσίαν τῆς νικοτίνης,
ἔχουν παρατηρηθεῖ συχνά.

Όλα αὐτὰ τὰ κακὰ, ποὺ τοὺς ἀπει-

γάρω, δηλαδὴ τὴν πιὸ διαδεδομένη, ἀλλὰ
καὶ τὴν πιὸ ὑποπτη, ἀπὸ τὴν ἀποψη
τοῦ καρκίνου, μορφή τοῦ καπνίσμα-
τος.

Ἀπὸ τὸ 1940 ὡς τὸ 1950, ὁ ἀριθμὸς
καπνιστῶν αὐτοῦ τοῦ εἶδους, σὲ ὅλο
τὸν κόσμον, τετραπλασιάσθηκε. Παράλ-
ληλα, λοιπόν, διαπιστώθηκε κι' ἡ ἐξῆς
ἀνατριχιαστικὴ σύμπτωσις: ὁ ἀριθμὸς
κρουσμάτων καρκίνου τοῦ πνεύμονος τε-
τραπλασιάσθηκε κι' αὐτός!

Ένας διάσημος 'Αμερικανὸς γιαντὸς
προφήτεψε τότε:

— "Ἄν αὕτὴ ἡ κατάστασις συνεχισθεῖ
μὲ τὸν ἴδιο ρυθμὸ, προβλέπω ὅτι ἕνας
ἄνδρας στοὺς δέκα καὶ μιὰ γυναίκα
στὶς δεκαπέντε, θὰ πεθαίνουν ἀπὸ καρ-
κίνο τοῦ πνεύμονος.

Μπορεῖ κανεὶς νὰ κάνει τὶς στατιστι-
κὲς νὰ λένε ὅτι θέλει ὁ ἴδιος. Τὸ πᾶν,
πράγματι, ἐγκτεται στὸν τρόπο ἐρημ-
νείας τους. Έτσι, οἱ καπνοδισμῆχανοι
μπόρεσαν νὰ θολώσουν τὰ νερά καὶ νὰ
ἀντεπεξέλθουν ἀποτελεσματικὰ στοὺς
κατηγοροῦς των, μὲ τὸ ἐξῆς βασικὸ ἐπι-
χείρημα:

— "Ὁ μέσος ὅρος ζωῆς στὶς ἀνεπτυ-
γμένες χώρες, κατὰ τὴν περίοδον αὕτῃ,
αὐξήθηκε ἀνάλογα μὲ τὴν κατανάλωσιν
σιγαρέττων. Αὐτὸ, λοιπόν, τὸ γεγονὸς
ὀφείλεται ἀκριβῶς στὸ κάπνισμα.

Τι λένε στὴν πραγματικότητά οἱ στατιστικὲς

ἈΛΛΑ ἡ στατιστικὴ εἶναι μιὰ ἐπι-
στήμη, ποὺ ἐξελίσσεται ραγδαίᾳ
καὶ τελειοποιεῖται διαρκῶς. "Όταν
ἕνας ὑπὸ παρατήρησιν ὁμίλος ἀτόμων
δὲν διαφέρει ἀπὸ ἄλλους ὁμίλους ποὺ
χρησιμοποιοῦνται γιὰ σύγκρισιν παρὰ ὡς
πρὸς τὴ συνήθειαν τοῦ καπνίσματος, ὅταν
δηλαδὴ ὅλες οἱ ἄλλες προϋποθέσεις (ἡ-
λικία, κληρονομικότητα, κοινωνικὸ περι-
βάλλον κλπ.) εἶναι ἀναμφισβήτητοι οἱ ἴ-
διες, βγαίνει τὸ ἐξῆς ἀδιαφιλονίκητο
συμπέρασμα: ἂν τὰ κρούσματα καρκί-
νου τοῦ πνεύμονος ἡ ὁποιασδήποτε ἄλ-
λης ἀρρώστειας στὰ ἄτομα τοῦ πρώτου
ὁμίλου εἶναι περισσότερα, τὸ γεγονὸς
αὐτὸ πρέπει νὰ ἀποδοθεῖ ἀνεπιφύλακτα
στὸ τσιγάρο. Αὐτὸ, λοιπόν, ἀκριβῶς ἔ-
χει διαπιστωθεῖ μὲ στατιστικὲς ἐρευνες

ποὺ ἔγιναν σὲ διάφορες πολιτισμένες
χώρες.

Οἱ στατιστικὲς αὐτὲς ἀπέδειξαν ὅτι
τὸ κάπνισμα εἶναι στενὰ συνδεδεμένο
ὄχι μὲ τὸν καρκίνον τοῦ πνεύμονος, ἀλλὰ
καὶ μ' ἕνα μεγάλο ἀριθμὸ θανατηφόρων
παθήσεων. Έτσι, γιὰ νὰ περιορισθοῦμε
σ' ἕνα μόνον, ἀλλὰ ἀρκετὰ πειστικὸ πα-
ράδειγμα, ἡ στατιστικὴ ἐρευνα ποὺ ἔ-
καναν οἱ Χάμμοντ καὶ Χώλλ στὶς 'Ηνω-
μένες Πολιτεῖες, μᾶς πληροφορεῖ γιὰ τὰ
ἐξῆς:

Ἡ ἐρευνα αὕτὴ διήρκεσε ἀπὸ τὸ 1953
ὡς τὸ 1957. Διαλέχθηκαν, σὰν ἐντικεί-
μενόν της, 187.783 'Αμερικανοί, ἡλικίας
ἀπὸ 50 ὡς 69 ἐτῶν, κατανεμημένοι σὲ
έννεα πολιτεῖες. Τὰ ἄτομα αὐτὰ «ἀνα-
κρίθηκαν» διεξονυχιστικὰ ἀπὸ 22 χιλιά-
δες συνολικὰ ἐρευνητῆς, ποὺ ἐξαπέλυσε
ἡ 'Αμερικανικὴ Καρκινολογικὴ Έταιρία.
Στὶς ἀρχὲς τοῦ 1957, ἀπὸ τὰ πᾶρα
πάνω 187.783 ἄτομα, εἶχαν πεθάνει τὰ
11.870. 'Ανάμεσα στοὺς νεκροὺς αὐ-
τοὺς, οἱ 5.247, δηλαδὴ ἕνα 45% περί-
που, εἶχαν ὑποκύψει στὴν πιὸ διαδεδο-
μένη ἀπὸ τὶς καρδιοπάθειες: τὴν ἐμβο-
λή. 'Απ' αὐτοὺς, οἱ 3.361 ἦταν καπνι-
στῆς σιγαρέττων. Οἱ ἄλλοι μισοὶ ἄνθρωποι
σὲ καπνιστῆς πούρων ἢ πίπας καὶ σὲ
μὴ καπνιστῆς. "Ἄν οἱ καπνιστῆς σιγα-
ρέττων ἔκοβαν τὸ πάθος τους, θὰ ὑπῆρ-
χαν στὴν κατηγορίαν τους 1.388 λιγώ-
τεροι νεκροί. Τί σημαίνει αὐτό; 'Απλού-
στα, μιὰ μέση αὐξηση θνησιμότητος
γύρω στὰ 70%. Γιὰ τοὺς μανιώδεις κα-
πνιστῆς, ἡ αὐξηση αὕτὴ ὑπολογίζεται
στὰ 114%!

Εἶχαν παῖξει ἐπίσης τὸν θανάσιμο
ρόλον τους κι' ἄλλες παθήσεις τοῦ κυ-
κλοφωριακοῦ συστήματος. Οἱ ἀγγειακὲς
ἀλλοιώσεις τοῦ κεντρικοῦ νευρικοῦ συ-
στήματος ὑπῆρξαν αἰτία 1050 θανάτων,
ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ 556 ἀντιστοιχοῦ-
σαν σὲ καπνιστῆς σιγαρέττων, δηλαδὴ
ἡ θνησιμότητα ἐφθανε τὰ 30% μόνον.
'Αλλὰ γιὰ τοὺς κηρούς, τὶς ἀρτηρίτιδες
καὶ τὴν πάθησιν τοῦ Μπέργκερ, ἡ ὑπερ-
θνησιμότητα ἐφθανε οὔτε λίγο οὔτε πολὺ
στὰ 350%!

Οἱ πνευμονικὲς παθήσεις, ἐκτὸς τοῦ
καρκίνου, εἶχαν προκαλέσει 338 θανά-
τους. 'Απ' αὐτοὺς, λοιπόν, τοὺς 338
'Αμερικανούς ποὺ εἶχαν πεθάνει ἀπὸ
πνεύμονα, φυματίωσιν, ἄσθμα ἢ πνευμο-
νικὸ ὀδημα, οἱ 231 ἦταν καπνιστῆς
σιγαρέττων. "Ἄν ἀπείχαν ἀπὸ τὴ συνή-
θειαν αὕτῃ, ὁ ἀριθμὸς τους θὰ ἦταν μό-
λις 81.

Τὰ ἔλκη στομάχου εἶχαν προκαλέσει
51 θανάτους, ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ 46
ἀντιστοιχοῦσαν σὲ καπνιστῆς σιγαρέτ-
των κι' οἱ 5 σὲ καπνιστῆς πίπας ἢ
πούρων. Σ' αὐτόν, λοιπόν, τὸν ὁμίλον
θυμάτων, δὲν ὑπῆρχε οὔτε ἕνας ποὺ νὰ
μὴ κάπνισε.

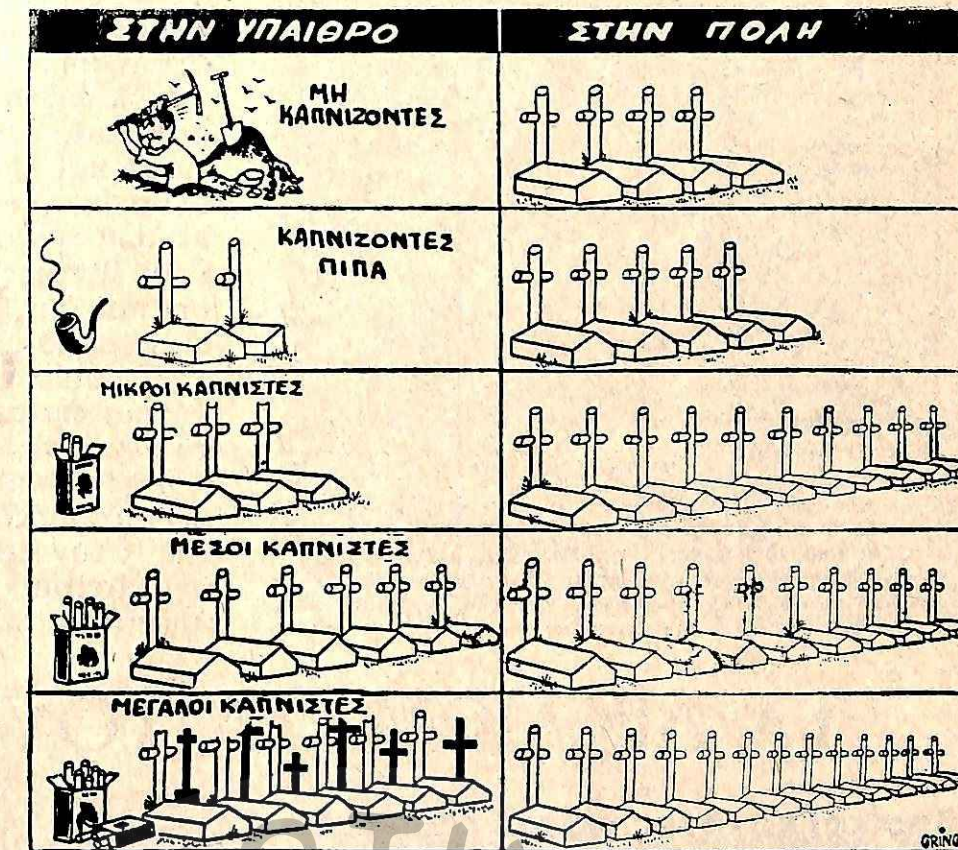
Τὰ θύματα ἔλκους τοῦ δωδεκαδακτύ-
λου ἦταν ἐπίσης σχεδὸν ὅλα καπνιστῆς.
"Όσον ἀφορᾷ τὴν κίρρωσιν τοῦ ἥπατος,
εἶχε σκοτώσει 83 καπνιστῆς σιγαρέττων,
δηλαδὴ σχεδὸν τὸν διπλάσιον ἀριθμὸ ἀπὸ
ἐκείνον τῶν μὴ καπνιστῶν.

Κι' ἄλλη μιὰ διαπίστωσις, ὄχι λιγώ-
τερο ἀνατριχιαστικὴ, ποὺ προέκυψε ἀπὸ
τὴν ἱλιγγιωδῆς ἐκτεταμένη καὶ συστη-
ματικὴ ἐρευνα τῶν Χάμμοντ καὶ Χώλλ:
πολυᾶριθμοι καρκίνοι, ἐντοπισμένοι ἐξω
ἀπὸ τὸ ἀναπνευστικὸ σύστημα, ἦταν
συνδεδεμένοι κατὰ εὐλόγητον τρόπο μὲ
τὴν κατανάλωσιν καπνοῦ, ὅπως ἰδίως
καρκίνοι τῆς κύστεως, τοῦ προστάτη καὶ
τῶν νεφρῶν.

"Όπως, ὅμως, ἀναμενόνταν ἄλλωστε, ἡ
πιὸ σοβαρὴ ἐνδειξὴ τῆς στατιστικῆς αὐ-
τῆς ἐρευνας ἀφορῶσε τὸν καρκίνον τῶν ἀ-
ναπνευστικῶν ὁδῶν. Σὲ 127 ἄτομα ποὺ
εἶχαν πεθάνει ἀπὸ καρκίνον τοῦ φάρυγγος,
τοῦ λάρυγγος, τοῦ οἰσοφάγου, τοῦ στο-

νικοτίνῃ, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ προϊόντα τῆς
καύσεως.

Ἡ λύσις, λοιπόν, ἐγκτεται στὰ φίλτρα;
Τοῦλάχιστον κατὰ τὴν παρούσα φάσιν
τῶν ἐρευνῶν καὶ κατὰ τὴν ὁμόφωνη ἀ-
πόφασιν τῶν ἐιδικῶν, τὰ φίλτρα δὲν ἀ-

Έρευνες ποὺ ἔγιναν πρόσφατα στὴν
στατιστικὴ αὕτῃ ποὺ δείχνει τὴν ἐπί-
δραση τοῦ καπνοῦ ἀνάλογα μὲ τὸ ἂν
ζεῖ κανεὶς στὴν πόλιν ἢ στὸ ὑπαίθριον καὶ μὲ τὸ ἂν καπνίζει πίπα ἢ μισὸ
κουτί ἢ ὁλόκληρον κουτί ἢ δύο κουτιά τσιγάρα τὴν ἡμέρα.

ματος, τῆς γλώσσας ἢ τῶν χειλέων, μό-
νο τὰ 6 δὲν κάπνισαν καὶ 3 κάπνισαν
ποὺ καὶ ποῦ. Τὰ ὑπόλοιπα 118 ἄτομα
ἦταν συστηματικοὶ καπνιστῆς καί, στὴν
περίπτωσιν τους, τὸ πούρο κι' ἡ πίπα
ἦταν αἰτία ἐφάμιλλῃ μὲ τὸ τσιγάρο.

"Όσον ἀφορᾷ, τέλος, τὸν καρκίνον τοῦ
πνεύμονος, ἡ στατιστικὴ ἐρευνα τῶν
Χάμμοντ καὶ Χώλλ ἐπιβεβαίωσε τὴν ὑ-
πόψιν ποὺ εἶχαν δημιουργήσει ἄλλες,
παισιόστερες καὶ ἀτελέστερες ἐρευνες.
Στοὺς 448 νεκρούς, μονάχα οἱ 14 ἦταν
«ἄκαπνοι». Έτσι, καὶ στὸ ἐφετεῖο, ὅ-
πως καὶ στὴν πρώτη του δίκῃ, ὁ κα-
πνὸς καταδικάσθηκε ἀπὸ τὴν ἐπιστῆμιν.

ΣΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ, πουλιοῦνται τσι-
γάρα μὲ ἐλάχιστον ποσοστὸ νικο-
τίνης, τὰ λεγόμενα «νικοτίν - φράϊ».

Πρόκειται, χωρὶς ἄλλο, γιὰ λιγώτερον ἐ-
πιβλαβὴ τσιγάρα κι' οἱ προσπάθειες ποὺ
γίνονται γιὰ τὴν ἀπόκτησιν νέων ποικι-
λιῶν τοῦ φυτοῦ, μὲ μικρότερον ποσοστὸ
νικοτίνης στὰ φύλλα, εἶναι ἀφέλιμη. 'Αλ-
λὰ τὰ τσιγάρα αὐτοῦ τοῦ εἶδους εἶναι
ἐπίσης βέβαιο ὅτι δὲν θὰ ἐφετεῖο, ὅ-
πως καὶ στὴν πρώτη του δίκῃ, ὁ κα-
πνὸς καταδικάσθηκε ἀπὸ τὴν ἐπιστῆμιν.

ποτελοῦν καθόλου λύση τοῦ προβλήμα-
τος.

Εἴτε ἀποτελοῦνται ἀπὸ χαρτί, εἴτε εἶ-
ναι καμωμένα ἀπὸ βαμβάκι εἴτε — ὑ-
πέρτατο δειγμὰ συβαρισμοῦ — εἶναι
φτιαγμένα ἀπὸ... καπνὸν, γιὰ νὰ μὴν
ἀλλοιώνουν τὴ γεύσιν τοῦ καπνοῦ, τὰ
φίλτρα παρέχουν ἀπατηλὴ προστασία.
Τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς νικοτίνης καὶ
τῶν προϊόντων τῆς καύσεως περνᾷ μέσα
ἀπὸ τὸ φίλτρο. 'Επὶ πλέον, τὸ φίλτρο
ὀδηγεῖ στὸ συχνότερον κάπνισμα, μὲ τὴν
ἰδέαν ὅτι ὁ κίνδυνος εἶναι μειωμένος. Πρα-
γματικὰ, στὸ συνηθισμένον τσιγάρο, ἡ
«γόττα» ποὺ πετᾷ ἀποτελεῖ ἕνα φυσικὸ
φίλτρο, ὅπου συσσωρεύεται τὸ μεγαλύ-
τερον μέρος τῶν ἐπικίνδυνων οὐσιῶν. Μὲ
τὰ φίλτρα, λοιπόν, καπνίζουμε καὶ τὸ...
ἀποτσιγάρο.

Ἡ πραγματικὴ λύσις ἴσως βρίσκεται
στὸν τρόπο — ἂν βρεθεῖ ἕνας τέτοιος
τρόπος — μειώσεως τῆς θερμοκρασίας
τῆς ρουφίτιδος. Γιατί οἱ οὐσίες τῆς καύ-
σεως, ποὺ ἡ ἐπιστῆμιν ὑποπτεύεται σὰν
καρκινογόνες, δὲν εἶναι καρκινογόνες πα-
ρὰ σὲ πολὺ ὑψηλὴ θερμοκρασία. Έξ ἄλ-
λου, στὴ μεταβολὴ τῶν οὐσιῶν αὐτῶν
ἀπὸ ἀκίνδυνες σὲ καρκινογόνες, συντελεῖ
κι' ἡ ἀτελής προφοδότησις τῆς καύσεως
μὲ ὀξυγόνο, ποὺ ἐπίσης θὰ ἔπρεπε νὰ
ἀντιμετωπισθεῖ στὸν τύπον τοῦ μελλον-
τικοῦ ἀκίνδυνου τσιγαροῦ.

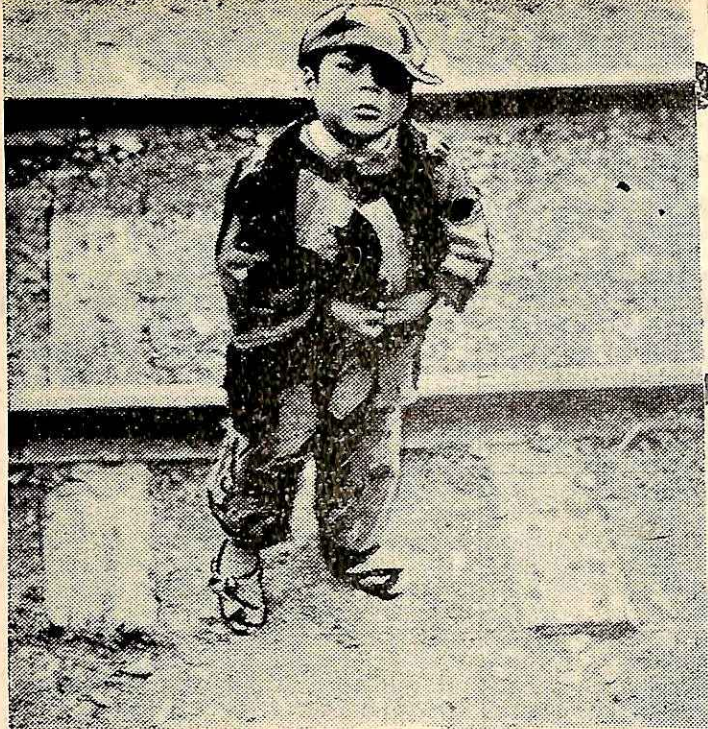
DENIS CARSAUX

συνέπειες: κακὸς συντονισμὸς τῶν κινή-
σεων, τρεμούλιασμα τῶν χειρῶν, ἐξασθέ-
νισιν τῶν αἰσθήσεων. Καμμιὰ φορὰ, τὰ
κύτ'αρα τοῦ κερατοειδοῦς προσβάλλον-
ται ἀπὸ τὴ νικοτίνῃ μὲ τέτοιο τρόπο,
ὥστε προκαλεῖται τὸ παθολογικὸ φαι-
νόμενον τῆς ἀμβλυωπίας.

'Αλλὰ ὑπάρχουν καὶ σοβαρότεροι ἀν-
τικτιπτοι. "Όλο οἱ ἀδένες τῶν ἔσω ἐκ-
κρίσεων, ἡ ὑπόφυσις, ὁ θυροειδής, τὰ
ἐπινεφρίδια, ἀπορρυθμίζονται. 'Απὸ τὸ
γεγονὸς αὐτὸ προέρχονται διαταραχῆς

λοῦν, χωρὶς νὰ λογαριάσουμε τοὺς ἀνα-
πόφευκτους ἐρεθισμοὺς τοῦ λαμποῦ, τὶς
βρογχικὲς διαταραχῆς καὶ τοὺς κατάρ-
ρους, δὲν ἔχουν ποτὲ φοβίσει τόσο τοὺς
καπνιστῆς, ὥστε νὰ τοὺς κάνουν νὰ γί-
νουν... λιγώτεροι. Τὸ φάσμα τῆς πολὺ-
τροπῆς δηλητηριάσεως ἀπὸ τὴ νικοτίνῃ
δὲν τοὺς τρομάζει.

Έκεῖνον ποὺ προκαλεῖται κάποιον πανι-
κό, ὑπῆρξε τὸ φάσμα τοῦ καρκίνου. "Ὁ
θόρυβος ποὺ ἔγινε γύρω ἀπὸ αὐτὸ τὸ
θέμα, ἔκανε ἀρκετοὺς νὰ κόψουν τὸ τσι-

Το αλητάκι αυτό είναι μοιραίο να καταντήσει εγκληματίας αν συνεχισθεί ή εγκαταλείψή του από το σπίτι, από την κοινωνία, από το κράτος. "Αν, όμως, βρεί λίγη στοργή, τα μέσα να ζήσει ανθρωπινά, να μάθει λίγα γράμματα και ν' αναπτυχθεί φυσιολογικά, μπορεί να γίνει ένα χρήσιμο μέλος της κοινωνίας.

ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΗΝΩΜ. ΕΘΝΩΝ

Η τελευταία σύνοδος της Γενικής Συνελεύσεως των Ηνωμένων Εθνών, απασχολήθηκε κυρίως με τα επίμαχα διεθνή προβλήματα—άφοπλισμό, Κογκό, Άλγε-
ρία, άποικιοκρατία, σχέσεις ανάμεσα στη Δύση και την Ανατολή κ.λ.π. — και δεν έλυσε κανένα. Η αντίθεση των δύο αντι-
πάλων συνασπισμών εμπόδισε να παρ-
θούν θετικές αποφάσεις. Ένα θέμα, ωστό-
σο, που δεν είναι πολιτικό, αλλά που έν-
διαφέρει όλους τους λαούς, γιατί άφορ-
α στην ουσία το μέλλον της ανθρωπότητας
αντιμετωπίστηκε με απόλυτη όμοφωνα:
το θέμα των δικαιωμάτων του παιδιού.
Και η Γενική Συνέλευση ένεκρινε πομπη-
φεί μια διακήρυξη που θα πάρει τη θέση
της στην ιστορία του πολιτισμού πλάι
στις ιστορικές διακηρύξεις για τις αν-
θρώπινες ελευθερίες.

ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Βασικοί κανόνες για να εξασφαλι- σθεί το μέλλον της ανθρωπότητας

Το παιδί είναι το μέλλον της ανθρωπότητας. Η νέα γε-
νιά, σε κάθε εποχή, είναι ή έλπιδα για μια καλύτερη αύ-
ριο. Ο αιώνας μας υπήρξε τραγικός για το παιδί με
τους πολέμους και τη συνεχή ανασταραχή, που στέρησαν την
παιδική ηλικία από την ξενοιασιά και το γέλιο και έκαναν
τόσο δύσκολη και συχνά έφιαλτική τη ζωή και γι' αυτά ά-
κόμα τα άθωα μικρά πλάσματα, που υπέφεραν, χωρίς να
φταίνει, από τις πράξεις και τα σφάλματα των μεγάλων. Οι
γενιές που βγήκαν από τους δύο παγκόσμιους πολέμους γνώ-
ρισαν την κόλαση της ανθρωποφαγής, των βομβαρδισμών,
των στερήσεων, της πείνας, του πένθους, της καθημερινής ά-
γωνίας. Έκατομμύρια παιδιά πέθαναν από υποσιτισμό ή κα-
κουχίες, εκατομμύρια άλλα έχασαν τις σπουδές τους ή έμει-
ναν χωρίς ανατροφή και στοργή. Και στις υπανάπτυκτες χώ-
ρες της Ασίας, της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής
έκατοντάδες εκατομμύρια παιδιά εξακολουθούν να υποσιτί-
ζονται, να ζουν σε τρώγλες, να είναι γυμνά και ξυπόλητα, να
μην ξέρουν τι θα πεί σχολείο, τι θα πεί καθαριότητα, τι θα
πεί στοργή και χαρά. Και τα παιδιά αυτά είναι ή αύριανή
ανθρωπότητα, το μέλλον του κόσμου. "Αν δεν προβλεφθεί κά-
ποια πρόνοια γι' αυτά, ή εξέλιξή τους θα είναι δραματική.

Το πρόβλημα του παιδιού είναι ίσως το πρωταρχικό πρό-
βλημα του πολιτισμού. Γι' αυτό ή Γενική Συνέλευση των Η-
νωμένων Εθνών απέφασε να το αντιμετωπίσει — γενικά
και θεωρητικά, βέβαια, αλλά με την πρόθεση να επιδιώξει κα-
τόπιν, με τους διάφορους ειδικούς οργανισμούς της, και πρα-
κτικά μέτρα.

★
ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ή Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών
ένεκρινε πομπηφεί μια Διακήρυξη για τα δικαιώματα
του παιδιού, που αποτελεί στο έξης τον Παγκόσμιο
Καταστατικό Χάρτη του Παιδιού. Η Διακήρυξη αυτή καθο-
ρίζει τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που πρέπει ν' απο-
λαμβάνουν στο έξης όλα τα παιδιά του κόσμου, χωρίς εξαί-
ρεση. Άρκετά από τα δικαιώματα αυτά είχαν ήδη αναφερθεί

στην Παγκόσμια Διακήρυξη για τα δικαιώματα του ανθρώ-
που που είχε εγκρίνει ή Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε. το
1948. Όπως ή Παγκόσμια Διακήρυξη, έτσι και τώρα ή Δια-
κήρυξη για τα δικαιώματα του παιδιού καθορίζει ένα κανόνα
που όλοι πρέπει να προσπαθήσουν να τηρήσουν. Γονείς, ά-
τομα, ιδιωτικές οργανώσεις, τοπικές αρχές και κυβερνήσεις
καλούνται ν' αναγνωρίσουν τα δικαιώματα και τις ελευθερίες
του παιδιού που καθορίζει ή Διακήρυξη και ν' αγωνισθούν
για την επίκράτησή τους.

Το κείμενο αυτό είναι πραγματικά ιστορικό. Όστόσο
δεν έχει δημοσιευθεί ακόμα στην Ελλάδα, όπου, εν τούτοις,
ή θέση του παιδιού δεν είναι και τόσο ικανοποιητική, όπως
μαρτυρεί ή καθημερινή πείρα. Είναι, λοιπόν, χρήσιμο να γί-
νει γνωστή και στον τόπο μας ή Διακήρυξη αυτή που παν-
τού άλλου, ακόμη και στις υπανάπτυκτες χώρες, έχει πάρει
μεγάλη δημοσιότητα.

Το κείμενο της αποτελείται από ένα προοίμιο και από
δέκα άρθρα. Και είναι το ακόλουθο:

Προοίμιο

ΘΕΛΟΥΣΑ ότι, στον Καταστατικό Χάρτη, οί λαοί
των Ηνωμένων Εθνών έχουν διακηρύξει ξανά την
πίστη τους στα θεμελιώδη δικαιώματα του ανθρώ-
που και στην αξιοπρέπεια και την αξία της ανθρωπίνης
προσωπικότητας και ότι έχουν αποφασίσει να ευνόησουν
την κοινωνική πρόοδο και να επιτύχουν καλύτερες συν-
θήκες ζωής σε καθεστώς μεγαλύτερης ελευθερίας.

Θεωρούσα ότι, στην Παγκόσμια Διακήρυξη για τα
δικαιώματα του ανθρώπου, τα Ηνωμένα Έθνη έχουν
διακηρύξει ότι κάθε άνθρωπος μπορεί να έπωφελείται
από όλα τα δικαιώματα και από όλες τις ελευθερίες που
εξαγγέλλονται σ' αυτήν, χωρίς καμμία διάκριση, πρό
πάντων χρώματος, φύλου, γλώσσας, θρησκείας, πολιτι-
κών φρονημάτων ή οποιασδήποτε άλλης γνώμης, εθνικής
ή κοινωνικής προελεύσεως, περιουσίας, καταγωγής ή ο-
ποιασδήποτε άλλης καταστάσεως.

Θεωρούσα ότι το παιδί, επειδή δεν έχει σωματική
και διανοητική ώριμότητα, έχει ανάγκη από ειδική προ-
στασία και ειδικές φροντίδες, πρό πάντων από κατάλ-
ληλη νομική προστασία, πριν και μετά τη γέννησή του.

Θεωρούσα ότι ή ανάγκη της ειδικής αυτής προστα-
σίας είχε εξαγγελθεί στη Διακήρυξη της Γενεύης του

1924 για τα δικαιώματα του παιδιού και έχει αναγνω-
ρισθεί στην Παγκόσμια Διακήρυξη για τα δικαιώματα
του ανθρώπου, καθώς και στους καταστατικούς χάρτες
τών διεθνών ιδρυμάτων και οργανώσεων που αφιερώνονται
στην ευημερία της παιδικής ηλικίας.

Θεωρούσα ότι ή ανθρωπότητα έχει την υποχρέωση
να δώσει στο παιδί το καλύτερο μέρος του έαυτού της.

Η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών
Εξαγγέλλει την παρούσα Διακήρυξη των δικαιωμά-
των του παιδιού, ώστε να υπάρξει μια εύτυχισμένη παι-
δική ηλικία και να έπωφελείται, για το συμφέρον της,
καθώς και για το συμφέρον της κοινωνίας, από τα δικαιώ-
ματα και τις ελευθερίες που καθορίζονται στη Διακή-
ρυξη, καλεί τους γονείς, τους άνδρες και τις γυναίκες
σάν άτομα, καθώς και τις άγαθοεργές οργανώσεις, τις
τοπικές αρχές και τις εθνικές κυβερνήσεις ν' αναγνωρί-
σουν αυτά τα δικαιώματα και να προσπαθήσουν να εξασ-
φαλίσουν ώστε να είναι σεβαστά χάρη σε νομοθετικά
και άλλα μέτρα, που θα εφαρμοσθούν προοδευτικά για
να ισχύσουν οί ακόλουθες αρχές:

ΑΡΧΗ ΠΡΩΤΗ.— Το παιδί πρέπει ν' απολαμβά-
νει τα δικαιώματα που εξαγγέλλονται στην παρούσα
Διακήρυξη. Τα δικαιώματα αυτά πρέπει ν' αναγνωρι-
σθούν σ' όλα τα παιδιά, χωρίς καμμία εξαίρεση και χω-
ρίς διάκριση ή μεροληψία που να στηρίζεται στη φυλή,
στο χρώμα, στο φύλο, στη γλώσσα, στη θρησκεία, στα
πολιτικά ή άλλα φρονηματα, στην εθνική ή κοινωνική
προέλευση, στην καταγωγή ή σε οποιαδήποτε άλλη
κατάσταση, είτε στο ίδιο το παιδί αναφέρεται αυτή,
είτε στην οικογένειά του.

ΑΡΧΗ ΔΕΥΤΕΡΗ.— Το παιδί πρέπει να απο-
λαμβάνει ειδική προστασία και πρέπει να του παρέ-
χονται δυνατότητες κι' εύκολιες με νομοθετικά μέτρα
και άλλα μέσα, ώστε να είναι σε θέση ν' αναπτυχθεί
με υγιή και φυσιολογικό τρόπο σωματικά, διανοητικά,
ηθικά, πνευματικά και κοινωνικά σε συνθήκες ελευθε-
ρίας και αξιοπρέπειας. Το άνωτερο συμφέρον του παι-
διού πρέπει να είναι ή δεσπόζουσα σκέψη στη λήψη
νομοθετικών μέτρων γι' αυτόν το σκοπό.

ΑΡΧΗ ΤΡΙΤΗ.— Το παιδί δικαιούται, μόλις γεν-
νηθεί, να έχει ένα όνομα και μια εθνικότητα.

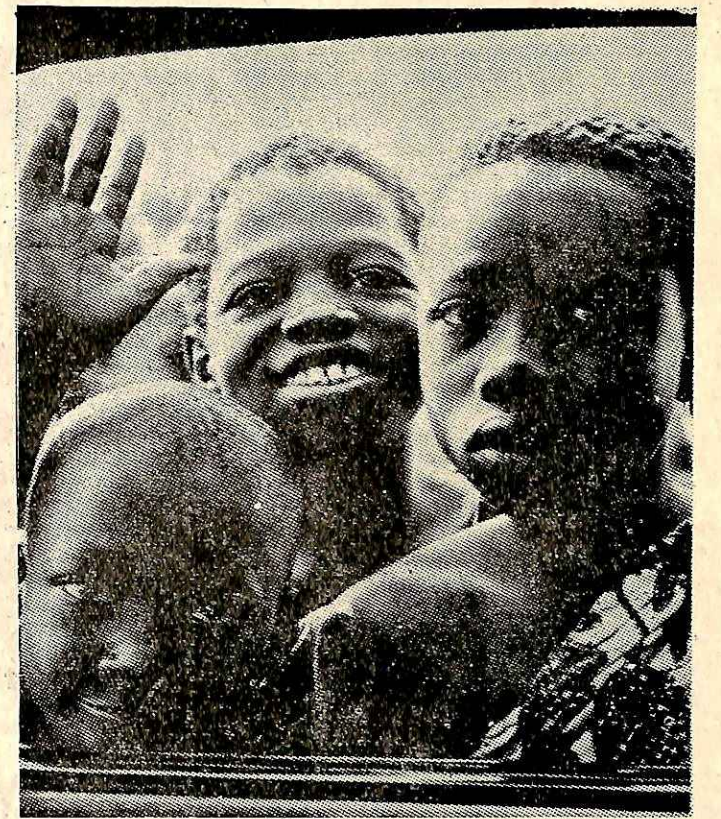
ΑΡΧΗ ΤΕΤΑΡΤΗ.— Το παιδί πρέπει ν' απολαμ-
βάνει κοινωνική ασφάλεια. Πρέπει να μπορεί να μεγα-
λώσει και ν' αναπτυχθεί με υγιή τρόπο. Για το σκοπό
αυτό πρέπει να εξασφαλισθεί ειδική βοήθεια και προσ-
τασία τόσο γι' αυτό, όσο και για τη μητέρα του, πρό
πάντων κατάλληλη φροντίδα πριν και μετά τη γέννησή
του. Το παιδί δικαιούται να έχει διατροφή, στέγη, ψυ-
χαγωγία και κατάλληλη ιατρική περίθαλψη.

ΑΡΧΗ ΠΕΜΠΤΗ.— Το παιδί που είναι άδικημένο
σωματικά, διανοητικά ή κοινωνικά, πρέπει να έχει τη
μεταχείριση, την αγωγή και τις ειδικές φροντίδες που
απαιτεί ή κατάσταση ή του.

ΑΡΧΗ ΕΚΤΗ.— Το παιδί, για ν' αναπτυχθεί αρ-
μονικά ή προσωπικότητά του, χρειάζεται αγάπη και
κατανόηση. Πρέπει, όσο είναι δυνατό, να μεγαλώνει
κάτω από την προστασία και την ευθύνη των γονέων του
και, άπωσδήποτε, σε ατμόσφαιρα στοργής και ήθικης
και υλικής ασφάλειας. Το παιδί σε μικρή ηλικία δεν
πρέπει, εκτός από εξαιρετικές περιπτώσεις, ν' αποχω-
ρίζεται από τη μητέρα του. Η κοινωνία και οί κρατι-
κές αρχές έχουν το καθήκον να φροντίζουν ειδικά για
τα παιδιά χωρίς οικογένεια ή για τα παιδιά που δεν έ-
χουν έπαρκη μέσα για να ζήσουν. Θα ήταν εύχης έργο
να παρέχεται κρατικό ή άλλο επίδομα στις πολυμελείς
οικογένειες για τη συντήρηση των παιδιών.

ΑΡΧΗ ΕΒΔΟΜΗ.— Το παιδί δικαιούται σε έκ-
παίδευση που πρέπει να είναι δωρεάν και υποχρεωτι-
κή, τουλάχιστον στα στοιχειώδη επίπεδά της. Πρέπει
να έπωφελείται από εκπαίδευση που να συμβάλλει στη
γενική μόρφωσή του και να του επιτρέπει, σε συνθήκες
ισότητας ευκαιριών, ν' αναπτύσσει τις ικανότητές του,
την προσωπική κρίση του και το αίσθημα των ήθικων
και κοινωνικών ευθυνών και να γίνει χρήσιμο μέλος της
κοινωνίας. Το άνωτερο συμφέρον του παιδιού πρέπει να
είναι ή οδηγός εκείνων που ευθύνονται για την αγωγή
και τον προανατολισμό του. Η ευθύνη αυτή βαρύνει
κατά προτεραιότητα τους γονείς. Το παιδί πρέπει να
έχει όλες τις δυνατότητες να παίξει και να ψυχαγωγιέ-
ται.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ: ΣΤΗ ΣΕΛ. 16

Τα παιδιά αυτά είναι θύματα των φυλετικών διακρίσεων: δεν
μπορούν να φοιτήσουν στα ίδια σχολεία με τους λευκούς,
γιατί δεν έχουν το ίδιο χρώμα. Και το παράπονο για την
άδικία αυτή είναι ζωγραφισμένο στο πρόσωπο του πιο με-
γάλου — εκείνου που διώχθηκε με μίσος από το σχολείο
των λευκών.

Έκατομμύρια παιδιά υποσιτίζονται σήμερα στις υπανάπτυ-
κτες χώρες. Και ή θανάτός τους από την πείνα θα ήταν
βέβαιος αν δεν υπήρχαν οί οργανώσεις που φροντίζουν να
τους δοθεί μια στοιχειώδης τροφή.

Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΔΟΥΚΙΣΣΑ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

“Ένα ὄργιο έρωτος και έγκλήματος τις τελευταίες μέρες της Φραγκοκρατίας στην Ελλάδα.

Του κ. ΚΩΣΤΑ ΚΑΙΡΟΦΥΛΛΑ

ΚΑΤΑ τὸ ΙΓ' αἰῶνα, μὲ τὴν ἐπιδρομὴ τῶν Φράγκων, ἡ Ἀθήνα ἔζησε περίοδο ταπεινώσεως. Τὸ 1204, ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν περιήλθε στὴν ἐξουσία τοῦ Γάλλου Ντελαρῶς. Μεταξὺ τῶν φιλοδόξων Φράγκων τῆς Ἑλλάδος ἀναφαίνεται μιὰ ρωμαντική φουσιόγνωμία, ὁ Νικόλαος Ἀτσαγιόλης, ποὺ ἔμελλε νὰ ἐγκαθιδρύσει δυναστεία: Πνεῦμα δαιμόνιο, κατώρθωσε μὲ τὰ δάνεια τῆς Φλωρεντινῆς Τράπεζας σὲ βασιλεῖς τῆς Εὐρώπης, νὰ ἐπεκταθεῖ στὴν Πελοπόννησο τὸ 1334 καὶ νὰ γίνῃ ἡγεμὼν ὑποτελής.

Ὅταν πέθανε στὴ Φλωρεντία ὁ Νικόλαος Ἀτσαγιόλης πὺν διαδέχθηκε ὁ Νέριος Α', νόθος υἱὸς τῆς περιφημῆς ἑλληνίδος Μαρίας Ρένδης, ποὺ μιλοῦσε ἑλληνικά καὶ διώρισε στὸν Παρθενῶνα τῆς Ἀκροπόλεως ἀρχιεπίσκοπο ἕνα Ἕλληνα Ὀρθόδοξο.

Ὅταν, τὸ Σεπτέμβριο τοῦ 1394 πέθανε ὁ Νέριος Α', σύμφωνα μὲ τὴ διαθήκη του, πρόσταξε νὰ τὸν θάψουν στὸν Παρθενῶνα, στὴν ἐκκλησιὰ τῆς Παναγίας τῆς Ἀθηναίως. Ὁ Νέος δούκας τῶν Ἀθηνῶν, Νέριος Β', πέθανε τὸ 1451 καὶ θάφτηκε στὸ Δαφνὶ τῶν Ἀθηνῶν.

ΜΕΤΑ τὸ θάνατο τοῦ Νερίου Β', δὺὸ Ἀτσαγιόλοι παρέμειναν κληρονομοί. Τὸ πρῶτο παιδί του Φραγκίσκος καὶ ὁ γιὸς τοῦ προαποθανόντος Ἀντωνίου Β', μὲ τὸ ἐπώνυμο Φράγκος. Ὁ τελευταῖος ζοῦσε στὸ χαρὲμ τοῦ Σουλτάνου, ὡς ὅμιλος καὶ προστατευμένος του. Ἡ χήρα τοῦ Νε-

ρίου Β', ἡ Κιάρα, κατέλαβε τὴν ἀρχὴ ἐν ὀνόματι τοῦ ἀνηλίκου παιδιοῦ της καὶ τὸν ἔστειλε στὸ Σουλτάνο, ζητώντας νὰ τῆς ἀναγνωρίσει τὸ δικαίωμα τῆς ἐπιτροπείας τοῦ γιοῦ της καὶ τὴ διατήρηση τῆς ἐξουσίας ὥσπου τὸ παιδί ἐνηλικιωθεῖ. Τὴν αἰτησὴ τῆς ἐπέτυχε, γιὰτὶ πλήρωσε σεβαστὸ μπαξίσι, θὰ τελείωνε δὲ εὐτυχῆς καὶ ἡσυχία στὸ Δουκικὸ μέγαρο τῆς Ἀκροπόλεως, ἂν δὲν παρουσιαζέτο στὴν Ἀθήνα ἕνας Βενετὸς ἀριστοκράτης, ὁ Βαρθολομαῖος Κονταρίνης, παιδί τοῦ γερουσταστοῦ καὶ πρῶτον διοικητοῦ τῆς Βενετικῆς ἐπαρχίας Ναυπλίας, ποὺ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη θρασκότανε κάτω ἀπὸ τὴν βενετικὴ κυριαρχία.

Ὁ νεαρὸς Κονταρίνης ἦλθε στὴν Ἀθήνα γιὰ σκοποὺς ἐμπορικοῦς. Γιὰ κακὴ του τύχη ὅμως γνωρίστηκε μὲ τὴ δούκισσα Κιάρα, ποὺ ἦταν τότε στὴν ὥριμη ἡλικία τῶν σαράντα χρόνων. Ἀλλ' ὁ ἔρωτας δὲν ἔχει ἡλικία. Ἔτσι κυριεύθηκε ἡ Κιάρα ἀπὸ μανιώδη σαρκικὴ ἔρωτικὸ πόθο γιὰ τὸν ὄρατο Βενετὸ ἄρχοντα, ποὺ δὲν ἄργησε νὰ γίνῃ ἐραστῆς τῆς.

ΧΡΟΝΟΣ, ὥστόσο περνοῦσε καὶ ὁ Κονταρίνης δὲν μποροῦσε νὰ διακινῇ τὴ διαμονή του στὴν Ἀθήνα, γιὰτὶ στὴ Βενετία τὸν περιμένε μιὰ νεωστὴ σύζυγος, κόρη γερουσταστοῦ. Ἡ Κιάρα ὅμως τὸν κρατοῦσε μὲ τὰ δέλη γιὰτὸς. Κι' ἐπειδὴ τελικὰ ἡ Κιάρα τοῦ πρότεινε νὰ τὸν συζευχθεῖ καὶ νὰ τὸν ἀνακηρύξει δούκα τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ Κονταρίνης εὐχαρίστως δέχτηκε τὴν πρό-

ταση, μολοντὶ ὑπῆρχε ἕνα ἀνυπέρβλητο κώλυμα: Στὴ Βενετία ζοῦσε μιὰ ὠραῖατατη σύζυγος καὶ ἡ καθολικὴ ἐκκλησία ἀπαγορεύει τὸ διαγόνιμο. — Αὐτὸ σὲ στενοχωρεῖ; τοῦ ἀπάντησε ἡ Κιάρα. Ἀποῦ ὁ νόμος δὲν σοῦ ἐπιτρῆπει ν' ἀποκτήσεις τὴν ποθητὴ σου ἐλευθερία, μπορεῖς ν' ἀπαλλαγῇς μ' ἄλλο μέσο. — Πῶς; ρώτησε ὁ Κονταρίνης. — Τὸ δηλητήριό!

Κατὰ τὴ μεσαιωνικὴ ἐποχὴ ὁ θάνατος μὲ τὸ δηλητήριό ἦταν τὸ πῦρ συνηθισμένο καὶ ἐντελὸ πρᾶγμα. Ὅλες οἱ ἐξοντώσεις γίνονται μὲ φαρμάκι ποὺ μποροῦσε νὰ τὸ ἀγοράσεις παντοῦ.

ΣΑΝ ἄκουσε τὴ συμβουλή, ὁ Κονταρίνης, χωρὶς νὰ χάσει καιρὸ, πηγαίνει στὴ Βενετία καὶ ἡ δυστυχισμένη σύζυγός του δὲν ἄργησε νὰ μεταβεῖ στὸν ἄλλο κόσμο.

Οἱ χρονογράφοι τῶν χρόνων ἐκείνων δὲν μᾶς διέσωσαν λεπτομέρειες ἀπὸ τὴν τραγωδίαν τῆς νέας ποὺ φαρμάκωσε. Ἀλλ' ὅμως, κατὰ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἡ δολοφονία ἦταν τὸ συνηθέστερο πρᾶγμα, ὥστε νὰ μὴ δίνουμε προσοχὴ σ' ἕνα θάνατο ἀπὸ φαρμάκι.

Μετὰ τὸ ἐγκλήμα, ὁ Κονταρίνης σπεύδει στὴν Ἀθήνα στὴν ἀγκαλιὰ τῆς Κιάρας, ποὺ τέλεσε τοὺς γάμους τῆς μὲ μεγάλη πολιτικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ ἐπισημότητα, ὅπως γράφει ὁ Βυζαντινὸς ἱστορικὸς Χαλκοκονδύλης (σελ. 453).

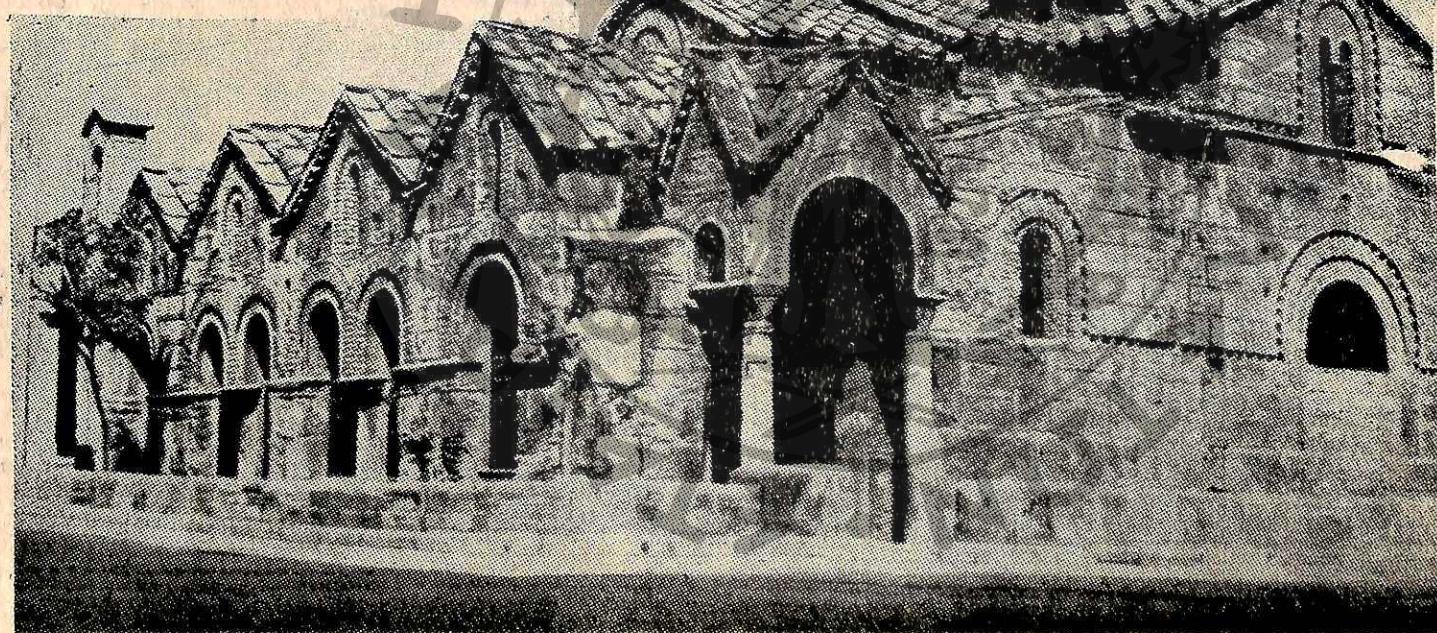
Οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἔδειξαν συμπάθεια στὸν συγκυβερνήτη τῆς Κιάρας, ἀλλ' ἐξέφρασαν παράπονα γιὰ τὴς ἀσχημίες τῆς Κιάρας καὶ κατήγγειλαν στὸ Σουλτάνο Μωάμεθ Β' ὅτι, πιθανότατα, ἡ Κιάρα ἐσκόπευε νὰ δολοφονήσῃ τὸ παιδί της γιὰ νὰ ἐπιτύχει ν' ἀνέβῃ στὸ δουκικὸ θρόνο ὁ Κονταρίνης. Ἡ διαμαρτυρία τῶν Ἀθηναίων ἦλθε σὲ κατάλληλη στιγμή γιὰ νὰ δώσει ἀφορμὴ στὸ Μωάμεθ Β' ποὺ

ἔχει κυριεύσει πρὸ ὀλίγου τὴν Κωνσταντινούπολη, νὰ καταλάβῃ τὴν Ἀθήνα καὶ νὰ προχωρήσῃ στὴν ἐκπόρευση τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος. Πρόσταξε, λοιπόν, τὸν Κονταρίνη νὰ ἔλθῃ στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ νὰ ἐξηγηθεῖ. Ὁ Σουλτάνος, ἀποῦ ἄκουσε τὴς ψεύτικες δικαιολογίες τοῦ σκέφτηκε ὅτι τὸ προτιμότερο ἦταν νὰ κρατήσῃ ὡς ὅμιλος τὸν Κονταρίνη, καὶ νὰ στείλῃ στὴν Ἀθήνα τὸ νεαρὸ Φράγκο, γιὸ τοῦ δουκὸς Ἀθηνῶν Ἀντωνίου Β', ποὺ εἶχε καταφύγει στὸ χαρὲμ τοῦ Σουλτάνου γιὰ νὰ σωθεῖ, μὲ τὴ σκέψη ὅτι ὁ Φράγκος θὰ συντελέσει ἐνδοκὴ στὴν ἄλωση τῆς Ἑλλάδος.

ΠΡΑΓΜΑΤΙ δὲν ἄργησε νὰ φτάσῃ ὁ Φράγκος στὴν Ἀθήνα ὡς ἡγεμὼν — τιτύλχος τοῦ Μωάμεθ Β'. Οἱ κάτοικοι τὸν ὑποδέχτηκαν μ' ἐνθουσιασμό, γιὰτὶ ἤλπιζαν ν' ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τὴν Κιάρα καὶ τὸν Κονταρίνη. Καὶ ἡ ἐλπίδα τῶν δὲν διαψεύστηκε. Γιὰτὶ, μόλις ἀνέλαβε τὴν ἀρχή, ὁ Φράγκος συνέλαβε τὴν ἀπαίσια Κιάρα καὶ τὴν ἔκλεισε στὸ κάστρο τῶν Μεγάρων, ὅπου σὲ λίγο δολοφονήθηκε κατὰ διαταγὴ του.

Μιὰ λαϊκὴ, ποιητικὴ παράδοση δημιουρήθηκε ἀργότερα ὅτι ὁ Φράγκος, μὲ τὰ ἴδια τοῦ τὰ χέρια, στραγγάλισε τὴν Κιάρα, κοντὰ στὸ μοναστήρι τοῦ Δαφνιοῦ, ἐνῶ ἐκείνη γονατιστὴ παρακαλοῦσε τὴν Παναγία νὰ τὴ σώσει. Ἡ παράδοση, ἀργότερα, ἔδειχνε καὶ τὸν τάφο τῆς στὸ Δαφνὶ τῶν Ἀθηνῶν. Φυσικά, ἡ παράδοση δὲν ἔχει καμμιὰ σχέση μὲ τὴν ἱστορία. Δείχνει, ὅμως, πόση ἐντύπωση ἔκαμε στὸν Ἀθηναῖο λαὸ τὸ δράμα αὐτοῦ τοῦ αἵματος καὶ τῆς ἀκολασίας.

Μετὰ τὸ τραγικὸ τέλος τῆς Κιάρας, ὁ ἐραστῆς τῆς Κονταρίνης κατέλαβε ποιά τύχη τὸν περιμένε καὶ θεώρησε φρονιμότερο νὰ μείνῃ στὸ σουλτανικό χαρὲμ καὶ νὰ βοηθήσῃ τὸ Μωάμεθ νὰ κατακτήσῃ τὴν Ἀθήνα. Δὲν εἶναι δὲ ἀπίθανο ὁ Βενετὸς Κονταρίνης ν' ἀκολουθοῦσε τὸ Μωάμεθ Β' στὴν ἐκστρατεία του.

Ἡ «Καπνικαρέα» ἐνα ἀπὸ τὰ Βυζαντινὰ ἀρχιτεκτονικὰ ἀριστουργήματα τῶν Ἀθηνῶν.

ΜΕΤΑ τὴ πλήρη τραγωδία ποὺ ἀφηγηθήκαμε, ἀπομένει νὰ ἰδοῦμε καὶ τὸ τέλος τοῦ Φράγκου. Ἡ θεία δίκη δὲν ἄργησε νὰ τὸν τιμωρήσῃ γιὰ τὸ ἐγκλήμα τῆς Κιάρας. Ἀλλ' ἂς ἀκολουθῇ σουμε τὴν ἱστορία τῶν Φράγκων Δουκῶν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τὴν περίοδο τῆς εἰσόδου τοῦ Μωάμεθ Β' στὴν Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν.

Ἀποῦ ξεφορτώθηκε τὴν Κιάρα καὶ εἶχε στὴ διάθεσή του τοὺς Δούκες Ἀτσαγιόλους, ὁ Μωάμεθ Β' ἐκίνησε γιὰ τὴν κατάκτηση τῆς Πελοποννήσου. Τὴν ἀρχιστρατηγία του ἀνέθεσε στὸν Ὁμέρ πασά, ποὺ δέταξε νὰ καταλάβῃ ἀμέσως τὰς Ἀθήνας.

Κατὰ τὸ «Σύντομον Χρονικὸν» τοῦ Δούκα (σελ. 521) τὸ 1456 συνέβησαν τρωματικὰ γεγονότα στὰς Ἀθήνας. «Τρομερὸς λιμὸς μᾶστιζε τοὺς κατοίκους καὶ ἡσθιεν ὁ λαὸς ἐκ τοῦ λιμοῦ βοτάνας, γλῶας, ρίζας». Ἐκτὸς ἀπ' αὐτό, τὸ Χρονικὸ γράφει ὅτι «Τῷ ἔτει 1456, μηνὶ Μαΐω 29, ἐφάνη ἀστὴρ ἐν τῷ οὐρανῷ ἀνατέλλων. ἐκβλύζων ὥσπερ καπνὸν ἐπὶ μήκος ἐπὶ πολὺς ἡμέρας πρᾶγμα ποὺ, κατὰ τοὺς Ἀθηναίους, ἔθεωρετο ποσάγγελος καταστροφῆς. Οἱ πολητικὲς κάτοικοι ἐθεώρησαν μοιραία τὴν καταστροφή καὶ ὅταν παρουσιάστηκε ὁ Ὁμέρ, ὅλοι περιμέναν νὰ νικηθοῦν. Τότε ὁ Φράγκος παρουσιάστηκε στὸν Ὁμέρ καὶ πρότεινε νὰ συμφωνήσουν ἐνὰ φύγει ἀπὸ τὰς Ἀθήνας καὶ νὰ τοῦ προσφέρει ὡς τιμῆριον τὴ Βοιωτία μὲ τὰς Θήβας καὶ ὅλο τὸν πλοῦτο καὶ τὰ ὑπάρχοντά του. (Χαλκοκονδύλης σελ. 455). Ἔτσι τὸ 1458 αἱ Ἀθηναῖοι ἔγιναν τουρκικὰ καὶ ὁ Μωάμεθ, κατὰ τὴν παράδοση, ἔστησε τὴ μεγαλοπρεπὴ ἐρυθρὰ σκηνὴ τοῦ κάτω ἀπὸ τὴν Ἀκρό-

πολη, στὴ θέσση ποὺ ἀνομάστηκε ἔκτοτε Πათῆσια, ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Πατισῶν Μωάμεθ.

ΟΦΡΑΓΚΟΣ, βλέποντας ὅτι ὁ Μωάμεθ Β' προχωροῦσε στὴν Πελοπόννησο καὶ δὲν θὰ τὸν κρατοῦσε πιά στὴ θέσση του, ἔγραψε στὸν πανίσχυρο δούκα τοῦ Μιλάνου Φραγκίσκο Σφόρτσα, προτείνοντάς του νὰ τὸν δεχθεῖ ὡς ὁπλαρχηγὸ μὲ ἀντιμισθία δέκα χιλιάδες δουκάτα γι' αὐτὸν καὶ τοὺς γενναίους συμπολεμιστὰς του, αὐτοὺς δὲ θὰ ἀνέλαβαν τὴν ὑποχρέωση νὰ πολεμήσῃ τὸ Μωάμεθ.

Τὴν ἀπάντησή του διέκοψε ἡ ἀπροσδόκητὴ ἐπέμβαση τοῦ Μωάμεθ Β', ὁ ὁποῖος ἔμαθε ἴσως ἀπὸ τοὺς Τούρκους Γιαννιτάρους, ποὺ ἔμεναν στὴν Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν, τὴς συνεννοήσεως τοῦ Φράγκου μὲ τὸν Δούκα Σφόρτσα τοῦ Μιλάνου καὶ τὸν διέταξε νὰ ἐνωθεῖ μὲ τὸν Τούρκο Ζαγανὸ πασά νὰ πολεμήσῃ τὸν κόμητα Λεονάρδο Γ' Τόκκο, κυβερνήτη τῆς Ζακύνθου καὶ Κεφαλληνίας. Ὁ Φράγκος, στενοχωρημένος, ἄκουσε τὴ διαταγὴ τοῦ Σουλτάνου, ἀλλὰ μὴ μπορώντας νὰ παρακούσῃ τὴς ἐντολὰς του, πῆγε στὸ στρατόπεδο τοῦ Ζαγανὸ πασά, ὁ ὁποῖος τὸν κράτησε ἐπίτηδες σὲ συνομιλία, ὥστε τοῦ ἐνύκτωσε. Ἐνῶ ὁ Φράγκος πῆγαινε στὴ σκηνὴ του, Τούρκοι σωματοφύλακες εἰχτηκαν κατεπάνω του καὶ τὸν ἐδολοφόνησαν στὴς 10 Φεβρουαρίου 1460. Μ' αὐτὸν τὸν οἰκτρὸ τρόπο πέθανε ὁ τελευταῖος τῶν Δουκῶν Ἀτσαγιόλων, ποὺ κυβέρνησαν ἐπὶ τρία τέταρτα αἰῶνος τὴν Ἀθήνα.

ΣΤΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 40

Η ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΜΑΣ ΗΛΙΚΙΑΣ

Σε όλα τα ζωντανά πλάσματα υπάρχει μιὰ μυστηριώδους ούσια που ρυθμίζει την ώριμανση του οργανισμού. Είναι ή «ορμόνη της νεότητας» που σταματάει την πρόοδο του γήρατος και σταθεροποιεί τη βιολογική μας ηλικία... Χωρη στις σύγχρονες βιολογικές έρευνες, ή συνθετική παραγωγή της πολύτιμης αυτής ούσιας δεν είναι πιά παρά ζήτημα χρόνου...

Η ορμόνη της νεότητας

ΤΟ ΕΛΙΞΙΡΙΟ ΤΗΣ ΑΙΩΝΙΑΣ ΕΦΗΒΕΙΑΣ

ΧΩΡΙΣ άσπρα μαλλιά και ρυτίδες και φρεσκιές αναπνοής και τ' άλλα δυσάρεστα επακόλουθα του γήρατος, οι άνθρωποι θα ζούν δολόκληρη τη ζωή τους σε μιὰ αιώνια εφηβεία γεμάτη σφοδρικό, υγεία και όμορφια...

Αυτό το χρυσό όραμα της αιώνιας νεότητας που βαυκαλίζει τους ανθρώπους έδω και χιλιάδες χρόνια, υπάρχει ένας νεαρός βιολόγος που δεν το θεωρεί καθόλου απραγματοποίητο.

Κλεισμένος επί 12 ώς 16 ώρες την ημέρα στο εργαστήριό του, ένας συνεσταλμένος και λιγομίλητος επιστήμων, ο δρ Κάρολ Ουίλλιαμς, διευθυντής του βιολογικού τμήματος του πανεπιστημίου Χάρβαρντ, πειραματίζεται άπούραστα με τα έντομα, τις ορμόνες και τους ανθρώπινους πλακούντες. Τό 1958, ο δρ Ουίλλιαμς εξέπληξε τον επιστημονικό κόσμο με την ανακάλυψη μιās «ορμόνης της νεότητας» στο ανθρώπινο σώμα. Και πρόσφατα, εξέπληξε ακόμα περισσότερο τους συναδέλφους του βιολόγους αναγγέλλοντας την απομόνωση, σε καθαρή μορφή, της ορμόνης αυτής που εξασφαλίζει τη νεότητα στα ζωντανά πλάσματα. Μόλις ανακαλυφθεί ο χημικός τύπος αυτής της ούσιας, ή παραγωγή μιās συνθετικής «ορμόνης της νεότητας» δε θα είναι πιά παρά ζήτημα χρόνου. Τότε οι βιολόγοι θα μπορούν να πειραματισθούν άνήθυνα στον άνθρωπο. Και αν τα πειράματα πετύχουν, όπως ελπίζεται, τα γερατιά θα πάρουν τη θέση τους ανάμεσα στις επιδημίες και τις άλλες αρρώστιες που κατατροπώθηκαν από τη σύγχρονη επιστήμη. Τα γερατιά θ' ανήκουν στο παρελθόν!

★

ΟΛΑ αυτά είναι πολύ ώραία, θα μπορούσε κανείς να παρατηρήσει, άλλ' έχουμε χορτάσει από τις υποσχέσεις των γεροντολόγων. Κατά τι διαφέρει αυτή ή «ορμόνη της νεότητας» από τις άλλες μεθόδους που δοκιμάστηκαν (και απέτυχαν) για την καταπολέμηση του γήρατος; Αρκεί να θυμηθούμε τα πολύχρονα πειράματα του Βορονόφ, τό 1926, και του Μπογκομόλετς, τό 1930, που τελικά διέφευσαν τις ελπίδες της ανθρωπότητας.

Και όμως, υπάρχουν ελπίδες πως οι νέες βιολογικές έρευνες θα καταλήξουν σε κάτι λιγότερο απογοητευτικό. Ο

διάσημος γεροντολόγος δρ Χάνς Σέλυ, του πανεπιστημίου του Μοντρέαλ, είπε κάποτε: «Η φαινομενική αττία της αρρώστιας είναι συχνά μιὰ μόλυνση, μιὰ δηλητηρίαση, μιὰ νευρική εξέντληση, ή απλώς τα γερατιά. Στην πραγματικότητα, ή άποσύνθεση του μηχανισμού των ορμονικών εκκρίσεων είναι ή συντηθέστερη αττία του γήρατος».

Η ύπαρξη μιās «ορμόνης της νεότητας» αναγνωρίζεται γενικά έδώ και είκοσι χρόνια. Ανακαλύφθηκε από τον Άγγλο βιολόγο Ουίγκλσγουορθ που πειραματίστηκε μ' ένα είδος λεπιδοπτερου που λέγεται «ροδίνιος»: «Όταν άποκεφάλιζε τις νύμφες του έντόμου, οι άποκεφαλισμένες νύμφες μεταμορφώνονταν ταχύτατα σε χρυσαλλίδες και σε ώριμα έντομα. Ο Άγγλος επιστήμων κατάλαβε ότι στο κεφάλι πρέπει να ύπήρχε κάποιο άγνωστο είδος ορμόνης που προλαμβάνει την πρόωση ώριμανσης του έντόμου, δηλαδή μιās ορμόνης που εξασφαλίζει, επί ώρισμένο χρονικό διάστημα, τη νεότητα. Άλλά ποιά ήταν και που βρισκόταν αυτή ή ορμόνη; Στο κεφάλι βέβαια, αλλά που ακριβώς;

Έπειτα από πολλούς μήνες μικροσκοπικής μελέτης, ο βιολόγος ανέκάλυψε επί τέλους αυτό που ζητούσε. Η ορμόνη της νεότητας εκκρινόταν πραγματικά από το κεφάλι. Πίσω από τον εγκέφαλο του έντόμου ύπήρχαν μικροσκοπικοί αδένες που αντιστοιχούσαν περίπου με τον κωνοειδή αδένα του ανθρώπου. Αττή ήταν ή πηγή της ορμόνης.

Άλλ' ή μυστηριώδης ούσια δεν ήταν εύκολο να εξαχθεί από τους μικροσκοπικούς αδένες. Ο δρ Ουίγκλσγουορθ δεν πέτυχε τελικά ν' άπομονώσει την ορμόνη. Άλλ' όταν δημοσιεύθηκαν οι εργασίες του εκατοντάδες επιστήμονες σ' όλο τον κόσμο άρχισαν να πολλαπλασιούν τα δύστυχα έντομα κατά χιλιάδες, ελπίζοντας ν' άπομονώσουν έστω κι' ένα χιλιόστο του γραμμαρίου απ' αυτό τό έλιξιριο της νεότητας.

Άλλά κανένας δεν είχε τύχη.

★

ΤΟΤΕ, γύρω στο 1956, εμφανίζεται στη σκηνή ο δρ Κάρολ Ουίλλιαμς. Ήταν ένας νεαρός Άμερικανός βιολόγος, θραβευμένος για τις μελέτες του επί των μεταμορφώσεων των έντόμων, και είχε τό προνόμιο να εργασθεί στο εργαστήριο του διάσημου Ουίγκλσγουορθ, στο πανεπιστήμιο του Καμπριτζ.

Ο δρ Ουίλλιαμς είχε την εύτυχη έμπνευσης να εγκαταλείψει τις άκαρπες προσπάθειες άπομονώσεως της ορμόνης από τό κεφάλι του λεπιδοπτερου «ροδίνιου», με τό όποιο πειραματιζόταν ο Άγγλος συνάδελφός του, και να καταπιασθεί με τους μεταξοσώληκες του είδους «Κεκοπία». Τό έντομο αυτό φαίνεται πως είχε στην κοιλιά του τους αδένες που ο «ροδίνιος» είχε στο κεφάλι. Ο δρ Ουίλλιαμς έκοψε τις κοιλίες της Κεκοπίας και τις τοποθέτησε σε ύγρο αλβύνα. Έτσι πέτυχε ν' άπομονώσει μιὰ κίτρινη ούσια. Ήταν ή περιπόθητη «ορμόνη της νεότητας».

Τα πειράματα απέδειξαν χωρίς ίχνος άμφιβολίας πως ή θεωρία του Ουίγκλσγουορθ ήταν σωστή: Η ώριμανση, δηλαδή τή γέρασμα του έντόμου έλέγχεται από τη μυστηριώδη ορμόνη της νεότητας. Ο δρ Ουίλλιαμς διεπίστωσε πως ή ορμόνη που εξάγεται από νεαρές κάμπιες, αν χορηγηθεί στις πιο ήλικιωμένες κάμπιες, προκαλεί τό σταμάτημα της ώριμάνσεως. Οι κάμπιες παύουν να γερνάνε, δεν μεταμορφώνονται σε χρυσαλλίδες, οι χρυσαλλίδες δεν μεταμορφώνονται σε πεταλούδες. Χωρίς να παύουν ν' αυξάνονται σε μέγεθος, οι κάμπιες ζούν και πεθαίνουν ως κάμπιες, δηλαδή δεν ξεπερνάνε ποτέ την παιδική τους ήλικία. Φαίνεται πως ή ορμόνη αττή έχει κάποια επίδραση στο νευρικό σύστημα και σ' άλλες τις ζωτικές λειτουργίες του έντόμου.

Ένας άλλος έρευνητής, ο δρ Σνάιτερμαν, ανακάλυψε μιὰ ορμόνη της ίδιας περίπου συνθέσεως στις άγέλαδες. Ο δρ Ουίλλιαμς προχώρησε κατά ένα βήμα, συγκεντρώνοντας την προσοχή του στον άνθρωπο. Από τον πλακούντα (τό σάκκα που περιβάλλει τό έμβρυο στο μητρικό σώμα) κατώρθωσε ν' άπομονώσει ένα ύγρο που, όπως διαπιστώθηκε με τη χημική ανάλυση, περιέχει την ορμόνη της νεότητας.

Μετά την ανακάλυψη της ορμόνης στον άνθρωπο, ο δρ Ουίλλιαμς πιστεύει πως δεν απέχει πολύ ή μέρα που τα γερατιά θα θεραπεύονται όπως κάθε άλλη αρρώστια. Άλλά δυστυχώς — διευκρινίζει ο Άμερικανός βιολόγος — ή ορμόνη, αν άποδειχτεί άποτελεσματική, δε θα έχει πάντως άναδρομική επίδραση. Θα σταματάει την πρόοδο του γήρατος σε όποιαδήποτε ήλικία, αλλά δε θα κάνει τους ανθρώπους νεότερους. Άν ένας άνθρωπος είναι π. χ. πενήντα χρονών όταν θ' άρχισει τη θεραπεία, θα μείνει πενήντα χρονών ώσπου να πεθάνει, αλλά δε θα ξαναεισέλθει.

Κι' έδώ μπορούμε να διατυπώσουμε ένα ενδιαφέρον ερώτημα: Σε ποιά ήλικία θα θέλατε ν' άρχίσετε τη θεραπεία; Σε ποιά ήλικία θα θέλατε να περάσετε όλη σας τη ζωή;

Οι περισσότεροι θα διαλέξουν έσως την ήλικία στην όποια βρισκονται αττή τη στιγμή.

ΤΑ ΦΩΤΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ

Ο ΠΟΙΟΣ διέσχισε την πόλη με τα γιορταστικά φωτά έδώ και λίγες μέρες, και την διέσχισε πάλι ύστερα από τις γιορτές, δεν μπορεί παρά ν' ανασείσει δυο διαφορετικά αισθήματα, δυο αισθήματα αντίθετα, ένα είδος ένθουςιασμού κι' ένα είδος άπογοήτευσης. Δυο αισθήματα όχι έντονα βέβαια, πάντως δυο αισθήματα χαρακτηριστικά, από κείνα που συντηρούν την ποικιλία της έσωτερικής μας ζωής στην τρέχουσα καθημερινότητα.

Λαμπιόνια χρωματιστά, έλατα, ή όμοιώματα έλατιών, γιορταστικές θιτρίνες, μουσικές γνωστές που συνοδεύουν τους ανθρώπους από τη νηπιακή τους ήλικία ως τα γεράματά τους, χωρίς να του γίνονται μονότονες, αδιάφορες, δυσάρεστες, κουραστικές. Ίσως γιατί φέρνουν μέσα τους τους άπόηχους των παιδικών μας χρόνων. Αύτοι οι χιλιοκουρασμένοι ήχοι συμπαράσφουσαν και φέρνουν μαζί τους τρυφερές αναμνήσεις, νιφάδες χιονιού από μακρινές χριστουγεννιάτικες νύχτες, διάφανα καθαρά χρώματα από πρωτοχρονιές, εικόνες και χειρονομίες άγαπημένων μας προσώπων που έπαψαν να υπάρχουν, χέρια που μās χαϊδεύαν τα μαλλιά, σπιτικές άτμόσφαιρες γιομάτες φώς, ζεστασιά και ψυχή. Άτμόσφαιρες άνεπαυμάτητες.

Αύτες τις γιορτές έπαψε πιά κανείς να τις αναλύει στην ούσία τους. Βρίσκονται σε συνάρτηση όχι με τη ζωή μας, αλλά με την ψυχή μας. Ο άνθρωπος δημιουργεί ώρισμένα γιορταστικά διαλείμματα στη ζωή του, ώρισμένα διαλείμματα ψυχικής και σωματικής ξεκούρασης, με την άπαραιτήτη δόση του ρωμαντισμού και του μυστηρίου του. Όλα του χρειάζονται για να ζήσει, για να σπάσει τη μονοτονία της καθημερινότητας ακόμα και ή ατταπάτη όπως θα χαρακτηρίζε ώρισμένα πράγματα ο ρεαλισμός. Η ζωή του ανθρώπου είναι ένα

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΑΛΛΑ ΧΡΟΝΙΑ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

πράγμα πολύ εύαίσθητο και πολύ εύθραυστο. Δεν της χρειάζονται τα πολλά ψιλλολγήματα γιατί κυλάει και φεύγει, και πρέπει να κυλάει όσο γίνεται με λιγότερες σκοτούρες πάνω στους νόμους που την κυβερνούν.

★

ΑΛΛΑ ως ξαναγυρίσουμε στα φωτά της πόλεως, στις ώρες που όλοι οι άνθρωποι συναντιώνται μέσα στην ίδια άτμόσφαιρα, κάτω από ένα ίδιαότ φώς και μοιάζουν σε να κάθονται όλοι στο ίδιο τραπέζι, να σκέφτονται τό ίδιο πράγμα, να αισθάνονται κατά τον ίδιο ακριβώς τρόπο. Δεν είναι μικρή ύπόθεση τό να κατορθώσουν αττή την προσωρινή συνάντηση στα ίδια πράγματα. Γιατί οι άνθρωποι, χωρίς να τό καταλαβαίνουν, συναντιώνται στο χρωματιστό φώς που βλέπουν, στη μουσική που άκούν, στους ήχους της καμπάνας που σημαίνει για όλους την ίδια ώρα.

Έχω μερικές αναμνήσεις πολύ συγκινητικές, πολύ ανθρώπινες των ώρών αυτών. Αναμνήσεις που τις φέρνω από άλλα χρόνια και άλλες περιοχές. Δεν είχα δει ακόμα τα πλούσια φωτά των πόλεων, ώστόσο ή έντύπωση που μου προξενούσαν τα άπλά, λιτά μέσα των έορτών σε κείνες τις γυμνές από κάθε κίνηση, τις ξεκομμένες από τον κόσμο, δεν ήταν διαφορετική από κείνη που προξενούν σ' ένα παιδί τα πλούσια μέσα της πόλεως. Τα μέσα, πλούσια ή φτωχά άποχτούν αυτές τις μέρες μιάν έσωτερικότητα που μās επιβάλλεται. Έζησα τις γιορτές αυτές σε χωριά, αλλά τις έζησα και σε μιὰ περιοχή που την έζωνε ο ούρανος και ή έρημιά. Ήταν ένα στίτι μοναχικό ανάμεσα σε μεγάλες βελανιδιές, πά-

νω σ' ένα ξάγναντο που σου επέτρεπε άπλως να ύποψι-άζεσαι τις θέσεις των χωριών τη νύχτα, από τα μικρά, άπίθανα φωτάκια τους, που μόλις τα διέκρινες όταν δεν έβρεχε και δεν ύπήρχε όμίχλη. Σε άποστάσεις είκοσι λεπτών ή μισής ώρας, ύπήρχαν που και που μερικές καλύβες που οι οικόγενειες των τσοπάνηδων, άμυδρά φωτιζόμενες από τό ταπεινό λυχνάρι που τη μικρή του φλογίτσα την πάλευε ο άγέρας, περιέμεναν τό μεγάλο γεγονός.

Του ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΒΡΕΤΤΑΚΟΥ

— Άπόψε γεννιέται ο Χριστός.

Αυτό τό ήξερε ο πατέρας, ή μητέρα, ο παιπούς και αυτό ήταν τό μεγάλο νέο που αναγγέλλανε στα παιδιά τους. Σηκωνόταν σε μιὰ ώρισμένη ώρα κι' όταν φυσούσε δυνατός άγέρας και δεν ήταν βέβαιοι πως θ' άκουστούν οι καμπάνες του χωριού που βρίσκονταν σε άπόσταση μιās ώρας και περισσότερο, έβγαιναν, κύτταζαν τον καιρό, τα άστρα όταν δεν είχε συννεφιά, κι' άναρωτιόντουσαν!

— Να γεννήθηκε άραγε;

Κι' όταν οι καμπάνες άκούγοντουσαν, σφύριζαν να πάρουν είδηση και στις άλλες καλύβες, απ' όπου ένα χαρμάσυνο αντισφύριγμα βεδώνανε πως τό μήνυμα έλήφθη. Από έρμηικό σε έρμηικό στίτι, από καλύβα σε καλύβα κι' από χωριό σε χωριό, τα ίδια νήματα έδεναν τους ανθρώπους κρατώντας τους στην ίδια προσήλωση, ανεβάζοντάς τους πάνω από την καθημερινή τους ζωή. Η ψυχή τους φορούσε κυριακάτικα ρούχα, έννοιωθαν άλλοιώτικοι, ενώ στην ούσία τίποτε δεν είχε αλλάξει ούτε έξω στη φύση, ούτε στη ζωή τους.

★

Η ΑΝΑΛΥΣΗ αυτών των όμαδικών εξάρσεων που διακόπτουν την πεζότητα της ζωής, δεν έχει να προσθέσει τίποτα στους ανθρώπους. Άπλως μπο-

ρεϊ να τους στερήσει την παρηγοριά που τους δίνει αυτή η έξαρση. Απλώς θα τους δημιουργήσει ένα κενό. Ο άνθρωπος έχει ανάγκη να γιομίσει το κενό της ψυχής του, πέρα από κάθε φιλοσοφία και εξήγηση. Υπάρχουν πολλοί που τόνισαν την ματαιότητα αυτού του είδους των κατασκευών. Θέλουν να είπουν πως οι άνθρωποι κοροϊδεύονται. Παράτες και φωτισμοί, ανθρώπινα παιχνιδίσματα που δημιουργούν παραπετάσματα μπρός στην άβυσσο κατά τον Καζαντζάκη. Η άβυσσος παρ' όλα αυτά εξακολουθεί να υπάρχει, ο χρόνος και ο χώρος που μας καταποντίζουν, δεν επηρεάζονται από τα όποια χρυσά ριντώ, που τοποθετούνται μπροστά στα μάτια μας. Ωστόσο τί είναι περισσότερο απλοϊκό; Οι όμαδικές γιορτές που οργανώνει ο άνθρωπος και που τον ενώνουν σ' ένα ιδανικό ή έστω και απλώς σε μιάν ατμόσφαιρα μόνο, ή οι εξηγήσεις του διανοούμενου που άπογυμνώνουν τη ζωή, την κάνουν στυγνή, πεζή, κουραστική και δυσβάσταχτη; Τη ζωή πρέπει να τη στολίσουμε, να την ποικίλουμε, να την χρωματίσουμε με λίγο όνειρο για να την κάνουμε πιο ευχάριστη. Η ζωή χρειάζεται σταματήματα, θεάματα, προεκτάσεις σε ψυχικότερους ορίζοντες.

Αυτές οι μικρές φωτεινές διακοπές, αυτά τα όροσημα που έχουν τοποθετηθεί μέσα στο χρόνο — διαφορετικά στις διάφορες περιόδους της ιστορίας — δεν εξαπατούν τη ζωή. Απλούστατα την ανακουφίζουν, όμορφαίνοντας τη διάβασή της με την ποικιλία τους.

★

ΓΙΑ μιά φορά ακόμα είχαμε την ευκαιρία να δούμε και ν' ακούσουμε τις γιορτές που πέρασαν. Ακουστικές και όπτικές επινοήσεις του ανθρώπινου μυαλού κάτω από την πίεση της καθημερινής ανάγκης, στόλισαν την πολιτεία ολόκληρη. Είδαμε τους ανθρώπους να κινούνται στους δρόμους κατά εκατοντάδες χιλιάδες, να συνωθούνται, να άσφυκτιούν με λαίμαργα μάτια στους δρόμους, να στέκονται στις διτρίνες, να δείχνουν με τα χέρια τους, να ξεφωνίζουν. Κι' αν οι μεγάλοι είχαν βαρεθεί το γιορταστικό αυτό φαινόμενο στο σύνολό του. Κανείς δεν θαχε το δικαίωμα να στερήσει από τα παιδιά αυτή την ατμόσφαιρα, αυτόν τον διάκοσμο, που έχει πολλά από τα στοιχεία του παραμυθιού. Όταν συνειδητοποιεί κανείς την άγνοια και την αφέλεια των παιδικών ημερών, είναι πια μεγάλος. Και νομίζω πως και για τους μεγάλους οι γιορτές αυτές, παίζουν έναν ανασταλτικό ρόλο σ' αυτό το «μεγάλο». Βλέποντάς τους κανείς στους δρόμους αυτές τις μέρες, τους βλέπει να κινούνται όπως και οι μικροί. Ξυπνάει μέσα τους η εύλογη παιδικότητα, η άπωτημένη, από το χρόνο, από τη λογική και από το μόχθο.

Υπάρχει ένα σημείο στο οποίο συναντιώνται όλες οι ηλικίες. Μικροί και μεγάλοι πειθαρχούν στο πνεύμα της γιορτής. Το παιδί χαίρεται μπροστά στο παιχνίδι και ο μεγάλος μπροστά στα μάτια του παιδιού που χαίρονται. Όλοι βλέπουν τα πολύχρωμα φώτα της πόλεως με μιά αισθαντικότητα που έχει κάτι το κοινό κι' όταν στολίζουν τα τζάμια του σπιτιού τους ή τα φωτισμένα χριστουγεννιάτικα δέντρα που τα τοποθετούν κοντά στα παράθυρα, το κάνουν και για δικό τους λογαριασμό. Ακουσα τις προάλλες μιά κυρία να λέει στον άντρα της:

— Σαν παιδί κάνεις καμμένε... φτάνει πιά.

Απλούστατα, ο άντρας της κάθε μέρα κι' από κότι έβρισκε να κρεμάσει στο χριστουγεννιάτικο δέντρο ή να κολλήσει στο παράθυρο. Χαλκομανίες που παρασταίνουν τον Ήσο στο φάτνη, νιφέλους, "Αη — Βασίληδες, κάθε είδους γιορταστικά διακοσμητικά. Κι' η απάντηση του άντρα στην παρατήρηση της γυναίκας του ήταν:

— Για το καλό του χρόνου.

Αυτό το τελευταίο είναι μιά εύκολη δικαιολογία. Και οι μεγάλοι νοιώθουν συχνά την ανάγκη να παίξουν, να ξεχαστούν σ' ένα όνειρο, να αλαφρώσουν το κεφάλι τους από το βάρος, ν' αφήσουν την καρδιά τους ελεύθερη όπως και τα παιδιά.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 42

ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 9

ται — τα δέ παιχνίδια και η ψυχαγωγία του πρέπει να προσαπολίζονται προς τους σκοπούς που επιδιώκει η άγωγή. Η κοινωνία και οι κρατικές αρχές πρέπει να προσπαθήσουν να ευνουήσουν την άσκηση αυτού του δικαιώματος.

ΑΡΧΗ ΟΓΔΟΗ.— Το παιδί πρέπει, όπωςδήποτε, σε κάθε περίπτωση, να προτιμάται στην παροχή προστασίας και βοήθειας.

ΑΡΧΗ ΕΝΑΤΗ.— Το παιδί πρέπει να προστατεύεται έναντιον κάθε μορφής άμελειας, σκληρότητας και έκμεταλλεύσεως. Δεν πρέπει να υποβάλλεται σε σωματεμπορία, υπό οποιαδήποτε μορφή. Το παιδί δεν πρέπει να γίνεται δεκτό σε εργασία πριν φθάσει σ' ένα ελάχιστο όριο κατάλληλης ηλικίας. Δεν πρέπει σε καμμία περίπτωση να εξαναγκάζεται ή να εξουσιοδοτείται να αναλαμβάνει άσχοлия ή εργασία που θλάπτει την υγεία ή την άγωγή του ή που εμποδίζει τη σωματική, διανοητική ή ήθικη ανάπτυξή του.

ΑΡΧΗ ΔΕΚΑΤΗ.— Το παιδί πρέπει να προστατεύεται έναντιον των συνηθειών που μπορούν να εξωθήσουν σε φυλετική διάκριση, σε θρησκευτική διάκριση ή σε οποιαδήποτε άλλη διάκριση. Πρέπει ν' ανατρέφεται με πνεύμα κατανόησης, ανεκτικότητας, φιλίας ανάμεσα στους λαούς, παγκόσμιας ειρήνης και αδελφωσύνης και με το αίσθημα ότι οφείλει ν' αφιερώνει την ενεργητικότητα και τις ικανότητές του στην εξυπηρέτηση των ομοίων του.

★

ΑΥΤΟ είναι το κείμενο της Διακήρυξης για τα δικαιώματα του παιδιού. Σε πολλές χώρες ήδη έχουν αρχίσει να ψηφίζονται ειδικοί νόμοι για την προστασία του παιδιού σύμφωνα με τις παραπάνω δέκα αρχές. Κυβερνήσεις και Κοινοβούλια, αρχίζουν να καταλαβαίνουν ότι έχουν την υποχρέωση να ενδιαφερθούν για τη θέση του παιδιού, να φροντίσουν για την υλική, την πνευματική, την ήθικη και την κοινωνική ανάπτυξή του, να εμποδίσουν με αυστηρότατα μέτρα την έκμεταλλευσή του. Έχει αρχίσει να διαπιστώνεται στις μεγάλες χώρες ότι ένα από τα πιο άνησυχτικά φαινόμενα της εποχής μας, η παιδική εγκληματικότητα και ο πρώιμος τεμπουρισμός, είναι συνέπεια της άδικαφορίας των γονέων, του σχολείου και του κράτους για το παιδί, ότι προκαλείται από έλλειψη στοργής και προστασίας, από ουσιαστική εγκατάλειψη του παιδιού από εκείνους που εϋθύνονται για την άγωγή του. Ο σύγχρονος τρόπος ζωής, με τον ήλιγγιόδη ρυθμό και το αδιάκοπο άγχος του, απομακρύνει τους γονείς από τα παιδιά και τ' αφήνει χωρίς στοργή, αλλά και χωρίς έλεγχο. Το κακό μπορεί να διορθωθεί με μιά γενικότερη κρατική και κοινωνική προσπάθεια κι' αυτό επιδιώκει η Διακήρυξη των Ήνωμένων Έθνών. Το παιδί σήμερα, πρό πάντων στίς πόλεις, είναι συχνά χωρίς οικογένεια, γιατί οι γονείς του, δεν έχουν καιρό γι' αυτό, άπασχολημένοι είτε με τον άγώνα της ζωής, είτε με τις άπολαύσεις της. Γι' αυτό η Διακήρυξη επισημαίνει ειδικά την εϋθύνη των γονέων, — εϋθύνη που πρέπει να έλέγχεται από το κράτος.

Το πρόβλημα του παιδιού υπήρχε πάντοτε, αλλά στή, ταραγμένη και γεμάτη σύγχυση εποχή μας, έχει γίνει πιο δύσκολο και πιο σοβαρό. Το παιδί άλλοτε ήταν παιδί, τουλάχιστον ως τα δέκα του χρόνια. Σήμερα αναπτύσσεται διανοητικά πιο γρήγορα και συχνά αντιμετωπίζει τη ζωή και τον άγώνα της, σε ηλικία που η σωματική, πνευματική και ήθικη άνοχή του είναι ακόμα άνυπαρκτή. Τα παιδιά της Κατοχής ζούσαν όπως οι μεγάλοι. Και σήμερα ακόμα, υπάρχουν μυριάδες παιδιά που, αντί να παίζουν ξεγνοιαστά, παλεύουν σκληρά για να ζήσουν. Είναι ένα φαινόμενο που ντροπιάζει τον άνθρωπο και τον πολιτισμό. Και υπάρχουν παιδιά που πεινούν, που είναι άστεγα, που υποφέρουν από έκμεταλλευσή, που δεν γνωρίζουν στοργή, που κρύνουν το χειμώνα, που δεν μπορούν να μάθουν γράμματα, που γυρίζουν άδοηγητα στο δρόμο, που χάνουν κάθε έλπίδα, κάθε χαρά, κάθε σεβασμό και που διογκώνουν το κύμα της παιδικής εγκληματικότητας. Το φαινόμενο αυτό είναι μιά από τις μεγάλες τραγωδίες του καιρού μας. "Αν η Διακήρυξη των Ήνωμένων Έθνών για τα δικαιώματα του παιδιού επιτύχει να ξυπνήσει στους μεγάλους — και στην κοινωνία και στο κράτος — το αίσθημα της εϋθύνης για τη νέα γενιά, για την αύριανή ανθρωπότητα, ή σημασία της θα είναι πραγματικά ιστορική.

★

«Ο άνθρωπινος χαρακτήρας άποκαλύπτεται στις έξογκώσεις του κρανίου»... διδασκαν οι παλιοί φρενολόγοι. Η φρενολογία, μιά έπιστήμη που σχεδόν ως τις αρχές του αιώνα μας γνώρισε παγκόσμια έπιτυχία και καταπληκτική δημοτικότητα, σήμερα έχει πέσει σε άχρηστία, χλευάσθηκε, χαρακτηρίσθηκε ως ψευτοέπιστήμη και γνώρισε ένα άδοξο τέλος που, ίσως, δεν της άξιζε... Τι άπομένει σήμερα από τις θεωρίες του Φράνς Γκάλ του, ιδρυτή και προφήτη της παράξενης αυτής έπιστήμης;

Η ΠΑΡΑΚΜΗ ΚΑΙ Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΗΣ ΦΡΕΝΟΛΟΓΙΑΣ

ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΤΩΝ ΚΡΑΝΙΑΚΩΝ ΥΒΩΝ

ΣΤΗ Βαλάνς, μιά έπαρχιακή πόλη της Γαλλίας, γύρω στο 1830, δινόταν μιά δεξίωση. Οι νεαροί χόρευαν με τις δεσποινίδες στο μεγάλο σαλόνι, ενώ σε μιά μικρότερη αίθουσα οι σοβαροί καλεσμένοι συζητούσαν ζωηρά. Την εποχή εκείνη, το θέμα της μόδας ήταν η φρενολογία. Οι όπαδοί της καινούργιας αυτής έπιστήμης γίνονταν όλο και πολυπληθέστεροι. Δεν υπήρχε γιατρός που να μη θεωρεί τον εαυτό του «ειδικό» στη φρενολογική διάγνωση των ψυχικών προδιαθέσεων της πελατείας του, άνάλογα με το σχήμα του κρανίου και τις κρανιακές προεξοχές. Και κοντά στους «ειδικούς» υπήρχαν και οι άμέτρητοι έρασιτέχνες, άληθινή πληγή των σαλονιών, που ήταν πάντα πρόθυμοι να ψαχουλέψουν τα κεφάλια των άρσων δεσποινίδων για ν' άποκαλύψουν το χαρακτήρα τους. Υπήρχαν ωστόσο και οι δύσπιστοι που δεν ήθελαν ακόμα να παραδεχθούν τα θέσφατα των προφητών της νέας έπιστήμης, του μεγάλου Φράνς Γκάλ, του διάσημου Μπρουσέ, του πασίγνωστου Βιμόν...

Στη δεξίωση της Βαλάνς, ένας από τους καλεσμένους εξέφρασε το σκεπτικισμό του για την έπιστήμη της φρενολογίας:

— "Όλα αυτά είναι έφευρέσεις των άπάτεωνων για να ξαφρίζουν τους άφελείς...

Η φράση ειλώθηκε σε τόνο ύβριστικό και ίσοδυναμούσε με μιά πρόκληση σε μονομαχία, γιατί στην ίδια αίθουσα, τη στιγμή εκείνη, βρισκόταν ένας διαπρεπής φρενολόγος της Λυών. "Όλοι σώσαν, περιμένοντας την αντίδραση του προσβεβλημένου. Ο φρενολόγος δεν φάνηκε να ταραίζεται. Παρατήρησε προσεκτικά τον ύβριστή του και τού είπε:

— Άγαπητέ κύριε, δεν χρειάζεται ν' άγγίξω το κρανίο σας για να σας κρίνω. Από τις έξογκώσεις που βλέπω πίσω από τ' αυτιά σας, από την κοιλότητα του μετώπου σας, από το σχήμα του σβέρκου σας, άναγνωρίζω άμέσως όλα τα χαρακτηριστικά του δολοφόνου!

Ο δύσπιστος καλεσμένος όρθώνεται με ύφος προσβεβλημένης άξιοπρέπειας και σηκώνει το χέρι του για να ραπίσει το γιατρό. Άλλά ξαφνικά, αλλάζει γνώμη και τ' άδάζει στα πόδια! Οι

άλλοι ρίχνονται άπάνω του, καλούν την άστυνομία. Οι άστυνομικοί δεν άργούν ν' άναγνωρίσουν στο πρόσωπο του καλεσμένου ένα δραπέτη των φυλακών. Ήταν κάποιος Σαιν - Κλαίρ που είχε διαπράξει πριν από χρόνια μιά δολοφονία...

Το περιστατικό αυτό, που αναφέρεται στη σοφή «Φρενολογική Έφημερίδα» των Παρισίων του 1831, είναι χαρακτηριστικό της εποχής που η έπιστήμη της φρενολογίας βρισκόταν στο άπόγειο της δόξας της. Ήταν μιά έπιστήμη που, σχεδόν ως τις αρχές του 20ού αιώνα, γνώρισε παγκόσμια έπιτυχία και καταπληκτική δημοτικότητα, για να πέσει άμέσως κατόπιν σε άχρηστία, να χλευασθεί, να χαρακτηριστεί ως «ψευδοέπιστήμη» και να γνωρίσει ένα άδοξο τέλος — που ίσως δεν της άξιζε.

★

ΒΡΕΘΗΚΑΝ πρόσφατα στην Κίνα σχεδιαγράμματα που χρονολογούνται από δυο χιλιάδες χρόνια και παριστάνουν τον άνθρωπο έγκέφαλο χωρισμένο σε διαμερίσματα που το καθένα άντιστοιχεί σε μιά ψυχική προδιάθεση. Οι φρενολόγοι, συνεπώς, είχαν μακρινούς προγόνους. Άλλ' ο σύγχρονος ίδρυτής και προφήτης αυτής της έπιστήμης είναι άναμφισβήτητα ο Φράνς Γιάζεφ Γκάλ.

Την εποχή που σπούδαζε Ιατρική στο Στρασβούργο και τη Βιέννη, γύρω στα 1780, ο Γκάλ, που ήταν τότε ένας κοντόχοντρος, δραστήριος φοιτητής περίπου είκοσι χρονών, είχε παρατηρήσει κάτι που τού φάνηκε παράξενο: Μεταξύ των συναδέλφων του που σπούδαζαν στο ίδιο πανεπιστήμιο, αυτοί που είχαν γουρλωμένα μάτια ήταν οι έξυπνότεροι κι' έπιμελέστεροι φοιτητές.

Η παρατήρηση δεν ήταν έντελώς πρωτότυπη. Την εποχή εκείνη, οι θεωρίες του Έλβετου φιλόσοφου Γιάχαν Κασπάρ Λαβατέρ για τη φυσιογνωμία κυκλοφορούσαν σ' όλη την Εύρώπη. Ο Λαβατέρ, λίγο μυστικοπαθής και άρεκετά φαντασιόπληκτος, ίσχυριζόταν ότι τα χαρακτηριστικά του προσώπου είναι η άκριβης άντανάκλαση της ψυχής. Συγκρίνοντας τα πρόσωπα των ανθρώπων με τα κεφάλια των ζώων, ο Έλβετός φιλόσοφος

Ο δρ. Γκάλ διδάσκει τη φρενολογία στους μαθητές του. (Από τη γαλλογραφία της εποχής). Η συλλογή των προτομών που φαίνεται πίσω του περιλαμβάνει διάσημα κεφάλια. Στο επάνω ράφι, οι κλέφτες και δολοφόνοι. Από κάτω οι ποιητές και οι φιλόσοφοι.

δίδασκε πώς οι ομοιότητες δεν είναι μονάχα φυσικές αλλά και ήθικες. Έτσι, π.χ. μια μύτη γαμψή αποκαλύπτει τα ένστικτα του άρπακτικού πουλιού, ενώ τα χαρακτηριστικά του περιστεριού δεν μπορεί παρά ν' αποκαλύπτουν ένα χαρακτήρα ήρεμο και ήρεμο.

Επηρεασμένος από τις θεωρίες του Λοβιατέρ, ο Γκάλ αναρωτήθηκε μήπως έπρεπε να προχωρήσει μακρύτερα, μήπως ο άνθρωπος χαρακτηρίζεται καθορίζεται από την ανατομική διάπλαση όχι μόνο του προσώπου, αλλά και του κρανίου. Αφού τα γυρλωμένα μάτια, σκεπτόταν, αποτελούν ένδειξη καλής μνήμης, αυτό μπορεί να όφειλεται σε ώριμη διόγκωση του κρανίου πάνω από τις κόγχες, μια διόγκωση που ήταν ίσως η έδρα της μνήμης!

Ο νεαρός φοιτητής έγινε γιατρός το 1785 κι' εγκαταστάθηκε στη Βιέννη. Αρχισε να μελετάει το σχήμα του προσώπου και του κρανίου των πελατών του σε συστηματικό με το χαρακτήρα τους, ωργάνωσε ένα μικρό αρχείο, κατέστρωσε συγκριτικούς πίνακες. Στο τέλος, έβρινε πώς είχε συγκεντρώσει αρκετές αποδείξεις για τη θεωρία του και από το 1796 άρχισε να παραδίδει μαθήματα σ' έναν κύκλο φοιτητών που γινόταν δλο κι' ευρύτερος.

Ο έγκεφαλος, δίδασκε ο Γκάλ, είναι ή έδρα όλων των ανθρώπινων ιδιοτήτων. Κάθε ψυχική μας τάση, ή αγάπη της τέχνης όσο και το φονικό ένστικτο, ή πονηρία όσο και ή ανδρεία, έδρεύει στη μια ή την άλλη έξογκωση του έγκεφάλου. Οι έξογκώσεις του έγκεφάλου πιέζουν το κρανίο από τη βρεφική ή ακόμα κι' από την έμβρυακή ηλικία, όταν τ' όστα είναι εύπλαστα, και δημιουργούν αυτούς τους «κρανιακούς ύδους» (καμπύρες) που μπορούμε να διαπιστώσουμε

την παρουσία ή την απουσία τους με την αφή. Έτσι, με μίαν απλή πρόσψαση του κρανίου μπορούμε ν' ανιχνεύσουμε όλες τις ήθικες, διανοητικές και ψυχολογικές ιδιότητες ενός ανθρώπου. Κάθε κρανιακός ύδρος αντιστοιχεί σε μια ιδιότητα. Αν, αντί του ύδρου υπάρχει μια επίπεδη ή κοίλη περιοχή, αυτό σημαίνει έλλειψη της αντίστοιχης ιδιότητας που υποτίθεται πώς έδρεύει σ' αυτό το σημείο.

Αλλά και το γενικό σχήμα του κρανίου, τονίζει ο δρ. Γκάλ, έχει σημασία για τη διάγνωση του χαρακτήρα. Το ύψηλο κι' ευρύ μέτωπο αποκαλύπτει χαρακτηριστικά ανώτερης ήθικης ποιότητας. Το ύψηλο και στενό μέτωπο αποκαλύπτει σταθερότητα κι' αξιοδοξία, το χαμηλό μέτωπο σημαίνει άσυνειδησία, το πλαγιαστό προς τα πίσω μέτωπο δείχνει χαρακτηριστικά εγωιστικά.

Ο σοφός φρενολόγος είχε καθορίσει 27 διαφορετικούς ύδρους ή, κατά τη δική του ορολογία, 27 «έγκεφαλικά όργανα». Τα 19 από τα όργανα αυτά, κατά τη γνώμη του, ήταν κοινά στον άνθρωπο και στα ζώα, ενώ τα όκτώ υπόλοιπα είναι αποκλειστικά ανθρώπινα, όπως π.χ. το ποιητικό ταλέντο και το μεταφυσικό αίσθημα. Ο χαρακτήρας και ή συμπεριφορά του ανθρώπου μπορούσε λοιπόν να προβλεφθεί με την ψαύση των κρανιακών ύδων.

Αυτή, με λίγα λόγια, ήταν ή θεωρία της φρενολογίας.

Λαδρεμπόριο νεκροκεφαλών

ΑΛΛΑ τ' απολυταρχικά καθεστώτα της εποχής δεν μπορούσαν ν' ανεχθούν τον ύλιστικό ντετερμινισμό της νέας επιστήμης. Ανεξάρτητα από την επιστημονική τους βάση (πολύ αμφίβολη, όπως θα ίδουμε πιο κάτω) οι θεωρίες αυτές μύριζαν μπαρούτι, διαφωτισμό, γαλλική επανάσταση. Το 1796

ή αυτοκρατορική κυβέρνηση της Αυστρίας έκλεισε την ιδιωτική σχολή του δρος Γκάλ με την κατηγορία του «ύλισμού». Μια πρόσθετη αίτεια της έχθρότητας κατά του Γκάλ και των μαθητών του ήταν το γεγονός ότι έξ αιτίας τους είχε αναπτυχθεί στη Βιέννη ένα αληθινό λαδρεμπόριο κρανίων. Κανείς δεν ήταν βέβαιος αν το κρανίο του δεν θα κατέληγε μετά θάνατον στα χέρια τού Γκάλ ή κάποιου έρασιτέχνη φρενολόγου. Τόσος ήταν ο φόβος, ώστε ο βιβλιοθηκάριος του αυτοκράτορα της Αυστρίας, με μια ειδική ρήτρα στη διαθήκη του άφηγόρευσε στους κληρονόμους να χρησιμοποιήσουν το κρανίο του για φρενολογικές μελέτες!

Έτσι, το 1805, ο Γκάλ αναγκάστηκε να εκπατριστεί. Συννοενόμενος από ένα νεαρό μαθητή του, τον Ζαν Γκασπάρ Σπουρτσαχίμ, άρχισε μια περιδεία διαλέξεων στη Γερμανία, τη Δανία, την Ολλανδία και την Έλβετία. Τελικά, στις 30 Οκτωβρίου 1806, δάσκαλος και μαθητής έφτασαν στο Παρίσι, όπου σκόπευαν να εγκατασταθούν, γιατί ή γαλλική πρωτεύουσα ήταν την εποχή εκείνη το σημαντικώτερο πνευματικό και επιστημονικό κέντρο της Εύρώπης.

Η φήμη τους είχε προηγηθεί και το Παρίσι τους υποδέχεται φιλόξενα μ' όλο που οι Γάλλοι επιστήμονες δεν είναι καθόλου διατεθειμένοι να δεχθούν ανεξέλεγκτα τις νέες θεωρίες. Ο διάσημος γιατρός Ρενέ Λαενζκ διακηρύσσει εύθους έξ αρχής ότι θεωρεί ως άσθητική τη διαγνωστική μέθοδο τού Γκάλ. Ο μεγάλος Κυβιέ, ανατόμος και παλαιοντολόγος, αρνείται κάθε επιστημονική βάση στη φρενολογία. Έκτος αυτού, ο ίδιος ο Ναπολέων, αν και δεν μπορούσε να έχει επιστημονική γνώμη πάνω στο ζήτημα, δεν βλέπει με καλό μάτι αυτούς τους δυο Γερμανούς φρενολόγους που ένα καθεστώς έξ ίσου απολυταρχικό με το δικό του τους είχε θεωρήσει ως έπι-

κινδύνους και τους είχε εξαναγκάσει να εκπατρισθούν.

Παρ' όλα αυτά, ή φρενολογία (ή «κρανιολογία», όπως λεγόταν ή νέα επιστήμη στα πρώτα της βήματα) βρήκε στο Παρίσι το κατάλληλο κλίμα για ν' αναπτυχθεί και να διαδοθεί.

Η κ. Ντ' Αμπραντές, σύζυγος του στρατηγού Ζυνώ, στρατιωτικού διοικητού της πρωτεύουσας, παρουσιάζει το νεογέννητο μωρό της στον δρ. Γκάλ. Ο φρενολόγος χαϊδεύει απαλά το κεφάλι του παιδιού και δηλώνει σε αυτοπεποίθηση:

— Αυτό το παιδί θα γίνει μεγάλος μαθηματικός!

Δεν χρειάζεται περισσότερο για να ανοίγει διάπλατα τις πόρτες του σαλονιού της στον παρξένο γιατρό. Είναι μια πρώτης γραμμής κοσμική έπιτυχία. Όλα τα μεγάλα κεφάλια του Παρισιού έρχονται να υποβληθούν στα πασπατέματα τού Γκάλ που, φυσικά, λείει στον καθένα εκείνο που περιμένει ν' ακούσει. Ακόμα και ή Ίωσηφίνα, αφηρώντας την όργη του αυτοκρατορικού συζύγου της, έρχεται κρυφά να συμβουλευθεί το σοφό Γερμανό.

Τον επόμενο χρόνο ο Γκάλ άρχίζει να παραδίδει μαθήματα στο «Αθήναιον». Ένα ίδρυμα όπου οι προσωπικότητες των γραμμάτων και της επιστήμης δίνουν διαλέξεις πάνω σε διάφορα θέματα. Το 1808 ο Κυβιέ υποβάλλει στην Ακαδημία Έπιστημών ένα υπόμνημα που καταρρακώνει κυριολεκτικά τη φρενολογία. Αλλά ή μόδα είναι πανίσχυρη και ή θεωρία τού Γκάλ έχει τη γοητεία τού καινούργιου. Κανείς δεν δίνει σημασία στο υπόμνημα τού Κυβιέ και ή φρενολογία συνεχίζει το δρόμο της. Το 1810, ο Γκάλ και ο Σπουρτσαχίμ δημοσιεύουν το πρώτο μεγάλο φρενολογικό σύγγραμμα που γνωρίζει άμέσως τεράστια έπιτυχία.

Στην πραγματικότητα, ο δάσκαλος και ο μαθητής έχουν πάψει να συμφωνούν στις λεπτομέρειες της θεωρίας τους. Το 1813 διαφωνούν και χωρίζουν όριστικά κι' έτσι δημιουργείται το πρώτο σχίσμα στο επιστημονικό αυτό δόγμα. Ο Σπουρτσαχίμ δημοσιεύει τους δικούς του «χάρτες τού έγκεφάλου» όπου ο αριθμός των κρανιακών ύδων αυξάνεται από 27 σε 32. Οι χάρτες αυτοί θα επικρατήσουν ως την εποχή που θα πέσει στην αφάνεια ή φρενολογία. Στον Σπουρτσαχίμ όφειλεται και ή παράξενη ορολογία των φρενολόγων: Ένας κρανιακός ύδρος πάνω από το σβέρκο δείχνει την παρουσία τού όργανου της «αγάπης-τότητας». Ο κρανιακός ύδρος στην κορυφή τού κεφαλιού αποκαλύπτει την «κατοικιδιότητα», ο κρανιακός ύδρος πάνω από τ' αυτί σημαίνει «φιλαργυρότητα», άλλοι δείχνουν τη «λαίμαργγότητα(!)» τη «φιλοζωικότητα» (αγάπη της ζωής), «ζωοφιλικότητα» (αγάπη των ζώων) κτλ. κτλ.

Μετά το «σχίσμα», ο Σπουρτσαχίμ δεν μπορεί πια να μείνει στο Παρίσι μαζί με τον Γκάλ. Φεύγει για την Άγγλία όπου διδάσκει στους Άγγλους γιατρούς τα μυστήρια των κρανιακών ύδων και αποκτά έναν εύφύεστατο μαθητή, τον δρ. Τζωρτζ Κόμπ, που άργότερα θα γίνει ο διαπρεπέστερος Άγγλος φρενολόγος. Για τον δρ. Κόμπ άφηγούνται ότι προτού παντρευθεί άρραβωνιάστηκε πολλές φορές γιατί προσπαθούσε να βρεί μια κοπέλα με τους κρανιακούς ύδους της «φι-

λοστοργικότητας» και της «φιλοπαιδικότητας» (αγάπη των παιδιών).

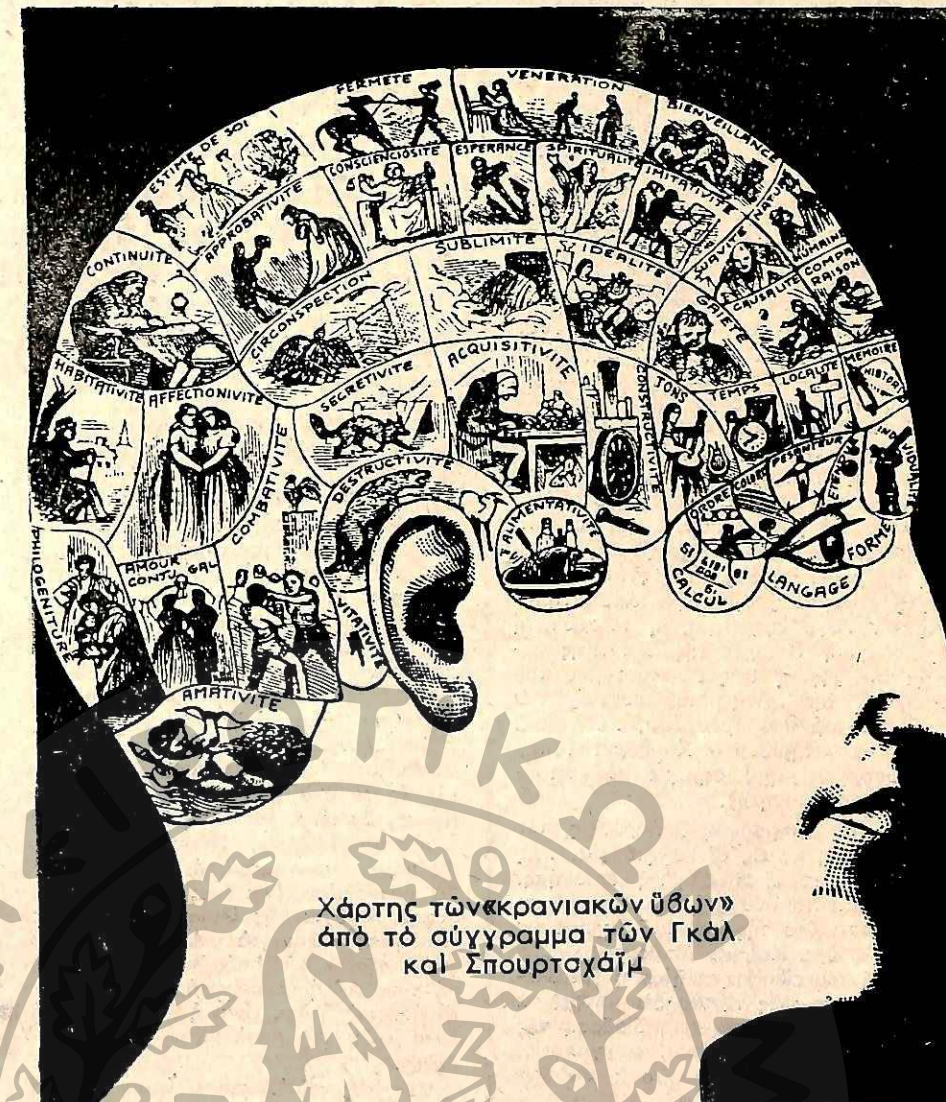
Το κεφάλι τού δολοφόνου

ΣΤΟ μεταξύ, ο δρ. Γκάλ έχει γίνει πάμπλουτος στο Παρίσι. Κατοικεί σ' ένα πολυτελέστατο μέγαρο, όπου δέχεται τους πελάτες του και όργανώνει μεγάλες δεξιώσεις. Δεν παραλείπει καμμία εύκαιρία για να προπαγανδίσει τη θεωρία του, δίνει διαλέξεις που συγκε-

τητος. Πρόκειται αναμφισβήτητα για κεφάλι δολοφόνου!

Φαίνεται πώς ο κόσμος ήταν άφελής εκείνη την εποχή. Άλλοιώς δεν έξηγείται πώς όλο το Παρίσι έμεινε κατάπληκτο απ' αυτή τη σοφή διάγνωση (σαν να χρειαζόταν φρενολογική μελέτη για να καταλάβει κανείς ότι ένα πρόσφατα κομμένο κεφάλι ανήκει σε κακούργο που εκτελέστηκε στην καρμανιόλα!).

Σε μίαν άλλη περίπτωση, ώστόσο, ή έπιτυχία της διαγνώσεως δεν μπορεί ν'

Χάρτης των κρανιακών ύδων από το σύγγραμμα των Γκάλ και Σπουρτσαχίμ

Δυο κρανιολογικοί τύποι από τη συλλογή τού δρος Γκάλ, που βρίσκεται σήμερα στο παρισινό Μουσείο τού Ανθρώπου. Άριστερα ο Ταλλεύρανδος, δεξιά ένα κεφάλι δολοφόνου.

τρώνουν το άνθος της παρισινής άριστοκρατίας, παραδίδει ιδιαίτερα μαθήματα αντί άδρας άμοιβής και πουλάει... ταμπάκιες που έχουν χαραγμένο στο κάλυμμά τους ένα κρανιολογικό σχεδιάγραμμα.

Ένα μακάβριο έπεισόδιο που συνέβη το 1823 ένισχύει το γόητρο και τη φήμη του: Κάποιος δολοφόνος που λεγόταν Λεζέ, αποκεφαλίζεται με την καρμανιόλα στις Βερσαλλίες. Μερικοί νεαροί χαρτατζήδες δωροδοκούν το δήμιο, παίρνουν το κομμένο κεφάλι και το παρουσιάζουν στο δρ. Γκάλ χωρίς να του αποκαλύψουν σε ποιόν ανήκε. Ο φρενολόγος ψαχουλεύει με τα έμπειρα δάχτυλά του το ζεστό ακόμα κρανίο και αποφαινεται:

— Άνεπτυγμένος κρανιακός ύδρος μαχητικότητας, υπέρτροφικός ύδρος καταστροφικότητας, απουσία κρανιακών ύδων αγαπητικότητας, φιλοζωικότητας και πρα-

άμφισβήτητοι: Παρουσίασαν στον δρ. Γκάλ ένα νεαρό 18 χρονών.

— Πρόκειται να τον κάνουμε συμβολαιογράφο. Τι γνώμη έχετε; ρώτησαν οι γονείς.

Και ο δρ. Γκάλ, αφού ψαχουλεύει το κεφάλι τού νεαρού:

— Ω, όχι! Μην κάνετε τέτοιο έγκλημα! Αυτός θα γίνει ποιητής.

Ο νεαρός ήταν ο Έρνέστος Λεγκουέ, που έγινε πραγματικά ποιητής και ακαδημαϊκός.

Το απόγειο της έπιτυχίας

Ο ΤΑΝ πέθανε ο Φράντς Γιόζεφ Γκάλ, το 1828, ή φρενολογία ήταν κιόλας μια καθιερωμένη επιστήμη. Ο Γκάλ κληροδότησε το κρανίο του, μαζί με την πλούσια συλλογή του από κρανία και

Δυο εικόνες από το σύγγραμμα του Σπουρτσαχίμ για τὸ φρενολογία. Ὁ ἄλλος ἐπίσκοπος Μπόνερ (δεξιά) παραβάλλεται μετὰ τὸν κρανιολογικὸ τύπο μιᾶς ἡλίθιας Ἰρλανδῆς (ἀριστερά).

ὁμοιώματα κεφαλῶν, στὸ Μουσεῖο Φυσικῆς Ἱστορίας τοῦ Παρισιῦ. Εἶχε ἀποκτήσει ἀμετρήτους ὁπαδούς καὶ μαθητὲς που συνέχισαν τὸ ἔργο του.

Ὁ Σπουρτσαχίμ, στὸ μεταξύ, ἀφοῦ κατέκτησε τὴν Ἀγγλία, ταξίδεψε στὶς Ἠνωμένες Πολιτεῖες, ὅπου μιὰ καὶ μόνη διαλέξη του στὴ Βοστώνη, τὸ 1832, ἦταν ἀρκετὴ γιὰ νὰ ἐνθουσιάσει τὸν ἐπιστημονικὸ κόσμον. Δὲν πρόφτασε, ὥστόσο, νὰ χαρεῖ τὴ δόξα του γιατί πέθανε λίγες ἑβδομάδες ἀργότερα ἀπὸ κίτρινο πυρετό. Λίγο ἀργότερα, ἡ νεοσύστατη Φρενολογικὴ Ἑταιρεία τῆς Βοστώνης πέτυχε τὴν ψήφιση ἐνὸς ἐιδικοῦ νόμου ποὺ ἐπέτρεπε τὴν ἔκταφὸ τοῦ κρανίου τοῦ Σπουρτσαχίμ ποὺ προσφέρθηκε εὐλαβικὰ στὸ πανεπιστήμιον τοῦ Χάρβαρντ (ὅπου καὶ ὑπάρχει μέχρι σήμερα σὲ κάποια σκονισμένη ἀποθήκη).

Παρὰ τὶς σποραδικὰ ἀντιδράσεις, τὴν ἐποχὴ ἐκείνη κανεὶς δὲν ἀμφιβάλλει πὼς ἡ φρενολογία εἶναι ἀληθινὴ ἐπιστήμη. Ἀκόμα καὶ τὸ αὐστηρότατο Ἐπιστημονικὸ Ἰνστιτούτο τῆς Γαλλίας δέχεται ὡς μέλος τὸν δρ. Καζιμίρ Μπρουσάι ποὺ ἡ μοναδική του εἰδικότητα ἦταν ἡ φρενολογία. Φαίνεται πὼς τίποτα δὲν μπορεῖ νὰ σταματήσει τὴν ἐκπληκτικὴ διάδοση τῆς νέας ἐπιστήμης. Πολιτικοί, συγγραφεῖς, καλλιτέχνες τὴν παίρνουν στὰ σοβαρὰ κι' ἔρχονται νὰ συμβουλευθοῦν τοὺς φρενολόγους. Οἱ γονεῖς φέρνουν τὰ πῦρ τους στὸ φρενολόγιο γιὰ νὰ τὰ βοηθήσει νὰ διαλέξουν μιὰ σταδιοδρομία, οἱ νεῖ ἐρχονται νὰ ζητήσουν τὴ γνώμη του γιὰ τὸ χαρακτήρα τῆς κοπέλλας ποὺ πρόκειται νὰ παντρευθοῦν. Ὁ φρενολόγος ἔχει γίνεῖ ὁ εἰδικὸς ἐπὶ τοῦ ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ, ὁ σύμβουλος τῶν συνοικεσίων, ὁ εἰδικὸς γιὰ τὴν ἐπιλογὴ τοῦ προσωπικοῦ τῶν ἐπιχειρήσεων. Στὴν Ἀγγλία καὶ τὸν Καναδὰ οἱ ἐμπορικὲς σχολὲς παραδίδουν καὶ μαθήματα φρενολογίας γιὰ τοὺς διευθυντὰς τῶν ἐπιχειρήσεων ποὺ ἐπιθυμοῦν νὰ διαλέγουν τὰ προσωπικά τους μετὰ ἐπιστημονικὰ μέσα! Ἡ φρενολογία, τέλος, ἐπηρέασε βαθύτατα καὶ τοὺς ἐγκληματολόγους τοῦ 19ου αἰώνα. Ὅλες οἱ θεωρίες τοῦ Λομπρόζο γιὰ τοὺς ἐγκληματικὸς τύπους στηρίζονται στὴ φρενολογία.

Τὸ 1874 ἕνας φρενολόγος καλεῖται στὰ ἀνάκτορα τοῦ Μπάκιγχαμ γιὰ νὰ μελετήσει τὴν κρανιολογικὴ διάπλαση τῶν

ΣΥΝΕΧΕΙΑ: ΣΤΗ ΣΕΛ. 40

Τὰ ἄτομα ποὺ πάσχουν ἀπὸ τὴ νόσο τοῦ "Ἀντισον ἔχουν σὲ ὅλη τους τὴ ζωὴ ἐξαιρετικὰ εὐδραυστο ὄργανισμό, ποὺ ἡ παραμικρὴ ἀμέλεια ἀρκεῖ νὰ τὸν συντρίψει. Ὡστόσο, ἀκολουθώντας με ἀκρίβεια τὶς ἐντολὰς τοῦ γιατροῦ, ἓνα τέτοιο ἄτομο μπορεῖ ν' ἀποφύγει σοβαρὰς περιπέτειες.

Η ΝΟΣΟΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙΣΟΝ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΘΑΝΑΤΗΦΟΡΟΣ

Οἱ ἀντίπαλοι τοῦ κ. Κένεντυ διέδωσαν ὅτι ὁ νέος Ἀμερικανὸς πρόεδρος πάσχει ἀπὸ τὴν ἀσθένεια τοῦ "Ἀντισον.

ΠΡΟΣΟΧΗ ΣΤΗ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Ο ΑΓΓΛΟΣ γιατρός "Αντισον περιέγραψε γιὰ πρώτη φορὰ, πολλὴν πρὶν ἀπὸ ἓνα αἰῶνα, τὸ 1835, μιὰ ἀρρώστεια ποὺ φέρει σήμερα τὸ ὄνομά του καὶ ποὺ γνώρισε, τοὺς τελευταίους μῆνες, μιὰ ἀπότομη ἀναλαμπὴ ἐπικαιρότητος. Ἡ ἀναλαμπὴ αὐτὴ δὲν ὀφείλεται δυστυχῶς σὲ ὅτι ἡ ἐπιστὴμὴ βοήθησε τὸν τρόπο ὀριστικῆς θεραπείας τῆς νόσου, ἀλλὰ σὲ ὅτι, ἀπλούστατα, ἓνας πολιτικός, ποὺ κλήθηκε νὰ καταλάβει μιὰ ἀπὸ τὶς πρώτες θέσεις στὴν παγκόσμια σκηνή, εἶναι θύμα αὐτῆς τῆς παθήσεως.

Δὲν εἴμαστε, βέβαια, ἀρμόδιοι νὰ ἀποφανθοῦμε γι' αὐτὴ τὴ διάδοση, ποὺ κυκλοφόρησε ἀπὸ τὶς στήλες τοῦ διεθνoῦς τύπου, ἂν εἶναι βάσιμη ἢ ὄχι. Ἀλλὰ ἂν ὁ νέος πρόεδρος τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν πάσχει πραγματικὰ ἀπὸ τὴ νόσο τοῦ "Ἀντισον, αὐτὸ εἶναι ἓνα γεγονός ποὺ ξεπερνᾷ τὰ ὅρια τῆς ἰδιωτικῆς του ζωῆς, ἐπειδὴ πρόκειται γιὰ μιὰ ἀρρώστεια ποὺ θὰ μπορούσε νὰ ἐπιδράσει στὴν πολιτικὴ του. Αὐτὴ, λοιπόν, ἡ φήμη, ἀσχετο ἂν ἀληθινὴ ἢ ὄχι, εἶναι ἡ ἀφορμή, ποὺ ἔδωσε λαβὴ σὲ παρὰ κάτω διαφωτιστικὸ ἀρθρο.

Ἡ νόσος τοῦ "Ἀντισον εἶναι μιὰ πάθηση, ποὺ μπορεῖ νὰ ἐμφανισθεῖ σὲ κάθε ἡλικία. Πιὺ συχνά, ὅμως, ἐκδηλώνεται στὴν περίοδο ἀνάμεσα σὲ 20δ καὶ τὸ 30δ ἔτος. Φαίνεται, ἐξ ἄλλου, ὅτι δειχνεὶ κάπως περισσότερη προτίμησι στὸς ἄνδρες παρὰ στὶς γυναῖκες. Τὰ πρῶτα τῆς συμπτώματα εἶναι συνήθως διακριτικά. Πολλὰ σπάνια κάνει τὴν ἐμφάνισή της με πᾶταγο καὶ πολλὰ σπάνια ἐπίσης ἐξελίσσεται κατὰ τρόπο ραγδαῖο.

Τὰ συμπτώματα

Σ ΧΕΛΟΝ πάντα, ἡ ἀρχὴ τῆς σημειώνεται μετὰ τὸς ἀρχὸς ὅμως καὶ μετὰ τέτοια ὑποκλόντα, ὥστε δὲν τὴν ἀντιλαμβάνεται κανὼν ὁ ἄρρωστος. Τὸ κυριώτερον ἀπ' αὐτὰ τὰ πρῶτα συμπτώματα, εἶναι ἓνα αἰσθημα ἀδικαιολόγητης κοπώσεως. Ὁ ἄρρωστος εἶναι ἀνίκανος νὰ φέρει ὡς τὸ τέλος μιὰ προσπάθεια. Ἡ παραμικρὴ χειρονομία τὸν κουράζει. Τὸ νὰ σηκωθεῖ, τὸ νὰ περπατήσει, τὸ νὰ κάνει τὶς πρῶτες ἀπλὲς κινήσεις τῆς καθημερινῆς

ζωῆς, εἶναι γι' αὐτὸν πρόβλημα. Ἐξ ἄλλου, κι' ἡ ἐμφάνισή του εἶναι ἐνδεικτικὴ τῆς καταστάσεως. Σημειώνεται μιὰ γρήγορη ἀπώλωση, ποὺ ἀνησυχεῖ τὸ περιβάλλον του. Τὴν ἐξηγοῦν, συχνά, μετὶς πεπτικῆς διαταραχῆς, ποὺ δὲν λείπουν σ' αὐτὴ τὴν περιπτώση: μετὰ τὴν σχεδὸν ὁλοκληρωτικὴ ἐξαφάνισή τῆς ὀρέξεως, μετὰ τοὺς ἐμετοὺς, τὶς κρίσεις διαρροίας καὶ τοὺς ἐντερικοὺς πόνους. Ἀλλὰ καὶ σὲ σεξουαλικὴ ἀκόμα πεδία, οἱ διαταραχῆς δὲν λείπουν: ἀνικανότητα στὸν ἄνδρα, ψυχρότης ἢ περιδοικὲς ἀνωμαλίες στὴ γυναῖκα.

Σὲ μιὰ ἐποχὴ σὴν τὴ δική μας, ποὺ οἱ νευροπάθειες εἶναι πολλὴ τοῦ συρμού, εἶναι ἀρετὰ πιθανὸ νὰ θεωρηθεῖ ὁ νεαρὸς ἀντισονικὸς σὴν ἓνα ἀπὸ τὰ πολυάριθμα θύματα αὐτῆς τῆς κατηγορίας παθήσεως. Δὲν ἀποκλείεται ἐπίσης νὰ τὸν περάσουν γιὰ ἑκατὰ φαντασίαν ἀσθενή, πρᾶγμα ποὺ, ὥστόσο, δὲν εἶναι, ὅταν συμβαίνει, — ἀστέι, γιατί κι' ἡ φαντασία, ποὺ κάνει τὸν ἄνθρωπο νὰ νοιώθει σὴν ἄρρωστος, εἶναι μιὰ ἀρρώστεια.

Ἀλλὰ ὁ βαθμὸς τῆς ἐξαντλήσεως, ποὺ εἶναι καὶ παραμένει ὑψηλός, δίδει τὸν ἄρρωστο ἀργὰ ἢ γρήγορα, σὴν γιατρό. Καὶ τότε ἀκριβῶς γίνεται ἀντιληπτὸ ἓνα σημάδι, ποὺ ὡς ἐκείνη τὴ στιγμή μπορεῖ νὰ εἶχε περάσει ἀπαρατήρητο: μιὰ ἀπόχρωση τῆς ἐπιδερμίδος πρὸς τὸ μπρούτζινο.

Ἡ νόσος τοῦ "Ἀντισον ἔχει πράγματι αὐτὸ τὸ χαρακτηριστικὸ. Πρόκειται γιὰ μιὰ ἀπόχρωση σὴν ἐκείνη ποὺ ἐπιδιώκουν νὰ ἀποκτήσουν οἱ ἄνθρωποι τῶν πόλεων, κάθε καλοκαίρι, στὶς πλάξ. Στὴν περίπτωσή τοῦ ἀντισονικοῦ, ἡ ἀπόχρωση αὐτὴ κάνει ἀρχικὰ τὴν ἐμφάνισή της μετὰ μικρὰς κηλίδας. Οἱ κηλίδες αὐτὲς, σιγὰ — σιγὰ, γίνονται πρὸς βαθύχρωμες, ἐνῶ τὰ ἐνδιάμεσα μέρη τοῦ δέρματος, ποὺ τὶς χωρίζουν, σκουραίνουν κι' αὐτὰ μετὰ τὴν σειρά τους. Ἔτσι, τὸ μπρούτζινο χρῶμα ποὺ ἀντικαθίστα τελικὰ ὅλο τὸ κορμί, εἶναι ἀνόμοιο στὸς τόνους του κατὰ τὰ διάφορα σημεία, κηλιδωτό, πρᾶγμα ποὺ, σὴν λαϊκὸ ἢ σὲ πρῶτο, δίνει τὴν ἐντύπωση ἐνὸς ἀπορροχτοῦ πλυσίματος.

Τὰ χέρια εἶναι ἰδιαίτερα παρατη-

ριστικά. Σὲ κάπως προχωρημένο στάδιο τῆς νόσου, ἡ ράχη τους εἶναι πολλὴ σκούρα, ἐνῶ ἡ παλάμη μένει λευκή. Ἄν ὁ ἀντισονικὸς ἐκτίθεται σὴν ἥλιο, ὁ τόνος τῆς ἀποχρώσεως γίνεται πρὸς ἰσχυρὸς, ἀλλὰ χάνεται ὁ κηλιδωτὸς χαρακτήρας τῆς καὶ γίνεται παντοῦ ἡ ἴδια.

Τὸ σκούρημα αὐτὸ δὲν περιορίζεται μόνον σὴν ἐπιδερμίδα. Ὁ ὁλενογόνος τοῦ στόματος εἶναι διάστικτος ἀπὸ κηλίδες, ποὺ ἔχουν σκούρα ἀπόχρωση πρὸς τὸ βιολετὶ ἢ γαλάζια θαλεῖα.

Τὸ σκούρημα τῆς ἐπιδερμίδος, ἡ μυϊκὴ ἐξάντληση, οἱ πεπτικὲς ἀνωμαλίες εἶναι οἱ πρὸς εὐχλωττες ἐκδηλώσεις τῆς νόσου τοῦ "Ἀντισον. Ἀλλὰ ὁ γιατρός, κατὰ τὴν διαγνωστικὴν ἐξέτασή, δὲν περιορίζεται σ' αὐτὲς. Ἀναζητᾷ κι' ἄλλα συμπτώματα, ἰδιαίτερα μιὰ πτώση τῆς ἀρτηριακῆς πίεσεως, μιὰ διακριτικὴ ἀλλαγὴ στὸς καρδιακοὺς παλμούς, τὴν ὑπαρξὴ λήγων, καθὼς κι' ἐλαφρὲς, διανοητικὲς διαταραχῆς.

Νόσος τῶν ἐπινεφριδίων

Ἡ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ, ὥστόσο, ἀπὸ δειξὴ τῆς νόσου δίνεται ἀπὸ τὸ ἐργαστήριον, ὅπου θὰ ἐξερευνηθεῖ ἡ λειτουργία τῶν ἐπινεφριδίων ἀδένων. Γιατὶ ἡ πάθησὴ αὐτὴ, παρ' ὅλο ὅτι κρατᾷ ἀκόμα ὠρισμένα μυστικά της, ἔχει ἀφήσει σὲ φῶς τῆς ἐπιστήμης τὴν προέλευσή της.

Οἱ ἐπινεφριδιοὶ ἀδένες εἶναι μικρὲς κάψουλες, ποὺ ἐπιστεγάζουν, ἀπὸ τὰ δεξιά κι' ἀπὸ τὰ ἀριστερά τὰ νεφρά! Δὲν ἔχουν καμμιά σχέση μετὰ τὸ οὐροποιητικὸ σύστημα. Παίξουν, ὅμως, ἓνα ζωτικὸν σημεῖον ὁλοῦ στὸν ὀργανισμό, ἐκκρίνοντας πολλὰς ὁρμόνες, ποὺ καταλήγουν μέσα σὲ αἷμα.

Τὸ πειραματόζωον, ποὺ τοῦ ἀφαιροῦνται οἱ ἐπινεφριδιοὶ ἀδένες, δὲν μπορεῖ νὰ ἐπιζήσει. Οἱ ἀλλοιώσεις, ποὺ καταστρέφουν σιγὰ — σιγὰ τοὺς ἐπινεφριδίου ἀδένες σὴν ἄνθρωπο, τὸν στεροῦν ἀπὸ τὶς ἐξῆς τρεῖς κυρίως ὁρμόνες, ποὺ ἔχουν πολλὴ μεγάλη σημασία γιὰ τὸν ὀργανισμό:

Ἀπὸ τὴν κορτιζόνη, ποὺ ἐξασφαλίζει καὶ διατηρεῖ τὴν ἰσορροπία νεροῦ καὶ μεταλλικῶν ἀλάτων.

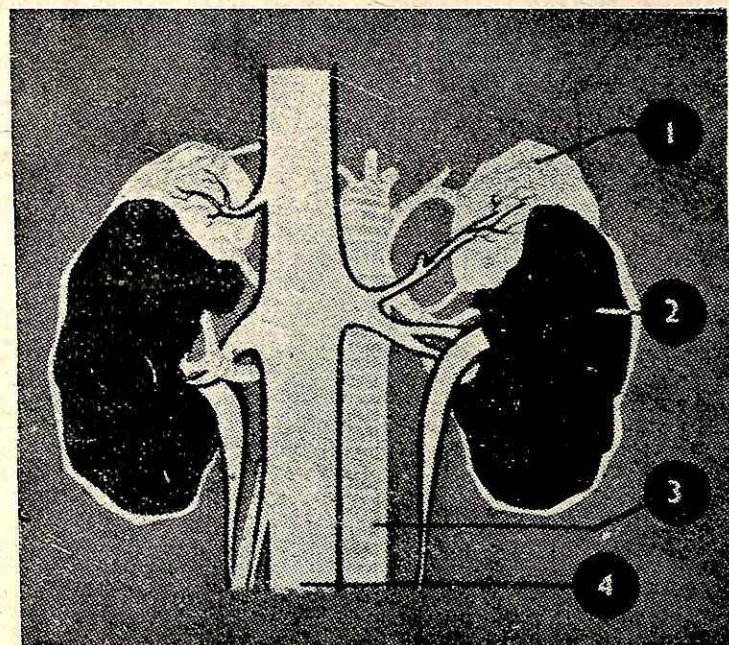
Ἀπὸ τὴν κορτιζόνη, ποὺ εἶναι γνωστὴ ἡ κυκλικὴ χρησιμοποίησή της σὴν φάρμακο καὶ ποὺ, φυσιολογικὰ, εἶναι ἀπαραίτητὴ γιὰ τὴν παραγωγή τῶν ἐπανορθωτικῶν οὐσιῶν, καὶ γιὰ τὸν ἄγωνα κατὰ τὸν μολυσματικὸν ἐπιδησίον.

Ἀπὸ τὴν ἀδρενοστερόνη, ποὺ τονώνει τὴν γενικὴν κατάστασιν τοῦ ὀργανισμοῦ.

Οἱ ἐργαστηριακὲς ἐξετάσεις, ποὺ ἐπιτρέπουν τὴν ἀσφαλὴ διάγνωση τῆς νόσου τοῦ "Ἀντισον, εἶναι πολυάριθμες καὶ πολυπλοκές. Κάνουν νὰ φανεῖ, ἰδίως μέσα σὲ αἷμα καὶ μέσα σὲ οὐρ, ἡ διαταραχὴ ποὺ ἔχει ἐπέλθει σὴν ἰσορροπία τοῦ νεροῦ καὶ μεταλλικῶν ἀλάτων. Ὁ ἀντισονικὸς χάνει νερὸ κι' αὐτὴ ἡ ἀπώλεια μεταφράζεται μετὰ μιὰ συμπίκνωση τοῦ αἵματος. Τὸ ποσοστὸ τῆς οὐρίας εἶναι, ἐξ ἄλλου, ἀνώμαλο ὑψωμένον.

Ὁ ἀντισονικὸς ἀφομοιώνει τὶς τροφὰς ἐλαττωματικὰ κι' αὐτὸ φάνεται καθαρὰ ἀπὸ τὸ ἀρετὰ χαμηλὸ ποσοστὸ σακχάρου μέσα σὲ αἷμα του. Τέλος, ἡ ἀνεπαρκὴς ἐκκρίσις τῶν ὁρμονῶν ἀπὸ τοὺς ἐπινεφριδίου ἀδένες καθίσταται προφανὴς μετὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν οὐρῶν.

ΕἶΝΑΙ σήμερα γενικὰ παραδεκτό, ὅτι ἡ νόσος τοῦ "Ἀντισον προκαλεῖται ἀπὸ μιὰ διμερῆ φυματιώδη προσβολὴ τῶν ἐπινεφριδίων ἀδένων. Ἡ φυματίωσις αὐτὴ μπορεῖ νὰ εἶναι μεμονωμένη ἢ δευτερογενὴς, ὁπότε ἐρχεται μετὰ

Οἱ δύο ἐπινεφριδιοὶ ἀδένες (1) ποὺ καλύπτουν, σὴν... σκούφοι, τὴν ἄνω περιοχὴ τῶν νεφρῶν (2). Τὰ ἀγγεῖα ποὺ τοὺς ἀρδεύουν, προέρχονται ἀπὸ τὴν ἀορτὴ (3) κι' ἀπὸ μιὰ μεγάλη φλέβα (4).

ἀπὸ ἐντοπισμένη φυματίωσις, κάπου ἄλλου, λόγου χάρι τοῦ πνεύμονος, τῶν ὁστέων ἢ τῶν νεφρῶν. Γιὰ τὸν λόγο αὐτό, εἶναι ἀπαραίτητὴ μιὰ γενικὴ ἐξέτασιν τοῦ ἀρρώστου. Στὶς περισσότερες ὥστόσο περιπτώσεις, αὐτὴ ἡ ἐξέτασιν δίνει ἀρνητικὰ ἀποτελέσματα.

Ἡ φυματίωσις τοῦ ἀντισονικοῦ ἀποδεικνύεται περιορισμένη στὸς ἐπινεφριδίου ἀδένες. Πρέπει νὰ σημειωθεῖ, ἐπίσης, ὅτι πολλὰ σπάνια ἡ νόσος τοῦ "Ἀντισον ἔχει ἀποδοθεῖ σὲ ἄλλη αἰτία ἐκτὸς ἀπὸ τὴν φυματίωσις.

— Πόσο ὀπείχει ἀπ' ἐδῶ τὸ χωριό;
— Ἐξ ὄψεως.
— Μὲ τὰ πόδια;
— Ὅχι. Μὲ τὸ ρολόι!

Σ' ἓνα παριζιάνικο ἐστιατόριον:
— Γκαρσόν, γιατί ἄργει τόσο ἡ σούπα μου;
— Τί νὰ σὰς κάνω, κύριε;... Χελωνόσουπα δὲν παραγγεῖλτα;

Κάποιος δίνει σὲ λογιστήριον τῆς ἐφημερίδος μιὰ ἀγγελία γιὰ δημοσίευσιν. Προσφέρει 10.000 δραχμὲς σὲ ὅποιον θὰ ἐβρίσκει τὴν ἀγαπημένη γατούλα τῆς γυναικὸς του.
— Δὲν εἶναι ὑπερβολικὴ ἡ ἀμοιβὴ γιὰ μιὰ γάτα; τὸν ρωτᾷ ὁ ὑπάλληλος.
— Καθόλου, γιατί τὴν ἔχω... πνίξει!...

Ἐδῶ καὶ λίγα μόλις χρόνια, ἡ διάγνωση τῆς νόσου τοῦ "Ἀντισον σήμαινε βέβαιον, προσεχὲς θάνατον. Τὸ μοιραῖον ἐπερχόταν ὅσους ἀπὸ λίγους μῆνες καὶ σπάνια μετὰ ἀπὸ διάστημα δύο χρόνων. Ἡ πάθησις ἐξελισσόταν ἀργὰ, ἀλλὰ ἡ περιεμβολὴ δέξιας κρίσεως ἀνεπαρκείας τῶν ἐπινεφριδίων ἀδένων ἔβρισκε ἀπὸ τὴν μιὰ στιγμήν σὴν ἄλλη σὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς τοῦ ἀρρώστου δημιουργώντας ἓνα δραματικὸν σύνολον πεπτικῶν διαταραχῶν, ποὺ θύμιζαν τὴν χολέρα ἢ προκαλώντας μιὰ ἐλαττωματικὴν λειτουργίαν. Ἐκτὸς ἀπὸ τὶς κρίσεις αὐτὲς, ὁ θάνατος ἐπερχόταν ὅσους ἀπὸ λιγὸν χρόνον, ὅταν ὁ ἀρρωστος, ἐξάντλημένος πρὸς τὸν ἔκτακτον, ἔδινε τὴν ἐντύπωση ὅτι τὸν συγκατοῦσε σὴν ζωὴν μιὰ κλωστή.

Σήμερα, ὁ ἀντισονικὸς μπορεῖ νὰ ἐπιβιώσει καὶ μάλιστα νὰ ζεῖ σχεδὸν σὴν ὑγιεῖ ἄνθρωπος, μετὰ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι θὰ ὑποβάλλεται καθημερινὰ σὲ μιὰ δρακόντια θεραπευτικὴ ἀγωγή.

Τὰ φάρμακα ποὺ ἀναχαιτίζουν τὸ θάνατον

Τὰ καθημερινὰ φάρμακα τοῦ ἀντισονικοῦ εἶναι οἱ ὁρμόνες, ποὺ δὲν παράγουν πρὸς οἱ ἐπινεφριδιοὶ ἀδένες του: ἡ δυσκορτικοστερόνη, ἡ κορτιζόνη κι' οἱ ὁρμόνες τοῦ φύλου. Πρέπει ἐπίσης νὰ τοῦ χορηγοῦνται τὰ μεταλλικὰ ἄλατα ποὺ τοῦ λείπουν, καθὼς καὶ τὰ τονωτικὰ μέσα, γιὰ νὰ ἀμυνθεῖ ὁ ὀργανισμὸς του στὶς μικροβιακὰς ἐπιθέσεις ποὺ τὸν ἀπειλοῦν, λόγῳ τῆς ἐξαντλήσεώς του, ἀδύνατον.

Ἡ θεραπευτικὴ ἀγωγή τοῦ ἀντισονικοῦ εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς πρὸς δύσκολες σὴν ἐξισορροπήσῃ της, γιατί τὰ φάρμακα, ποὺ ἡ ἀπουσία τους θὰ ἐπέφερε τὸ θάνατον πολλὸ σύντομα, εἶναι τὰ ἴδια θανατηφόρα ἂν χορηγοῦνται σὲ ὑπερβολικὰς δόσεις. Ἡ ἐπιτυχία, λοιπόν, ἔγκειται στὸν ἀκριβῆ καθορισμὸν τῶν δόσεων, ποὺ ἐξασφαλίζεται μετὰ τὶς συχνὰς ἐξετάσεις.

Τὰ παλιὰ λαϊκὰ ἐγχειρίδια λένε λαϊκονικὰ γιὰ τὴν νόσον τοῦ "Ἀντισον: θανατηφόρος 100%. Τὸ παρὸν ὅμως χαμογελά στὸς ἀντισονικοὺς. Τὰ ἄτομα αὐτὰ παραμένουν βέβαια μέσα σὲ συνθήκες εὐδραυστοῦς ὕλης, ποὺ ἡ παραμικρὴ ἀμέλεια μπορεῖ νὰ τὶς ἐξουδετερώσει. Ἀλλὰ μποροῦν μιὰ χαρὰ νὰ ζοῦν καὶ νὰ ἀποδίδουν σχεδὸν σὴν ὕγιειν ἀνάπαυσι.

ΔΡ. REINHARDT

Το «χάρισμα» των αριθμών εκδηλώνεται ή πολύ νωρίς ή πολύ αργά, αλλά πάντα ή εκδήλωσή του έχει κάτι το αποκαλυπτικό. Είναι μια θαυματουργή, απροσδόκητη, ανεξήγητη μεταμόρφωση. Το παιδί που θα την υποστεί, μένει κάποτε καθυστερημένο σε όλα τ' άλλα επίπεδα, αλλά το πάθος των αριθμών θα το μεταβάλει σύντομα σε μαθηματικό τέρας. Κάτι το σπρώχνει άκατανίκητα προς αυτό το αφηρημένο πέλαγος των αριθμών, όπου πολύ γρήγορα θα μάθει να κολυμπάει με απόλυτη άνεση...

Αριθμομνήμονες

Οι αριθμομνήμονες, το μέγα αυτό αίνιγμα της φύσεως είναι μήπως οι πρώτοι εκπρόσωποι της υπερανθρώπινης ράτσας που θα μας αντικαταστήσει;

Α Π' όλα τα μυστήρια της φύσεως οι αριθμομνήμονες είναι ασφαλώς το πιο συναρπαστικό — και όμως είναι ακριβώς αυτό που ή επιστήμη δεν καταδέχθηκε μέχρι σήμερα να μελετήσει με την προσοχή που του αξίζει. Οι άνθρωποι αυτοί, που ή αδιαφορία μας και ή ελαφρότητά μας τους υποχρεώνουν συνήθως να επιδεικνύονται στα τσίρκα και να γίνονται παλιάτσοι στα θέατρα ποικιλιών για να κερδίσουν το ψωμί τους, οι άνθρωποι αυτοί αποτελούν ίσως το μοναδικό — ή π ε ρ α ν θ ρ ω π ι ν ο — ψυχολογικό φαινόμενο του πλανήτη μας στη σημερινή φάση της εξέλιξής του. Το φαινόμενο αυτό προσφέρεται στην άμεση παρατήρηση, και όμως μετριοούνται στα δάχτυλα του ενός χεριού οι επιστήμονες που εϋδόκησαν να το μελετήσουν με κάποια σοβαρότητα.

★

Π ΤΕ - πότε — ίσως όχι συχνότερα από δέκα φορές κάθε εκατό χρόνια — γεννιέται σε μια οικογένεια που φαινομενικά σε τίποτα δεν ξεχωρίζει από οποιαδήποτε άλλη, ένα παιδί που κι αυτό, άρχικά, μοιάζει με όλα τ' άλλα παιδιά. Οι πρώτες διαφορές αρχίζουν κάποτε να εκδηλώνονται γύρω στα δύο του χρόνια: το παιδί δυσκολεύεται να μιλήσει. 'Αλλ' αυτό δεν είναι γενικός κανόνας. 'Ωρισμένα απ' αυτά τα παιδιά είναι εξαιρετικά πρώιμα. Τα περισσότερα, ωστόσο, δυσκολεύονται τόσο στην εκμάθηση της ανθρώπινης λαλιάς, ώστε σημειώνονται περιπτώσεις όπως του Βέλγου "Οσκαρ Βερχάγκε που, σε ηλικία 17 χρονών, εκφραζόταν ακόμα σαν μωρό δύο χρονών.

Γύρω στον τρίτο χρόνο της ηλικίας τους εκδηλώνεται ένα άλλο χαρακτηριστικό που, αυτό, φαίνεται πως αποτελεί γενικό κανόνα: το παιδί γίνεται ασυνήθιστα δειροπαρμένο. Μένει για πολλή ώρα ακίνητο, με το βλέμμα καρφωμένο σ' ένα σημείο, σαν να παρακολουθεί συναρπαστικές εικόνες που κανένας άλλος δεν είναι σε θέση να δει. Και τότε ακριβώς οι γονείς, αν είναι αρκετά προσεκτικοί, θ' ανακαλύψουν εκπληκτικοί το αξιοθαύμαστο χάρισμα του παιδιού τους.

Ο άνθρωπολόγος καθηγητής Ρομπέρ Τοκέ, ένας από τους λίγους επιστήμονες που μελέτησαν σοβαρά το πρόβλημα των αριθμομνημόνων, αναφέρει την εξής ιστορία: "Ο πατέρας του μεγάλου μαθηματικού και αριθμομνήμονος Γκάους συνήθιζε να πληρώνει κάθε Σάββατο τους εργάτες του κι' έπειδή δεν είχε λογιστή έκανε μόνος του τους λογαριασμούς προσθέτοντας στο ημερομίσθιο τις υπερωρίες, οι οποίες δεν ήταν σταθερές, άλλ' υπολογίζονταν ως ποσοστά του κέρδους της ημέρας. "Ο λογαριασμός γινόταν αρκετά περίπλοκος. "Ενα Σάββατο, ο κ. Γκάους πατέρας είχε μόλις τελειώσει τους λογαριασμούς του κι' ετοίμαζε το συνολικό ποσό της μισθοδοσίας όταν ο μικρός του γιός, που ήταν τότε περίπου τριών

ετών και είχε παρακολουθήσει τις μαθηματικές πράξεις του πατέρα του, φώναξε:

— Πατέρα, έκανες λάθος! Το γενικό άθροισμα είναι τόσο...

Ο κ. Γκάους πατέρας έκανε τους λογαριασμούς του από την αρχή και διεπίστωσε ότι πραγματικά το γενικό άθροισμα ήταν εκείνο που είχε υποδείξει το παιδί.

Η περίπτωση του Γκάους δεν είναι μοναδική. Σε ηλικία τεσσάρων ετών ο διάσημος Άμπερ έκανε πολύπλοκους λογαριασμούς από μνήμης, ενώ δεν είχε μάθει ακόμα να διαβάσει ούτε τα γράμματα, ούτε τους αριθμούς.

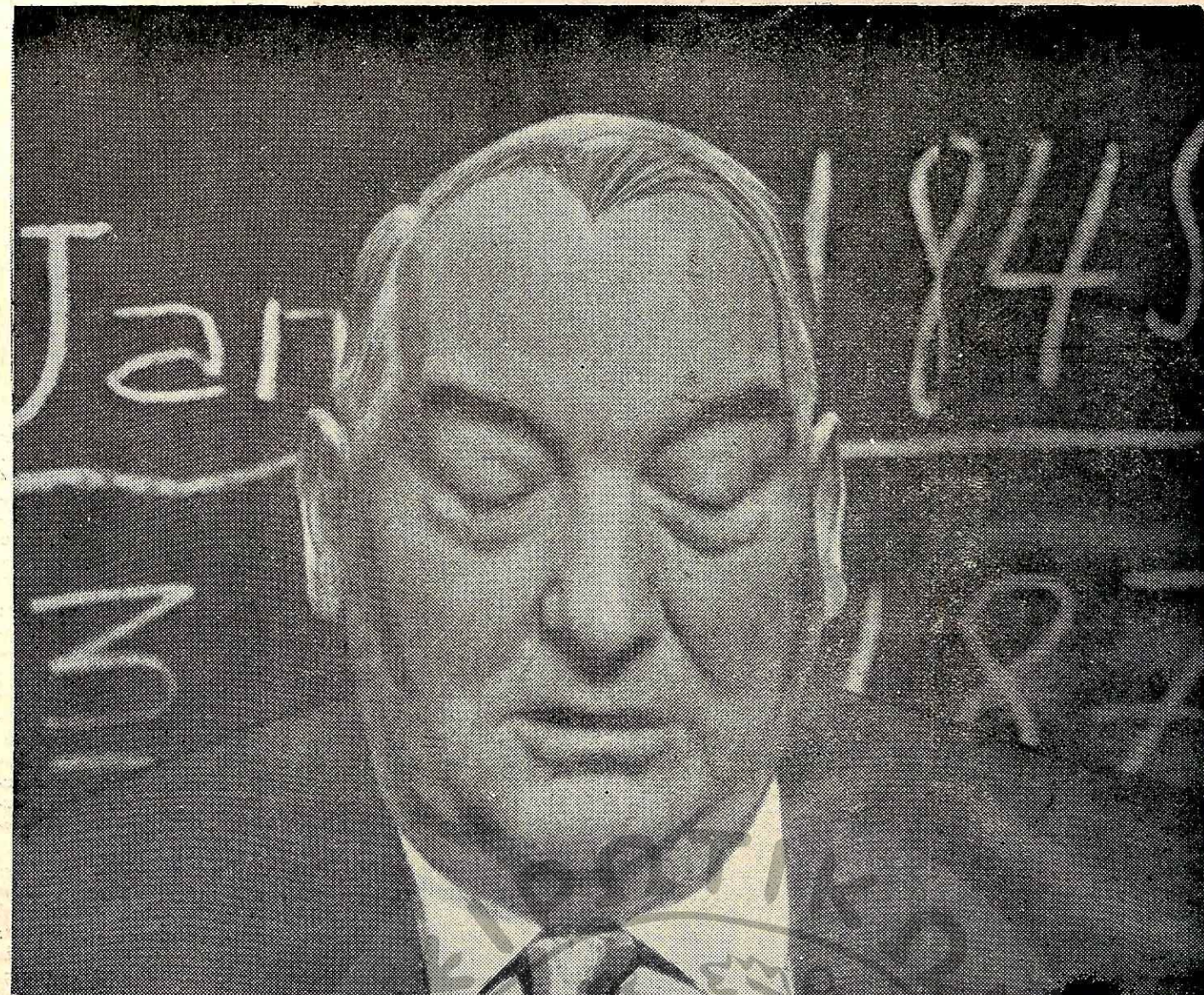
Το δειό χάρισμα

Η ΑΞΙΟΘΑΥΜΑΣΤΗ αυτή πρωιμότητα είναι σχεδόν γενική. 'Αλλά και το αντίθετο παρατηρείται σε ώριμες περιπτώσεις: Η δεσποινίς Όσακά, στη Γαλλία, δεν άρχισε να μιλάει και να περπατάει παρά μόνο μετά τα τεσσάρμισι χρόνια της. Σε ηλικία 26 ετών μόλις είχε αρχίσει να μαθαίνει ανάγνωση και γραφή. Από μαθηματικά δεν ήξερε παρά μόνο την πρόσθεση. Τότε παρακολούθησε για πρώτη φορά την επίδειξη ενός αριθμομνήμονος σ' ένα θέατρο ποικιλιών και, χωρίς να ξέρει γιατί, αισθάνθηκε ότι θα μπορούσε πολύ εύκολα να κάνει κι' αυτή το ίδιο.

"Ενας άλλος αριθμομνήμων, ο Λουί Φλερύ, ως τα δεκαπέντε χρόνια του θεωρείτο ήλίθιος και είχε εισαχθεί σ' ένα ειδικό άσυλο για καθυστερημένα παιδιά.

Το «χάρισμα» λοιπόν των αριθμομνημόνων εκδηλώνεται ή πολύ νωρίς ή πολύ αργά, αλλά πάντα ή εκδήλωσή του έχει κάτι το αποκαλυπτικό. Είναι μια θαυματουργή, απροσδόκητη, ανεξήγητη μεταμόρφωση. Αυτός που θα την υποστεί, μένει κάποτε «καθυστερημένος» σε όλα τ' άλλα επίπεδα, το πάθος όμως των αριθμών θα τον μεταβάλει σύντομα σε μαθηματικό τέρας. Κάτι τον σπρώχνει άκατανίκητα προς αυτό το αφηρημένο πέλαγος των αριθμών, όπου γρήγορα θα μάθει να κολυμπάει με απόλυτη άνεση, σαν να βρίσκεται στο στοιχείο του, ένα στοιχείο που ο κοινός άνθρωπος το βρίσκει ξένο, δυσάρεστο κι' έχθρικό.

Πώς εξελίσσεται κατόπιν ο αριθμομνήμων; Η μελέτη των ιστορικών περιπτώσεων δείχνει πως υπάρχουν δυο δυνατές εξελίξεις: "Η το χάρισμα τελειοποιείται αδιάκοπα ως τα βαθειά γεράματα (αυτός είναι ο γενικός κανόνας), ή εξαφανίζεται σιγά - σιγά, όταν το παιδί θ' αρχίσει να υποβάλλεται στην κλασική εκπαίδευση των συννηθισμένων παιδιών. Αυτή είναι ή περίπτωση του Άμπερ που έγινε διάσημος στη φυσική, άλλ' έχασε το χάρισμα των αριθμών όταν άρχισε να μελετάει τα κλασικά μαθηματικά. 'Αντίθετα, ο Γκάους και ο

Ποιά μέρα της εβδομάδος ήταν ή 3η 'Ιανουαρίου 1845; Ο Γάλλος αριθμομνήμων Λιντορώ κλείνει τα μάτια του και σκέπτεται μόνο επί ένα κλάσμα δευτερολέπτου πριν δώσει την απάντησή. Παρασκευή! Πόση ώρα θα χρειαζόταν ένας κοινός άνθρωπος για να κάνει αυτό τον υπολογισμό; "Οποιος θέλει ας δοκιμάσει!

"Ουίλερ έγιναν μεγάλοι επιστήμονες χωρίς να πάσουν να είναι αριθμομνήμονες.

'Αλλ' αυτό το αξιοθαύμαστο «χάρισμα» τί ακριβώς είναι; Πρέπει να τονίσουμε εύθες εξ αρχής ότι καμιά περιγραφή, καμιά αφήγηση δεν μπορεί να μάς δώσει μια ιδέα της φύσεώς του. Θα πρέπει να έχουμε παρακολουθήσει μια επίδειξη αριθμομνήμονος για να καταλάβουμε πόσο του ταιριάζει ο χαρακτηρισμός του «θαύματος». Για μάς τους κοινούς ανθρώπους αυτό το χάρισμα των αριθμών είναι αληθινά κάτι το υπερφυσικό.

Ο δρ. 'Οστού πειραματίζεται με τη δεσποινίδα Όσακά. Ζητάει το τετράγωνο του 97 και κατόπιν τη 10η δύναμη του ίδιου αριθμού. Η αριθμομνήμων δίνει την απάντηση α υ τ ο σ τ ι γ μ ε ι ! Κατόπιν ο δρ. 'Οστού ζητάει την 6η ρίζα του 402420747482776576 και την τετραγωνική ρίζα του ίδιου αριθμού και παίρνει αμέσως την απάντηση χωρίς λάθος. Κατόπιν άπαγγέλλει εκατό αριθμούς παρμένους στην τύχη και ρωτάει την αριθμομνήμονα αν μπορεί να τους επαναλάβει. Η δρ. Όσακά τους επαναλαμβάνει χωρίς λάθος. "Επειτα από μια ώρα περίπου και αφού στο μεταξύ λύθηκαν πολλά διαφορετικά προβλήματα ο δρ. 'Οστού ζητάει από την αριθμομνήμονα ν' άπαγγείλει τους 100 αριθμούς από την άναποδη. Αυτό γίνεται χωρίς καμιά δυσκολία και χωρίς λάθος!

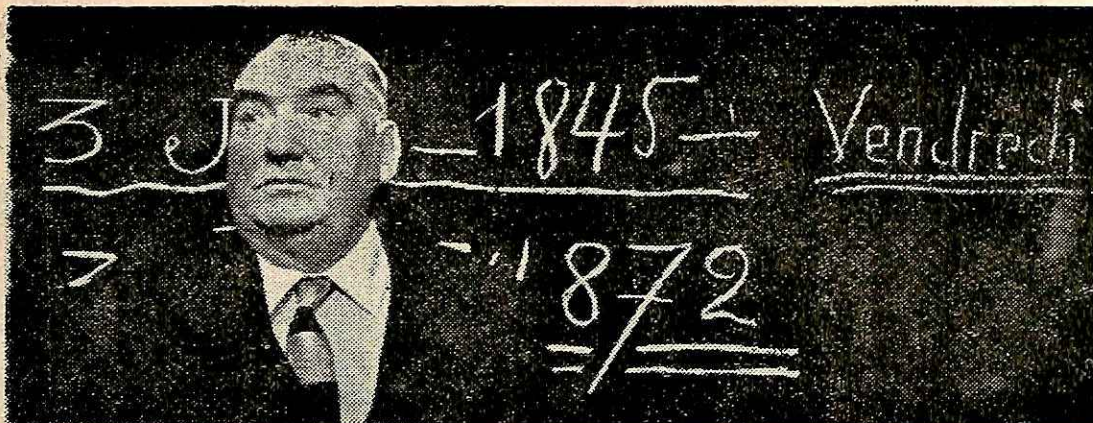
Προσπάθησαν να εξηγήσουν αυτά τα κατορθώματα με την ύπαρξη μιας υπερτροφικής μνήμης, αυτό που οι ψυχολόγοι ονομάζουν «υπερμνήσια». Ασφαλώς οι αριθμομνήμονες έχουν τερατώδη μνήμη, άλλ' όπως θα ιδούμε πιο κάτω, ή μνήμη δεν άρκει για να εξηγήσει το φαινόμενο.

ΔΟΥ και μερικές άλλες περιπτώσεις αριθμομνημόνων που έτελούν αξιοθαύμαστους άθλους:

★ Η 'Ινδη Σακουντάλα Ντέβι, μπορεί σε τρία ή τέσσερα δευτερόλεπτα να θυάλει την 20ή ρίζα ενός αριθμού με 42 ψηφία. Εκτελεί αυτόστιγμεί πολλαπλασιασμούς αριθμών που το γινόμενο τους γράφεται με 39 ψηφία. Η Σακουντάλα Ντέβι, που είναι σήμερα 28 ετών, δήλωσε πρόσφατα: «Δεν ξέρω ποιά είναι τα όρια των ικανοτήτων μου. Ποτέ δεν τα έχω φτάσει»!

★ Το 1927 δυο μαθηματικοί εξέτασαν τον τυφλό αριθμομνήμονα Λουί Φλερύ. Μεταξύ των άλλων προβλημάτων σημειώνουμε το ακόλουθο: Ν' άποσυντεθεί ένας αριθμός σ' έναν κύβο και σ' έναν τετραψήφιο αριθμό. Δίνεται στον αριθμομνήμονα ο αριθμός 707353209. Το πρόβλημα λύνεται σε 28 δευτερόλεπτα: 891 στον κύβο και 5238. Δίνεται ο αριθμός 211717440. 'Απάντηση σε 25 δευτερόλεπτα: 596 στον κύβο και 8704.

★ Απ' όλους τους μεγάλους αριθμομνήμονες του αιώνα μας, ο 'Ιταλός Τζάκομο 'Ινάνουνι απέκτησε τη μεγαλύτερη δόξα, ίσως γιατί είχε την τύχη να ζήσει σε μια εποχή που διαπρεπείς επιστήμονες όπως ο Μπινέ και ο Σαρκό είχαν αρχίσει να ενδιαφέρονται για τις «άκραιες ικανότητες» του ανθρώπινου πνεύματος. Ο 'Ινάνουνι εξετάσθηκε από επιτροπές ακαδημαϊκών, μεταξύ των οποίων σημειώνουμε τα όνοματά του μαθηματικού Νταρμπού και του Άνρι Πουανκαρέ.

Ίδιου μερικές «σπασοκεφαλίες» του 'Ινάουντι:

Να ορεθεί ο αριθμός του οποίου η τετραγωνική ρίζα και η κυβική ρίζα οιαφέρουν κατά 18 (προκειται για μια τριτοβαθμια εξίσωση!). Απάντηση του 'Ινάουντι σε λιγώτερο από ουο λεπτά: 729.

Να ορεθεί ένας διψήφιος αριθμός που αν το πρώτο ψηφίο του πολλαπλασιασθεί επί τεσσερα και το δεύτερο επί τρία το άθροισμα θα είναι 7 και αν τα ψηφία αντιστραφούν, ο αριθμός μειώνεται κατά 18. 'Ο 'Ινάουντι σκέπτεται επί δύο περιπου λεπτά και απαντάει: «'Ο αριθμός αυτός δεν υπάρχει». (Πολύ σωστά!).

★ Οι αριθμομνήμονες άρέσκονται στα παιχνίδια που έχουν σχέση με τις περιπλοκές του ήμερολογίου. Με εκατοντάδες υπολογισμούς που έκτελούνται σε λίγα δευτερόλεπτα, οι αριθμομνήμονες σάς λένε π.χ. ότι γεννηθήκατε μια Δευτέρα, ή ότι η 1η 'Ιανουαρίου του έτους 180 ήταν Παρασκευή κτλ. Τους υπολογισμούς αυτούς μπορεί να τους κάνει οποιοσδήποτε με μολύβι και χαρτί, αλλά χρειάζονται πολλές ώρες γιατί πρέπει να ληφθούν υπ' όψιν τα δίσεκτα έτη, οι διαφορές του Ιουλιανού και του Γρηγοριανού ήμερολογίου κτλ. 'Επίσης, οι αριθμομνήμονες μπορούν να σάς πουν πόσα δευτερόλεπτα έχουν περάσει από το θάνατο του Νέρωνος ως την άλωση της Κωνσταντινουπόλεως. 'Ο 'Ινάουντι και ο Νταγκμπέρ περνούσαν την ώρα τους με προβλήματα όπως αυτό: Ποιά μέρα της εβδομάδος θα είναι η 13η 'Οκτωβρίου του έτους 28448723;

Δεν θ' αναφέρουμε άλλα παραδείγματα. "Όσα είπαμε είναι αρκετά για να καταλάβουμε πως οι αριθμομνήμονες κινούνται μέσα στο Σύμπαν των αριθμών όπως το ψάρι μέσα στο νερό. Μερικά από τα προβλήματα που λύνουν σε λίγα δευτερόλεπτα θ' απαιτούσαν, κατά τη γνώμη των ειδικών, πολλούς μήνες αριθμητικών πράξεων με μολύβι και χαρτί. Και το αποτέλεσμα θα χρειαζόταν άλλους τόσους μήνες για να επαληθευθεί, εκτός αν καταφεύγαμε σ' έναν ηλεκτρονικό έγκέφαλο. 'Αλλά το αποτέλεσμα των υπολογισμών ενός αριθμομνήμονος δεν χρειάζεται ποτέ επαλήθευση. Είναι πάντα σωστό. Πώς επιτυγχάνεται αυτό το αποτέλεσμα στον εγκέφαλο ενός αριθμομνήμονος; Ποιό είναι το μυστικό του;

Η μυστηριώδης τεχνική

ΑΡΚΕΤΟΙ αριθμομνήμονες έχουν εξετασθεί από ειδικούς. Σημειώσαμε πιδό πάνω πως ο 'Ινάουντι εξετάσθηκε από τη Γαλλική 'Ακαδημία 'Επιστημών. Αυτό συνέβη το 1892. Είχε όριστεί μια έπιτροπή και ο μαθηματικός Νταγκμπέρ συνέταξε μια έκθεση. Διαπιστώθηκε πως ο 'Ινάουντι χρησιμοποιούσε ώρισμένες κλασικές μεθόδους υπολογισμού που τις είχε ανακαλύψει μόνος του. "Ενας Γάλλος αριθμομνήμων, ο 'Ανρί Μοντέ, εξετάσθηκε κι αυτός από την 'Ακαδημία. "Ήταν γιος φυλοκόπου, έντελώς αγράμματος, αλλά διαπιστώθηκε πως είχε ανακαλύψει μόνος του το γνωστό άλγεβρικό τύπο που λέγεται «διώνυμο του Νεύτωνα». Πιδό πρόσφατα, το 1945, εξετάσθηκε από την 'Ακαδημία ο Μωρίς Νταγκμπέρ.

Από τις ακαδημαϊκές αυτές μελέτες, όπως και από τις έρευνες του Σουηδού «μνημολόγου» Στίγκ Γιάκομπσον, βγαίνει ένα πρώτο συμπέρασμα: Το «χάρισμα» των αριθμών, όπως τουλάχιστον παρατηρείται στους ένθλικους αριθμομνήμονες, είναι μια ιδιότητα «καλλιερημένη» — δηλαδή καλλιεργημένη από το ίδιο το υποκείμενο, με δικές του μεθόδους. Οι αριθμομνήμονες χρησιμοποιούν συχνά μια δική τους τεχνική που τους επιτρέπει ν' ανακαλύπτουν τον πιό σύντομο δρόμο μέσα στη ζούγκλα των αριθμών.

Οι αριθμομνήμονες είναι σπάνιο φαινόμενο αλλά συναντώνται σε κάθε φυλή και σε κάθε κοινωνικό και μορφωτικό επίπεδο. Στη φωτογραφία ο Γάλλος βιομήχανος Πώλ Λιντορώ, σήμερα 74 ετών, ένας από τους καλύτερους αριθμομνήμονες του αιώνα μας.

Ώστόσο, αυτό δεν εξηγεί και πολλά πράγματα.

Ακόμα κι' αν μπορούσαμε να μάθουμε και να κατανοήσουμε αυτή την ιδιαίτερη τεχνική, έμεις οι κοινά θνητοί δεν θα μπορούσαμε να γίνουμε αριθμομνήμονες. Στο πνεύμα ενός 'Ερρίκου Πουανκαρέ υπήρχαν άμετρητες «τεχνικές» άπειρώς έξυπνότερες απ' αυτές που χρησιμοποιούσαν οι άγράμματοι Μοντέ και Φλερύ. Και όμως, είναι πασίγνωστο πως ο Πουανκαρέ ήταν άνικανος να κάνει την απλούστερη πρόσθεση χωρίς λάθη.

Απόδειξη ότι το χάρισμα δεν οφείλεται σε οποιαδήποτε «τεχνική» είναι το γεγονός ότι πολλοί αριθμομνήμονες έχασαν τις εξαιρετικές τους ικανότητες όταν άρχισαν να μορφώνονται και να μαθαίνουν μαθηματικά. Είναι η περίπτωση του 'Αμπέρ που αναφέραμε πιό πάνω. Είναι η περίπτωση του Χουάτλεϋ που το χάρισμά του έκδηλώθηκε σε ηλικία τεσσάρων ετών, για να σβύσει όριστικά στα έπτά του χρόνια, όταν τον έστειλαν στο σχολείο. Είναι η περίπτωση του Σάφορντ που σε ηλικία πέντε χρονών έκτελούσε πολλαπλασιασμούς πενταψηφίων από μνήμης. "Όταν μεγάλωσε έγινε καθηγητής της αστρονομίας, αλλά έχασε το χάρισμα του αριθμομνήμονος.

Έξ άλλου, γνωρίζουμε πολλούς αριθμομνήμονες που όχι μόνο δεν χρησιμοποιούσαν καμιά συνειδητή «τεχνική», αλλά και ήταν άνικανοι να εξηγήσουν πως έλυναν τα προβλήματά τους. 'Ο 'Αμερικανός Ζήρα Κόλμπορν απαντούσε με άφέλεια: «'Ο Θεός έβαλε αυτά τα πράγματα στο κεφάλι μου και δεν μπορώ να τα βάλω στο δικό σας κεφάλι». Ήταν άμόρφωτος, από φτωχή οικογένεια. Βρέθηκαν μερικοί φιλόανθρωποι που τον έστειλαν στο κολλέγιο μά, αλλοίμονο, πλήρωσε τη φιλανθρωπία πολύ ακριβά: Στα είκοσι χρόνια του είχε χάσει το θείο χάρισμα... 'Ο 'Αγγλος Μπάξτον δεν έμαθε ποτέ του να γράφει και να διαβάξει, όχι μόνο τα γράμματα αλλά και τους αριθμούς. 'Επίσης ο 'Αμερικανός νέγρος Τόμας Φούλλερ πέθανε 80 χρονών τελείως αγράμματος.

Η «τεχνική», λοιπόν, έχει πολύ μικρή σημασία. Οι ίδιοι οι αριθμομνήμονες τη θεωρούν έντελως δευτερεύουσα. Η αληθινή τεχνική, ή βαθύτερη κρυφή μέθοδος που τους επιτρέπει να έκτελούν αυτούς τους μαθηματικούς άθλους που μάς καταπλήσσουν, αυτή είναι τελείως άκατανόητη για τους κοινούς θνητούς. Για παράδειγμα, η Ουρανία Ντιαμοντί ισχυριζόταν ότι αυτό που της επέτρεπε να χειρίζεται με τόση εύκολία τους αριθμούς ήταν... το χρώμα τους! Το μηδέν το έβλεπε μαύρο, το 1 ήταν άσπρο, το 2 κίτρινο, το 3 πορφυρό, το 4 καστανό, το 5 γοαζό, το 6 πορτοκαλί, το 7 βαθύκαλο, το 8 γκριζό, το 9 πράσινο. Πώς μπορούμε έμεις να καταλάβουμε αυτή τη χρωματική συμφωνία των αριθμών;

Ο Μοντέ και ο Κόλμπορν «έβλεπαν» τους αριθμούς να σχηματίζονται μπροστά στα μάτια τους, χαραγμένοι από ένα άορατο χέρι. Δεν είχαν παρά να διαβάσουν το αποτέλεσμα και να το απαγγείλουν. 'Ο 'Ινάουντι «άκουγε» τους αριθμούς να ψιθυρίζονται στ' αούτι του από μια μυστηριώδη φωνή. Και περιμένοντας τη «φωνή» μπορούσε να συνεχίσει τη συζήτησή του ή ν' ασχοληθεί μ' ένα άλλο πρόβλημα. 'Ο Νταγκμπέρ μπορεί να λύσει τα πιό περίπλοκα προβλήματα χωρίς να πάψει να παίζει βιολί. Μερικοί αριθμομνήμονες είναι μορφωμένοι, όπως ο Γάλλος βιομήχανος Πώλ Λιντορώ (σήμερα 74 ετών), άλλοι είναι άμόρφωτοι ή αυτοδιδάκτοι, όπως ο Μοντέ και ο 'Ινάουντι. Κανείς ώστόσο δεν μπορεί να «εξηγήσει» στους άλλους πως σκέπτεται.

ΑΣ άνακεφαλαιώσουμε αυτά που ξέρουμε για τους αριθμομνήμονες:

1. Είναι ένα φαινόμενο σπάνιο. Ποτέ δεν υπάρχουν περισσότεροι από δέκα σε κάθε γενεά και σ' όλο τον κόσμο. Δεν άποκλείεται ώστόσο να υπάρχουν και μερικοί που μένουν άγνωστοι.

2. Το φαινόμενο μπορεί να έκδηλωθεί όπουδήποτε. Γνωρίζουμε αριθμομνήμονες κάθε φυλής, και των δύο φύλων, κάθε κοινωνικού και μορφωτικού επιπέδου.

3. "Αν και δεν μπορούμε να πούμε ότι το χάρισμα είναι κληρονομικό, υπάρχουν οικογένειες αριθμομνημόνων. Ή άγγλική οικογένεια Μπίντερ π.χ. έβγαλε τρεις γενεές αριθμομνημόνων.

4. Δεν έχει άποδειχθεί ο «γενετικός» χαρακτήρας του φαινομένου. Μπορούμε ώστόσο να παρατηρήσουμε τα έξης: Το «χάρισμα» έκδηλώνεται σχεδόν από τη νηπιακή ηλικία, προτού άρχίσει το παιδί ν' άπορροφά τη συστηματική μόρφωση των σχολείων. Συνεπώς το παιδί άνακαλύπτει μόνο του τους αριθμούς και συχνά προτού μάθει να μετράει! 'Επίσης, σε πολλές περιπτώσεις, το χάρισμα συνοδεύεται από βιολογικές αλλοιώσεις άναμφισβήτητα «γενετικού» χαρακτήρα: 'Ο Κόλμπορν είχε έξη δάχτυλα στα πόδια και στα χέρια. 'Ο Προλονζώ είχε γεννηθεί χωρίς πόδια και χέρια. 'Ο 'Ινάουντι είχε βλεφαρα έλαφρά «κολλημένα» κτλ.

5. Τονίζεται συχνά ότι πολλοί αριθμομνήμονες είναι διανοητικώς καθυστερημένοι. 'Επίσης συχνά το «χάρισμα» των αριθμών υποβιβάζεται στις διαστάσεις μιας άπλης τερατομορφίας. 'Αφού μελέτησα το πρόβλημα, διερωτώμαι αν οι έπιπολαίες αυτές κρίσεις δεν άποτελούν το τραγικότατο σφάλμα της ιστορίας των έπιστημών. Ίσως από πνευματική νωθρότητα, ίσως από υπεροψία και φθόνο, προσπερνάμε άδιάφοροι το πιό παράδοξο φαινόμενο της ζωντανής φύσεως, προσπερνάμε άδιάφοροι τον άνθρωπο του μέλλοντος, το τελικό προϊόν της άνθρωπίνης εξέλιξης, το δεινόχοο Homo sapiens. Γιατί στο κάτω - κάτω, πως μπορούμε να χαρακτηρίσουμε ως τερατώδια μια συνείδηση άνώτερη από τη δική μας, που χάρισε στην ανθρωπότητα μεγαλοφείς έπιστήμονες όπως ο Γκάους, ο 'Ουίλερ, ο Ραμανουζάν; Στο τέλος της ζωής του, τυφλός και άνάπηρος, ο 'Ουίλερ συνέχισε τις έργασίες του χάρι σ' αυτή την άνώτερη συνείδηση των αριθμών που θέλουμε να χαρακτηρίζουμε ως τερατώδη. Και όλοι οι αριθμομνήμονες δεβαίνουν πως αν τύχαινε να χάσουν το «χάρισμα» τους, ή άπώλεια θα τους φαινόταν σαν άδυστηρό άκρωτηριασμός. Το άίσθημα αυτό δεν συμβιβάζεται με την έννοια της τερατώδιας.

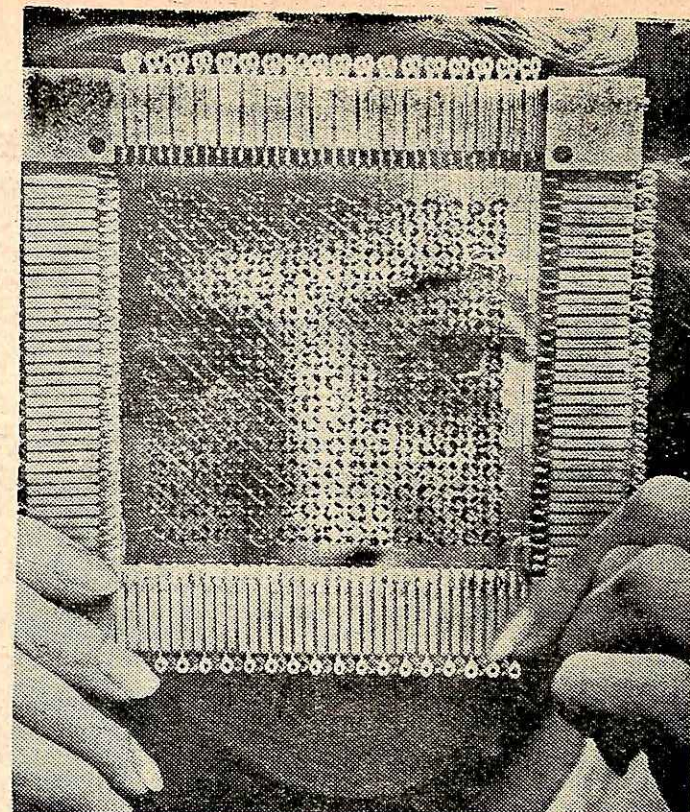
Ο σοφός πιθήκος

ΟΣΟ για τη δθεν «ήλιθιότητα» μερικών από τους αριθμομνήμονες, θα προσπαθώ να την εξηγήσω μ' ένα μικρό διδακτικό μύθο:

Μια φορά κι' έναν καιρό — έδώ και 800.000 χρόνια — ζούσε κάπου στην 'Ανατολική 'Αφρική ένας λαός πιθήκων μεταξύ των οποίων γεννιόταν πότε - πότε ένα παρξένο παιδί: τα χέρια του είχαν μια έπιδεξιότητα που κατέπλησσε τους άλλους πιθήκους. Ήταν χέρια λεπτά, εύλύγιστα, με μακρυνά δάχτυλα, που τα χρησιμοποιούσε για να κατασκευάζει ρόπαλα από τα κλαδιά των δέντρων, να διαλέγει μυτερές πέτρες για να σκοτώνει τα κουνέλια ή στρογγυλές πέτρες για να σπείρει τα καρύδια. Χάρι στα έπιδέξια χέρια του, μπορούσε να ζωντανεύει μια σπιθαμή φωτιάς του δάσους, να κάνει τις φλόγες ν' άναπνέουν από τα κάρβουνα. Δυστυχώς, αυτό το χάρισμα των έπιδέξων χεριών του έπρεπε να το πληρώσει ακριβά. Τα λεπτεπίλεπτα χέρια του δεν ήταν τόσο δυνατά όσο των άλλων πιθήκων, δεν μπορούσε να περπατήσει με τα τέσσερα και άναγκασόταν να στηρίζεται συνεχώς στα κάτω άκρα του. Σκαρφάλεων βέβαια στα δέντρα, γιατί ο λαός των πιθήκων ήταν δεινόροδος, αλλά δεν είχε τη δύναμη και την εύκινησία των άλλων. Τα λεπτεπίλεπτα χέρια του δεν του επέτρεπαν να κάνει άκροβασίες.

Το καμμένάκι μου είναι καθυστερημένο, γρύλλιζε άναστενάζοντας ή μαμά πιθήκινά.

Ναί, γρύλλιζε ο μπαμπάς πιθήκος, αυτό το παιδί έχει ένα χάρισμα στα χέρια, αλλά κατά τ' άλλα είναι τελείως ήλίθιο. Κοντεύει δέκα χρονών κι' ακόμα δεν περπάτησε με τα τέσσερα, όπως τα παιδιά του γείτονά μας του κ. Πιθηκοπούλου, που είναι μόνο δυόμισυ χρονών...

Ένα από τα σπουδαιότερα εξαρτήματα των ηλεκτρονικών έγκεφάλων είναι ο «δίσκος της μνήμης», όπως αυτός που φαίνεται στη φωτογραφία. Μερικά από τα προβλήματα που οι αριθμομνήμονες λύνουν σε λίγα δευτερόλεπτα, θ' απαιτούσαν, κατά τη γνώμη των ειδικών, πολλούς μήνες άριθμητικών πράξεων με μολύβι και χαρτί. Και το αποτέλεσμα θα χρειαζόταν άλλους τόσους μήνες για να επαληθευθεί, εκτός αν καταφεύγαμε σ' έναν ηλεκτρονικό έγκέφαλο.

Κάποτε μάλιστα γεννιόταν σ' αυτή την άφρικανική φυλή των πιθήκων ένα πιθήκάκι τελείως άνώμαλο: 'Αντί να έχει τα συνηθισμένα τέσσερα χέρια, είχε μόνο δυό χέρια με δάχτυλα πολύ λεπτά και άδύνατα, ενώ τα κάτω άκρα του είχαν έκφυλισθεί σε πόδια που θύμιζαν τα πόδια της άρκούδας και μερικών άλλων ζώων που ζούν στο έδαφος. Αυτό το «έκφυλισμένο» πιθήκάκι δεν μπορούσε πια να σκαρφαλώσει στα δέντρα και ζούσε ανάμεσα στους θάμνους περιμένοντας να πέσει από ψηλά κανένα καρύδι. 'Ακόμα και οι φωνητικές χορδές του ήταν έκφυλισμένες. Δεν μπορούσε να ούρλιάξει όπως οι άλλοι πιθήκοι και δεν καταλάβαινε λέξη από τη γλώσσα της φυλής του. Ζούσε μόνος του και περνούσε την ώρα του με σκοτεινά και συγκεχυμένα όνειρα, γεμάτα μουσική και άνέκφραστες εικόνες. Αυτό ο έκφυλισμένος πιθήκος, άνικανος να προσαρμοσθεί στις συνθήκες διαβίωσης της φυλής του, είχε γίνει ένας άπόβλητος της πιθηκοκοινωνίας. 'Ολοι τον θεωρούσαν ήλίθιο, τερατόμορφο, άρρωστημένο. Ή ταν ένας άνθρωπος.

Η ιστορία αυτή σάς φαίνεται άπίθανη; Και όμως, κάπως έτσι πρέπει ν' άρχισαν να έμφανίζονται άνάμεσα στους πιθήκους τα πρώτα ύποτυπώδη ανθρώπινα πλάσματα που εξέλιχθηκαν στον σημερινό Homo sapiens. Και αν η ανθρωπινή εξέλιξη συνεχισθεί — και τίποτα δεν μάς πείθει ότι σταμάτησε — κάπως έτσι πρέπει να έμφανισθούν άνάμεσα μας τα πρώτα υπερανθρώπινα πλάσματα. Στην άρχή θα τα θεωρήσουμε έκφυλισμένα, τερατώδη, ή λ ί θ ι α. Θα τα θεωρήσουμε κατώτερα, ενώ στην πραγματικότητα θα είναι άνώτερά μας. Θα τα μεταβάλουμε σε σαλτιμπάγκους του έπιπορευίου, γιατί κάθε τι το άκατανόητο μάς φαίνεται κωμικό. Είναι άξιοσημείωτο πως οι πιό «ήλιθιοι» αριθμομνήμονες έκτελούν τους πιό καταπληκτικούς άθλους. Είναι αυτοί που «έλέπουν» τους αριθμούς και δίνουν άυτοστιγμεί την άπάντηση. Είναι αυτοί που δεν μπορούν να εξηγήσουν τίποτα, αυτοί που δεν μπορούμε να τους καταλάβουμε και δεν μπορούν να μάς καταλάβουν. Μέχρι σήμερα νομίζαμε ότι το πράγμα που μάς χωρίζει απ' αυτούς είναι ή διανοητική τους άνεπάρκεια. 'Αλλά μήπως πρόκειται μάλλον για τη δ ι κ ή μ α ς διανοητική άνεπάρκεια; Δεν άποκλείεται να είναι άνικανοι να καταλάβουν τα πρωτόγονα τραυλίματά μας, δ-

**“Ένα καπρίτσιο της τύχης μπορεί ν’ αλλάξει ξαφνικά μιά μέρα τη ζωή του άδνρ-
που. Η τύχη, είναι, λένε, τυφλή και μπορεί νά χτυπήσει την πόρτα του φτωχού, α-
φήνοντας στο κατώφλι της τα πλούσια δώρα της. Η θεά του πεπρωμένου είναι
τυφλή—άλλα ταυτόχρονα και θεά αγαθή, εύγενής και ανεξέλεγκτη στην κρίση της.**

ΟΤΑΝ ΓΥΡΙΖΕΙ Ο ΤΡΟΧΟΣ ΤΗΣ ΤΥΧΗΣ

**Τά λαχεία είχαν καθιερωθεί ά-
πό τους προϊστορικούς χρόνους**

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΥΧΗ ΚΑΙ ΡΩΜΑΪΚΗ ΦΟΡΤΟΥΝΑ

ΤΟΥ ΑΛΚΗ ΤΡΟΠΑΙΑΤΗ

ΟΙ αρχαίοι Έλληνες τη λάτρευαν για θεά — το ίδιο και οι Ρωμαίοι αργότερα, που ήρθαν και ταύτισαν προς την Έλληνική Τύχη τη δική τους όμώνυμη θεά: τη ρωμαϊκή Φορτούνα. Ο Ήσιος στη «Θεογονία» του τη θέλει Ωκεανίδα και ο Πίνδαρος σαν μιά από τις Μοίρες, Θεά του Πεπρωμένου, που εξουσιάζει τις ζωές των ανθρώπων. Το δωρό της Άγαθής Τύχης είχαν στημένο στην αρχαία Ολυμπία. Σαν θεά πολιούχος λατρευόταν σε πολλές αρχαίες ελληνικές πόλεις και για να την τιμούν άνηγειραν μεγαλόπρεπους ναούς και ιερά τεμένη. Διάσημοι γλύπτες της αρχαιότητας, σαν τον Άπελλη και τον Πραξίτηλη, είχαν σμιλέψει μαρμάρινα και χρυσελεφάντινα αγάλματα, που απεικόνιζαν τη θεία μορφή της. Και τη λάτρευαν και την τιμούσαν για θεά αγαθή και εύμενη, θεά του πλούτου και της άφθονίας, αλλά ταυτόχρονα και θεά εύμεταβολη και άσταθη. Μπορεί να εξουσίαζε και να ρύθμιζε τη ζωή των ανθρώπων με το συμβολικό πηδάλιο που της έδωσαν στα χέρια, κανένας όμως άνθρωπος δεν ήταν ποτέ σίγουρος πως θα την είχε πάντοτε κοντά του — γι’ αυτό και τοποθετούσαν στους ώμους της φτερά ή της φέρτωναν έναν τροχό ή μιά σφαίρα, σύμβολα όλα της αιώνιας άστάθειας της θεάς.

Μιά τυφλή θεά

ΑΝ δώσουμε πίστη σε μεταγενέστερες απεικονίσεις μας σε γλυπτά ή ζωγραφικά έργα, η Τύχη πρέπει να ήταν τυφλή. Της δένουν κιόλας τα μάτια μ’ ένα πανί. Παρόλληλα όμως χαρίζουν στο κομμάτι της τέτοια άερινη, αθέομα φόρμα, τόση σβελάδα, που λες πως ή γοργόφερη αυτή κοπέλλα με τα χρυσάφια της μαλλιά δλόχυτα πάνω στους λαξεμένους ώμους της, ή Τύχη, δεν πατάει πάνω στο χώμα, αλλά αιωρείται βλεπείς ώρες στο κενό. Πετάει σαν την πεταλούδα εδώ και κει. Και στέκεται την κάθε φορά, όπου θέλει, χωρίς να ξέρει καλά καλά κι’ η ίδια που έχει σταθεί, γιατί, απλούστατα, σαν τυφλή που είναι, δεν βλέπει. Έτσι, μπορεί να σταθεί ή ίδια μπροστά σ’ ένα άρχοντικό όπως και σ’ ένα καλυβάκι. Στο πλάι ενός σοφού

που ξεμεροβραδύζεται πάνω απ’ τα βίβλια του, κοντά στο φτωχό μεροκαματιά που ιδρωκοπάει μέρα — νύχτα για να κερδίσει το καθημερινό του ψωμί. Δίπλα απ’ ένα φτωχό ίδια όπως και δίπλα από έναν πλούσιο. Κοντά στον άναγκασμένο άνθρωπο, αλλά κοντά και στον άνυπόκοπο, το χασομέρη.

Δεν έχει προτιμήσεις ή θεά της Τύχης. Γι’ αυτό και την είπαν τυφλή: Και ταυτόχρονα άμυαλη, άκαρδη κι’ άστοχαστη. Όσο οι άνθρωποι δεν έπαψαν ποτέ να μην τιμούν και να προσκυνούν το δωρό της. Άλλοτε τη δέλουν τυφλή κι’ άλλοτε πάλι, γοργόφερη νεράιδα μ’ αναστατωμένα τα μαλλιά της, που περνάει σαν σάττα και σαν άνεμος, καθώς σ’ ένα φτερωτό άτι από μπροστά τους. Και χαρά σε κείνον που θα την άρπάξει απ’ τα μαλλιά την ώρα κείνη. Λίγο ν’ άργήσει, πεί, την έχασε.

Πόσες φορές δεν περνάει από δίπλα μας ή τύχη υπό τη μορφή ενός σύγχρονου λαχείου. Ο λαχειοπώλης που μās ποτείνει στο δρόμο αυτό το μακρόστενο χρωματιστό χαρτάκι που άναγράφει άπάνω του κάποιο νούμερο, μπορεί κείνη την κρίσιμη ώρα της ζωής μας να είναι ή ίδια ή Τύχη που πέρασε από μπροστά μας. Και μεις την άποδιώξαμε, την παρακάμψαμε, για να δώσουμε την εύκαιρία σε κάποιον άλλον διαλεχτό μας να την άρπάξει εκείνος από τα μαλλιά. Και να δει από τη μιά στιγμή ως την άλλη τη ρόδα της ζωής του να γυρίζει, αλλάζοντας εκ βάθρων το ρυθμό της ζωής του.

‘Η ιστορία των λαχείων

ΠΑΛΙΑ, πανάρχαια ή ιστορία των λαχείων στη ζωή της ανθρωπότητας. Φαίνεται πως το ήξεραν οι Αιγύπτιοι και οι Έβραίοι καθώς και πολλοί άλλοι άνατολικοί λαοί. Δεν ήταν άγνωστα και στους Ίνδους. Οι άνθρωποι μās έδιναν κατά καιρούς διάφορες μορφές και σχήματα. Στην αρχαία Ελλάδα έπαυσαν τη μορφή στοιχημάτων, που τα συνδυάζαν με διάφορους άθλητικούς άγώνες. Μονάχα στη Σπάρτη, με τα άστυρα ήθη που τη χαρακτήριζαν και την ύποπτη θέση που έδινε γενικά στον πλούτο, μέσα στη Σπαρτιατι-

κή κοινωνία της ο θεσμός των λαχείων ήταν άπαράδεκτος.

Τά βλέπουμε να έμφανίζονται για πρώτη φορά συστηματοποιημένα στη Ρωμαϊκή εποχή και ιδιαίτερα στα χρόνια του Αύγουστου, του Νέρωνα, του Τίτου και άλλων Ρωμαίων άποκρατόρων. Σε έορταστικές ημέρες, σκόρπιζαν στον Ίσπόδρομο κατά την διάρκεια των άγώνων «σφαιρία ξύλινα σύμβολον έχοντα», σφαιρία μικρά γεγραμμένα ή άκόμα και μετάλλινα, που είχαν άπάνω τους χαραγμένες τις εικόνες των άντικειμένων που δωρίζονταν στο άνώνυμο πλήθος. Και τα δώρα ήταν συχνά αξιόλογα — χρήματα, δούλοι, σίτια, άκόμα και καράβια κερδίζαν τα πρωτόγονα εκείνα λαχεία.

Χρειάστηκε — όμως να περάσουν δόκιμοι αιώνες, για να πάρουν σιγά — σιγά τα λαχεία τη σημερινή μορφή. Ο Μεσαίωνας είναι ή άφετηρία για τη διάδοσή τους, στις Κάτω Χώρες και στις μεγάλες Ιταλικές πόλεις — όπως στη Φλωρεντία και στη Βενετία — για να εξαπλωθούν βαθμιαία στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες.

Τά λαχεία παντού

ΣΗΜΕΡΑ, το λαχείο είναι διαδομένο παντού. Και λειτουργεί κατά διαφόρους τρόπους και συστήματα — κατά βάση, πάντοτε υπό μορφή γραμματίου (τά μακρόστενα χρωματιστά χαρτάκια που όλοι μας τα ξέρουμε) πληρωμένου στον τυχερό κομιστή του — άλλοτε απλά και άλλοτε σε συνδυασμό με διάφορους άγώνες, ήποδορμιακούς και το πλείστον, που συμβαίνει λ. χ. στην Άγγλία με το ιδιότυπο σουϊστέηκ του Ίρλανδικού Ντέρμπυ. Και άνάλογα με τη διάδοση του λαχείου — το άγγλικό Ντέρμπυ κυκλοφορεί σ’ όλο τον κόσμο — τα κέρδη είναι συχνά τεράστια, ύπερογκα, μυθώδη, που μπορούν να κάνουν τον άνόποτο τυχερό πάμπλουτο, πολυκατομυριούχο από τη μιά στιγμή ως την άλλη. Άσήμερη, φυσικά, μικρογραφία αποτελεί σήμερα μπροστά του το δικό μας, το ελληνικό Ντέρμπυ, όπου οι κάτοχοι του σχετικού ήποδορμιακού λαχείου έναποθέτουν τις έλπίδες στα πόδια καθαροαίμων τετραπόδων

Λαχεία κυκλοφορούν σήμερα παντού. Στη Γαλλία, στη Γερμανία, στην Άγγλία, στην Αυστρία, στην Ολλανδία, στη Δανία, στην Πολωνία, στην Οδγγαρία, στη Γιουγκοσλαβία, στην Τουρκία κ. ά. Άκόμα και στη Μάλτα λειτουργεί λαχείο. Και σ’ αυτή την Ελλάδα, που άλλοτε άπογορευόταν, σήμερα λειτουργεί ένα ενιαίο λαχείο για τα 19 όμόσπονδα καντόνια της. Ένα από τα μεγαλύτερα και άποδοτικότερα λαχεία είναι το Ισπανικό λαχείο. Λαχεία διαφόρων τύπων λειτουργούν στην Αίγυπτο και στις

χώρες της Λατινικής Αμερικής. Άξίζει άκόμα να σημειωθεί πως και σ’ αυτή τη Ρωσία έχει καθιερωθεί ένα ιδιότυπο σύστημα λαχείου, που συνδυάζει μιά άποταμίευση για την ενίσχυση της παραγωγής.

Έλληνικά λαχεία

ΣΤΗΝ Ελλάδα, ο θεσμός των λαχείων έχει εισαχθεί από το 1864 με το λαχείο των Φιλαρχείων, που λίγα χρόνια αργότερα (1887) μετατράπηκε σε λαχείο ύπέρ της Άρχαιολογικής Έταιρίας, για να συγχωνευθεί τελικά

(1904) με το νεότερο λαχείο του Στόλου. Σήμερα, τα λαχεία που κυκλοφορούν στην Ελλάδα είναι το παλιό λαχείο του Στόλου υπό την νέα του μορφή του Λαϊκού Λαχείου που λειτουργεί με το σύστημα άλλων κληρώσεων και το Έθνικό Λαχείο, που λειτουργεί με το σύστημα των διαδοχικών κληρώσεων. Και τα δυο αυτά λαχεία είναι κρατικά τα έκδίδει δηλαδή το ίδιο το κράτος. Κι’ εδώ αξίζει να σημειωθεί πως τα λαχεία που κυκλοφορούν παντού σ’ όλο τον κόσμο δεν είναι έλευθερα, δεν εκδίδονται όπως και τα την αρχική έφαρμογή του θεσμού από ιδιωτικές επιχειρήσεις ή εταιρίες, αλλά είναι κρατικά ή υπόκεινται στον κρατικό έλεγχο.

Στην Ελλάδα επίσης κυκλοφορεί από 25ετίας και το Λαχείο των Συντακτών, που το εκδίδει ή Ένωσις Συντακτών Έμμερησίων έφημερίδων Άθηνών, που ή πολιτεία έχει νομιμοποιήσει από μιάς αρχής την έκδοσή του, αναθέτοντας τη διαχείρισή του στην Ένωσις Συντακτών. Είναι ένα λαχείο που βρίσκει άναπόκριση στα πλατεία στρώματα του λαού μας. Η διαχείρισή του είναι τιμία και μέσα στα 25 χρόνια της λειτουργίας του έχει μοιράσει εκατοντάδες σπατιάς σε φτωχούς, κατά βάση βιοπαλαιστές και έπαγγελματίες.

‘Αγορά έλπίδος

ΤΟΤΕΣ τις μέρες ήταν πάλι στις δόξες της ή Θεά Τύχη. Μοίρασε λεφτά με το τσουβάλι — και σί-

τια και μαγαζιά και άποκίνητα με το Λαχείο Συντακτών. Τα μοίρασε, τυφλή όπως είναι, σε φτωχούς και σε πλούσιους, σε δικαίους και άδικους. Το Λαχείο Συντακτών ίδιος στην κλήρωση της παραμονής της Πρωτοχρονιάς, κράτησε με τα μακρόστενα χρωματιστά γραμματία του σε κυριολεκτική άνασάτωση και άδημονία τις χιλιάδες των πιστών του. Όλοι άνειρεύονταν από καιρό διαμερίσματα σε πολυκατοικίες, άποκίνητα ή γκαράζ, λαχνούς σε μετρητά. Άγιοι φυσικά, άποδείχθηκαν στο τέλος οι τυχεροί, οι άλλοι, οι πολλοί, το άνώνυμο πλήθος, έμειναν με την έλπίδα και, αν δεν

Η ΚΟΥΖΙΝΑ ΤΟΥ ΔΙΑΣΤΗΜΑΤΟΣ

ΕΝΑ μεγάλο άμερικανικό έργοστάσιο, ειδικευμένο στην παραγωγή σκευών οικιακής χρήσεως, ανέλαβε να σχεδιάσει και να κατασκευάσει, κατά παραγγελία της άμερικανικής άεροπορίας, την πρώτη «κουζίνα του Διαστήματος». Η κουζίνα θα πρέπει να παραδοθεί πριν από τα τέλη Άπριλίου του 1961 και οι τεχνικοί της έταιρίας έχουν ριχθεί με τα μούτρα στη δουλειά, γιατί το έργο που ανέλαβαν είναι άπίστευτα περίπλοκο και παρουσιάζει, εκ πρώτης όψεως, σχεδόν άνυπέρβλητες δυσκολίες.

Μπορείτε να φανταστείτε μιά νοικοκυρά που μαγειρεύει στο Διάστημα, σ’ ένα Σύμπαν άβυσσος, όπου οι άνθρωποι και τα πράγματα αιωρούνται άνεμμάτιστα σ’ ένα στενό χώρο, οι καταστροφές δεν κάθονται στη φωτιά, το νερό δεν χύνεται στην κατασρόλα γιατί δεν έχει βάρος, τα μαχαίρια, τα πηρούνια και τα πιάτα στέκονται στον άέρα, ή ίδια ή νοικοκυρά χοροπηδάει με το κεφάλι κάτω και τα πόδια επάνω, σκουντουφλώντας στους τοίχους, στο ταβάνι και στο πάτωμα, προσπαθώντας ν’ άποφύγει τη σύγκρουση με τα αιωρούμενα μαχαιροπήρουνα που άπειλούν ν’ της βγάλουν τα μάτια, με το καυτό νερό που έχει φύγει από την κατασρόλα και περιδιαβάει στο χώρο της κουζίνας...

Αυτά είναι τα έφιαλτικά προβλήματα που άντιμετωπίζουν οι σχεδιαστές της πρώτης κουζίνας του Διαστήματος.

Σύμφωνα με τους όρους της συμβάσεως, ή κουζίνα αυτή θα πρέπει να έφοδιάζει με όλες τις άπαραίτητες στερεές και υγρές τροφές τα τρία μέλη του πληρώματος ενός διαστημοπλοίου κατά τη διάρκεια ενός ταξιδιού 14 ήμερών. Αυτό θεωρείται άρκετό για τα πρώτα διαπλανητικά ταξίδια.

Για ν’ άντιμετωπισθεί το πρόβλημα της έλλείψεως βαρύτητας, ή κουζίνα του Διαστήματος θα είναι μάλλον ένα κέντρο διανομής προπαρασκευασμένων φαγητών. Το μεγέθυνμα θα περιορίζεται στο έναξέσταμα των έτοιμων τροφών που θα περιέχονται σε σωληνάκια. Το σωληνάριο θ’ άντικαταστήσει το πιάτο, γιατί σ’ έναν κόσμο χωρίς βαρύτητα, αυτό είναι ο μόνος τρόπος για να φαγωθούν τα τρόφιμα. Ο άστροναύτης θα κάθεται, ή μάλλον θα δένεται, σε μιά καρέκλα, θα βάζει το σωληνάριο στο στόμα του και θα το πιέζει. Έτσι καταρρούνται και τα μαχαιροπήρουνα.

Τά λαχεία και ή φτώχεια

ΤΟ εδόχημα είναι πως, μ’ όλη τη στραβομάρα της ή Τύχης, διαλέγει πάντα τους φτωχούς για έκλεκτούς της. Το πράγμα είναι άρκετά εύεξηγτο. Οι φτωχοί είναι εκείνοι που καταφεύγουν κατά το πλείστον στο μαντέιο της. Οι πλούσιοι δεν έχουν και τόσο την άνάγκη της στον εϊδικό αυτό τομέα. Έχουν άλλου την εύνοιά της.

Ο φτωχός, ο άνεργος, ο άναγκασμένος, ο μεροκαματιάς, που δεν έχει στον ήλιο μοίρα, στο λαχείο έναποθέτει την τελευταία του έλπίδα. Κόβει από το ψωμί του για ν’ αγοράσει ένα λαχείο. Ο άνθρωπος που δεν έχει στέγη, μπορεί να ξυπνήσει ένα πρωί με ιδιόκτητη διαμέριση. Πώς ξέρει, ή Τύχη που είναι τυφλή, μπορεί να σκοντάψει άπάνω του. Κι’ από τη μιά στιγμή στην άλλη, καθώς γυρίζει τον τροχό που κρατάει στα χέρια της, να γυρίσει κι’ ο φτωχός της δικής του ζωής. Να κοιμηθεί το βράδυ άνέστος πτωχοπρόδρομος και να ξυπνήσει το πρωί ένα μικρός Κροίσος.

ΑΛΚΗΣ Κ. ΤΡΟΠΑΙΑΤΗΣ

Η Γκράτσια Ντελέντα (βραβείο Νόμπελ 1928) γεννήθηκε στη Σαρδηνία στα 1875. Στο έργο της υπάρχει μια ήθογραφική αναπαράσταση από τη ζωή της πατρίδος της και όλες οι σελίδες της είναι γεμάτες αίσθημα, ζωντανές απεικονίσεις και λεπτή, γυναικεία ψυχολογία. Το διήγημά της «Η Παράνομη» είναι ένα από τα καλύτερα της μεγάλης αυτής συγγραφέως και έχει μεταφραστεί σε πολλές γλώσσες.

Η ΠΑΡΑΝΟΜΗ

Διήγημα της ΓΚΡΑΤΣΙΑ ΝΤΕΛΕΝΤΑ

Η ΔΕΣΠΟΙΝΙΣ Λιζέττα 'Αρτιλιέρι προς την κυρία Κλάρα Σερόβιλιονε.

«Αγαπητή μου Κλάρα,

Δεν φαντάζομαι να μου θυμώνεις και να με νομίζεις για αδιάντροπη που τολμώ να σε λέω «αγαπητή». Ότι κι αν σκέφτεσαι για μένα, να ξέρεις πάντα και τοῦτο: Πώς είμαι φίλη σου και σου συγχωρώ τις σκληρές κουβέντες που μου γράφεις στη σημερινή σου επιστολή.

Όμολογώ, βέβαια, πως με το δικίο σου πόνο, όταν ανακάλυψες, ύστερ' από τον θάνατο του άνδρα σου, ότι εγώ, ή πιά καλή σου φίλη, ή παιδική φίλη σου ήμουν δέκα δλοκλήρα χρόνια ή άγαπημένη, ή φιλενάδα εκείνου που άκόμα τον πενθείς και τον κλαίς εσύ... Όμολογώ, πως είχες δικίο να μου γράφεις ότι σ' έλα αυτά τα δέκα χρόνια, ήμουν ένα «τέρας ύποκρισίας».

Ας αφήσουμε όμως καλύτερα, αγαπητή μου Κλάρα, τη σκέψη μας, να πετάξει για λίγες στιγμές στα περασμένα μας χρόνια, όταν άκόμα είχατε νέα κορίτσια, παιδιά σχεδόν, ξέγνοιστα κι' εδντυχιμένα. Θυμήσου πόσο κι' οι δύο μας τότε, είχατε δημοφες και πεταχτές, σαν πουλιά, και πόσο τ'α κατάξανθα μαλλιά μου και τ'α δικά σου τ'α μαύρα και σγουρά, μάζευαν τούς άντρες που μ'ας πλησίαζαν... Πάνε από τότε δεκαπέντε χρόνια! Θά θυμάσαι όμως για πάντα, ασφαλώς, την ήμερα εκείνη που μ'ας είχαν προσκαλέσει στούς Ντε Λά Γκοστάλια, όπου και μ'ας γνώρισαν τον Έρνέστο Σερόβιλιονε. Θά ήταν τότε τριάντα χρονών, ψηλός, λυγερός, με δλόγλυκα μάτια και γοητευτική φωνή. Είχε φλερτάρει μαζί μου τότε, άλλα και μαζί σου.

Όταν αργότερα εκείνος έφυγε απ' τη συντροφιά μας, μου είχες πεί ότι ήσουν ξετρελλαμένη μαζί του και πως τον είχες αγαπήσει τρελλά. Άκόμα μου είπες πως έπειδή ήσουν βέβαιη ότι και σ'α είχε κάνει μεγάλη εντύπωση, θά προσπαθούσες να τον κατακτήσεις... Άν δεν πρόφτανες να μου κάνεις, πρώτη εσύ, αυτή την εξομολόγηση, θά σου όμολογούσα και γ'α πως από την πρώτη στιγμή που τον είδα, τον είχα έρωτευθεί τρελλά, παράφορα...

Τότερα, όμως, από κείνο που άκουσα

από σένα, ούτε το σκέφτηκα πιά να γίνω έμπόδιο στην αγάπη σου. Μου είχε φανεί άλλωστε πως ο Έρνέστος σε κίταζε με μεγάλη συμπάθεια, κι' έπεισα με τη βία τον εαυτό μου να το ξεάσει/άμείως πως το ίδιο είχε κάνει και σ'α μένα.

Έτσι το όνειρό σου πραγματοποιήθηκε. Τότερ' από τρεις μήνες κιόλας, παντρευτήκατε... Και τώρα μπορώ να σ'α πω με απόλυτη ειλικρίνεια πως όταν εκείνη τη στιγμή που στεκόσουνά νύφη πλάι σου, σ'α φίλησα, δεν ένοιωθα τίποτ' άλλο στην καρδιά μου από μιάν ειλικρινή φίλιν. Πέρασαν δυό χρόνια από τότε. Ένα πρωί συνάντησα, έτσι τυχαία σ' ένα άπομερο στενό του πάρκου Πίντοιο, τον Έρνέστο μαζί με μιά νέα γυναίκα. Την κρατούσε σφιχτά από τη μέση και κάθονταν σ' ένα πάγκο κάτω από πυκνές φυλλωσιές. Μόλις με είδε την άποχαιρέτησε βιαστικά και ήρθε κοντά μου. Ήμουνά τόσο ταραγμένη που άκουγα σαν άφηρημένη τις δικαιολογίες που προσπαθούσε να μου δώσει. Φυσικά με παρακάλεσε να μη σ'α πω τίποτα.

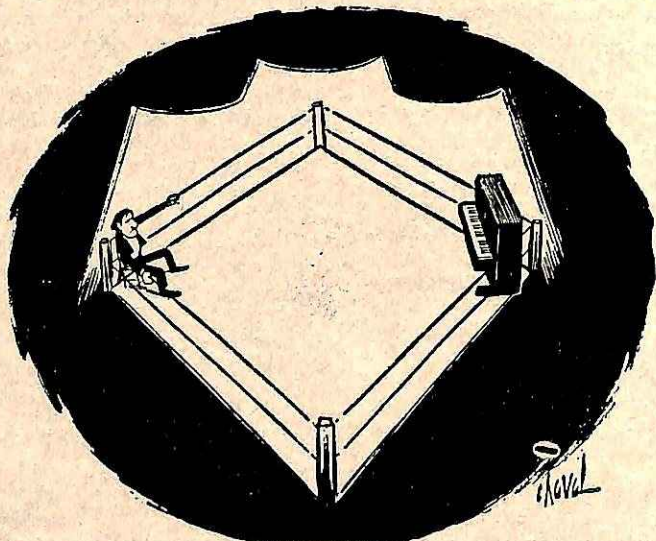
Γιατί όμως ήμουνά τόσο ταραγμένη εγώ; Προσπάθησα μάταια, ύση ώρα εκείνος μου μιλούσε, να νοιώσω τί γι-

νότανε στην καρδιά μου. Εκείνος βέβαια, το μάντεψε. Κι' άφου μου έριξε μιά παράξενη ματιά που μέσα της βρήκα έπληξη και χαρά μαζί, με άγκάλιασε τρυφερά και με φίλησε έπιμονα στα χείλη.

Τότερ' από κείνο το φιλή, εγώ έγινα ένα φτωχό, αδύναμο πλάσμα χωρίς καμιά θέληση πιά. Η ίδια μου ή αδυναμία, μ'εκανε να γίνωμιν έπιεικής για τούς άλλους. Κι' άκουσα έτσι τότε, χωρίς καμιάν άγανάκτηση — γιατί να μη σ'α πω την αλήθεια; — την αλήθεια: Μου είπε πως είχε κάνει άσχημα που παντρεύτηκε. Άγαπούσε πολύ τις γυναίκες και του ήταν αδύνατο νάφρωσιωθεί μονάχα σ'α μιά. Παραδεχότανε τότε, ότι ή διαγωγή του αυτή, δεν άξιζε ούτε την έπιεικεια ούτε τη συγγνώμη. Όστόσο με βεβαίωσε ότι σ'α είχε μιά μεγάλη συμπάθεια και τρυφερότητα. Αυτό όμως δεν τον έμπόδιζε να κληγγάει συνεχώς καινούργιες άγάπες. Μου είπε άκόμα πως από την ήμερα που με είχε γνωρίσει με είχε άγαπήσει παράφορα. Και μου έξήγησε δυί ένας άντρας μπορεί ν' αγαπά τη γυναίκα του και συγχρόνως να λατρεύει και μιάν άλλη. Ήτανε τόσο πειστικά τ'α λόγια του και τόσο δημοφ'α! Κι' όταν χωρίσαμε κείνη τη μέρα, άν και τ'α το όρκίστηκα πως δεν θά γινόμουνά ποτέ έρωμένη του, όστόσο μέσα μου, τ'ξερα κιόλας πως δεν θά γλ'ντωνά απ' τη μοίρα μου κι' ότι θά πήγαινα μαζί του. Όπως και έγινε...

Α, καμένη μου Κλάρα... Έσ'α δεν γνώριζες παρά δυό — τρεις μονάχα περιπέτειές του, χωρίς μεγάλη σημασία κι' έκανες πολύ καλά που δεν τούς έδωσες και μεγάλη σημασία... Έγώ όμως έγινα ο πονεμένος μάρτυρας σ'α πολλές του περιπέτειες, άρκετά σοβαρές, που κινδύνεψαν να καταστρέψουν την εδντυχία σου.

Μιά μέρα, ο Έρνέστος γνώρισε ένα από κείνα τ'α πλάσματα που ήρθαν στη ζωή ή να προκαλούνε καταστροφές, την περιφημη 'Ισπανίδα Ντολорές, που ένα χειμώνα είχε ξετρελλάνει τούς θεατές τ'α «Κυρινάλε» με τούς γιμνούς

Όταν ο μουσικός έχει να εκτελέσει έργα τ'α Σοπέν!..

της χορούς. Θά τη θυμάσαι βέβαια, γιατί κοντά σ'α άλλα έγινε άφορμή ν' άποκοιτηήσει ο μαρκήσιος Ντελακρότσε για χάρη της, έπειδή εκείνη τον περιφρόνησε.

Έ, λοιπόν, ο Έρνέστος, έγινε φίλος της Ντολорές και σ'α λίγο καιρό είδα με άπερίγραπτο τ'όμο ότι αυτή ή γυναίκα, που ήτανε κιόλας τρελλά έρωτευμένη μαζί του, είχε καταφέρει να τ'α επιβάλλεται με πολύ άνησυχητικό τρόπο.

Μάταια τον άπέλησα, έκλαψα, τον ίκέτευα. Κι' ένα βράδυ, τ'α μίλησα πολύ καθ'α και με θάρρος — «Άν δεν διακόψεις τις σχέσεις σου μ' αυτή τη γυναίκα που θέλει να σε χωρίσει απ' την Κλάρα, δεν θά με ξαναδεις πιά, ποτέ! Μ'είδε φοδερά ταραγμένη, άγανακτημένη απ' τη διαγωγή του και μου είπε σφίγγοντας τρυφερά τ'α χέρια μου σ'α δικά του:

— Συγχώρεσέ με Λιζέττα! Τ'α ξέρω πως είμαι πολύ αδύνατος χαρακτήρας. Άν όμως εσύ, δεν με κρατούσες τόσο καιρό μακριά σου, δεν θά γινόμουνά τ'α κουρέλι αυτής της γυναίκας. Γιατί, βλέπεις, αυτό που νοιώθω για σένα, δεν μοιάζει καθόλου με τ'α αίσθηματά μου για τις άλλες γυναίκες. Δεν μπορώ βέβαια να σ'α πω ότι δεν νοιώθω πόθο και για σένα, όμως ή εκτίμηση και ή βαθειά τρυφερότητα που για σένα, κάνουνε τον πόθο μου ώραιο, εδγενικό, τον άνεδάξουνε πάνω απ' τ'α κοινά πάθη. Τώρα πιά, έπαψα να έπιμένω για να σε κατακτήσω. Κι' όμως θέλω να τ'α ξέρεις πως είσαι ίσως ή μοναδική γυναίκα στην όποία θά μπορούσα να μείνω για πάντα πιστός.

Δεν ξέρω γιατί, τον άπίστεψα. Και την ίδια εκείνη μέρα, έγινα δική του. Όχι, τόσο γιατί τον άγαπούσα μονάχα, όσο γιατί ένοιωθα πως έτσι μ' αυτή τη δικιά μου «άτίμωση» της φίλης μου με σένα, θά μπορούσα να τον κρατήσω μακριά από κάθε κίνδυνο.

Έτσι ή Ντολорές έσβυσε πιά από την σκέψη του κι' από τη ζωή του. Έτσι, με τη θυσία της φίλης μου, της παιδικής μου φίλης, εξαγόρασες τη συζυγική σου εδντυχία χωρίς ποτέ να καταλάβεις τ'α απαράγμ'α της φτωχής μου καρδιάς.

Τώρα, ο Έρνέστος δεν ζει πιά. Έσ'α έχεις για παρηγοριά σου δυό παιδιά τόσο χαριτωμένα. Έγώ έχω άπομείνει μονάχη μου, έρημη και περιφρονημένη από τη μοίρα κι' από σένα, την παιδική μου φίλη...

Δεν μετάνιωσα που άγάπησα τόσο πολύ τον Έρνέστο, και που άπαρήνηκα για κείνον κάθε μελλοντική μου χαρά και κάθε οικογενειακή εδντυχία.

Τώρα ξέρεις την αλήθεια με όλες τις λεπτομέρειες. Τελειώνοντας τ'α γράμμα μου, σ'α δοκίζωμιν πως ποτέ δεν θά μετανιώσω για ότι έκανα. Χαρακτήρισέ με όπως θέλεις στη συνείδησή σου. Έσ'α είσαι ή κυρία Σερόβιλιονε, ή χήρα τ'α Έρνέστου που την λυπούνται και την σέβονται. Έγώ είμαι τώρα μονάχα ένα τέρας ύποκρισίας, ή δστερόβουλη, ή πρόστυχη, ή... Είμαι από σήμερα για σένα για ή «παράνομη» την όποία συχωρούν καμιά φορά, όμως πάντα την άποφρεύουνε με καταφρόνια. Είμαι ή παράνομη που θά πρέπει να περμείνει πότε θά είναι άδαιο τ'α νεκροταφείο, για να μπορέσει να γονατίσει πάνω σ' ένα τάφο...

ΛΙΖΕΤΤΑ

(Μετ. Κ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤ)

Τ'α προδότη ή πληρωμή

Διήγημα τ'α ΓΙΑΝΝΗ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗ

Ο ΤΕΛΑΛΗΣ, ένας ξερακιανός στρατιώτης κορακοκέφαλος περνούσε τ'α πόστα, άνέβαινε τις σφεντόνες των ταμπουριών ή τ'ων κανονιών τ'α λέτα, κι' έκραζε μεγαλόφωνα:

— Άκούστε, άδέρφια! Κάθε καπετάνος ν' αφήσει λίγα παλληκάρια σ'α πόστο του, και νάρθει με τούς άλλους, σήμερα δειλινό, στην πιάτσα. Ό καπετάν Θανάσης έχει να μιλήσει!

Ό καπετάν Θανάσης, της χώρας ο πρωτόγερος, που ζώστηκε τ'α σπαθί σαν παλληκάρι, δ'α συνήθιζε λόγια πολλά, κι' άμα γόριζε τ'α ταμπούρια και βλογούσε παρ'α διάταζε, κι' άμα σ'α τούρκικο κοινά καθότανε σ'α δόιδοντας καλόγνωμος κι' άκουγε τον καθένα, κι' έδινε συμβουλές ή προσταγές. Και τώρα είχε να

ρος τ'ο πεζούλι. Στάθηκε άπάνου άμιλητος, με πρόσωπο σκαμμένο από τ'α βάσανα, θανάσιμα θλιμμένο κι' άγριο μαζί, σ'α νάκρυδες χίλιες φοβέρες.

Άξαφνα τ'α μάτια του, κάτω από τ'α πυκνά λευκόφρυδά του, βγάλανε φωτιές. Σείστηκε ή γενειάδα του σαν άνεμόδαρτη καλαμιά. Μ' ένα τ'αυ χεριού του κίνημα έπεσε ή φλοκάτα κρεμαστή απ' τον ώμο του, έβγαλε φωνή άπόκοψη ο γέρος κι' είπε:

— Παιδιά μου! Κρυφός δχτρός άνάμεσ'α μας κρύβεται! Φίδι φαρμακερό μ'ας φοβερίζει... Ός τώρα πολεμώντας είχαμε τ'α μάτια μπρός, κατά τούς Τούρκους, τώρα πρέπει να θλέτομινε και κατά πίσω. Δικέφαλος ο κίνυνος μ'ας περιζώνει... Φωτιά και πλάνη οι δυνάμεις του... Ά-

μιλήσει ο γέροντας... Πρώτη φορά ήταν που καλούσε τη φρουρά τ'α τ'ον άκούσει.

Μαζέτονται στην όρα τ'α παλληκάρια και προσμένουν. Οι άρχηγοί πήγαν ως τ'ο κονάκι και γυρίσανε χωρίς να τ'ον άπαντήσουν πουθενά. Στείλανε και τότε ζητήσανε σ'α σπ'ατι του, άλλα δεν τότε βρήκαν ούτ' εκεί.

Πέρασε όχι λίγη ώρα άνήσυχα. Κι' άξαφνα ο γέρος φάνηκε άπόνα στενοδορόμ'α νάσχεται μοναχός σκυφτός, κατάχλωμος.

Τ'α παλληκάρια που ήτανε στρωμένα καταγής, τινάχτηκαν όρθά. Βρόντησαν τ'α άρματά τους. Οι άρχηγοί βήγανινε μπροστά να τ'ον καλοδεχτούνε. Βαθειά σιωπή βασίλευε. Με την παλάμη κατάστηθα, μ' άσκεπο κεφάλι, χαιρόθησαν τ'ον καπετάνο πέρα και πέρα τ'α παλληκάρια. Άνοίξανε δρόμο να περάσει κι' έκλεισαν πάλι και πυκνώσανε τριγύρω του. Βαθειά σιωπή βασίλευε.

Γράβηξε ο καπετάνος ίσα προς τ'ο πεζούλι, που έβανε τ'ο δέντρο τ'αυ μεσοχωριού. Με κόπο, με πόνο άνέβηκε ο γέ-

πό της περασμένης νύχτας τ'ο παιγνίδι, που μ'ας έπαιξαν οι Τούρκοι, και δ'α φτάσανε να κάμουν τ'ο σκοπό τους, είδα κι' ένοιωσα. Σήμερα έχω ξάστερα σημάδια...

— Τί σημάδια, καπετάνε; κ'ράζουν πολλοί άνυπόμονα. Κρίνε πιά καθαρά...

— Κάποιος από μ'ας, άπιστος, σύντροφος, μ'ας προδίνει σ'ον Τούρκο γι' άσπρα. Μολεύει τον άγώνα μας, ντροπιάζει τ'α όνομά μας. Άτιμα μ'ας κινυνεύει...

Μιά μόνη φωνή μανιασμένη πετιέται από τ'α στήθια τ'ων παλληκαριών. Με θεριεμένο μ'ατι, με τ'ο χέρι σ'α σπαθί, κυττάζει ένας τ'ον άλλον, έτοιμος να σφάξει ή να σφαχτεί.

— Ποιός είναι; Ποιός;

— ... Γι' άσπρα θανατώνει την πατρίδα του... παραδίνει στην κόλαση την ψυχή του... Ποῦ κρύβεται όμως; Άσπρα γυροίει; Καίγεται για τ'ον παρ'α; Νά, όσα θέλει άσπρα, κι' άς ξαναγοράσει την πατρίδα του, που γι' άσπρα

Ο κοιλάκανθος του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας των Παρισίων.

Κυνηγώντας τον κοιλάκανθο...

Μιά αληθινή ιστορία για το ψάρι-πρόγονο των σπονδυλωτών, που μοιάζει με μυθιστόρημα.

ΤΟΥ ANTPRE ΜΩΡΟΥΑ της Γαλλικής Ακαδημίας

Η ανάκαλυψη ενός κοιλάκανθου το 1939, κοντά στις άκτες της Νοτίου Αφρικής, είχε καταπλήξει την παγκόσμια κοινή γνώμη. Από τη μια μέρα στην άλλη, ο κοιλάκανθος, ένα ψάρι που οι επιστήμονες νόμιζαν πως είχε εξαφανισθεί εδώ και πενήντα εκατομμύρια χρόνια, έγινε πασίγνωστος στο μεγάλο κοινό. Απολιθώματα κοιλάκανθου είχαν ανακαλυφθεί σε πολλές περιοχές της Γης, άλλ' ήταν γνωστά μονάχα στους ειδικούς επιστήμονες. Οι ιχθυολόγοι γνώριζαν το χοντρό του κεφάλι, τα παράξενα πτερύγια που μοιάζουν με πόδια έρπετου, τη βαρεία ούρα του, πολύ πιο άκομψη από την ούρα των εξελικτικά νεώτερων ψαριών, τα σκληρά του λέπια... Ήταν ένας αρχαϊκός πρόγονος, όγκωδης και χονδροειδής, που συγγένευε με το ψάρι, το έρπετο και τον άνθρωπο. Ζούσε κιόλας εδώ και 300 εκατομμύρια χρόνια, πολύ πριν από τα μεγάλα χερσαία σαυροειδή, πριν εμφανισθούν τα φυτά πάνω στη Γη, σε μία περίοδο της εξελίξεως του πλανήτη μας που δεν υπήρχαν ακόμα παρά μόνο οι θαλασσινές μορφές ζωής. Φαινόταν τελείως άπίθανο ότι αυτό το προκατακλυσμιαίο ζωικό είδος μπορούσε να επιζήσει, αναλλοίωτο, έπειτα από τουλάχιστον τριάντα εκατομμύρια γενεές, κατά τη διάρκεια των οποίων όλες οι προϊστορικές μορφές ζωής έγιναν αγνώριστες...

ΜΠΟΡΟΥΜΕ λοιπόν να φανταστούμε την κατάληξη του κ. Τζόν Σμιθ, νεαρού καθηγητού της Χημείας, που ενδιαφερόταν ερασιτεχνικά για την ιχθυολογία, όταν ή μίς Λάτιμερ, επιμελήτρια ενός μικρού μουσείου της Νοτιοαφρικανικής Ένώσεως, του έστειλε το σχέδιο ενός παράξενου ψαριού που είχε βρεθεί στα δίχτυα των ψαράδων. Σ' αυτό το σχέδιο, ο νεαρός Άγγλος καθηγητής αναγνώρισε άμέσως τον περίφημο κοιλάκανθο. Έτσι έρχισε μια συναρπαστική περιπέτεια που θυμίζει επιστημονικό μυθιστόρημα του Χ. Ούελς.

Ο Σμιθ δεν πίστευε στα μάτια του.

Όταν ο Άγγλος καθηγητής Σμιθ αντίκρυσε για πρώτη φορά τον κοιλάκανθο, φοβήθηκε ότι θα παραφρονήσει... Ήταν αληθινός κοιλάκανθος, με σάρκα και όστα, ένα πλάσμα που ζούσε και αναπαραγόταν επί 300 εκατομμύρια χρόνια στις ίδιες θάλασσες του γέρικου πλανήτη μας, ένα χειροπιαστό θαύμα επιβιώσεως... Ήταν ο σεβάσμιος πρόγονος όλων των σπονδυλωτών — και του ανθρώπου.

παρά μόνο στα μυθιστορήματα.

Μ' όλο που ήταν περίοδος διακοπών και τα οικονομικά του μέσα ήταν μάλλον περιορισμένα, ο καθηγητής Σμιθ αποφάσισε να θυσιάσει και τις διακοπές και τις οικονομίες του για να ταξιδέψει από το Λονδίνο στη Νότιο Αφρική. Έτσι αντίκρυσε για πρώτη φορά τον κοιλάκανθο — και ήταν αληθινός κοιλάκανθος με σάρκα και όστα, ένα πλάσμα που ζούσε και αναπαραγόταν επί 300 εκατομμύρια χρόνια στις ίδιες θάλασσες του γέρικου πλανήτη μας, ένα χειροπιαστό θαύμα επιβιώσεως.

Ο νεαρός καθηγητής δεν άργησε να καταλάβει ότι αυτός ο προϊστορικός θύλακας θα τον έκανε διάσημο, αλλά και θα του στοίχιζε πολλές σκοτούρες.

Τη νύχτα ξύπναγε τη γυναίκα του για να τη ρωτήσει:

— Είναι αληθινός, αυτός ο κοιλάκανθος, ή μήπως όνειρεύθηκα;

Ακόμα πιο δύσπιστος ήταν ο διευθυντής του μικρού μουσείου φυσικής ιστορίας του Γιοχάννεσμπουργκ που ήθελε ν' αποφύγει με κάθε τρόπο να συνδέσει το σεβαστό του όνομα με μια περιπέτεια που μπορούσε να καταλήξει σε φιάσκο.

Ψάρι των βυθών

Ο ΙΔΙΟΣ ο Σμιθ προσπαθούσε να κρατήσει επιφυλακτική στάση. Γνώριζε την αμείλικτη αυστηρότητα των επιστημονικών κύκλων απέναντι στους νεαρούς ερευνητές που προσπαθούν να προκαλέσουν θόρυβο γύρω από τ' όνομά τους. Ο Σμιθ έπιβαρυνόταν και με το πρόσθετο στίγμα του ερασιτεχνι-

σμού — ένα φοβερό αμάρτημα που δε συγχωρείται εύκολα από τους εξ επαγγελματός επιστήμονες. Άλλ' οι δημοσιογράφοι έχουν όσφρηση και το προϊστορικό αυτό ψάρι που αναδύθηκε άπροσδόκτα από τα βάθη των αλώνων δεν άργησε να τους προσελκύσει. Σε λίγες μέρες ένα κύμα ανταποκρίσεων, τηλεγραφημάτων, φωτογραφιών, είχε κατακλύσει τον παγκόσμιο Τύπο. Ακόμα και οι ειδήσεις για το επικείμενο παγκόσμιο πόλεμο παραμερίστηκαν προσωρινά. Όλοι μιλούσαν για τον κοιλάκανθο. Ενδιαφερόμενες ήταν οι αντιδράσεις των επιστημονικών κύκλων. Ένας Άγγλος ιχθυολόγος είπε με περιφρόνηση:

— Δέ φαντάζομαι να περιμένει ο κ. Σμιθ ότι θ' άρκεσθούμε στο λόγο της τιμής του! Πρέπει να στείλει άμέσως αυτό το πράγμα που ονομάζει «κοιλάκανθος» στο Βρετανικό Μουσείο για να εξετασθεί από σοβαρούς επιστήμονες. Στο μεταξύ, καλά θα κάνει να εξετασθεί ο ίδιος από έναν ψυχίατρο!

Οργανώθηκε όστόσο μια επιστημονική επιτροπή για τη μελέτη του κοιλάκανθου. Ένα μέλος της επιτροπής είπε με οίκτο στον καθηγητή Σμιθ:

— Νεαρέ μου, είναι φρικτό να καταστρέψεις τη σταδιοδρομία σου. Ίσως υπάρχει ακόμα καιρός να υπαναχωρήσεις και να δηλώσεις ότι απατήθηκες...

Επιστήμονες απ' όλο τον κόσμο έσκυψαν πάνω από το ταριχευμένο πτώμα του κοιλάκανθου. Στο τέλος αναγκάστηκαν να παραδεχθούν ότι ήταν πραγματικά ένας κοιλάκανθος και προσπάθησαν να εξηγήσουν την επιβίωση του είδους:

Ο κοιλάκανθος, είπαν, μπόρεσε να επιζήσει γιατί κατέφυγε στα μεγάλα βάθη, όπου τα σύγχρονα εξελιγμένα ψάρια, μ' όλο που είναι ταχύτερα και ζωηρότερα, δεν μπορούν να τον καταδιώξουν και να τον εξολοθρεύσουν. Είναι αλήθεια πως ο νοτιοαφρικανός κοιλάκανθος, το μόνο δείγμα που βρέθηκε ποτέ ζωντανό, είχε πιασθεί στα δίχτυα των ψαράδων σε βάθος όχι μεγαλύτερο από σαράντα μέτρα. Άλλ' αυτός ήταν ένας παραστρατημένος κοιλάκανθος, μια εξαίρεση στον κανόνα. Το προϊστορικό αυτό είδος δεν μπορούσε να ζήσει παρά μόνο στα μεγάλα βάθη. Έλεγαν οι σοφοί εμπειρογνώμονες...

Άλλ' ο νεαρός καθηγητής δεν μπορούσε να παραδεχθεί τη γνώμη αυτή που έρχόταν σε σύγκρουση με τα γεγονότα. Άρκουσε να κυττάξει κανείς προσεκτικά τον κοιλάκανθο για να καταλάβει ότι δεν ήταν ψάρι των βυθών. Τα ψάρια που ζουν στα μεγάλα σκοτεινά βάθη του океανού δεν είναι γαλάζια όπως ο κοιλάκανθος. Επίσης, τα ψάρια των άβυσσων δεν έχουν ανάγκη απ' αυτό τον τριπλό θώρακα των φολλιδών που προστάτενε το κορμί του κοιλάκανθου.

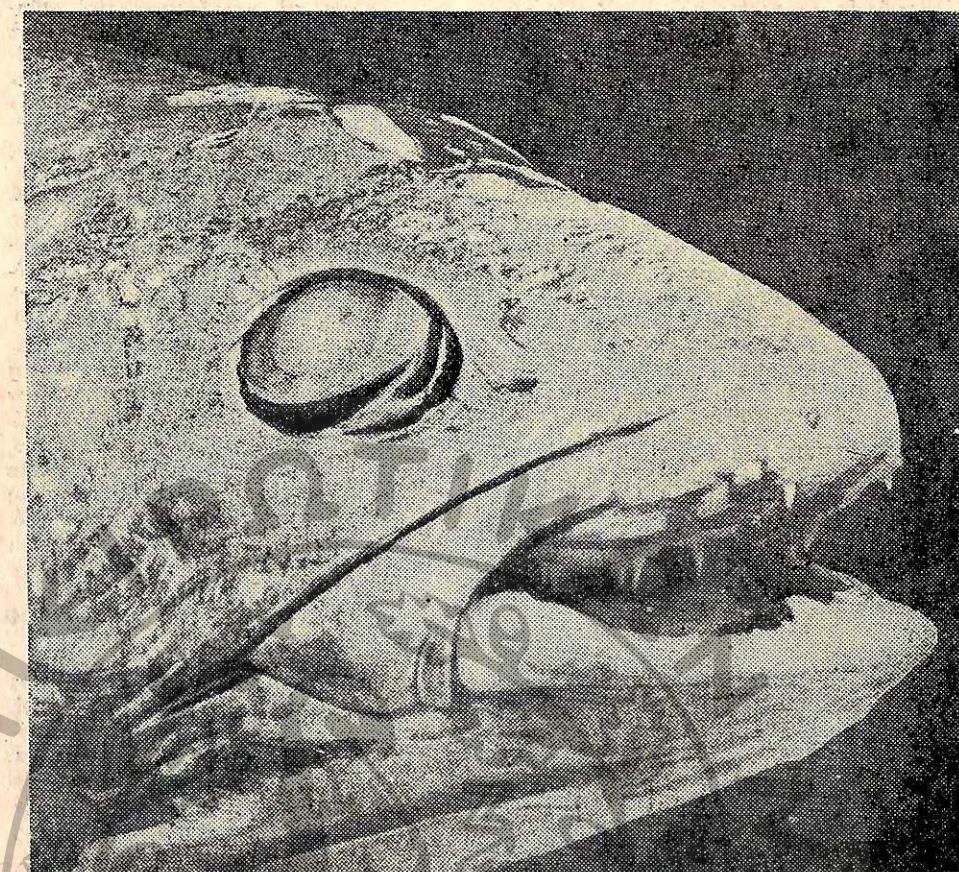
Οι ανατομικές αυτές λεπτομέρειες δικαιολογούνται μόνο στα ψάρια που ζουν κοντά στην επιφάνεια και ανάμεσα στα θράζια των άκτών... Άλλ' οι παρατηρήσεις αυτές δεν εμπόδισαν τους πεισματάρηδες σοφούς να οργανώσουν μια δαπανηρότατη αποστολή για την εξερεύνηση των βυθών.

Η ΡΘΕ ο πόλεμος. Δεν ήταν πια η κατάλληλη στιγμή για να ζητηθούν πιστώσεις για την ανακάλυψη προκατακλυσμιαίων τεράτων ανάμεσα στους ύφαλους της Νότιας Αφρικής. Άλλ' για τον καθηγητή Σμιθ ο κοιλάκανθος είχε γίνει μια έμμονη ιδέα. Το 1947 συνέταξε μια προκήρυξη σε τρεις γλώσσες, αγγλική, γαλλική, πορτογαλική, μαζί με μία φωτογραφία του ψαριού και μία υπόσχεση αμοιβής εκατό λιρών για κάθε δείγμα που θα προσκομιζόταν στις τοπικές αρχές. Ο σεβάσμιος πρόγονος όλων των σπονδυλωτών — και του ανθρώπου — επικηρύχθηκε σαν κοινός ληστής! Οι προκηρύξεις του Σμιθ κυκλοφόρησαν κατά χιλιάδες μεταξύ των ψαράδων της ανατολικής άκτής της Νο-

τιο κάτω, στοίχισε πολλά χρόνια καθυστέρηση στις έρευνες του νεαρού καθηγητή. Αυτό είναι τα κατορθώματα της γραφειοκρατίας.

Στις Κομόρες...

Τ ΕΛΟΣ, το 1952, ο Σμιθ συνάντησε στη Ζανζιβάρη έναν Ευρωπαίο ιχθυέμπορο, τον Έρικ Χάντ, που διάβαζε με πολλή προσοχή την προκήρυξη και ζήτησε αντίτυπα για να τα μοιράσει στις Κομόρες. Γνώριζε καλά το αρχιπέλαγος γιατί ζούσε από το εμπόριο μεταξύ των νησιών και της ηπειρωτικής Αφρικής. Από διάφορες ενδείξεις, ο Σμιθ είχε πεισθεί πως οι κοιλά-

Ο κοιλάκανθος, προκατακλυσμιαίο τέρας που επέζησε αναλλοίωτο ως τις ημέρες μας στις θάλασσες του Νότου, είναι ο πρόγονος όλων των σπονδυλωτών.

τιου Αφρικής, από τη Μοζαμβίκη ως τη Μαδαγασκάρη. Ο Σμιθ θα προτιμούσε να διευθύνει μόνος του μια океανογραφική αποστολή, αλλά δεν υπήρχαν χρήματα. Ούτε η αγγλική κυβέρνηση ούτε τα μεγάλα επιστημονικά ιδρύματα θέλησαν να τον βοηθήσουν.

Τοποθέτησε λοιπόν όλες του τις ελπίδες και τα μικρά του κεφάλαια σ' αυτές τις προκηρύξεις που μοιράστηκαν σ' όλη την περιοχή. Άλλ' οι τοπικές αρχές, δεν έδειξαν παντού μεγάλο ενδιαφέρον. Στη Μαδαγασκάρη τα δέματα των προκηρύξεων, αντί να μοιραστούν στους ψαράδες, φαίνεται ότι χρησιμοποιήθηκαν από τη γαλλική γραφειοκρατία ως... χαρτί... τουαλέτας! Καμιά προκήρυξη δεν έφτασε στο αρχιπέλαγος των Κομόρων και αυτό, όπως θα δούμε

κανθοι ζούσαν κυρίως γύρω στις Κομόρες, ανάμεσα στους ύφαλους του αρχιπελάγους, αλλά δεν είχε χρήματα για να εξερευνήσει αυτές τις θάλασσες. Ο Έρικ Χάντ διαβεβαίωσε τον καθηγητή Σμιθ ότι μπορούσε ν' αναγνωρίσει ένα κοιλάκανθο από τη φωτογραφία του και ότι αν οι ιδιογενείς ψαράδες έβριαν κάτι τέτοιο στα δίχτυα τους θα το άγχαζε και θα ειδοποιούσε τον καθηγητή. Ο Σμιθ του προμήθευσε μια μεγάλη ποσότητα φορηδής που θα εξασφάλιζε τη συντήρηση του κοιλάκανθου και ο Χάντ έφυγε για τις Κομόρες όπου κατόρθωσε να πείσει τις γαλλικές αρχές να μοιράσουν τις προκηρύξεις σ' όλα τα ψαράδικα λιμάνια.

Στις 24 Δεκεμβρίου του ίδιου χρόνου ο Σμιθ, που βρίσκονταν ακόμα στη Ζαν-

ξιάζω, έλαβε ένα τηλεγράφημα:

«Κι έχω κοιλάκανθον μήκους 150 εκτοστών χρησιμοποιήσα φορμόλη νεκρός από τρεσάρων ήμερών άναμένο δηγίγες Χάντ Τζαούτζι Κομόρες».

Ο Έρικ Χάντ τηλεγραφήσε από το Τζαούτζι. Άλλά πού στο διάβολο ήταν το Τζαούτζι; Προφανώς ήταν τόσο μεγάλο ώστε δεν το χωρούσε ο χάρτης! Ήταν ένας μικρός άλιευτικός σταθμός χαμένος σ' ένα από τα μικρότερα νησιά του άρχιπελάγους. Έπειτα από πολλές ώρες έρευνών, το Τζαούτζι, έντοπισήθηκε στο νησί Παμάντζι. Ο Έρικ Χάντ είχε κάνει καλά τη δουλειά του. Άλλά το ψάρι ήταν νεκρό από τέσσερις μέρες. Τίποτα άραγε άρκετη φορμόλη για τη συντήρησή του; Ο Σμιθ έπρεπε να σπεύσει για να προλάβει μια ένδεχόμενη καταστροφή. Άλλά πώς πηγαίνουν στο Τζαούτζι; Με το καράβι της γραμμής πού θα ξεκινούσε σε δέκα μέρες; Με το καΐκι πού θα χρειαζόταν μια βδομάδα; Έπρεπε να βρεθεί ένα άεροπλάνο. Άλλά πούς θα παραχωρούσε άεροπλάνο σ' ένα φτωχό φυσιοδίφη; Την άλλη μέρα, Χριστούγεννα, ο Σμιθ μάταια προσπάθησε να τηλεφωνήσει στους ύπουργούς της νοτιοαφρικανικής κυβερνήσεως. Είχαν όλοι σκορπίσει για τις διακοπές. Στο τέλος, κατάφερε να πάρει στο τηλέφωνο τον άρχηγό του έπιτελείου της άεροπορίας και του έξηγησε την ύπόθεση. Η άπάντηση ήταν ένας καυχασμός:

— Χά, χά! Ένα ψάρι; Να σάς δώσω ένα άεροπλάνο για να φέρετε ένα ψάρι από τις Κομόρες; Καί δεν υπάρχουν ψάρια στην άγορά της Ζανζιβάρης; Θα είναι πολύ πιο φθηνά και πιο φρέσκα! Χά, χά! Έχετε πολύ χιούμορ κύριε καθηγητά!

Το ψάρι μου!

Ο ΣΜΙΘ κόντευε να παραφρονήσει. Δέν ήταν μονάχα ο κίνδυνος της καταστροφής του κοιλάκανθου. Τίποτα και ο σοβαρότερος κίνδυνος να ξυπνήσει ή γαλλική γραφειοκρατία και να κατασχεσει το ψάρι προς όφελος των Γάλλων έπιστημόνων. Άλλά και ο Έρικ Χάντ μπορούσε να χάσει την ύπομνησή του. Ήταν έξυπνος έπιχειρηματίας και είχε καταλάβει την αξία του κοιλάκανθου. Δέν θα δίσταζε να τον πουλήσει σε οποιοδήποτε άν έβρισκε τιμή καλύτερη από τις εκατό λίρες της προκηρύξεως! Η μέρα των Χριστουγέννων πέρασε έφιαλτική για τον καθηγητή Σμιθ. Δέν έμεινε παρά μια έλλίδα: ο ίδιος ο πρωθυπουργός της Νοτιοαφρικανικής Ένώσεως. Κατά τις ένδεκα το βράδυ ο Σμιθ κατάφερε να έρθει σε τηλεφωνική έπαφή μαζί του. Εύτυχώς ο δρ Ντάνιελ Μαλάν, πού ήταν τότε πρωθυπουργός, κατάλαβε τη σοβαρότητα της ύποθέσεως:

— Η ιστορία σας είναι πολύ ένδιαφέρουσα, έλεε στον καθηγητή. Απόψε είναι πολύ άργα για να ενεργήσουμε, άλλ' αύριο το πρωί θα συνεννοηθώ με

τον ύπουργό Άμύνης και θα έχετε ένα άεροπλάνο για τις Κομόρες.

Έτσι κι έγινε. Στις 28 Δεκεμβρίου μια Ντακότα προσγειώθηκε στο μικρό άεροδρόμιο του Παμάντζι. Ο Έρικ Χάντ ήταν εκεί για να ύποδεχθεί τον καθηγητή, πού του φώναζε αντί για καλημέρα:

— Το ψάρι! Πού είναι το ψάρι;

Ο Χάντ άπάντησε χαμογελώντας:

— Μην άνησυχείτε! Είναι ένας έξοχος κοιλάκανθος.

Και άρχισε να του παρουσιάζει τους Γάλλους ύπαλλήλους πού είχαν έρθει μαζί του στο άεροδρόμιο. Άλλ' ο Σμιθ δέν ήθελε να χαιρετήσει κανένα. Ήθελε το ψάρι, το ψάρι του.

— Είναι στο καράβι μου, τον καθησύχασε ο Χάντ, άλλα πρέπει πρώτα να έπισκεφθώμε τον Νάλλο κυβερνήτη. Ξέρετε πώς είναι πανίσχυρος και δέν πρέπει να τον προσβάλλουμε.

Ο κυβερνήτης ήταν πολύ εύγενικός, άλλ' είχε προετοιμάσει μια μικρή δεξίωση προς τιμήν του καθηγητού Σμιθ και ή δεξίωση θα κρατούσε ώρες. Ο Σμιθ δέν μπορούσε να περιμένει. Έπρεπε πρώτα να ιδεί το ψάρι του. Άφησε τις εύγένειες κατά μέρος κι έφυγε από τη δεξίωση μαζί με τον Έρικ Χάντ. Έτρεξαν στο λιμάνι. Θεέ μου! Ήταν άληθινό! Τα χοντρά λέπια, τ' άγκυρωτά πτερύγια, το τερατώδες κεφάλι... Ήταν ένας ύπεροχος κοιλάκανθος, σχεδόν άνέπαφος. Ο Σμιθ γονάτισε μπροστά του, τον χάιδεψε εύλαβικά κι έκλαψε, έκλαψε σά μωρό παιδί. Αυτή ήταν ή στιγμή πού περιμενε έδώ και δεκατέσσερα χρόνια.

Λατιμέρια

Ο ΕΡΙΚ Χάντ είχε διαπιστώσει πως οι ύθαγενείς γνώριζαν από καιρό αυτό το ψάρι πού συχνά παρεδιδόταν στα δίχτυα τους. Δέν ύπαπεύονταν φυσικά, τη ζωολογία του άξία και χρησιμοποιούσαν τα λέπια του για να ξύνουν τις σαμπρέλες των ποδηλάτων τους.

Οι γαλλικές άρχες άφησαν τον Σμιθ να πάρει μαζί του τον κοιλάκανθο, άλλα δήλωσαν ότι άν πλανόδιαν ένας δεύτερος θ' άντικε δικαιοματικά στους Γάλλους έπιστήμονες. Ως τον Ιούλιο του 1955 είχαν βρεθεί συνολικά έφτα κοιλάκανθοι, όλοι στις Κομόρες. Ο ένας μόνο ήταν θηλυκός, γεμάτος αυγά πού έμοιαζαν με αυγά κόττας. Ένας όγδοος κοιλάκανθος είχε συρθεί ζωντανός ως την άκτι, τοποθετήθηκε σε μια δεξαμενή, άλλα πέθανε την άλλη μέρα. Φαίνεται ότι δέν μπορούσε να ύποφέρει το φως. Οι έπιστήμονες έδωσαν στον κοιλάκανθο το όνομα «Λατιμέρια», προς τιμήν της μίς Λάτιμιερ πού έστειλε το πρώτο σχέδιο του παράξενου πλάσματος στον καθηγητή Σμιθ το 1939.

Μια άληθινή ιστορία πού μοιάζει με μυθιστόρημα... Αυτή είναι ή ιστορία του κοιλάκανθου.

ANDRE MAUROIS

ΜΑΘΕΤΕ ΟΤΙ...

Η κινεζική έφημερίδα «Πεκιν Μπάο» είχε το ρεκόρ της μακροδιότητος ως το Δεκέμβριο του 1934, όταν έπαυσε να εκδίδεται. Έκτος από έλάχιστες και σύντομες διακοπές στην έκδοσή της, ή «Πεκιν Μπάο» δέν έπαυσε να κυκλοφορεί στην κινεζική άυτοκρατορία έπ' 1534 χρόνια! Ίδρύθηκε το έτος 400 μ.Χ. από έναν τυπογράφο πού λεγόταν Σού Κούγκ. Είχε ωραιότατη εμφάνιση, με τις έξη σελίδες της τυπωμένες σε κίτρινο μετάξι και δεμένες με μια κόκκινη κορδέλλα. Στην άρχή κυκλοφορούσε σε άκανόνιστα διαστήματα, άλλ' από το 1800 έγινε ήμερήσια. Από το 1934 πού ο Μαθουσάλας αυτός του παγκόσμιου Τύπου έξαφανίσθηκε, ο τίτλος της άρχαιοτέρας έφημερίδος του κόσμου διεκδικείται από την έλλανδική «Οπρέχτε Χάδλεμε Κουράντ» πού ιδρύθηκε το 1656.

Για τους Σοβιετικούς πολίτες, ή έπιλογή ενός όνόματος για το νεογέννητο παιδί άποτελεί άληθινό πρόβλημα. Έφ' όσον ή έπίσημη κρατική ύδεολογία είναι άθεϊστική, οι γονείς άποφεύγουν να χρησιμοποιήσουν τα όνόματα του χριστιανικού έθροτολογίου. Τα παλιά συντησιμένα όνόματα — Σάσα ή Σέργιος για τ' άγόρια, Τάνια ή Νατάσα για τα κορίτσια — δέν έχουν πάψει να χρησιμοποιούνται, άλλα παράλληλα, οι γονείς πού θέλουν να πρωτοτυπήσουν ή άπλως να δηλώσουν την άρσολισή τους στο καθεστώς, δίνουν στα παιδιά τους τερατώδη όνόματα, όπως «Άεροπορίας», «Βιομηχανίας», «Βαλτική», άκόμα και... «Επανάσταση!» Άλλά το άκρον άωτον της πρωτοτυπίας είναι άσφαλώς τα όνόματα πού έδωσαν στα παιδιά του ένας Ρώσος καθηγητής των μαθηματικών: οι δυο κόρες του λέγονται «Τροτεινους» και «Συνιστάμένη» και ο γιός του «Πόλος!» Όλα αυτά άναφέρονται στο ρωσικό περιοδικό «Ογκονίδ» (Μικρή Φλόγα) πού σ' ένα πρόσφατο άρθρο του καλεί τους Ρώσους ν' άντιδράσουν κατά των έξωφρενισμών της όνοματοθεσίας και να επανέλθουν στα πατροπαράδοτα ρωσικά όνόματα.

Παρακλήσιο, κινηματογράφος, αίθουσα τηλεόρασης, ύπερομότερο στάδιο, γήπεδα άθλοπαιδιών, κολυμητήριο, έργαστήρια, πρότυπο άγρόκτημα κλπ.: Αυτή θα είναι ή πιό «προοδευτική» φυλακή του κόσμου πού θ' άρχισει να χτίζεται τον Άπρίλιο του 1961 και θ' άνοίξει τις πόλες της τον Ιανουάριο του 1964 για να δεχθεί τους πανευτυχείς Γάλλους έγκληματίες! Στην ύπεροπυτελή αυτή φυλακή κάθε φυλακισμένος θα στοιχίζει στο γαλλικό δημόσιο 2800 φράγκα την ήμερα. Μακάριοι οι κρατούμενοι!

ΠΙΕΡ ΛΑ ΜΥΡ

Λιουιζέν Ρουίζ

Η ΖΩΉ ΤΟΥ ΛΩΤΡΕΚ

Η θαυμασία μυθιστορηματική βιογραφία του Λωτρέκ ίστορεί παράλληλα, το δρόμο πού άκολούθησε ή νεώτερη ζωγραφική. Ο Λωτρέκ γνωρίζεται με τη Μύριαμ, μια νέα έξυπνη, εύαίσθητη και γοητευτική, πού άντιπροσωπεύει τον ιδανικό του τύπο. Μ' όλο πού της έχει ύποσχεθεί πώς θα μείνουν μονάχα φίλοι, καί μ' όλη την προσπάθεια πού κατέβαλε για να διατηρήσει την ύπόσχεσή του, την έρωτεύεται. Η ζήλεια του γι' την πανέμορφη κι άδιάφορη γι' αυτόν Μύριαμ τον κάνει κουραστικό και για να μην τη χάσει άποφασίζει να τη γνώρίσει στους κοσμικούς του φίλους. Όμως ή Μύριαμ, πού δέν μπόρεσε ποτέ να τον αγαπήσει, τον έγκαταλείπει τελικά. Ο Λωτρέκ, βαθειά πληγωμένος, ρίχνεται πάλι στο πιστό και καταλήγει στο φρενοκομείο.

330ν

Φ ΤΣΙΚΑ, πάρε ό,τι θέλεις. Ένώ έτοιμαζότανε να φύγει, ο Μωρίς έβαλε το χέρι του στην τσέπη. Πάρε κάτι γραμμάτα σου πού τα πήρα όταν πήγα στην μαντάμ Λουμπ. Ίεία σου, Άνρό, και μην άπελπίζεσαι. Θυμήσου, «Στη ζωή και στο θάνατο». Θα σε βγάλω από δω μέσα, έστο κι' άν χροιαστεί να τινάξω όλο το κτίριο στην άέρα.

Ένα απ' τα γραμμάτα έρχότανε απ' το Ύπουργείο Καλών Τεχνών. Τόν πληροφορούσε πως τ' όνομά του είχε προταθεί για το παράσημο της Λεγεώνας της Τιμής.

Στα τριανταπέντε του χρόνια, Ήταν οι περισσότεροι καλλιτέχνες ήταν άκόμη άγνωστοι, πεθαίνοντας της πείνας στις τρώγλες τους, σ' εκείνον προσφερότανε το παράσημο της Λεγεώνας! Παράξενη αυτή ή έπιμονή της έπιτυχίας στη ζωή του.. Η Φήμη άπήρξε ή μόνη γυναίκα πού του όρχτηκε άκούραστα... Θα το δεχότανε; Καί βέβαια όχι. Ίδιαίτερα, όποτε απ' το σκάνδαλο του περιορισμού του. Τό παρόσημο της Λεγεώνας της Τιμής σ' έναν τρελλό ζωγράφο! Γούστο πού θα κάνανε οι έφημερίδες. Όχι, άρκετη δημοσιότητα γνώρισε. Την καλύτερη και τη χειρότερη. Δέν ήθελε πια να ξαναδεί τυπωμένο τ' όνομά του. Τη μητέρα έτσι κι' άλλους δέν θα την ένοιαζε. Ήταν έξω από κάθε εδνυχία. Ο πατέρας; Εκείνος θα μουρμούριζε εναντίον αυτής της ήλθιας κυβέρνησης, πού καρφίσωνε στολίδια για πορνογράφια. Η Μύριαμ, όμως, θα είχε ένδυσιαστεί. Θαύμαζε την έπιτυχία.

Ξαφνικά την είδε με τη σκέψη του, κονλουσιαμένη κοντά στη φωτιά. Ήταν μια ήρεμη, χεμονιατική βραδυά και το σκοτάδι πλάκωνε τα παράθυρα. Όποτε από σιωπή, αυτός έλεγε, «Α, ήλθεις, αγαπούλα, μού δώσανε το παράσημο της Λεγεώνας». Κι' εκείνη στρεφότανε, έξπνη με τα μάτια διάπλατα από περηφάνεια.

Έσκυψε κι' έπιασε το κεφάλι του. Δέν ήθελες ποτέ να τη σκέφτεται;

— Άσκημα νέα; ρώτησε ο φύλακας παίνοντας με το βραδυό δίσκο.

— Όχι, όχι. Τίποτα το σπουδαίο.

Ξέσκασε το γραμμά άργά.

Ο Μωρίς ξαναγύρισε μια βδομάδα άργότερα, μαζί με τον κύριο Άρσένιο Ά-

λεζάντ, τεχνοκρίτη του «Φιγαρό».

— Βλέπεις, έκανα όπως μούπες, Μωρίς, χαμογέλασε ο Άνρό. Δούλεσα.

— Μπορώ να ρέξω μια ματιά στα έργα σας; ρώτησε ο κριτικός. Έμεινε λίγο σιωπηλός. Κι' όλοτελα από μνήμης, είπατε: Είναι άπίστευτο! Άν είστε τρελός, το μόνο πού μπορώ να πώ είναι μακάρι νάχαμε περισσότερους τρελλούς καλλιτέχνες.

Κατέβηκαν στον κήπο. Στο τέλος του άπογεύματος ο κριτικός είχε πεισθεί.

Ο Δόκτωρ Σελαμαίν, διάβασε το άοθρο του Άλεζάντ και δέν του καλοήθε. Σε λίγο ώριμισε στο γραφείο του ο Άνρό.

— Έλεγα πάντοτε, πώς το μόνο πού χρειαζόσαστε ήταν λίγη έξουόραση, άρχισε μ' ένα παρικό χαμόγελο, και τώρα τα γεγονότα με δικαιώσαν. Άκόμη μια φορά το μικρό έρημητήριο μας σημείωσε μια θανατοουργή θεραπεία. Πώς νοιάθεις λοιπόν; Όλοτελα καλά;

— Πολύ καλά.

Και βέβαια. Τη γλυτώσατε φτηνά, άλλα θεωρώ την περιποίησή σας σχεδόν κλειστή. Θα σάς άρεσε να δέχεστε έπισκέψεις; Να ζωγραφίζετε, ό,τι θέλετε; Άκόμη και μερικές βολτίτσες με τ' άμάξι, με συνοδεία φυσικά. Θάτανε έξοχα, ψέματα;

Ο Άνρό δέν δοκίμασε να διαφωνήσει λέγοντας πώς θάθελε να φύγει άμέσως. Τώρα πού είχε σιγουρέψει την λεφτεριά του, δέν ήτανε πια τόσο άνηπόμονος. Τι έάκρινε σάν έβγαίνε; Καί πάλι ή καλιά ζωή, τα σφίτ, ψίτ, άμαξά, τα καμπαρέ... Βέβαια δέν θ' άγγιζε ποτέ πια ποτέ στη ζωή του, δέν θα πατούσε σε ταβέρνα.. Η ζωή θα γινότανε όλοτελα βαρετή.

★

Τ Ο σαλονάκι του διαμερίσμάτος του είχε μεταβληθεί σε στούντιο. Ο Μωρίς, πάντοτε ο Μωρίς, τοότελνε μογιές και καμιάδες. Τώρα πού διαδόθηκε ή είδηση της άνάγκης του, πολυάριθμοι έπισκέπτες καταφθόναν στο Ό-τέιγ. Η μαντάμ Λουμπ ήταν ή πρώτη. Η Μίσσια Νάτανσον και μερικοί απ' τους κοσμικούς του φίλους πήραν το τσάι τους στο σαλονάκι με το καγκελοφραχτο παράθυρο. Άπ' το Λευκό Λουλούδι ήρθαν ο κύριος και ή μαντάμ Ποτιερν με την

Μπέρθα, όλοι τους φοβερά άξιοπρεπείς με τα έπίσημά τους, τα κατάμαυρά τους ρούχα. Η Έκτελεστική έπιτροπή των Άνεξαρτήτων έστειλε μιάν άντιπροσωπεία μ' έπ' κεφαλής τον Άνρό Ρουσσά.

Η Ζάν Άβρόλ, κατέφθασε συνωδευμένη από έναν ψηλό νεαρό μ' ένα παδιάκι, άλόγιοιο μούτρο και φουντωμένα μαύρα μαλλιά.

— Αυτός είναι' ο Κριστόφ, έλεε. Είναι συνθέτης.

Όποτερα από μερικές εθγενικές παρατηρήσεις ο Κριστόφ δήλωσε πώς θα περιέμενε στον κήπο.

Δέν είναι ύπέροχος του είπε εκείνη άνάδοντας ένα τσιγάρο. Μεγάλος μουσικός. Άκόμη δέν έχει εκδώσει τίποτα, άλλα έτοιμάζει μιάν όπερα. Άνατριχιάζει στη σκέψη πού, παρά λίγο, να παντρευτώ το Ζώρζ. Τι τοόδρια; Κονός, δίχως ταλέντο. Εκείνη ή νομβέλλα του ήτανε μια μπουόδα. Ένώ ο Κριστόφ, άχ, ο Κριστόφ είναι διαφορετικός.

Την παρατηρούσε, χαμογελώντας παραξενεμένος.

— Χρυσή μου, άνακάλυψες το μυστικό της αιώνας νεότητας.

Λίγη ώρα κουβεντιάσανε, άποφεύγοντας προσεχτικά ν' άναφέρουν τη Μύριαμ. Νοιάθανε, όμως, κι' οι δυο την παρουσία της άνάμυσά τους.

— Πόσο λυπάμαι πού πήραν αυτό το δρόμο τα πράγματα, άναστένανε ή Ζάν. Έγώ το μόνο πού ήθελα ήτανε να σέ...

— Μη στεναχωριέσαι, της είπε γλυκά. Μοόδωσες τη μόνη εύτυχία πού γνώρισα ποτέ μου.

Λίγες μέρες προτού βγει, ο Άνρό δέχτηκε την έπίσκεψη της μητέρας του.

— Καί τώρα, Άνρό, πού έλεε κωτίζοντας τον πονεμένο, έχεις τίποτα σχέδια; Τι θα κάνεις;

— Δέν — δέν έξω άκριβώς. Μάλλον θα ξαναγυρίσω στη Μονμάρτη. Θέλω να ξαναρχίσω να δουλεύω και να κάνω το πορτραίτο του Μωρίς. Τό ξέρεις, πώς δέν τον ζωγράφισα ποτέ; Δέν μού το ζήτησε ποτέ, άλλα πιστεύω πώς θα τον εύχαριστούσε.

— Τότε, πρέπει, με κάθε τρόπο. Ο Μωρίς είναι σπουδαίος νέος.

— Αυτό πδ έξω καλύτερα απ' τον καθένα. Δέν θα μπορέσω ποτέ να τον έπιληρώσω για όσα έχει κάνει.

— Άλλά δέν μού είπες τα σχέδιά σου. — Σου τώπα. Να γυρίσω στην Μονμάρτη. Όποτερα δέν έξω. Δέν έχω κανει σχέδια. Κάτι έλεγε ο Μωρίς για μιάν έκθεση στην Νέα Όρκη, τον επόμενο χρόνο. Ίσως να τον κατάφερα ναρθεί μαζί μου. Θα ήταν ένδιαφέρο να γνωρίσω την Άμερική.

— Στο μεταξύ, όμως, τί θα κάνεις; — Τι θες να πείς; Θα δουλεύω, φυσικά. Έχω να τελειώσω άρκετά πράγματα. Τόν Ιούνιο, λέω να πάω στη Λι-

έπειτα ή στην Τρουβίλ. Δέ θέλω νά ξαναπάω στό 'Αρκασόν. Τό θαρρέθηκα.

Διάβασε τίς σκέψεις της στό χλωμό πρόσωπό της.

— "Ω, καταλαβαίνω... 'Αν σου χεις, μήπως άρχίσω νά πίνω, ξ; Μπορείς νά είσαι ήσυχη, μανούλα. Δέ θα ξαναγγίξω ποτό Ποτέ. Σου δίνω τό λόγο μόνυ.

— Τό ξέρω πώς τό πιστεύεις, 'Ανρύ, τό ξέρω, τοῦ είπε άργά. Σέ μερικά πράγματα έχεις τρομαρή δύναμη θέλησεως, άλλα σέ μερικά όχι. Νοιώθω πόσο είσαι μόνος, πόσο πονάς γι' αυτήν την κοπέλλα. 'Η μοναξιά σου θα σέ σπρώξει στό ν' άναζητήσεις κάτι — νά ξεδώσεις κάπου. Σιγά — σιγά θα ξαναγυρίσεις στην παλιά σου ζωή. Θα έρθει ό πειρασμός και δέν θα καταφέρεις ν' άντέξεις. "Όχι! παιδί μου. Νομίζεις πώς μπορείς, άλλα όχι. Θα τό ξαναρίξεις στό ποτό. Και τότε;

'Εκείνος κρατούσε τό βλέμμα χαμηλωμένο και δέν άπαντούσε.

— Τότε, έξακολούθησε εκείνη μέ την ήρεμη φωνή της, θα φτάσεις σ' 'Άκρα. Σέ λίγο θα φτάσεις και πάλι στό σημείο που βρίσκόσουνα, όταν ήρθες εδώ. Σ' έλξη σου τη ζωή θα πηγαίνόερχεσαι από την Μονμάρτη, εδώ; Τό σκέφτηκα πολύ αυτό τό ζήτημα. Δέν θα είχα ούτε μία στιγμή ήσυχία νοιώθωντάς σε μόνο στην Μονμάρτη και παρακάλεσα τόν κύριο Βιό, έναν παλιό οικογενειακό φίλο νάρθει στό Παρίσι νά μείνει μαζί σου. 'Ο Πάολ είναι έργνης, ένας ευγενικός και μορφωμένος κύριος. Θα βρείς σ' αυτόν ένα εύχάριστο σύντροφο.

Σήκωσε τό βλέμμα του άργά.

— Ένα φύλακα;

— Ναι, Ριρή.. Ένα φύλακα..

★

ΠΑΝΩ από χρόνο ό 'Ανρύ δέν άγγιξε ποτό. Σά μία εγκαταλειμμένη, άλλα μεγαλόκαρδη έρωμένη, ή 'Αρετή τόν καλωσόρισε και τόν έσφιξε στό άγνό της στήθος. Φλογερά τόν άγκάλιασε κι' αυτή. Με τη διαισθητά του χαρακτήρα του βάλλθηκε νά γίνει ό έξαγνισμένος άμαρτωλός, παίζοντας «λότο» μέ τόν Πάολ Βιό και τη μαντάμ Λουμπέ.

— "Όταν σκέφτεται κανείς τά εκατομμύρια τών ανθρώπων που καταστρέφουν την ύγεία τους μέ τό ποτό, τίς κατεστραμμένες οικογένειες, τά άθώα παιδιά, θύματα της κληρονομικότητας του άλκοολισμού, λέω πώς ήθελε νά γίνει μία σταυροφορία, μία παγκόσμια σταυροφορία έναντίον του άλκοολισμού.

"Αν κάποτε οι χυδαίες απαιτήσεις της σάρκας τόν πείθαν νά έπισκεφτεί τό Λευκό Λουλούδι, ζητούσε πρώτα την άδεια του Πάολ Βιό, μέ πολλή ντροπή.

"Έκανε τά πορτραίτα του Μωρίς και πολλών άλλων. Σκοτεινά, άβέβαια έργα, υπόλοιπα τών σπουδών του στό «άτελιέ». Ζωγράφισε και τη Ρενέ, την όμορφη μονιστοούλα, και ή θέα του λεπτού της προφίλ, τών ξανθών μαλλιών της, έσπρωξε τό ταλέντο του που πέφαινε, στό νά δημιουργήσει ένα άπ' τά τελευταία το! άριστουργήματα. "Όχι πιά γυμνά, όχι πιά θεατρίνες. 'Η 'Αρετή τόν έσφιγγε τώρα στην άγκαλιά της, σταγγαλλώντας τον σιγά — σιγά.

Αδύτηρο τεχνολίτες που είχανε άπορίσει την «θπαναστατική κτηνωδία» της τέχνης του, σφάξανε τόν μάσχο τό

σιτευτό για νά καλωσόρισουν τόν 'Ασωτό Τιό, στις άγκάλες της άξιοπρεπούς ζωγραφικής. Τώρα που ήταν πασίγνωστος, σά μεγάλος ζωγράφος, οι μεσέτες θυμηθήκανε τά έργα που τούς είχε δώσει σ' άφρόντιστα νιάτα του. Κορνίζαρισμένα έντυπωσιακά στολίζανε τίς διτρίνες τών «γκαλερί» της μόδας. Πολλές πλαστογραφίες πουληθήκανε ως έργα του τριανταεξάχρονου καλλιτέχνη.

"Όταν, τότε — τότε, σταματούσε μέ τόν Βιό στη βεράντα ενός καφενείου για νά πάρει καμιά λεμονάδα, οι σπουδαστές καλών τεχνών σταματούσαν τούς καυγάδες τους, για νά δείξει ό ένας στόν άλλον τόν γκριζογένη άνάπρηο, ή πως άλλοτε κύτταζε αυτός τόν Ντεγκά. Μερικοί, οι πιο τολμηροί, έρχόντανε στό τραπέζι του.

"Όπως ό περισσότερος κόσμος άρχισε νά τό παίρνει επάνω του. Τώρα που ήταν έξαντλημένος, έστρεψε τό βλέμμα του προς την αωνιότητα.

'Η Φήμη, ή πιστή, άκούραστη έρωμένη του, τοῦ χτυπούσε και πάλι την πόρτα. Του ξαναπροσέφεραν τό παρήσημο της Λεγεώνας και σκεφτότανε σοβαρά νά τό δεχτεί. 'Ο πρόεδρος της Δημοκρατίας τόν έβαλε επί κεφαλής της επιτροπής για τίς άφίσσες της Μεγάλης Έκθεσης που θα εγκαινιάζε τό μαγικό εικοστόν αιώνα. Με μεγάλη σοδαρότητα έέτασε εκατοντάδες άφίσσες, κάμνοντας τίς απαιτούμενες παρατηρήσεις. Γύρω του σχηματιζότανε ένας θρόνος. Ζωντανός άόκη προχωρούσε στη δόξα.

'Ο δέκατος ένατος αιώνας έσθυσε στό βαθύ σκοτάδι μιας θροχοής νύχτας. 'Εκείνο τό βράδυ, ό 'Ανρύ έπισκέφτηκε τη μητέρα του. Τά μαλλιά της ήταν κάτωπρα, τά χείλη της χλωμά.

— ήθελε νάναι πιδ εύτυχισμένη, σέφετηκε αυτός, άλλα, ίσως, νά μόν μπορεί πιά νά δειχτεί εύτυχισμένη.

Την ώρα που παίρνανε τόν καφέ τους, ό 'Ανρύ παρατήρησε.

— Μαμά, δέν νομίζεις πώς δέν χρειάζομαστε πιά τίς δηηρεσίες του Πάολ; Είναι πολύ καλός και μου άρέσει νά παίξω μαζί του «λότο», νά πηγαίνω στό ζωολογικό κήπο. Είχες δίκιο τότε. 'Ημουν άδύνατος και μπορούσα νά ξαναγλυστορήσω στις παλιές μου συνήθειες. Τώρα, όμως, άπόκτησα την αυτοκυριαρχία μου, και πραγματικά δέν τόν χρειάζομαι άλλο.

— 'Ισως... 'Η φωνή της σύρθηκε κουρασμένα. Σέ λίγους μήνες θα τά πούμε πάλι.

— 'Αλλά, μαμά, σέ βεβαιώ..

— 'Ο Πάολ χρειάζεται τά λεφτά που παίρνει. τοῦ είπε γρήγορα για νά κλείσει τόν καυγά.

— "Ω, τότε καλά..

XXII

ΣΕ παρακαλώ, Βικτόρ! Μές στη γκριζάδα του άδειανού μπιστό, ή φωνή έσθυνε μερδεμένα.

— Σέ παρακαλώ, δός' μου άόκη ένα άπέντι. Ένα τόσο δά. Έλα Βικτόρ.. Δέ βλέπεις, πώς τό έχω ανάγκη. 'Η σταχτιά του φάτσα αλλοιώθηκε σέ μία γκριμάτσα. Θα σου δώσω είκοσι φράγκα. Έκατό.. Πεντακόσια..

— "Ωχ, Θεέ, αυτοί οι μπεκοήδες! θόγηξε ό Βικτόρ. "Αντε! Έχσες λίγο πρασινωπό σιρόπι και λίγο νερό στό άδεια-

νό ποτήρι. Και σ' 'δνομα του Χριστού, παράτα με ήσυχο. Αυτό είναι τό τελευταίο ποτό, που θα σου δώσω. Τό τελευταίο..

'Ο 'Ανρύ κατάπνε λάιμαργα. Τό ποτό έστειλε ένα ηλεκτρικό ρεύμα στό μυαλό του. Τό πάτωμα λέξισε. Τό τραπέζι κυμάτιζε μπρός στό μάτια του. Σφυρίγματα του τρυπούσαν τ' αυτιά.

Για μία στιγμή, λυκνόστηκε στην καρέκλα του, πασχίζοντας νά στερεωθεί. κρατώντας την άνάσα του, για νά συγκρατήσει τη χολή που άνέβαινε στό στόμα του. Πάλι θ' άρρωστούσε;

Σιγά — σιγά ξαναπόκτησε την ίσοροπία του. Μονάχα τό μυαλό του έξακολουθούσε νά κουνιέται, μ' αυτή γινότανε σχεδόν διαρκώς.

'Ακούμπησε προσεχτικά τό ποτήρι. Κάρφωσε τά φλογισμένα του μάτια έξω άπ' τό τζάμι. 'Αλήθεια, παράβρεχε στό Παρίσι. 'Ο φουκαράς γερο — Βιό! Θα τον γυρίζει μουσκεμένος, στη βοροχή, ψάχνοντας σέ κάθε μπιστό της Μονμάρτης. Δέν ήτανε φτιαγμένος για σωματοφύλακας ενός άλκοολικού. Δέν τ'έφερε πώς ένας μετεκοής, γινότανε ψεύτης, φτηνός όταν λαχταρούσε τό ποτό του; 'Η μαμά ήθελε νά προσλάβει έναν άπ' τούς φύλακες του 'Ασύλου.

Λοιπόν, ό Βιό θα πήγαινε στόν Πατού, και σέ δέκα λεπτά αυτός ό διάβολος θα τόν περιμάζεψε. Θα τόν έχονε και πάλι σ' ένα άμάξι και θα τόνε πηγαινε σπίτι. 'Ο Βιό και ή μαντάμ Λουμπέ θα τού δίνανε καφέ, θα τόν γδύνανε και θα τόν βάζανε στό κρεβάτι. Άδριο και πάλι θα ξεγλυστρούσε μέ κάποια δικαιολογία, και φτού κι' άπαρχής.

Και μεθαύριο... Κι' άντιμεταδριο.

Φταίκανε οι άναμνήσεις. Τελικά τότε λύωσανε, τόν άναγκάσανε νά πατήσει την ύπόσχεσή του. Μία μέρα ένοιωσε πώς δέν μπορούσε πιά ούτε λεφτό ν' άντέξει στη θύμηση της Μύριαμ. Δέν άντεξε στη σκέψη πώς τοῦ είχε φύγει, πώς ίσως τώρα νά βρίσκεται σέ κάποιου άλλου τόν άγκαλιά.. Κι' ίσως νά χαιρότανε τά χάδια του..

Τη μέρα εκείνη έξέφυγε για πρώτη φορά άπ' τόν Βιό και μέθυσε. Αηλιά ή άρρώστησε. Αυτό ήταν ή μεγαλύτερη ειρωνία. Λές ψέματα, ραγίζει την καρδιά της μανούλας, πίνεις για νά ξεχάσεις, και τό μόνο που άνακαλύπτεις είναι, πώς πιά δέν μπορείς νά πιεις! Αυό άπέντια κι' άρχίζει. 'Αναγουλιάζει τό στομάχι, καίνε τά μάτια, τό στόμα γεμίζει χολή, τά ντουβάρια σέ πλακώνουν..

Αυτό γινότανε συνέχεια τέσσερις μήνες. Οι άναμνήσεις έξακολουθούσαν. κι' έσο έξακολουθούσε νά ζεις... Ντροπιασμένος, πονώντας διαρκώς.

— Νά τά πάρω, κύριος;

Στράφηκε ξαφνιασμένος.

"Ένα κρανίο τυλιγμένο στό χροζέλια τόν κύτταζε μέ μάτια άδειανά. Τά γκριζα μαλλιά της πέφτανε μουσκεμένα στό μούτρα της.

— Τί νά πάρεις; άνοιγόκλεισε τά μάτια του θανά.

— Τίς γόπες σας, κύριος, τοῦδειξε τό σταχτοδοχείο. Μπορώ νά τίς πάρω; Τίς πουλάω.

ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ: 'Η συνέχεια

‘Ο αΐώνιος ντά Βίντσι

Η ΠΟΛΥΜΟΡΦΗ ΚΑΙ ΘΑΥΜΑΣΤΗ ΜΕΓΑΛΟΦΥΪ'Α ΤΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΕΩΣ

ΤΟΥ ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΥ

ΝΑ καλλιέργει κανένας ως τόν άκρότατο βαθμό της άποτελεσματικότητας τους όλα τά ταλέντα που έχει, ν' αναπτύσσει ως τά έσχατα όρια τών πραγματοποιήσεών τους όλες τίς δλέψεις, όλες τίς φιλοδοξίες, νά μόν επιβάλλει κανένα φραγμό σ' όλες τίς περιέργειες και νά θεωρεί ότι μόνον ό λόκληρο τό Σύμπαν είναι ικανό νά ικανοποιήσει την άκόρεστη αυτή δίψα για γνώση και την άδάμαστη αυτή θέληση για δράση: νά ποιός ήταν ό νόμος που είχε επιβάλλει στόν έαυτό της ή 'Αναγέννηση και τό πρόγραμμα τών ανθρώπων τό 15ου και τό 16ου αιώνα, οι όποιοι μάντευαν συγκεχυμένα ότι δέν είναι κανένας τίποτε, άν δέν είναι τό πών.

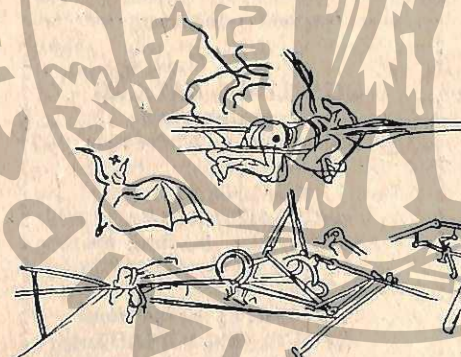
Την έποχή εκείνη δέν υπήρχε θέμα ειδικότητας, γιατί ή έκταση τών γνώσεων στόν διάφορο τομείο του έπιστημονό δέν έκανε άπαραίτητο τότε τόν τραγικό άκρωτηριασμό από τόν όποιο υποφέρουν οι σημερινοί άνθρωποι, που είναι όλοι σχεδόν υποχρεωμένοι νά ειδικεύονται σέ μία μόνη έπιστήμη — ή άκόμα και σ' ένα κλάδο μιας συγκεκριμένης έπιστήμης. Τά πράγματα και τά γεγονότα δέν ήταν τότε κλεισμένα σέ στεγανά διαμερίσματα. Μία θαυμαστή σύνδεση έκάμε νά έπικοινωνούν μεταξύ τους ή Τέχνη, ή λογοτεχνία, ή βιοτεχνία, οι φυσικές έπιστήμες, ή πολιτική. Τό νά είναι κανένας πλούσιος μόνον σ' ένα τομέα φαινόταν τότε πικρή φτώχεια, όπως ήταν σημάδι μετρίου πνεύματος ή άδιαφορία για τίς άναριθμητες και πλούσιες κατακτήσεις που ύπόσχονταν τά διάφορα πεδία της γνώσεως.

‘Ο «άνθρωπος - όρχήστρα»

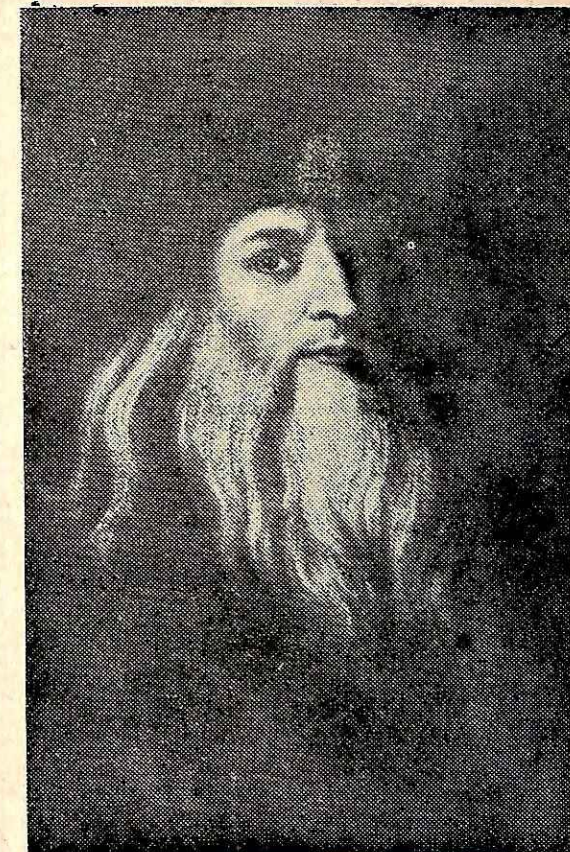
ΓΙΑ τό Λεονάρδο Ντά Βίντσι, όπως για τούς σύγχρονούς του, τό πνεύμα αυτό της καθολικότητας δέν ήταν ή όμολογία μιας υπερφίαλης αξίωσης νά μόν άγνοούν τίποτε, άλλα ή έμφυτη βεβαιότητα ότι όποιος δέν τά ξέρει όλα δέν ξέρει τίποτε, άφού όλες οι γνώσεις

συνδέονται στενά μεταξύ τους και είναι ύφασμένες στό ίδιο ύφασμα. 'Ο Ντά Βίντσι κι' οι σύγχρονοί του δέν άναρωτιόνταν άν ήταν δυνατό νά μάθουν όλα: άπαντούσαν παρόρμητα σ' αυτή την έρώτηση μαθαίνοντας και «κάνοντας». Καί, φυσικώτατα, ό έσωτερικός κι' ό έξωτερικός άνθρωπος πολλαπλασιάζονταν όπως παρακινούσε ή μύχια αυτή έντολή, άναζητώντας τίς μεταμορφώσεις αυτές που έκαναν τη ζωή τόσο όμορφη και τόσο εύχάριστη. Πόσο φτωχοί και θλιβεροί φαίνονται οι στενοί «περιορισμοί» του σημερινού ανθρώπου, άν συγκριθούν μέ την ύπεροχη εκείνη γενναιοδωρία της ίξιοσυγκρασίας και του μυαλού που χάριζε στη φαντασία του ανθρώπου της 'Αναγέννησης, σαν νά ήταν θαυμάσια παιχνίδια, όλες τίς τέχνες, όλες τίς έπιστήμες, όλες τίς γνώσεις!

'Ο Λεονάρδος Ντά Βίντσι πραγματοποίησε, περισσότερο από κάθε άλλον, τόν τύπο αυτό του «άνθρώπου - όρχήστρας» που παίζει, σαν δεξιότέχνης, όλα τά όργανα της δραστηριότητας και της γνώσεως. Λίγες λέξεις είναι άρκετες για νά καθορίσουν, στό φάκελλό του, την

Σκίτσα του Λεονάρδου Ντά Βίντσι για τη μηχανική πτήση. Από τά σκίτσα αυτά έμπνεύσθηκε, έπειτα από αιώνας, ό "Αντερ για νά κατασκευάσει, τό 1890, τό άεροπλάνο του.

‘Ο Λεονάρδος Ντά Βίντσι (Αυτοπροσωπογραφία)

«κατάταξη» του σημερινού ανθρώπου, την «ειδικότητα» που του άποδίδουν και από την όποία δέν του έπιτρέπουν νά βγει. "Αν, όμως, θέλαμε νά κατάρτισουμε, μέ τόν ίδιο τρόπο, τό «φάκελλο» του Λεονάρδου Ντά Βίντσι, θα έπρεπε νά τόν κάνουμε όγκωδέστατο, για νά μπορεί νά χωρέσει την άπαρίθμητη τών ταλέντων και τών ικανοτήτων της καθολικής αυτής μεγαλοφύας — ταλέντων και ικανοτήτων ενός τεχνικού, ενός πραγματικού γνώστη, όχι ενός έρασιτέχνη. Δι-στάζει, μάλιστα, κανένας νά διαλέξει τόν όρισμό που θα έπρεπε νά προτάξει: καλλιτέχνης ή σοφός; Σαν ζωγράφος, άπεκάλυψε τόν θαυμαστό κόσμο του κιαροσκοπούρο, έφερε στό πρόσωπο τών ανθρώπων τη λεπτεπίλεπτη και φευγαλέα συνάμα άποκάλυψη της ψυχής, έκανε τίς φόρμες νά έρμηνεύουν τίς πιο μυστικές και τίς πιο πολύπλοκες καταστάσεις συνειδήσεως, μεταβίβασε τίς πεποιθήσεις και τό τυπικό μιας παράξενης θρησκείας που διαιώνιζε την προγονική πίστη στη μεγάλη θεά. 'Ανάγκασε την ύλη νά έκφράσει τό υπερφυσικό, έδωσε ούσία στό άσάφισητο, φωνή στό άνείπωτο. 'Υπήρξε ίσως ό μεγαλύτερος καλλιτέχνης μιας έποχής που γέννησε γίγαντες, όπως τόν Μιχαηλάγγελο και τόν Ραφαήλ. Και γίνεται μεγαλύτερος όσο περνά ό χρόνος, γιατί τόν μεγαλώνει διαρκώς ή άπερίοριστη προέκταση τών όνείρων και τών επιδιώξεών του. Καλλιτέχνης, λοιπόν...

‘Απίδανη ποικιλία

ΜΑ μήπως ήταν μάλλον ένας σοφός ό άνθρωπος αυτός που άνεκάλυψε τη συγκριτική ανατομία, που στην

Η Βεατρίκη Ντ' Εστέ, ένα από τα πιο χαρακτηριστικά έργα του Λεονάρδου Ντὰ Βίντσι.

άκουστική, στην υδραυλική, στη μηχανική, στη βιολογία, στην οπτική — και ο κατάλογος είναι χωρίς τέλος — πρόσθεσε, σ' όσα μπορούσε να ξέρει ή έποχή του, το προσίσθημα των μεγάλων ανακαλύψεων που θα γίνουν στους επόμενους αιώνες; Αστρονόμος, γεωλόγος, μαθηματικός, εργαστηριακός έρευνητής λοιπόν; Όχι: κατασκευάζει τα πάντα στο εργαστήρι του, με την εκπληκτική ικανότητα ενός χειροτέχνη και με τη δεξιότητα του τεχνίτη που δομίζει όλα τα υλικά, το σίδερο, το γυαλί, το ξύλο που δημιουργεί καινούργια υλικά για καινούργιες χρήσεις. Φτιάχνει ο ίδιος όλα τα αντικείμενα που χρειάζεται — για να μην εξαρτάται από άλλους και για να είναι το αντικείμενο που θέλει, όπως ακριβώς το θέλει. Φτιάχνει έτσι ένα ξυπνητήρι, ένα ρολόι που λειτουργεί με νερό, μια συρματογυμνή μηχανή, ένα τηλεσκόπιο για να παρατηρεί τους άστερις — κάθε είδους αντικείμενο, από το πιο απλό ως το πιο πολύπλοκο. Ο πόλεμος είναι μια μόνιμη σχεδόν κατάσταση στην εποχή του κι' ο Λεονάρδος Ντὰ Βίντσι κατασκευάζει ένα άρμα μάχης εξοπλισμένο με κανόνι και δρεπάνι, ναυπηγεί ένα υποβρύχιο για να διώξει τον τουρκικό στόλο που λειτουργεί με νερό, μια συρματογυμνή μηχανή, ένα τηλεσκόπιο για να παρατηρεί τους άστερις — κάθε είδους αντικείμενο, από το πιο απλό ως το πιο πολύπλοκο. Ο πόλεμος είναι μια μόνιμη σχεδόν κατάσταση στην εποχή του κι' ο Λεονάρδος Ντὰ Βίντσι κατασκευάζει ένα άρμα μάχης εξοπλισμένο με κανόνι και δρεπάνι, ναυπηγεί ένα υποβρύχιο για να διώξει τον τουρκικό στόλο που λειτουργεί με νερό, μια συρματογυμνή μηχανή, ένα τηλεσκόπιο για να παρατηρεί τους άστερις — κάθε είδους αντικείμενο, από το πιο απλό ως το πιο πολύπλοκο.

Το πέταγμα των πουλιών εξάγει τη ζήλεια του και θαπλώνει επάνω σ' ένα στενό ξύλινο σκελετό και κοινά φτερά από πανί και καλόμα. Έπειτα, έπειδή το μηχανήμα του έξακολουθούσε να είναι βαρύ και να δίνει φτωχά αποτελέσματα, το εγκαταλείπει και καταπιάνεται με ένα

άλλο, που κινείται με πεντάλ, όπως το σημερινό αλκόπτερο. Κουράζεται ολοένα και πιο πολύ δημιουργώντας παράξενες και ωραίες μηχανές: αυτόματα λιοντάρια που βαδίζουν και δρυώνται για τάρια που βαδίζουν και ιδρυώνται για το βασίλειο της Γαλλίας Φραγκίσκο Α', ένα πλανητικό μπαλλέτο για τον Λουδοβίκο των Μεδίκων, απόρρητες όχρωσες για τον Κάισαρα Βοργιά, αποξηραντικά και άρδευτικά συστήματα για τα Ποντιανά Έλη που ανήκουν στον Τζουλιάνο των Μεδίκων.

Ίκανος να φαντάζεται και να δημιουργεί στη σφαίρα του μεγάλου και στη σφαίρα του μικρού, κτίζει όλκληρες πόλεις με τα φρούρια, τις άκκλησιες, τα παλάτια, τους δημόσιους κήπους, τους οίκους άνοχής, ακόμα και τα λουναπάρκ με λαβυρίνθους, με «άντρα θαυμάτων», με «σπηλιές έκπληξης». Όταν, όμως, κτίζει ένα σπίτι, φροντίζει ο ίδιος για όλα, για την κλειδαριά του μπάνιου, για τον εξαερισμό της κουζίνας και των αποχωρητηρίων, για τη στερεότητα του δαπέδου της αίθουσας χορού. Στην ιδανική πόλη — ιδανική γιατί δεν υπάρχουν ήγεμονες αρκετά πλούσιοι για να αναλάβουν τα έξοδα για το κτίσιμό της, ούτε βασιλεία τόσο μακροχρόνια, ώστε να ιδεί την αποπεράτωσή της — προτείνει να είναι οι δρόμοι διώροφοι: ο κάτω δρόφος για την κυκλοφορία των άμαξιών και των αλόγων και ο επάνω για τον περίπατο και το χάρεμα μπροστά στις διτρίνες των καταστημάτων πολυτελείας. Κάθε εκατό μέτρα οι δύο δρόμοι θα επικοινωνούν με σκάλα, που θα κρύβει στο έσωτερικό της αποχωρητήρια.

Ο πολύμορφος καλλιτέχνης

ΕΙΝΑΙ σοφός και καλλιτέχνης. Έρευνά τα πάντα και αναζητά κάθε δυνατή έκφραση. Το μυαλό του κλείνει την έπιστήμη του μέλλοντος και η ψυχή του εκφράζεται σε πίνακες που — όπως η περιλάλητη «Τζιόκοντα», ή απaráμιλλη «Αγία Άννα», ο καταπληκτικός «Μυστικός Δείπνος» — στέκουν δίπλα στα κορυφαία άριστουργήματα των μεγαλύτερων ζωγράφων. Ο Ντὰ Βίντσι έχει ιδεί, έχει εξετάσει, έχει μαντέψει τα πάντα: τη χάρη μιας κινήσεως, την όμορφη ενός βλέμματος, την αινιγματική γοητεία ενός χαμόγελου, τα φανταστικά τοπία που νομίζει ότι βλέπει ή φαντασία στα ιδιότροπα σχέδια

Κ Ο Σ Μ Ο Σ
ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΖΩΗ
Έγκυκλοπαιδική
Έβδομη έκδοση Έκδοση

Τεχνόβιβλος έκδοσης
ΛΟΤΚΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ
Λεωφόρος 'Αγ. Φιλοθέης 32
ΦΙΛΟΘΕΗ — ΑΘΗΝΑΙ

Τεχνόβιβλος Τυπογραφείο
ΕΤΑΓΓ. ΘΕΟΔΩΡΙΔΗΣ
Όδός Μενεμένης 2
ΝΕΑ ΙΩΝΙΑ

Έμβλήματα και επιταγές έπ' δνόματι Δουκί Άκρίτα, όδός Πατησίων 63β'

ένος δρώμικου και φαγωμένου τοίχου, τη μεγαλοπρέπεια ενός αλόγου που καλπάζει, την απαλότητα ενός γατίσιου ποδιού, το βάθος της ανθρώπινης ψυχής, την άγνότητα ενός μελαγχολικού προσώπου, τη δραματική έκφραση της όργης, του φόβου, του μίσους, της έπιθυμίας ή του πόνου. Για να συλλάβει τους σκόρπιους ήχους στον αέρα, τεντώνει στους κήπους τις χορδές αϊολικής άσπας. Για να υποβάλει την έσωτερική μουσική της προσωπικής άρμονίας του, φτιάχνει άσημένες λύρες, όργανα καταπληκτικά σε σχήμα και παλλόμενα από ήχους που δεν είχαν ποτέ άκουσθεί. Όταν έρχεται ή ώρα να ξεκουραστεί, ψυχαγωγεί τους φίλους του και τους μαθητές του με αλληγορικούς ή κωμικούς μύθους, με φανταστικές περιπέτειες που τις αυτοσχεδιάζει εκείνη τη στιγμή, με ταξιδιωτικές άφηγήσεις σε χώρες που δεν τις είδε ποτέ και που, ίσως, δεν υπάρχουν.

Και μη νομίζετε ότι ήταν νευρικός ή ότι είχε πυρετώδη δραστηριότητα. Οι κινήσεις του ήταν άργες και είχε άδυναμία για τα βαρεία ανατολίτικα φορέματα που έκαναν πιο αίνιγματικό το φυσικό μυστήριο του προσώπου του — με την πατριαρχική γενειάδα — των κινήσών του, των εκφράσεών του. Τη νύχτα του άρεσε να κυττάζει άδρες όλκληρες: ο «κυκνός και σοβαρός» φεγγάρι. Μπορούσε να κυττάζει ώρα πολλή ένα ήλιοβασιλέμα που έσβηνε, που άλλαζε χρώματα και σχήματα, να άκούει το κελάδημα των πουλιών, που τ' άγόραζε και τα άφηνε έλεύθερα, γιατί πίστευε ότι κελαιδούσαν ωραιότερα έξω από τα κλουβιά τους. Είχε μάθει τα πάντα, είχε κάνει τα πάντα και είχε δοθεί σε μιάν υπεράνθρωπη ποικιλία δραστηριοτήτων διατηρώντας τη στάση της ήρεμης και γόνιμης περιπλάνησης. Παίζοντας έφτιαχνε σχέδια για την άλλαγή της κοίτης ενός ποταμού, για το άνοιγμα λιμανιών, για τη μεταμόρφωση όλκληρων περιοχών με αποξηραντικά και άρδευτικά έργα. Κι' όλα αυτά χωρίς προσπάθεια, χωρίς μόχθο σχεδόν, σαν το ίδιο το είναι του να περνούσε, αυθόρμητα και άνογκαστικά, από μεταμόρφωση σε μεταμόρφωση και πάντοτε «όμοιος με τον εαυτό του μέσα στις αναρίθμητες μεταμορφώσεις του» — όπως έλεγε για τον εαυτό του ο άλλος εκείνος Φάουστ ο Γκαίτε. Θα μπορούσε να ειπωθεί — γράφει ο Μαρσέλ Μπριόν — ότι ο πολλαπλασιασμός αυτός του είναι του έπ' άπειρον ήταν για τον Λεονάρδο Ντὰ Βίντσι ο ουσίωδης όρος της ζωής. Η πολύμορφη δραστηριότητα του Ντὰ Βίντσι μάς κάνει να πιστεύουμε πως οι μεταμορφώσεις ήταν ο ίδιος ο όρος της ζωής του — το γεγονός της ζωής και η διάρκεια σε στενή σύνδεση με τις άλλαγές — άλλες που άποκαλύπτουν αλληλοδιαδόχως ένα — ένα τα μύρια πρόσωπα της ασύλληπτης αυτής προσωπικότητας, ενός Πρωτα.

Ίσως αυτό να ήταν ο Ντὰ Βίντσι: ένας Πρωταάς που πήρε όλες τις δυνατές μορφές του δημιουργικού ανθρώπου. Η ζωή του ήταν μιά από τις εκπληκτικώτερες περιπέτειες που γνώρισε ο κόσμος. Το έργο του μένει μιά από τις κορυφές του πολιτισμού. Και οι προφητικές ενοράσεις του υπήρξαν οι πηγές, άπ' όπου ξεκίνησε η έπιστημονική πορεία των επομένων αιώνων.

ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΣ

ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ - ΛΕΟΠΑΡΔΑΛΕΙΣ

Ο ΚΑΝΝΙΒΑΛΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΑΝΙΚΗΣ ΜΑΓΕΙΑΣ

ΕΔΩ και λίγες ήμέρες, ο διεθνής Τύπος δημοσίευσε την είδηση ότι έκαναν στο Κογκό την εμφάνισή τους δύο άνθρωποι — λεοπαρδάλεις, σαν αυτούς που δρούσαν πριν λίγα χρόνια στην Κένυα έναντιον των Άγγλων.

Η είδηση αυτή απέδειξε σε όσους δεν τ' είχαν άπ' όψει τους, ότι πρόκειται για ένα φαινόμενο που δεν άφορά μιά ώριμή περιοχή της μαύρης ήπειρου, αλλά είναι διαδεδομένο ευρύτερα.

Οι άνθρωποι — λεοπαρδάλεις — είναι μέλη μουσικών θρησκευτικομαγικών οργανώσεων, που ο αριθμός τους ξεπερνά την εκατοντάδα. Τάχαουν, όμως, και μερικές άλλες άργανώσεις, που έχουν ειδικά... έθνικοαπελευθερωτικό χαρακτήρα, όπως και κάμποσες ακόμα, που δεν είναι παρά καθαρά συμμορίες κακοποιών.

Ο τρόπος που σκοτώνουν οι ιθαγενείς αυτοί, είναι ακριβώς ο ίδιος των θηρίων, που ύποδύνονται. Τυλίγονται σε τομάρι λεοπαρδάλεως και κρυμμένοι μέσα στους θάμνους, πέφτουν ξαφνικά πάνω στο θύμα τους — συνήθως παιδιά, γυναίκες ή γέροντες — άδράχοντάς του τη μέση με τα δυο πόδια και το λαιμό με το ένα μπράτσο, ενώ με το άλλο χέρι του μπιγούν ένα μαχαίρι στη βάση του λαιμού. Κατόπιν το σέρνουν στους θάμνους, άπ' όπου ξετρώσαν, κι' εκεί το κατασπαράζουν τις σάρκες, αφήνοντας την έντύπωση ότι πραγματικά είχε πέσει στα νύχια και στα δόντια μιας λεοπαρδάλης.

Αυτός ο μουσικός άργανώσεως, που έχουν αρκετές αναλογίες με τους «Δολοφόνους» της Περσίας, την «Κλου Κλουξ Κλάν» του Τέννεση και της «Άγνώστους» των πολιτών του άμερικανικού Νότου προέρχονται χωρίς άλλο από τα προϊστορικά βάθη των θρησκευτικών άνθρωποθυσιών. Είναι γνωστό, λόγω χάρη, ένα πανάρχαιο έθιμο, κοινό σε αρκετούς άφρικανικούς λαούς, που συνίσταται στο να θάβονται ζωντανές, μετά το θάνατο του φυλάρχου, μερικές από τις γυναίκες του ή να σκοτώνονται άωριμα άτομα, που θα τύχαιναν στο δρόμο, για να αποτελέσουν ένα είδος μεταθανάτιας άκολουθίας του πεθαμένου. Αυτή η έγκληματική συνήθεια εφαρμόζεται ακόμα και μετά την εγκατάσταση Λευκών στις διάφορες περιοχές της μαύρης ήπειρου.

ΚΑΤΑ τους έγκυρότερους έθνολόγους, οι πρώτοι άνθρωποι — λεοπαρδάλεις ήταν ένα είδος μισοθρόων έγκληματιών, που τους χρησιμοποιούσαν οι οίκογένειες των φυλάρχων που διεκδικούσαν αξιώματα ή γαίες, καθώς και εκείνες που προσπαθούσαν να διατηρήσουν τα προνόμιά τους. Έτσι, έγιναν όργανα έκδικήσεως κι' έμμεταλλεύσως.

Για να γίνει ένας ιθαγενής άνθρωπος — λεοπαρδάλη, έπρεπε να περάσει από αφάνταστα σκληρές δοκιμασίες. Η μύηση των νέων στη μουσική άργάνωση

γινόταν συνήθως λίγο καιρό μετά την περιτομή και συγκεκριμένα μετά την συμπλήρωση του δέκατου χρόνου.

Άς δούμε τί συνέβαινε, ίσως και τι συμβαίνει ακόμα, στη φυλή Μπά Πακόμπε της νοτιανατολικής Άφρικής. Ο νέος που προωριζόταν να γίνει άνθρωπος — λεοπαρδάλη, έμπαινε στην παρακείμενη ζούγκλα, όπου τον περίμεναν οι «έκπαιδευτές» του που τον κτυπούσαν άνε λέλητα με ξερά κλαδιά παντού, ώσπου το κορμί του γινόταν όλκληρο μιά πληγή. Τον έγκυμαιζαν να τρέχει σε μεγάλη απόσταση, κουδανώντας στον άμο του ένα κορμό δέντρου, που το βάρος του αντιστοιχούσε σ' εκείνο ενός ανθρώπου. Πάντα με τον κορμό στη γάχη, έπρεπε να μάθει να περπατά πάνω σε κλαδιά, ενώ οι «έκπαιδευτές» του τον έδιχναν βέλη. Κι' αν ο νεοφώτιστος τραυματιζόταν ή σκοτωνόταν, αυτό σήμαινε, άπλούστατα, ότι δεν ήταν ούτε γενναίος ούτε σέβητος κι' άρα δεν έκανε για άνθρωπος — λεοπαρδάλη.

Τότερα, ο νέος μάθαινε να χρησιμοποιεί το μαχαίρι και να μιμείται τις φωνές διαφόρων θηρίων. Άφου, τέλος, περνούσε όλη αυτή την έγκύμανση, έπρεπε ν' άρχίσει να σκοτώνει, για να συνήθισι το χέρι του. Και το πρώτο θύμα του ύποψηφιου ανθρώπου — λεοπαρδάλης, που το ύποδεικνυαν οι «έκπαιδευτές» του, ήταν συνήθως ή ίδια του ή... μητέρα ή ή γυναίκα του ή ο άδελφός του, ώστε μαζί με ένα τέτοιο, δικό του πρόσωπο, να σκοτώσει μέσα του και το παρμικρό ήχνοσ οίκτου. Τότερα άπ' αυτή την τελική δοκιμασία, γινόταν πιά Βά Χοκοχό ή Άνιότο, όπως συνήθιζαν ν' άποκαλούν τους ανθρώπους — λεοπαρδάλεις σ' αυτή την περιοχή.

ΕΝΙΚΑ, τα έγκληματα των ανθρώπων — λεοπαρδάλεων, είτε γίνονταν για την είσοδο στην άργάνωση είτε για την παραμονή σ' αυτή, δεν ήταν αποτέλεσμα ψυχρής αποφάσεως, παρ' όλη τη φοβερή προπαίδευση. Ο άνθρωπος — λεοπαρδάλη διαπραττόντας τους φόνους, που του επέβαλλε ή άργάνωση, βρισκόταν συχνά κάτω από την έπιδραση ενός είδικου άφειψήματος. Το ποιο άυτό περιείχε χυμούς από τη ρίζα της εβόκας, ενός πολύ σπάνιου φυτού, από τα φύλλα της ελάγγας, ενός άλλου ακόμα πιο σπάνιου φυτού κι' από λυωμένη άνθρωπινη σάρκα. Το πρώτο συστατικό έγγυόταν σωματική δύναμη, το δεύτερο γενναιότητα και το τρίτο σκληροκαρδία. Κατά τις άποστολές τους, οι άνθρωποι — λεοπαρδάλεις φορούσαν τομάρια του θηρίου, που έφεραν το όνομά του, μάσκες καμωμένες από έπεξεργασμένο φλοιό δέντρου, έβαφαν το κορμί τους, με όχρα και περνούσαν στα πόδια τους είδικά ξύλινα σαντάλια, που άφηναν το άποτόπωμα του πέλματος του θηρίου, για να έξαπατούν έτσι εκείνους που μετά το έγκλημα θα ήθελαν να τους κυνηγήσουν.

Η ΥΠΕΡΠΕΝΙΚΙΛΛΙΝΗ ΚΟΤΑΤΡΟΠΩΝΕΙ ΤΟΝ «ΕΠΙΧΡΥΣΟ» ΣΤΑΦΥΛΟΚΟΚΚΟ

1960. Ο χρόνος που πέρασε, είναι στην ιστορία των σταφυλόκοκκων, μιά από τις δυναμικότερες «φυλές» βακτηρίων, ότι άπηρξε το έτος 732 μ. Χ. για τη Γαλλία, όταν ο Κάρολος Μαγνός σταμάτησε τους Άραβες στο Πονατιέ. Ο νικητής, αέτη τη φορά, όνομάζεται Έρνστ Μάρις Σαίν, είναι διάσημος βιοχημικός κι' ή νίκη του φέρει το σιδηλλικό προσωνύμιο BRL — 1241.

Πρόκειται, λοιπόν, για τόσο σπουδαία νίκη; Ναι. Το BRL — 1241, ένα είδος υπερενικιλλίνης, σήνέτριψε την τρομερή άνθεκτικότητα που οι πιο έπικίνδυνοι σταφυλόκοκκοι έξακολουθούσαν να παρουσιάζουν στα άλλα αντιβιοτικά. Πράγματι, έδω κι' άρκετά χρόνια, είχε διαπιστωθεί, ότι πολυάριθμες περιπτώσεις σταφυλοκοκκιάσεως δεν έπηρεάζονταν καθόλου από τα φάρμακα, που εισήγαγε στην έπιστήμη ή έφεύρεση του Φλέμινγκ.

Ίδιαίτερα δυνατή ήταν ή αντίσταση ενός σταφυλόκοκκου, που είναι γνωστός με το έπίθετο «έπιχρυσος», έξ αιτίας του χρώματος που παίρνει κάτω από το μικροσκόπιο. Επί πέντε περίπου χρόνια, αυτός ο σταφυλόκοκκος έδέβοσκε με άπεριόγραπτη έπιμονή μέσα στα άμερικανικά νοσοκομεία, προκαλώντας δοθητικές συγχά πολύ σοβαρές, που κανένα αντιβιοτικό δεν μπορούσε να τις άντιμετωπίσει. Ο κίνδυνος, κατά τους τελευταίους μήνες, είχε πάρει τέτοια έκταση, σε ώριμα νοσοκομεία, ώστε έγινε δημόσια σύσταση από τους είδικούς: «Μη πηγαίνετε στα νοσοκομεία χωρίς σοβαρή άρρώστεια. Κινδυνεύετε να πέσετε θύματα του έπιχρυσου σταφυλόκοκκου!»

Η πενικιλλίνη, αντίθετα προς τις σουλφamidες, δεν καταστρέφει τα βακτήρια. Άπλως τα φυλακίζει, πραγματοποιώντας ένα χημικό μπλοκάριμά τους, που τους κόβει την ανάπτυξη και την αναπαραγωγή. Τάχαουν, όμως, περιπτώσεις, που το μπλοκάριμα αυτό έξουδετερώνεται από το σταφυλόκοκκο, χάρη στα ένζυμα που έξαπολούνται άπ' αυτόν.

Ποιά άπήρξε, λοιπόν, το κατώρθωμα του δόκτορος Σαίν; Άπλούστατα, ή παρασκευή μιάς πενικιλλίνης, που πραγματοποιεί άπαραβίαστο μπλοκάρισμα των βακτηρίων. Η κλειδαριά της καινούριας αυτής φυλακής είναι άδύνατο να άνοίξει με τα κλειδιά των ενζύμων και ν' άπελευθερωθεί έτσι το βακτήριο.

Τά άποτελέσματα από τις κλινικές δοκιμές που έγιναν με την υπερενικιλλίνη του δόκτορος Σαίν, στάθηκαν πολύ θεαματικά.

Τάχαρει, έξ άλλου, στη μέση κι' ένα ακόμα αξιοσημείωτο γεγονός. Έχει διαπιστωθεί, δηλαδή, ότι τα φυλετικά χαρακτηριστικά των σταφυλόκοκκων που έχουν άποδηθεί στην έξαπατούν έτσι εκείνους που μετά το έγκλημα θα ήθελαν να τους κυνηγήσουν.

ΜΠΟΡΟΥΜΕ ΝΑ ΠΡΟΛΑΜΒΑΝΟΥΜΕ ΤΙΣ ΧΕΙΜΩΝΙΑΤΙΚΕΣ ΑΡΡΩΣΤΕΙΕΣ;

Ναι, αν παίρνει κανείς τις προφυλάξεις που συνιστά η επιστήμη κι' αν ο γιατρός επεμβαίνει εγκαίρως, για να «διορθώσει» μερικές έλλειψεις, που ανοίγουν από μέσα τις πόρτες του οργανισμού στα μικρόβια.

ΤΟ «ΣΜΟΓΚ» ΕΙΝΑΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΟ ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ

Οι αρρώστιες του καλοκαιριού έχουν κύριο στόχο τους το πεπτικό σύστημα. Έκείνες του χειμώνα, απεναντίας, κάνουν την πρώτη εμφάνισή τους στο λαιμό και στη μύτη κι' απ' αυτό τό... χολ του αναπνευστικού συστήματος προχωρούν κατόπιν από τους πύθες εσωτερικούς μαιάνδρους του, δηλαδή ως τις πνευμονικές κυψελίδες, όπου περάσουν από τις διακλαδώσεις των βρόγχων. Έτσι τα συνάγια και τα απλά κρυολογήματα, οι φλογώσεις του λάρυγγος και οι ερεθισμοί της τραχείας ακολουθούνται από τις βρογχίτιδες, τις πνευμονίες και τις βρογχοπνευμονίες.

Βακτήρια γνωστά ανέκαθεν στην επιστήμη, καθώς και ιοί, που η φυσιογνωμία τους δεν έχει ακόμα αποσαφηνιστεί από τους ερευνητές, είναι οι κακοποιοί που δημιουργούν αυτές τις θλιβερές ιστορίες μέσα στο αναπνευστικό σύστημα. 'Ανάμεσά τους, δεν λείπουν φυσικά οι ιοί της συνηθισμένης κι' αναπόφευκτης κάθε χειμώνα γρίπης.

Η δράση όλων τους ενοείται κι' ενθαρρύνεται από ένα σωρό παράγοντες, που μπορούν να χωριστούν σε δυο κατηγορίες. Στην πρώτη, την προσκηνηκή, ανήκουν οι συνθήκες του εξωτερικού περιβάλλοντος, που είναι καταφάνες. Στην άλλη, την παρασκηνηκή, υπάγονται οι ενδοοργανικοί παράγοντες, που μπορεί να τους διακρίνει μονάχα καλά εξηχημένο μάτι γιατρού.

Αναλυτικά, τώρα. Στην πρώτη κατηγορία, είναι το κρύο κι' η υγρασία κι' όλα τα στοιχεία του τοπικού κλίματος με τις μετεωρολογικές του διαταραχές και διακυμάνσεις, καθώς και τα στοιχεία του λεγόμενου μικροκλίματος, δηλαδή του περιβάλλοντος του σπιτιού και της εργασίας, όπως η σκόνη, ο βαθμός καθαριότητας του αέρα, το ποσοστό Ήλιου κλπ.

Στη δεύτερη κατηγορία, είναι οι φυσικές εναλλαγές που υφίσταται ο ρυθμός των οργανικών λειτουργιών εξ αιτίας της εποχής, ή μείωση του τόνου των έσω εκκρίσεων κι' ιδιαίτερα των ιδρωτοποιών, των υποφυσιακών και των επινεφριδικών, ή έλλειψη αναγκαίου ποσοστού βιταμινών κι' οι αντίστοιχοι από την αλλαγή του διατολογίου.

ΕΧΟΝΤΑΣ όλα αυτά υπ' όψιν μας, καταλήγουμε στην ακόλουθη λογική σκέψη: Αν όλα τα άτομα κινδυνεύουν να αρρωστήσουν μια και υπάρχουν τα μικρόβια κι' οι εξωτερικές συνθήκες που τα ενοούν, ο κίνδυνος, όμως αυτής διαβαθμίζεται ανάλογα με τις οργανικές προϋποθέσεις που υπάρχουν μέσα σε κάθε άτομο. Δεν έχουν, λοιπόν, όλοι οι άνθρωποι της ίδιας πιθανότητας ν' αρρωστήσουν κατά τον χειμώνα, έστω κι' αν υποθέταμε ότι λαβαίνουν τα ίδια προφυλακτικά μέτρα.

Έτσι, μια προνοητική εξέταση των «προσωπικών» προϋποθέσεων μπορεί να αποβεί εξαιρετικά ωφέλιμη. Σ' ένα άτομο, λόγω χάρη, θα πρόκειται να διορθωθεί μια κατάσταση άναμιας. Σ' ένα άλλο, να αποκατασταθεί ή διαταραγμένη ισορροπία του νευρικού συστήματος. Σ' ένα τρίτο, να αντιμετωπισθεί μια δρομική ανεπάρκεια ή μια διαφυγή βιταμινών. Σ' ένα τέταρτο, να τονωθεί η καρδιά ή να χαλιναγωγηθεί μια τάση προς το άσθμα.

Το κρύο παίζει πρωτεύοντα ρόλο στη χειμερινή παθολογία, πρά πάντως εκτίθεται κανείς στη υγρασία και στον άνεμο, που συντελούν ιδιαίτερα στη μείωση της σωματικής θερμότητας. Σ' αυτή

Αυτό "Αγγλοι συναντώνται στο δρόμο:

— Τί σου συμβαίνει Τζών; φωτά ο πρώτος. Σε βλέπω με πένθος...

— Σκοτώθηκε πρό ήμερών η γυναίκα μου, απαντά ο Τζών. Είχε πάει για ιαπασία και το έλλογο την έριξε κάτω. Έμεινε στον τόπο.

— Συμπλητήρια. Μήπως το έλλογο δεν θα το ήθελες τώρα. Θα επιθυμούσα να το αγοράσω.

— Δυστυχώς, δεν μπορώ. Σκοπεύω να ξαναπαντρευθώ!

— Όρες, όρες, σκέπτομαι ότι με παντρεύτηκες γιατί κληρονομούσα 10.000 λίρες από τον θείο Κόστα.

— Μην λες ανοησίες. Δεν με μέλει διόλου από ποιόν τις κληρονομήσεις!...

την περίπτωση, σχεδόν κατά κανόνα, ξεοπούν τα συνάγια, δύνονται οι ρευματισμοί και γίνονται πιο έντονες οι νευραλγίες κι' οι μυϊκοί πόνοι. Το κρύο, σε συνδυασμό ιδίως με την υγρασία, αυξάνει την παθογόνο δυναμικότητα των μικροβίων και, παράλληλα, μειώνει την ανθεκτικότητα των οργανικών ιστών που προσβάλλονται από αυτά. Συχνά, μάλιστα, δεν χρειάζεται να επιδράσει το κρύο σε μεγάλη επιφάνεια του σώματος. Άρκει να εκτεθεί μια περιορισμένη ζώνη, για να εκδηλωθεί κατόπιν το κακό σε μεγάλη έκταση. Λόγου χάρι, μια ψύξη στην κοιλιακή χώρα, είναι ικανή να προκαλέσει ζημιά στις... αμυγδαλές. Έξ' άλλου, μια κάθοδος από το κρεβάτι με γυμνά πέλματα σε ψυχρό δάπεδο, μπορεί να υπογραμμίσει από ένα ξαφνικό φτάρνισμα, προοίμιο κρυολογήματος. Άλλα παραδείγματα περιτεύουν. Ο καθένας καταλαβαίνει εύκολα, από την ίδια του την πείρα, ότι το ντύσιμο τον χειμώνα πρέπει να είναι καλά κατανεμημένο στο σώμα.

Η όμιχλη κι' η ψιλή, κρύα βροχή είναι από τους χειρότερους συμμάχους του κρύου. Τα παγωμένα σταγονίδια, είναι ικανά να διεισδύσουν, περνώντας από τους βρόγχους, ως τις πνευμονικές κυψελίδες. Έχει μπορεί να προκαλέσουν άσχημες ιστορίες, ιδίως σε γερασμένα άτομα ή σε καρδιοπαθείς. Το καλύτερο προφυλακτικό μέσο για τη μύτη και το λαιμό, σ' αυτή την περίπτωση και γενικά όταν κυκλοφορεί κανείς στον παγωμένο αέρα, είναι μια μάλλινη εσάρπα. Το πλεχτό αυτό ενεργεί σαν θερμικός μετατροπέας του εισπνεόμενου αέρα και, παράλληλα, σαν φίλτρο εναντίον των μικροβίων που είναι πιθανό να μετεωρίζονται πάνω στα σταγονίδια.

Μια πολύ χειρότερη προϋπόθεση είναι όταν η όμιχλη εμποδίζει τη διάλυση του καπνού, που βγαίνει από τις τσιμινιέρες των εργοστασίων, από τα αυτοκίνητα κι' από τις καπνοδόχους των σπιτιών. Η καπνιά, που ανασπνέει κανείς έτσι, έχει ποικίλους βαθμούς τοξικότητας και, στην ελαφρότερη περίπτωση, αποτελεί σοβαρό ερεθιστικό παράγοντα των αναπνευστικών οδών.

Σ' ΑΤΤΟ το σημείο, ο λόγος έρχεται σε αναπόφευκτη επαφή με το πολυθρόλο θέμα του «σμογκ», δηλαδή των υποπροϊόντων, που αναδίδονται από τις μηχανές στην ατμόσφαιρα των αστικών κέντρων. Το θέμα αυτό, για το οποίο χύθηκε άφθονο τυπογραφικό μελάνι, ξαναγίνεται τώρα επίκαιρο. Γιατί, στην πράξη, έχουν γίνει πολύ λίγα, ακόμα και στις πιο πολιτισμένες χώρες, για την απομάκρυνση της ατμοσφαιρικής των μεγάλων κέντρων από τα καυσαέρια, παρ' όλες τις υποδείξεις των διεθνών συνεδρίων και την άσχημη κατάσταση του τόπου.

Πραγματικά, έχει σημασία πια η ώρα να κωδικοποιηθούν τα μέσα, με τα οποία πρέπει να αποφεύγονται, ιδίως κατά τον χειμώνα, οι κίνδυνοι που περιλαμβάνονται στα «εμμένα» καυσαέρια της ατμοσφαιρας. Πρέπει, από εδώ και πέρα, στις μεγάλες πόλεις, να μπορεί κανείς να ανοίγει το παράθυρό του το πρωί για να παίρνει πράγματι καθαρό αέρα κι' όχι για να μπαίνει στο σπίτι του ερεθιστικές ούλες.

ANGELO VIZIANO

ΤΟ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΡΩΘΗΣΕΩΣ NORMAN ΝΤΗΝ

Ο Πέπλος του μυστηρίου γύρω από μιαν άπιστευτη ιστορία.

Ο κ. ΑΓΓΕΛΟΣ Γιούχας, καθηγητής στην Ήρακλεια Σερρών, μας έστειλε την ακόλουθη επιστολή:

Άξιότιμε κ. Διευθυντά,

Είμαι θαυμάσια συγκινημένος που επικοινωνώ μαζί σας δια της παρούσης μου επιστολής. Σας εκφράζω τα θερμά μου και ειλικρινή συγχαρητήρια δια το έργο σας και εύχομαι ολοψύχως κάθε επιτυχία εις το περιοδικό σας. Με το θάρρος ότι είμαι αναγνώστης του «Κόσμου» σας ζητώ να θέσετε εις την διάθεσίν μου κάθε στοιχείον το οποίον έχετε σχετικά με ένα δημοσίευσή σας, καθ' όσον έρευνώ προσωπικώς επί της ιδίας υποθέσεως. Συγκεκριμένως, εις το τεύχος 84 σελ. 48 υπό τον τίτλον «Μια άπιστευτη ιστορία» δίδετε τα στοιχεία μιας έφευρέσεως του κ. Νόρμαν Ντήν και δίδετε την υπόθεσιν ότι σ' ένα προσεχές τεύχος θα σας δοθή η εύκαιρία να περιγράψετε διεξοδικότερα την εκπληκτική αυτή έφεύρεσιν που ανατρέπει την κλασική μηχανική. Όστόσο καίτοι παρήλθεν αρκετός χρόνος δεν έχω γράψετε τίποτε. Θα σας παρακαλούσα λοιπόν και θα σας ήμουν ευγνώμων αν με ενημερώνατε σχετικώς με το προσεχές ταχυδρομείον ή μέσω του περιοδικού σας.

Μετά πάσης τιμής
ΑΓΓΕΛΟΣ ΓΙΟΥΧΑΣ

Ο ειδικός συνεργάτης μας απαντά τα εξής:

ΠΑΡΑΓΜΑΤΙΚΑ, πέρασε αρκετός καιρός από τότε που, για πρώτη φορά στην Ελλάδα, επιστημονικά την έφεύρεση Ντήν. Δεν επανήλθαμε πάνω σ' αυτό το θέμα, ΑΛΛ' αυτό δε σημαίνει ότι το ξεχάσαμε. Το ενδιαφέρον των αναγνωστών μας θα ήταν αρκετό για να μās το υπενθυμίσει. Λάβαμε πολλές επιστολές και τηλεγραφήματα σχετικά με την άπιστευτη ιστορία του αυτόδιδακτου κ. Νόρμαν Ντήν και είχαμε υποσχεθεί μια διεξοδική μελέτη για την έφεύρεσή του. ΑΛΛ' όπως θα ιδούμε πιο κάτω, η υπόθεσις έχει περιπλοκή.

Τον περασμένο Ιούλιο, από έναν ανταποκριτή μας στις Ήνωμένες Πολιτείες και από τον ξένο επιστημονικό Τύπο πληροφορηθήκαμε τη χορήγηση ενός διπλώματος ευρεσιτεχνίας από το Πέιτεντ Όφφισ της Ουάσιγκτον για ένα έπαναστατικό σύστημα προώθησης (δημοσίευσης) παραπλεύρως μια φωτοτυπία της πατέντας). Έφευρέτης ήταν κάποιος κ.

Νόρμαν Ντήν, όνομα τελείως άγνωστο στους επιστημονικούς και τεχνικούς κύκλους (που σήμερα έχει γίνει πασίγνωστο).

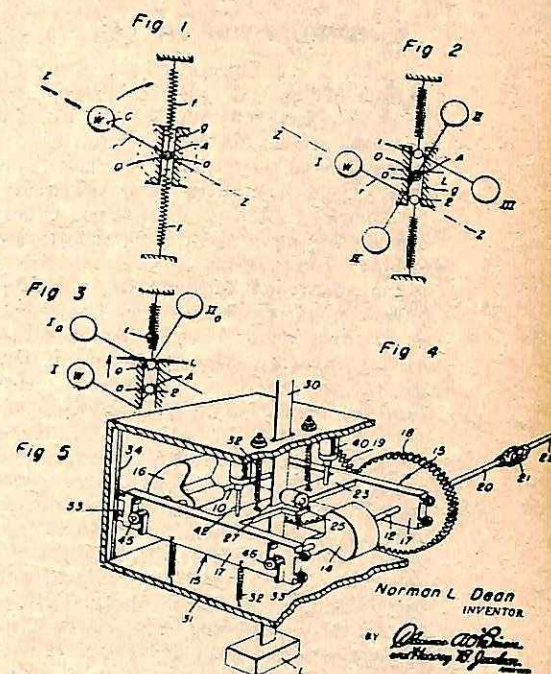
Σύμφωνα με τα στοιχεία της έφευρέσεως, είναι δυνατόν να μεταβάλουμε μια μηχανική περιστροφική κίνηση σε κίνηση «ήδύραμη» (δηλ. παλινδρομική) αλλά και τα περίεργον τρόπο: Αυό «ΕΚΚΕΝΤΡΕΣ» μάζες που κινούνται με κινήσεις αντίθετες στο έσωτερικό ενός πλαισίου αναπτύσσουν μια ενέργεια περιστροφική. Μετακινώντας το κέντρο της περιστροφής, σε μια ώριμένη χρονική στιγμή του κύκλου, προτού ή αντίδραση, αντισταθμίσει τη δράση, δηλαδή προτού ξαναπέσουν οι μάζες, είναι δυνατόν να εξοικονομήσουμε την άνωφερική τους ενέργεια και να την μεταβιβάσουμε στο πλαίσιο που ανυψώνεται έλαφρά χάρη σ' ένα έξυπνο μηχανισμό.

Επίσης είναι δυνατόν ν' αποφύγουμε την απόλωση της ενέργειας που προκαλείται από την πτώση των μαζών, χάρη σ' έναν ηλεκτρομαγνητή που αποσυνδέει τις κινήσεις ακτίνες που συγκρατούν τις μάζες στο πλαίσιο. Μόλις οι μάζες επανέλθουν στο ανώτερο τμήμα της τροχιάς τους, συνδέονται και πάλι με το πλαίσιο, το οποίο ανυψώνεται λίγο ακόμα. Και ούτω καθεξής. Το πλαίσιο λοιπόν, ανυψώνεται βαθμίδων και η ταχύτητα της ανυψώσεώς του είναι ανάλογη με την ταχύτητα περιστροφής των εκκέντρων μαζών.

Η πρωτοτυπία της έφευρέσεως συνίσταται στην επέμβαση μεταξύ της δράσεως και της αντιδράσεως. Η κλασική μηχανική δεν προβλέπει παρόμοια επέμβαση.

Η γνώμη των ειδικών υπήρξε — και είναι — κατηγορηματική: Δεν είναι δυνατόν να μετατρέψουμε μια περιστροφική κίνηση σε κίνηση «ήδύραμη» χωρίς έξωτερικό στήριγμα (σύμφωνα με τα στοιχεία της έφευρέσεως ή συσκευή δόκιμη, η οποία ν' ανυψωθεί στηριζόμενη στο ίδιο το πλαίσιο της, πράγμα φαινομενικά παράλογο). Επίσης άνηκτική γνώμη εξέφρασαν αρχικά και οι έμπειροι γνώμονες της NASA (έθνικής υπηρεσίας αεροναυτικής και διαστήματος).

ΑΛΛ' η χορήγηση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας μεταβάλλει την κατάσταση. Το Πέιτεντ Όφφισ της Ουάσιγκτον είναι γνωστό για την αυστηρότητά του. Τα διπλώματα χορηγούνται έπειτα από εξονυχιστικό έλεγχο — απόδειξη, ή περίπτωση του κ. Ντήν που είχε υποβάλει τα σχέδιά του το 1956 και πήρε το δίπλωμα μόλις το περασμένο καλοκαίρι.

Εκτός αυτού, η μεγάλη αμερικανική φίρμα Ουέσλεϊ Έντζινιφρινγκ δοκίμασε τη συσκευή και διαπίστωσε πως όταν τεθεί σε κίνηση χάνει βάρος, πράγμα που σημαίνει ότι ανυψώνεται. Η άπατη από κλείεται, έφ' όσον η έταιρεία πειραματίσθηκε με μηχανήματα που κατασκεύασαν οι μηχανικοί της επί τη βάση των σχεδίων του διπλώματος και όχι με το μηχανήματα που είχε κατασκευάσει ο ίδιος ο κ. Ντήν.

Μετά τη χορήγηση του διπλώματος έφτα μεγάλες ιδιωτικές έταιρίες αρχισαν να ενδιαφέρονται για την έφεύρεση. Ένδιαφέρθηκε ακόμα και η πάνσοφη και παντοδύναμη NASA, οι έμπειροί γνώμονες της οποίας είχαν αποφανθεί ότι «η συσκευή δονείται ισχυρώς αλλά δεν ανυψώνεται! Αλλά, όπως ήταν φυσικό, περιέπλεξαν την υπόθεσις. Πέπλος σιγής έκλυψε την έφεύρεση, το Πέιτεντ Όφφισ έλαβε εντολή να μη δίνει αντίγραφα και διευκρινήσεις επί του διπλώματος, ακόμα και ο κ. Νόρμαν Ντήν άρχισε ν' αποφεύγει συστηματικά τους δημοσιογράφους.

Τι κρύβεται πίσω απ' όλα αυτά; Κανείς δεν έχει άκριβως. Αν η έφεύρεση έχει αξία — και όλες οι ένδειξεις ενισχύουν αυτή την άποψη — είναι προφανές ότι το έπαναστατικό αυτό σύστημα προώθησης θα έχει τεράστια σημασία για διαστημικές έρευνες. Αυτό έξηγει και τη μυστικότητα που την περιβάλλει από τα πρώτα της βήματα.

Προς το παρόν, ο πέπλος του μυστηρίου που καλύπτει την υπόθεσις, δε μās έπέτρεψε να συγκεντρώσουμε τ' απαραίτητα στοιχεία για μια πλήρη μελέτη. ΑΛΛ' είμαστε εξ' ύψους περιεργοί με τους αναγνώστες μας. Θα παρακολουθήσουμε την υπόθεσις Νόρμαν Ντήν και θα γράφουμε σχετικά σε πρώτη ευκαιρία. Λίγη όπομονή.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ: ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛ. 13

ΜΕΤΑ τη δολοφονία του Φράγκου, ο Μωάμεθ Β' πήρε στο χασέμι του τη χήρα του Λουκά και τα τρία άρσενικά του παιδιά που τα κατέταξε στο τάγμα των Γεντισάρων. Η χήρα του Φράγκου, η ωραιότερη κόρη του αθένου Μουχλίου 'Ασάνη, η περίφημη Μουχλιώτισσα, γίνθηκε ήρωας μιας άλλης τραγωδίας.

Στο παλάτι του Μωάμεθ Β', που ωδηγήθηκε η χήρα του Φράγκου, υπηρετούσε ως ξυποστής του ο Γεωργίος 'Αμοιούτζης. Λόγιος εκλεκτός, πήγε μαζί με το Βυζαντινό αυτοκράτορα 'Ιωάννη Η' Παλαιολόγο στην 'Ιταλία για να συμφωνήσουν την ένωση ορθόδοξου και καθολικής εκκλησίας. Αργότερα εγκαταστάθηκε ο 'Αμοιούτζης στην Τραπεζούντα, όπου κατέλαβε το αξίωμα του πρωτοβεστιάριου στην αυλή του αυτοκράτορος Δαυίδ Κομνηνού. Φαίνεται, όμως, ότι πρόδωσε τον ήγεμόνα του και συνετέλεσε στην άλωση της Τραπεζούντας από το Μωάμεθ Β', ο οποίος, εδωκονομώντας, τον κάλεσε στην Κωνσταντινούπολη και του έδωσε εξαιρετική θέση στην αυλή του, όπου άποκτησε μεγάλη επιρροή σοφού.

Στο χαρέμι, λοιπόν, του Σουλτάνου γνώρισε ο 'Αμοιούτζης την πεντάμορφη χήρα και κυριεύθηκε από παρόμοιο έρωτα για τη Μουχλιώτισσα και πάθος, ώστε έγραψε δυο έρωτικά ποιήματα γεμάτα λυρισμό, που αποδεικνύουν πόσο δυνατά κτύπησε με τα βέλη του ο έρωτας τον απεγνωσμένο, ευμόρφον, επιτήδειον ύψηλον και εις το δοξάρι θανυσσάν 'Αμοιούτζη, όπως τον περιγράφει ο Δωρόθεος Μονεμβασίας στον χρονολόγο του 'Βιβλίου Ιστορικών. 'Ενετίησι 1681 σελ. 109).

Βέλη εκ των όμμάτων σου βάλλουσι τὰς καρδίας.
Βαβαί των θεωμένων σοι οι δι' όμωσ (άγαπώσι.
και χαίρουσι φλεγόμενοι, φιλούσι τε (τρωμένοι.
Φεύ! οίον έρωτα γεννάς, φεύ! οίον πό (θον τίκτεις!

★
Είς οίκον είδον σε ποτε κάτωθεν εκ (του κήπου,
και τη σκιή τοίς όμμασι σου προϊόν (τον ήλθον
και θάμβος έσχε με εύθυσ και πόθος (σύν εκπλήξει.
Φεύ! οίον φέρεις έρωτα, η νίκας οίας (τρέφεις!

Για την ένωση, όμως, του 'Αμοιούτζη με την ώραία χήρα παρουσιάζετα ένα σοβαρό κώλυμα, η διαρρηξη της νόμιμης σύζυγού του. Ο πανίσχυρος, όμως, φίλος του Σουλτάνου φαντάστηκε ότι η ορθόδοξη εκκλησία θα έτρομοκρατείτο και θα έκλυσε το γάμο. 'Αλλά ο τολμηρός πατριάρχης 'Ιωάσαφ (1464 — 1467) αρνήθηκε να επιμένει στην παράνομη ένωση και να του δώσει το ζητούμενο διαζύγιο άπο την πρώτη σύζυγό του.

Ο έρωτευμένος 'Αμοιούτζης, ώργισμένος ζήτησε από το Σουλτάνο να επέμβει. 'Αλλά η ένεργεια του Μωάμεθ απέτυχε, γιατί ο ήθικος πατριάρχης εξακολουθούσε να επιμένει στην άρνηση. Ουκόμενος ο Μωάμεθ για την άτμηση του, τον μὲν πατριάρχη καθαίρεσε, άφου προηγουμένως, για να τον γελοιοποιήσει, του έκοψε τα

γένεια του, το δε εκκλησίαρχη Μανουήλ, που κι' αυτός αρνήθηκε να συμμορφωθεί με τη σουλτανική του επιθυμία, διέταξε και του έκοψαν τη μύτη.

Στην άπελπισία του, ο 'Αμοιούτζης φρόντισε ν' ανεβάσει στον πατριαρχικό θρόνο ένα τυφλό όργανό του, ο όποιος άμέσως εκύρωσε το διαζύγιο και νομιμοποίησε την άσεμνη ένωση του με τη Μουχλιώτισσα. 'Αλλά ο άθρησκος δίγαμος τιμωρήθηκε για τη διαγωγή του. 'Ενώ μιά μέρα έπαψε ξάδια, ξαφνικά, πέθανε ατελειώσας οίκτώς την παράνομη ζωή του, όπως γράφει η «Πατριαρχική Ιστορία» στην «Τουρκοκρατία» του Μαρτίου Κρουσίου σελ. 122.

Με την τραγική αυτή περιπέτεια λήγει η Ιστορία του Οίκου 'Ατζαγιόλων στις 'Αθήνας και έκτοτε στην 'Ακρόπολη της Παναγίας 'Αθηνιώτισσας ο θάνατος μονεζίνης, προσεύχεται πάνω στον Παρθενώνα.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΙΡΟΦΥΛΛΑΣ

Η ΠΑΡΑΚΜΗ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΗΣ ΦΡΕΝΟΛΟΓΙΑΣ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ: ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛ. 20

παιδιών της βασιλίσσας Βικτωρίας! Τον ίδιο χρόνο, η λαίδη Τσάρτσιλ φέρνει το άγρoάκι της που λεγόταν Ουίνστον σ' ένα διάσημο φρενολόγο του Λονδίνου. Ο μέλλον πρωθυπουργός της νίκης υποβάλλεται στα συνθησμένα ψηλαφήματα:

— Αυτό το παιδί, λέει επιφυλακτικά ο φρενολόγος, θα έχει την ικανότητα ν' αντιμετώπιζει τις παράξενες καταστάσεις και να πετυχαίνει αυτό που θέλει δίνοντας την έντοπωση ότι υποχωρεί στις αξιώσεις των αντιπάλων του!

★
ΦΡΕΝΟΛΟΓΟΙ όπως ο Γκάλ, ο Σπουρτσάιμ, ο Κόμπ, ο Μπρουσαί, ήταν άληθινοί επιστήμονες, υπό την έννοια ότι προσπαθούσαν πάντα να διαφυλάξουν τον επιστημονικό χαρακτήρα της φρενολογίας ως κλάδου της Ιατρικής. 'Αλλά δεν μπορεί να ειπωθεί το ίδιο και για τους περισσότερους όπαδοούς τους. Πολλοί ωρίς οι έρασιτέχνες, οι τυχοδιώκτες και οι άπατεώνες κατέκλυσαν το έπάγγελμα. Στόν Καναδά και σε ώρισμένες πόλεις της 'Αμερικής η φρενολογία κατάντησε να γίνει άρμοδιότητα... των μπαμπέρηδων που ψαχούλευαν τα κεφάλια των πελατών τους και μοίραζαν κρανιολογικές συμβουλές με μιά πρόσθετη επιβάρυνση στο τιμολόγιο του εξορίσματος! Στην Εύρώπη ύπηρχαν «φρενολόγοι» που έδιναν συμβουλές... δι' αλληλογραφίας!

'Αλλά η παρακμή της φρενολογίας στα τέλη του περασμένου αιώνα αντιπροσώπευσε σε μιά βαθμιαία εξαπάτηση της άπο τους άληθινούς επιστήμονες. Η πρόοδος των άνατομικών μελετών κατέρριψε μιά-μιά τις υποθέσεις του Φράντς Γκάλ. Οι φυσιολόγοι κατέληξαν να παραδεχθούν ότι ο εγκέφαλος δεν άσκει καμμία πίεση στο κρανίο και συνεπώς οι κρανιοκές εξογκώσεις δεν έχουν καμμία σχέση με τα διάφορα κέντρα του εγκέφαλου.

Χωρίς την άνατομική της βάση, η φρενολογία δεν άξιζει τίποτα. Οι γιατροί την εγκατέλειψαν όριστικά στις άρχές του 20ού αιώνα. Μόνο μερικοί τσαρλατάνοι εξακολουθούσαν να εξαπατούν τους άφελείς ως το 1930. περίπου.

Όστόσο, κάτι έμεινε άπο την παράξενη αυτή ψευτοεπιστήμη, κάτι που ώφέλησε άνυπολόγιστα τις Ιατρικές έρευνες: η ιδέα ότι ο εγκέφαλος είναι η έδρα σαφώς έντοπισμένων ιδιοτήτων. Οι σύγχρονοι γιατροί π.χ. ξέρουν ότι το κέντρο της λαλιάς βρίσκεται σε όρισμένο λωβό του εγκέφαλου, όπως και τα κέντρα των διαφόρων αισθήσεων κτλ. Οι θεωρίες του Γκάλ, ξεπερασμένες σήμερα, έδωσαν μιάν ώθηση στις έρευνες προς αυτή την κατεύθυνση.

'Αλλά και ο πρόδρομος του Γκάλ, ο περίφημος Λαθατέρ, δεν ξεχάστηκε έντελώς: Η φυσιογνωμική εξέλιχθηκε στη σύγχρονη «χαρακτηρολογία», που είναι πολύ της μόδας σήμερα. Οι σύγχρονοι χαρακτηριστικοί καθώρισαν με επίπονες στατιστικές έρευνες τη σχέση μεταξύ του σχήματος του προσώπου — και κάποτε όλoκληρου του σκελετού — και των διαφόρων χαρακτηριστικών τύπων. 'Ετσι γεννήθηκε η επιστήμη της ψυχομορφολογίας. Βλέπουμε, λοιπόν, ότι σήμερα η επιστήμη παραδέχεται και πάλι πως ύπάρχει μιά σχέση άνάμεσα στα έξωτερικά χαρακτηριστικά του κεφαλιού και στις ψυχολογικές τάσεις. Ο Δρ. Γκάλ άπατήθηκε στις λεπτομέρειες άλλ' η κεντρική του ιδέα παραμένει. Κανείς δεν πιστεύει πιά στους κρανιακούς ύβους, άλλά ποιός ξέρει που θα καταλήξει κάποτε η ψυχομορφολογία, κατ' εθελιν άπόγονος της άείμνηστης φρενολογίας; EDMOND BARCILON

ΤΟΥ ΠΡΟΔΟΤΗ Η ΠΛΗΡΩΜΗ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ: ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛ. 29

την ύπαιρ! 'Ασπρα γυρεύει; 'Ας πάρε, άσπρα!

Κι' ο κατενός οίχνει πέρα τη φλόκατα κι' είν' άγριος έτσι, φοβερός. 'Ενα κοντόγιομο σακκούλι στο πλευρό του κρέμεται. Χώνει το χέρι ο κατενός, θγάνει φουχτες άσημένια γρόσια, και τα χώνει στα κεφάλια άπάνου των παλληκαριών, με κυκλωτό ένα κίνημα, σαν το γεωργό που σπέρνει. 'Αγριο τρικύμισμα στη σύναξη, σά να τη δέρναν άνέμοι έχθρικοί σμιγμένοι σε φουχτήν άνεμοζάλη. Σά νάπεφτε καντό μολύδι άπάνου τους λιχνιστό. φυλάγονται τα παλληκάρια να μὴν άγγιχτούν άπο τα μολαμένα γρόσια του προδότη πληρωμή. Καλ ποίος τολμάει να σκόψει και να πάρει;

Νύχτωσε. Σκοτάδι γύρω στο κάστρο και σωπή βαθεία. Ψιθύρος δε γροικιέται, δε χαράζει φως. Οι κλεισμένοι άγροννοι, στα πόστα καρτερούν.

Βουβό, μ' άπόκρυφο βουητό, κυλιέται προς το κάστρο κάτι σαν σύννεφο και σά βουνό. 'Αξαφνα συγκαταητό έν' άστραπόβροντο περνάει του κάστρου το ζουνάρι. Κι' άρχίζει πάλι ο πόλεμος, τυφλός μεσ' στο σκοτάδι. Λοιπόν, και πάλι γελάστηκε ο προδότης... Κι' ο πόλεμος όλονυχής άκολουθεί.

Κι' ενώ κάθε ψυχή στον πόλεμο δοσμένη στέκει άλύγιστη, ένας ίσκιος σέρνεται προς το πλάτωμα της χώρας μοναχός, φτάνει και περιβλέπει, σκόβει κι' άναζητάει τα πεταμένα γρόσια, πληρωμή διπλή της προδοσίας, που δεν πέτυχε και πάλι. Παλληκάρια έχει κρυμμένα γύρω φύλαγαν και τον έπιασαν. 'Αφού παιδεύτηκε μαρτύρησε ο προδότης. Καλ την άσχη κρεμασμένο τον άγνάντεφαν οι Τούρκοι έξω άπο το κάστρο.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ

Οι κατακτήσεις της επιστήμης

Η ΝΕΑ γαλλική άτομική βόμβα που εξεργάγη στις 27 Δεκεμβρίου, στη Βεγκαν της Σαχάρας, είναι η τρίτη που δοκιμάζουν οι Γάλλοι τεχνικοί και στρατιωτικοί. Η πρώτη γαλλική βόμβα εξεργάγη στις 13 Φεβρουαρίου και η δεύτερη την 1η 'Απριλίου του περασμένου χρόνου. Οι δυο πρώτες άτομικές βόμβες της Γαλλίας ήταν βόμβες πλουτωνίου. Το πλουτώνιο παράγεται στο Μαρκόλ της Γαλλίας όπου λειτουργούν τρεις άτομικές στήλες. Η πρώτη γαλλική άτομική βόμβα είχε λογό 60 — 70.000 τόννων τρινιτροτολονόλης, ήταν πέντε φορές ισχυρότερη άπο τη βόμβα της Χιροσίμα και εξεργάγη στην κορφή μεταλλικής στήλης ύψους 105 μέτρων. Η δεύτερη εξεργάγη σε μικρό ύψος άπο το έδαφος και ήταν πέντε ή έξη φορές λιγώτερο ισχυρή άπο την πρώτη. Για τη μελέτη των επιδράσεων της ραδιενέργειας και την άνακάλυψη μέσων προστασίας κατά των ραδιενεργών επιπτώσεων, οι Γάλλοι ύγειονομικοί είχαν διαρρυθμίσει κατ'αλληλίας ένα τμήμα του πεδίου δοκιμών της Χιμουίντα, όπου εξεργάγη η τρίτη γαλλική άτομική βόμβα. 'Ενα άπο τα κυριώτερα θέματα που άπησχόλησαν τους Γάλλους επιστήμονες ήταν η καταπολέμηση της ραδιενέργειας με φάρμακα. Χρησιμοποιήθηκαν μικρά πειραματόζωα κλεισμένα σε κλουβιά που τα προστάτευαν άπο τη θερμότητα της έκρήξεως. Άίγες ώρες πριν άπο την έκρηξη οι γατροί χορήγησαν στα πειραματόζωα χημικές ουσίες που υποτίθεται ότι προστατεύουν τον οργανισμό άπο τη ραδιενέργεια. Σε άλλα πειραματόζωα έγιναν όρισμένοι έμβολισμοί, γιατί τα άντισώματα άσκούν προστατευτική έδραση ύπο την προϋπόθεση ότι ο έμβολισμός έγινε πρόσφατα. Μετά την πυρηνική έκρηξη τα πειραματόζωα μεταφέρθηκαν στο Παρίσι για να μελετηθούν. Τα άποτελέσματα των πειραμάτων δεν έγιναν ακόμα γνωστά.

★
Ο άμερικανικό ναυτικό έπέδειξε πρόσφατα στη Χάγη έναν τελειοποιημένο τύπο σκάφους «όλισθαίνοντος» έπί των κυμάτων. Η έπίδειξη έγινε στα πλαίσια ενός διεθνούς συνεδρίου όδρου δυνάμεις που όργανώθηκε στην όλλανδική πρωτεύουσα.

Το άμερικανικό ναυτικό έπέδειξε πρόσφατα στη Χάγη έναν τελειοποιημένο τύπο σκάφους «όλισθαίνοντος» έπί των κυμάτων. Η έπίδειξη έγινε στα πλαίσια ενός διεθνούς συνεδρίου όδρου δυνάμεις που όργανώθηκε στην όλλανδική πρωτεύουσα.

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΕΣ

Τα «όλισθαίνοντα σκάφη (HT DROFOIL BOATS) είναι έφωδιασμένα με πέλματα που διμίζουν το θαλάσσιο σκι. Μόλις έξασφαλισθεί η άπαιτουμένη μεγάλη ταχύτητα, το σκάφος άνασηκώνεται άπο το νερό. Κινείται ή μάλλον «γλιστράει» πάνω σ' αυτά τα πέλματα με έξαιρετικά μεγάλη ταχύτητα και με έλάχιστο κλυδωνισμό, ακόμα και σε περίπτωση θαλασσοταραχής. Η τεχνική της «όλισθαίνουσας» έχει έφευρεθεί πριν άπο αρκετά χρόνια και πολλές χώρες έχουν πειραματισθεί με σκάφη άυτού του είδους. Οι άρμόδιοι του άμερικανικού ναυτικού πιστεύουν ότι σύντομα θα ναυπηγηθεί ένα τέτοιο σκάφος που θα πλέει με ταχύτητα 100 μιλίων την ώρα. Θα χρησιμοποιηθεί άπο την έμπορική ναυτιλία και άπο το πολεμικό ναυτικό.

★
ΣΤΗ Γερμανία κυκλοφόρησε πρόσφατα ένα έντομο βιβλίο με τον τίτλο «Κατά το έτος 2000 μ. Χ». Συγγραφέας του βιβλίου είναι ο καθηγητής Φίλιπ Μάαν, διευθυντής του οικονομικού Ινστιτούτου του πανεπιστημίου του Κιέλου. Το θέμα είναι τα πιθανά πολιτικά, οικονομικά και δημογραφικά προβλήματα διατροφής του πληθυσμού κατά το έτος 2000 μετά Χριστόν. Το βιβλίο είναι γραμμένο έπί τη βάση των έγγυροτέρων έπιστημονικών προβλέψεων που άφορούν το προσέχες μέλλον. Οι άριθμοί των στατιστικών προέρχονται κυρίως άπο τις δημοσιεύσεις των 'Ηνωμένων 'Εθνών με τη σύναξη των όποιων άσχολήθηκαν οι καλύτεροι στατιστικοί όλοι του κόσμου.

Πρό 9000 έτών, γράφει ο καθηγητής Μάαντε, ζούσαν πάνω στη Γη μόνο δέκα εκατομμύρια άνθρωποι. Χρειάστηκε να περάσουν δύομισον χιλιάδες χρόνια για να διπλασιασθεί αυτός ο πληθυσμός. Κατόπιν, οι άναδιπλασιασμοί του πληθυσμού άκολουθήσαν κατά συντομότερα διαστήματα και ο τελευταίος σημειώθηκε πριν άπο 100 χρόνια. Ο σύγχρονος πληθυσμός της Γης ύπολογίζεται σε 2,9 δισεκατομμύρια και πριν άπο το τέλος του 1961 θα έχει ξεπεράσει τα τρία δισεκατομμύρια. Στο έτος 2000 μ. Χ. ο πληθυσμός

θα έχει φτάσει στα έξη δισεκατομμύρια κατοίκων. Μόναχα η συμμετοχή της Κίνας θα άντιπροσωπεύει 1,5 δισεκατομμύρια πληθυσμού. Κίνα και 'Ινδία μαζί θ' άριθμούν 2,5 δισεκατομμύρια κατοίκους, ενώ οι λαοί των κομμουνιστικών χωρών σε διάστημα 40 έτών θα έχουν διπλασιασθεί και θ' άποτελούν το ήμισυ του συνολικού πληθυσμού της Γης. 'Αν εξακολουθήσει ο διπλασιασμός της άθρωπότητας έχει έφευρεθεί πριν άπο αρκετά χρόνια και πολλές χώρες έχουν πειραματισθεί με σκάφη άυτού του είδους. Οι άρμόδιοι του άμερικανικού ναυτικού πιστεύουν ότι σύντομα θα ναυπηγηθεί ένα τέτοιο σκάφος που θα πλέει με ταχύτητα 100 μιλίων την ώρα. Θα χρησιμοποιηθεί άπο την έμπορική ναυτιλία και άπο το πολεμικό ναυτικό.

★
Ο ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ Μάαντε δεν κάνει καμμία πρόβλεψη για το πότε και πως θ' άναχαιτισθεί η ραγδαία αύξηση του πληθυσμού της Γης. Πως έξηγείται το επικίνδυνο αυτό φαινόμενο; Δεν ύπάρχει καμμία ένδειξη ότι οι άνθρωποι άποκτούν σήμερα περισσότερα παιδιά άπο άλλοτε. 'Αντίθετα, ακόμα και στις ύπανάπικτες χώρες, οι πολύτεκνες οικογένειες γίνονται όλο και πιο σπάνιες. Γενικά, ο άριθμός των γεννήσεων σ' όλο τον κόσμο παρουσιάζεται μειωμένος. Η αίτια της άμείωσης του πληθυσμού είναι η μείωση της θνησιμότητας, ιδιαίτερα της παιδικής θνησιμότητας, χάρη στην πρόοδο της Ιατρικής. Η αύξηση ή η έλάττωση του πληθυσμού έξαρτάται άπο την έθιμότητα των λαών, άπο το έθνος του βιοτικού έπίπεδου. 'Αλλά οι στατικές που δημοσιεύσε ο καθηγητής Φίλιπ Μάαντε θέτουν το έξης ερώτημα: Πως θα τραπευ άργότερα ο ηυξημένος πληθυσμός της Γης; Ο συγγραφέας δίνει μιά αισιόδοξη άπάντηση: Θά αξιοποιηθούν πολλές χιλιάδες έκτάρια των σήμερα άνεκμεταλλεύτων περιοχών του πλανήτη μας. 'Υπάρχουν 400 εκατομμύρια έκτάρια άγονής Γης που μπορούν να δοθούν στη γεωργία. 'Ακόμα και μιά μικρή αύξηση της άποδόσεως της σημερινής καλλιέργειας έπιφάνειας θα είναι άρκετή για να καλυφθούν οι άνάγκες διατροφής έξη δισεκατομμυρίων ανθρώπων. 'Απαράτητη προϋπόθε-

Επιτεύγματα της τεχνικής

ση άποτελεί ο έκσυγχρονισμός των γεωργικών μεθόδων, τα έγγειοβελτιωτικά έργα, η έπιστημονική λίπανση, η καταπολέμηση των παρασίτων με τις σύγχρονες μεθόδους, καθώς και η επέκταση και τελειοποίηση των άρδευτικών συστημάτων. Τέλος, η θάλασσα περιέχει τεράστιες ποσότητες τροφίμων και η τεχνική της καταψύξεως των ψαριών παρουσιάζει νέες δυνατότητες.

Αιτές είναι οι άπόψεις του καθηγητού Μάαντε. Οι άριθμοί που παραθέτει είναι μάλλον άποκαρδιωτικοί. 'Αλλά αν η άνθρώπινη άέν χρησιμοποίησει τη δύναμή της σε καταστρεπτικούς πολέμους και θελήσει άπλως να συνεργασθεί ειρηνικά, θα μπορέσει άσφαλώς να δώσει λύσεις σε όλα αυτά τα προβλήματα.

★
ΟΙ Πάσχουν άπο ήμιπληγία και παράλυση των κάτω άκρων θα μπορούν να βαδίσουν χάρη σ' ένα νέο «ήλεκτρονικό διεγερτήρα». Η νέα ήλεκτροθεραπευτική μέθοδος έφαρμόστηκε με έπιτυχία σ' ένα νοσοκομείο του 'Ιλλινόις (ΗΠΑ). Στα κάτω άκρα του άρρώστου εφαρμόζεται ήλεκτρονικός διεγερτήρας ο όποιος, με την έκπομπή ήλεκτροπλάσμων που άντικαθιστούν τους νευρικούς παλμούς, προκαλεί την κίνηση των νεύρων, με άποτέλεσμα την κίνηση των άκρων. 'Αλλά για την έφαρμογή αυτής της μεθόδου είναι άπαραίτητο να μὴν έχουν άπονεκρωθεί τα νεύρα των κάτω άκρων.

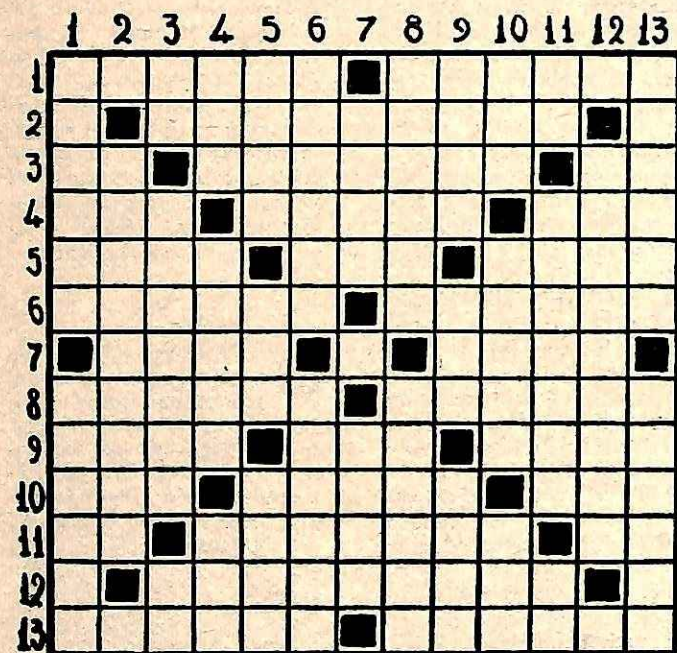
★
ΣΤΙΣ άρχές του 1961 θα πραγματοποιηθεί η δοκιμαστική έκτόξευση του «αστρατοσκοπίου Ζ». Πρόκειται για ένα τηλεσκόπιο διαμέτρου 75 εκατοστών που θ' άνυψωθεί με αερόστατο σε ύψος 24.000 μέτρων. Το άμερικανικό αυτό πείραμα θα πραγματοποιηθεί με σκοπό τη φωτογράφιση των πλανητών και των άστέρων. Κατασκευασμένο άπο πλαστική ύλη ένωσχυμένη με «ντακόν» το αερόστατο θ' άνεβάσει το τηλεσκόπιο και τα λοιπά έπιστημονικά όργανα συνολικού βάρους 1950 κιλών. Η περιολογή των οργάνων θα γίνει μετά το πείραμα στον άέρα μ' έλικόπτερο ειδικά έξοπλισμένο για την άποστολή αυτή.

ΤΟ ΣΤΑΥΡΟΛΕΞΟ

ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΣ

- 1) Περιήγησης "Ελλην φιλόλογος και ηθικολόγος. — Περιέχονται στους νικητές.
- 2) "Ελληνικός κόλπος.
- 3) Πρόθεση με απόστροφο. — Είναι κάθε «Σπούνικ».
- 4) Κατά το ήμισυ μόνο.
- 5) Χρονική περίοδος. — Μικρό το πλάτος του.
- 6) Δοξαία αλγυπτιακή θεότης.
- 7) Χωρίς συντροφιά. — Ποσοτικό επίρρημα. — Βρίσκεται στην Πελοπόννησο.
- 8) Τρυφερός. — "Αγγλική πόλη στη Μάγχη.
- 9) "Έχει ο σοβαρός. Βοί-

- 10) Χρονικό διάστημα.
- 11) "Ανελλιπής. — Λουρί ή σχοινί υποζυγίου.
- 12) Κοπέλλες. — Μερακλήδων... επιρρήματα.
- 13) Κούνια μαρού. — "Ο πατέρας του Διός.
- 14) Αίσθηση. — Μ' αυτό αρχίζει ή ... τρέλλα. — "Ινδικό μεθυσιτικό ποτό.
- 15) Γάλλος στρατάρχης. — "Ο δημιουργός των αριθμών.
- 16) "Ακάθαρτο ζώο. — Τό τελευταίο ένδυμά μας. — Συνεχόμενα γράμματα.

σκειται πάνω απ' όλους.

- 8) "Αφωτος και ανέκφραστος. — Γαλαξίας.
- 9) Φέρνει ... χαμουρητό. — "Εποχή. — "Αφούρει.
- 10) Προσδίδει και την αγανάκτηση. — "Αντιγράφει φροσάματα. — Γάλλος στρατάρχης.
- 11) Χαρακτηρίζουν αξίωματικούς. — Σηκώνει και συκοφίντα. — "Ανάποδα αλφαθητικώς.
- 12) Διόκονται από την αστυνομία.
- 13) Πυκνό στρώμα μοιρών πραγμάτων. — Περιέχει και τρώφιμα.

ΚΑΘΕΤΩΣ

- 1) Συνοδεύεται κι' από συνάχι. — Εθνοπαϊκή οροσειρά.
- 2) Είσοδος αρχαίου ναού.
- 3) Γειτονεύουν στο άφραδντο. — "Υποβάλλεται σε ανώτερον. — Μ' ένα, «Φ» γίνεται αίσια.
- 4) "Ο μεγαλύτερος ποταμός της "Ελβετίας. — Θα τα βοη-τε στον λιπόδρομο. — Προσοχή καλ. διακρίνει.
- 5) Προκαλεί τον θάνατο σμό μας. — ... έτοιμος: λέ-

- 12) "Ωραία λουλούδια.
- 13) Μπορεί να δογώσει. — Μικρά έρετά.

ΛΤΣΙΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΣ

1. ΔΔΗΣ — ΠΑΛΑΤΑΚΙ
2. ΡΕΜΟΣ — ΣΟΛΑΝΟΣ
3. ΑΚΕΦΙΑ — ΚΑΜΑΡΙ
4. ΜΑΡΟΚΟΝ — ΙΕΡΟΣ
5. ΑΤΟΣ — ΡΟΚ — ΣΙΣ
6. ΙΟΣ — ΣΑΜΑΡΙΑ
7. ΟΣ — ΛΑΤΙΝΟΣ — ΦΑ
8. ΣΕ-ΝΕΚΑΣ — ΚΑΡ
9. ΠΩΛ — ΣΟΛ — ΠΑΣΑ
10. ΚΑΜΕΝ — ΣΙΚΙΝΟΣ
11. ΑΡΑΓΟΣ — ΑΙΘΑΛΗ
12. ΝΟΤΕΡΟΝ — ΤΟΤΕΜ
13. ΑΝΑΣΑΙΝΩ — ΣΑΣΑ.

ΚΑΘΕΤΩΣ

1. ΑΡΑΜΑΙΟΙ — ΚΑΝΑ
2. ΔΕΚΑΤΟΣ — ΠΑΡΟΝ
3. ΗΜΕΡΟΣ — ΣΩΜΑΤΑ
4. ΣΟΦΟΣ — ΔΕΛΕΓΕΣ
5. ΣΙΚ — ΣΑΝ — ΝΟΡΑ
6. ΑΟΡΑΤΕΣ — ΣΑΤ
7. ΑΣ ΝΟΜΙΚΟΣ — ΝΝ
8. ΔΟΚ — ΚΑΝΑΛΙΑ
9. ΑΛΑΙ — ΡΟΣ — ΚΙΤ
10. ΤΑΜΕ-ΣΙΣ — ΠΙΘΟΣ
11. ΑΝΑ-ΡΙΑ — ΚΑΝΑΤΑ
12. ΚΟ-ΡΟΣ — ΦΑΣΟΛΕΣ
13. Ι-ΣΙΣ — ΠΑΡΑΣΗΜΑ.

ΤΑ ΦΩΤΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 16

ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ από κάθε άλλη φορά έφέτος ή πόλη έμοιαζε μ' ένα μεγάλο φωτισμένο δέντρο, ένα εφήμερο δέντρο. Γιατί, όπως κάθε χρόνο, τα φώτα του ξεφύλλισαν γρήγορα, οι δρόμοι ξαναβρήκαν την καθημερινή συνηθισμένη τους κίνηση, το χρωματιστό όνειρο εξαφανίστηκε για να ξανάρθει ύστερα από ένα χρόνο ακριβώς. Αυτή ή δυσάρεστη αντίθεση υπογραμ-μίζει την αναγκαιότητα των εορτών, το διάλειμμα αυτό της εσωτερικής ξεκούρασης, που δεν μπορεί σε καμμία περίπτωση να είναι παντοτεινό. Σε μια τέτοια περί-πτωση ή ζωή δεν θα ήταν αυτή που είναι. "Όλοι μας γνωρίζουμε πως πολύ λίγη σχέση έχει με το όνειρο.

Τα χριστουγεννιάτικα δέντρα ξεστολίστηκαν και άποσύρθηκαν στο βάθος των σπιτιών, οι χαλκομανίες ξεπλύθηκαν από τα παράθυρα, τα τζάμια σοβάρεψαν. Νο-μίζεις πως τα είχε φωτίσει ένα περαστικό χαμόγελο. Οι άνθρωποι όλοι μαζί άναψαν τα φώτα των εορτών κι' όλοι μαζί τάσθυσαν. Κάτω από τη λάμψη τους δεν είχε σταματήσει ή ροή τους, τα προβλήματά τους, οι αγωνίες τους. "Επρόκειτο για μια εύεργετική έστω και έπιφανειακή διακοπή, μια εσωτερική συνάντηση των ανθρώπων σ' ένα ανώτερο επίπεδο. Οι καρδούλες των παιδιών χτύ-πησαν ή καλύτερα φτερούγισαν προς την ίδια κατευθύ-νη και οι άσυχολίες των μεγάλων κινήθηκαν κι' αυτές προς τις ίδιες κατευθύνσεις. Οι δρόμοι της πόλεως και τα εσωτερικά των σπιτιών στολίστηκαν σαν να ήταν να υποδεχτούν κάποιον ή κάποιους. Την ιδέα του Χριστού και την ιδέα του χρόνου. Την καλωσύνη την προσή-νεια και το καλύτερο μέλλον. Προαιώνιο όνειρο έπικoi-νωνίας με κάτι το ανθρωπινώτερο, το άκαθόριστα αν-θρωπινώτερο, μια φευγαλέα αίσθηση ειρήνης, μια φευ-γαλέα αίσθηση χαράς.

Στο βάθος της καρδιάς των ανθρώπων, υπάρχει έ-να μικροσκοπικό, καθαρό άστρο, που κάποτε, έστω και για λίγες στιγμές, ανεβαίνει και κυριαρχεί μέσα τους. Τουλάχιστο στις καρδιές των μεγάλων μαζών που δί-νουν τον τόνο στην ατμόσφαιρα των εορτών, αυτό το μικρό άστρο αναμφισβήτητο. Οι μάζες αυτές βρίσκουν την ευκαιρία, να πραγματοποιήσουν μια βαθύτερη έπα-φή, παίρνοντας μέρος σε μερικές γιορτές υποσχετι-κές για όλη την ανθρωπότητα, μερικές γιορτές που το-ποθετούνται ανάμεσα ουρανού και γής. Κάτω από τ' αναμμένα φώτα της πόλεως, «έν κρυπτώ», εξακολουθούν να συμβαίνουν βέβαια σκοτεινά πράγματα. Τα δράμα-τα συνεχίζουν να παίζονται. "Ωστόσο, μερικές αχτίδες πέφτουν στα πρόσωπα των τραγουδιστών, έστω κι' αν δεν έχει αλλάξει τίποτα όταν σβύνουν τα φώτα.

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ

ΑΡΙΘΜΟΜΗΜΟΝΕΣ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΕΛΙΔΑ 25

πως έμεις είμαστε άνικανοί να καταλάβουμε τους γυρλιτισμούς των πιθήκων...

"Άλλοι, αρμοδιώτεροι από μās, ας δώσουν απάντηση σ' αυτές τις ερωτήσεις. Είναι καιρός οι ψυχολόγοι να προσε-γίσουν αυτό το πρόβλημα με όλο το σεβασμό, με όλη τη μετριοφροσύνη και με όλη την περιέργεια που του αξίζει. Τελειώνοντας, θ' άρκεσθούμε σε μια υπόδειξη: Να δημιουρ-γηθεί ένα ινστιτούτο μελέτης των αριθμομημώνων που θ' άναλλάξουν συγχρόνως και την ανίχνευση και τα έλλα έδρύματα, των παιδιών που εκδηλώνουν εξαιρετικές ικα-νότητες στους αριθμούς. Τα παιδιά αυτά να συγκεντρωνθούν, όχι μόνο για να μελετηθούν, άλλα και για ν' άποκτήσουν ένα περιβάλλον ανάλογο με τις ικανότητές τους, ένα περιβάλλον που μόνο ή συντροφιά των όμοιών τους μπορεί να τους έξα-σφαλίζει. Και αν άκόμη ή μελέτη δεν καταλήξει σε κανένα θετικό συμπέρασμα, τουλάχιστον το ινστιτούτο αυτό θα έπι-τρέψει την πραγματοποίηση ενός πειράματος που είναι άδυ-νατο να γίνει κατ' άλλον τρόπο, ενός πειράματος χάρι στο οποίο θα μάθουμε επί τέλους αν πρόκειται πράγματι για μια γενετική μεταβολή του ανθρώπινου είδους: "Ας έλπιούμε ότι δυο νεαροί αριθμομημόνες αντίθετου φύλου θ' άγαπη-θούν, θα παντρευθούν και θ' άποκτήσουν πολλά παιδιά. Τότε θα μάθουμε αν πρόκειται για μια καινούργια ανθρώπινη ράτσα.

ΑΙΜΕ ΜΙΣΕΛ

ΜΕ ΤΟ ΜΙΚΡΟ ΘΕΡΜΟΚΩΔΙΟ

Ο ΝΕΟΣ ΧΡΟΝΟΣ

ΑΓΑΠΗΤΟΙ ΜΟΥ ΦΙΛΟΙ,

"Ο χρόνος που πέρασε σαν να μην είχε 365 μέρες όπως κι' οι άλλοι, οι πριν απ' αυτόν. Σαν να είχε διπλές και τριπλές από τους άλλους. "Εμένα, τουλά-χιστον, μου φάνηκε άτέλειωτος. Κάθε μέρα που περνούσε είχε και κάτι το καινούργιο — καινούργιο, όχι βέβαια για τον δικό μας τό-πο, γιατί με την έκταση και την ένταση που έχει πάει ή ζωή στους καιρούς που ζούμε, μπο-ρούμε ν' άκούμε και να μετράμε σήμερα τις καρδιές που χτυπούν και στην άνωτερη άκρη άκρη του πλανήτη μας. Κι' αυτό μάς κάνει να ξαναθυσιάζουμε για άλλη μια φορά απ' αυτή τη στήλη στα σύνορα του χρόνου που πέρασε, μ' όλο που τα διάβηκε έδω και κάμποσες μέρες ο νεόκοπος, και-νούργιος χρόνος.

"Άλλες χρονιές, άκόμα και δύσ-κολες δυσβάστακτες χρονιές, που διάθηκαν έφιαλτικά πάνω από τον τόπο μας, διαζώμασαν να τις διαγράφουμε από τη μνήμη μας, για ν' άγκαλιώσουμε ένα καινούρ-γιο χρόνο, που μάς έφερνε, όπως θέλαμε να πιστεύουμε καινούργιες έλπίδες. Πόλεμος, κατοχή, μετα-πολεμικές άναστατώσεις και περι-πέτειες — στο κατάφλι του πα-λιού χρόνου, τα ξεχνούσαμε για μια στιγμή όλα, άναζητώντας τις έλπίδες που μπορούσε να μάς φέ-ρει ο καινούργιος.

Σαν να κράτησε πολύ, πάρα πολύ, ο χρόνος που πέρασε. Δεν έπλεκε τον πόλεμο στις ήμέρες του, μα ούτε σιγούρεψε και την ειρήνη. Πόσες εορτές πυρκαϊές, που ο έγωισμός, το πείσμα και τα συμφέροντα των μεγάλων δεν κατάφεραν να τις σβύνουν... "Ι-σα — ίσα που αφού τις άναβαν, τις υποδαύλιζαν μαστορικά. Συν-τηρούσαν επίμονα τις μικρές φω-τιές, με κίνδυνο να ξεσπάσουν κά-ποτε σε μεγάλη φωτιά, που τί-ποτα δεν θα ήταν πια ικανή να τη σβύσει. Και θύματα άκούσια πάντοτε, το άνώδυνο πλήθος, οι βασανισμένοι άνθρωποι του πλα-νήτη μας, που δεν γυρεύουν έλλο-τίποτα από ένα κομμάτι γλυκό ψωμί και μια θέση κάτω από τον "Ηλιο.

Κουράστηκε ή ανθρωπότητα να παιδεύεται και να υποφέρει, να ματώνεται και να χτυπιέται, κου-ράστηκε — το πιο κακό — να έλπίζει. Και κάθε μέρα του χρό-νου που πέρασε, φωτωμένη από ανέλπιδες άρες, μεγάλωνε τα χρο-νικά του σύνορα σε έκταση και

σε ένταση, τους έδινε άπίθανες διαστάσεις. Που και που να χα-ράζει μια άμυδρή έλπίδα για μια καλύτερη αύριανή ήμερα, που γρή-γορα όμως έσβυνε, σκοτάδιάζει. Και οι άνθρωποι έλεγαν τότε να τελειώσει κι' αυτός ο χρόνος — ή άδάσταχτος σε μέγρος και σε βάθος. "Από την άλλη πάλι με-ριά, παρακολουθούσαν με έκστα-τικά μάτια — και πιο πολύ οι νέοι άνθρωποι με τα νέα μάτια — τις προόδους που έπιτελεί μέρα με τη μέρα ή έπιστήμη. Τι φο-βερή κι' αυτή ή άντινομία... Να βλέπεις τους όρίζοντες να πλαταί-νουν, ενώ ο περίγυρος της καθη-μερινής ζωής να στενεύει, να στε-νεύει σε βαθμό άπίθανα άσφυκτι-κό. Να κοντεύει από τη μια μεριά να πετάξει ως τα άστρα ο άνθρω-πος, κι' από την άλλη πάλι να μη μπορεί να κρατηθεί έρθιος στα πόδια του πάνω στη Γή. "Ετσι που να φτάνει ως τη θλαστήμια — ν' ανατολεί δηλαδή, νοσταλ-γικά παρωχημένους χρόνους, ά-κείμα και άγνωστους, πρωτόγονους, προϊστορικές εποχές όπου οι άν-θρωποι δεν ήξεραν τίποτα, δεν εί-χαν φτάσει τόσο κοντά στις λύ-σεις των μεγάλων προβλημάτων τους — δεν τα υποπτεύονταν καν — άλλα ζ' έσαν ώστόσο πιο μα-κριά από το φόβο, την ένδεια και την άνησυχία για το αύριο, που τους περιζώνουν άνελέητα σήμε-ρα.

Βάσανε πολύ τις ψυχές των αν-θρώπων ο χρόνος που πέρασε. "Ωστόσο, όσο κι' αν ξέφτησαν οι έλπίδες, δεν έχουν σβύσει και ό-λότελα. Κάποια φλόγα άπόμεινε να σιγαλάει και να σιγοθρέβει με το λάδι της το καντήλι της πί-στης. Οι νέοι άνθρωποι παίρνουν στα χέρια τους τη βαρεία κληρο-νομία του χρόνου που πέρασε. Κι' ας έχουν για χρυσή παρηγο-ρία τους, πως σ' όλα τα σημεία του πλανήτη μας, από τις τέσσε-ρις γωνιές της Γής, τους παρα-στέκουν άλλοι νέοι άνθρωποι στρατιές από νέους ανθρώπους, που δεν πρέπει, έχουν χρέος ιερό να μην άφήσουν τους μεγάλους στα χρόνια ανθρώπους να κρίνουν αυτοί την τύχη του κόσμου. Να παραμερίσουν ή να άποδεχθούν τα αήθηματά των νέων ανθρώπων. Που δ'ν είναι άλλα από την άγάπη, την ειρήνη και τη δικαιοσύνη — το άνεσπερο φώς που πρέπει να φωτίζει πάντοτε το δρόμο της ανθρωπότητας.

Με άγάπη
ΑΛΚΗΣ ΤΡΟΠΑΙΑΤΗΣ

ΠΟΙΟΣ; ΠΟΤΕ; ΠΟΥ;

- 1) Ποιος έφεύρε την άκαπνη πυρί-τιδα;
- 2) Ποιος ανέκάλυψε το άλεξιέκρανο;
- 3) Πότε ιδρύθηκε ο "Ελληνικός "Ερυ-θρός Σταυρός;
- 4) Σε ποιους διαλόγους του Πλάτωνος αναφέρεται ή νήσος "Ατλαντίς;
- 5) Που γεννήθηκε ο "Ηρώδης ο "Αττι-κός;
- 6) Ποιος είναι ο μεγαλύτερος καταρ-ράκτης του κόσμου;
- 7) Ποιος ανέκάλυψε το προφυλακτικό έμβόλιο κατά της χολέρας;
- 8) Που γεννήθηκε ο Δομίνικος Θεοτο-κόπουλος ("Ελ Γκρέκο);
- 9) Που βρίσκεται ή "Αχερουσία λί-μνη;
- 10) Που θγαίνει το περισσότερο χρυ-σάφι;
- 11) Τίνος γλύπτου έργο είναι ή "Α-φοδίτη της Μήλου;
- 12) Ποιος έγραψε το πασίγνωστο μυ-θιστόρημα «Κόδο βάντις»;
- 13) Πότε έγινε ή πρώτη άρχαία Ο-λυμπιάς;
- 14) Πόσα είναι όλα τα ένεργα ήφαί-στεια της Γής;
- 15) Ποιά είναι το παλαιότερο όνομα του "Ηρακλείου της Κρήτης;
- 16) Που γεννήθηκε ο ζωγράφος Πάωλ Γκαγκέν;
- 17) Ποιος ήταν ο πρώτος κατασκευο-στής γραφομηχανής;

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ:

- 1) "Εφεύρε τον πυρ (1714). "Εφεύρε τον πυρ (1714).
- 2) "Εφεύρε τον πυρ (1714).
- 3) "Εφεύρε τον πυρ (1714).
- 4) "Εφεύρε τον πυρ (1714).
- 5) "Εφεύρε τον πυρ (1714).
- 6) "Εφεύρε τον πυρ (1714).
- 7) "Εφεύρε τον πυρ (1714).
- 8) "Εφεύρε τον πυρ (1714).
- 9) "Εφεύρε τον πυρ (1714).
- 10) "Εφεύρε τον πυρ (1714).
- 11) "Εφεύρε τον πυρ (1714).
- 12) "Εφεύρε τον πυρ (1714).
- 13) "Εφεύρε τον πυρ (1714).
- 14) "Εφεύρε τον πυρ (1714).
- 15) "Εφεύρε τον πυρ (1714).
- 16) "Εφεύρε τον πυρ (1714).
- 17) "Εφεύρε τον πυρ (1714).

¹ οἱ ἀνθρώπινες ΦΥΛΕΣ

HENRI - V. VALLOIS

Ἡ κατανομή τῶν φυλῶν στὴν Εὐρώ-
πη, Ἀφρική, Ἀσία, Αὐστραλία καὶ
Ἀμερική.

ΣΕΛΙΔΕΣ 132, ΧΑΡΤΕΣ 11

Ζητήσατε ἀπὸ τὸν ἐφημεριδο-
πώλη σας, τὰ κεντρικὰ περί-
πτερα καὶ τὰ κατὰ τόπους ὑπο-
πρακτορεῖα τοῦ Κεντρικοῦ
Πρακτορείου Ἐφημερίδων τὸ
πρῶτο τεῦχος τῆς σειρᾶς

“ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ,,

Μηνιαία ἔκδοση τοῦ περιοδικοῦ ΚΟΣΜΟΣ

Κάθε πρώτη τοῦ μηνός, μὲ 10
δρχ., δὰ ἔχετε στὴ βιβλιοθήκη
σας ἓνα αὐτοτελὲς βιβλίο ἐπι-
στήμης, ἱστορίας, τέχνης καὶ
πολιτισμοῦ τῶν κορυφαίων
συγγραφέων τοῦ κόσμου.

ΚΑΛΟΤΥΠΩΜΕΝΑ, ΧΡΗΣΙΜΑ
ΚΑΙ ΦΘΗΝΑ ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ

Ἐκδότης-Διευθυντής: ΛΟΥΚΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

